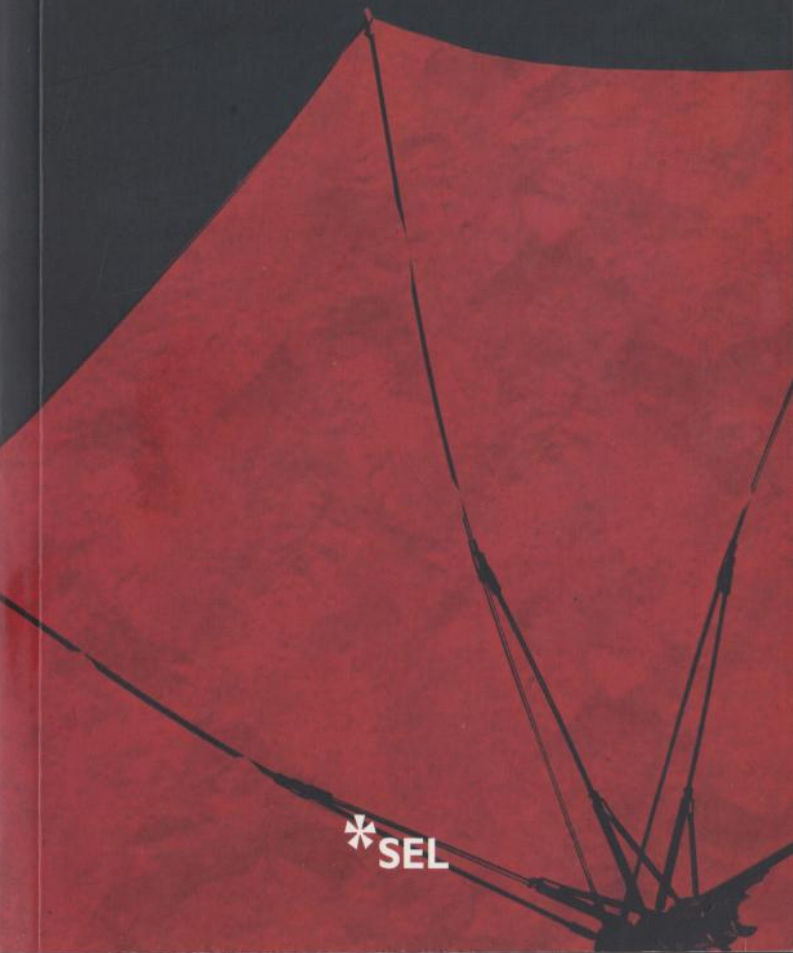
Will Self

Şemsiye*

Türkçesi: Sıla Okur

*SEL

ŞEMSİYE*

WILL SELF, 26 Eylül 1961 tarihinde Londra'da doğdu. Oxford'da felsefe ve siyaset okumasına rağmen, yazarlık kariyerinden önce uzun süre temizlik işçiliğinden telefonla satışa çok farklı işlerde çalıştı. Self, roman ve öykülerinin yanı sıra çeşitli gazetelerde eleştiri ve köşe yazarlığı, televizyon programlarında yorumculuk da yapıyor. Kuzey Londra'da yetişmesine rağmen annesi Amerikalı olan ve yaşamının bir bölümünü Amerika'da geçiren yazar, kitaplarında hem Londra hem de Amerika sokaklarından farklı karakterleri anlatma becerisi, keskin bir gözlem yeteneği, betimleme zenginliği ve geniş hayalgücüyle birlikte, farklı çevrelerin argosunu yansıtması ve dile hakimiyetiyle de dikkat çekiyor. Edebiyatın sıradışı yazarları arasında sayılan Self'in *Şemsiye*'si 2012 The Man Booker ödülünün en güçlü adaylarındandı. Öykü seçkisi *Sert Çocuklara Sert Oyuncuklar*'ın (çev. Süha Sertabiboğlu, 2012) yanı sıra *Liver* isimli romanı da yayın programımızdadır.

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85

http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:
Çatalçeşme Sokak, No: 19, Giriş Kat
Cağaloğlu - İstanbul
E-mail: siparis@selyayincilik.com
Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 647
ISBN 978-975-570-667-2

ŞEMSİYE
Will Self
Roman

Türkçesi: Sıla Okur

Özgün Adı:
Umbrella

© Will Self, 2012
© Sel Yayıncılık, 2012

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı
Editör: Müge Karahan
Yayına hazırlayan: Bilge Sancı
Kapak tasarım ve teknik hazırlık: Gülay Tunç

Birinci Baskı: Mart 2014

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

Will Self

Şemsiye

Roman

Türkçesi: Sıla Okur

Deborah'a...

İnsan kardeşini şemsiye kadar kolay unutur.

– James Joyce

Maymun oldum ben maymun... Maymun oldum ben... Yürü bakalım Zachary, yürü çaydanlığın yanında duran pilli radyodan taşan *Muswell Hill kalipsosu* seslerinin camın aralığından sızarak soğuk Friern Barnet sabahını ısıttığı muhaberattan, kafanın etrafında bir nefeslik saltanat süren *pop şarkısıyla. Maymun oldum ben maymun...* Çimenler ve topraklar ne kadar yumuşaksa kolları bacakları da o kadar katı; dünkü ne idüğü belirsiz toplaşmayı daha ilk dakikasından *koyverdim* ya ondan olsa gerek... Miriam, yataklarında bebeği emzirirken *borular ve hortumlar bir osuruk bulutu içine çöreklenirken roketatar, kasıklarımdaki yatağına geri döndü... Maymun oldum ben maymun...* Austin'in külçe gibi direksiyonu *plastik omurilik eğikliği, kifotik...* omuzlarını kastıra kastıra Highgate'ten geçip dizlerini konsolun altına sıkıştıra sıkıştıra Doğu Finchley'e dönüp Kuzey Çevreyolu'nu keserek Memorial Hastanesi'ne bakan toplu konutları geçtikten sonra sağa, Woodhouse Sokağı'na dönmüştü. Kaputun altında pistonlar kuyruksokumunu dövüyor, krank mili leğenkemiklerini çeviriyor, her kalkta, her sağda, her solda –gözlerinin yuvalarında her devinişinde– gerginliği azalacak yerde iskeletine iyice işliyordu. *Anahtarsızmandren darbelimatkap...* Bu gergin halinde şehri tersyüz ederek izlemiş, karanlık ağaçlık arazileri ve miskin çimenlikleri, *banliyö sokaklarının hendekleri boyunca göz alabildiğine uzanan* ya-

ban asfaltı ve yaban tuğlasının ortasında insan yapısı nesneler olarak görmüştü... Evdeki durumu durgun da değil durağan da değil, onu bekleyen gün ise – Ah! *Et rengi antiseptik krem kurdu iltihaplı yatak yarasının çatlağından sızıverdi...* Moralsizce düşünmüştü: Acaba psikiyatri diplomam, ipini koparmış yürüyen ruh hastaları güruhuna bir pansuman yapmaya bile yarar mı ki? *Maymun oldum ben maymun...* İşe ayakları kendiliğinden gidiyor artık. Ama varıp varacağı yerin *bir yolgeçen hanı* olması hâlâ şaşırtıcı. *Yürü bakalım Zachary ...* Kösele ayakkabıların, mıcırlarını gıcırdattığı personel otoparkında, soğurken tıkırdayan çelik yığınlarının yanından geçip bitmek bilmeyen kemerli kapıları ve kemerli pencereleri, yüksek sundurmaları alçak çatılı kuleleri tüketip *yürü bakalım Zachary ... Tımarhanenin leş buhurunu tahliye edecek* havalandırma kanalları kılığına sokulduğundan içinde hiç çan ötmeyen çan kuleleriyle yüksek orta kubbenin yanından gürültüyle sıvışıyor... *Yürü bakalım Zachary,* altınçanakların gerisinde saklı, kararmış tunç heykelin bakışsız gözlerine tutulmadan ... *çok açık hebefrenik* bir delikanlı; yüzü çektiği ıstırap içinde sonsuza kadar beton olmuş kalmış, kıyafetleri desen *ağırlığı ta buradan belli...* sanki üzerinde bütün bir varoluşun çöküntüsü. *Yürü bakalım Zachary ...* kemerli pencerelerin önünden ve sonra kemerli kapıların önünden *ve bir daha* kemerli pencerelerden. Bu haşmetli göz yanılgısına hep sürgülü duran süslü cümle kapısından değil yerini belli etmeyen bir yan kapıdan giriyor ki isabet çünkü bir Foscari veya Pisani ile karşılaşacağı yanılgısı da tam o anda sona eriyor ve gerçekle yüzleşiyor: *kırık beyaz* muşamba kaplı bir alçak bank ve üzerinde kaykılmış bir *talihsiz,* yüzü, akıl hastalarının çoğunun yüzü gibi *paradoksal bir neoplazma; korkuyla kaldırılmış bir omzun gerisine ürkerek saklanmış titrek bir surat.* Tehditkar bir ses, Bu hafta koğuştan çıkmayacaksın, sana harçlık da yok, ANLAŞILDI MI, diyor; *Anladık, anladık...* o da bu yüzde istifini bozmadan yürüyor, bu *rutin eziyete* daha

fazla tanık olmak istemiyor... *Yürü bakalım Zachary – yürü* nemli yonga levha kaplı kısa bir koridordan, in merdivenlerden alt koridora. *Yürü bakalım Zachary – yürü bakalım* – çantasını göğsüne bastırarak açmıştı, şimdi içinden *küçük ve sert beyaz dalgalar* halinde önlüğünü çıkarıyor. Lazım olacak Busner, demişti Whitcomb – *dallamanın önde gideni, suratı da kesir gibi: iki gözü bir bıyığa bölmüşler ağız çıkmış* – yoksa hastalar ne düşünür? *Ne düşünür? Ne düşünebilir?* Ama doktorun dikkat süresi o kadar kısaydı ki, kendi sözünü unutup titrek dizlerine dayadığı piposunun yanık haznesinin içini çay kaşığının tersiyle beceriksizce kazıma işine devam etmişti. – Personel odasındaki *bütün oturacak yerler* neden ya çok yüksek ya çok alçak ki? *Yürü bakalım Zachary – yürü* bakalım ... *Maymun oldum ben maymun; of maymun oldum ben,* pırtık ayakkabıları zeminde sürünüyor, muşambada kayıyor, kayrak taşlarında takırdıyor, burunları ta ne zaman dökülmüş, açığa çıkmış asfalta takılıyor. *Cızır cızır.* Kimin aklına gelir ki bir hastanenin koridorlarını, hatta koğuşlarını yol kaplama malzemesiyle kaplamak? Gerçi bir açıklaması –sert, saldırgan, yıldırıcı bir açıklaması– var; hastaların *taş kafalarında, serebral koridorlarında, korteks odalarında* yankılanan bir açıklama; karayolu gibi mesafeler yürünüyor, yüz metre, yüz metre daha, *ruhun Kuzey Çevreyolu* adeta. Ama tabelası yok, *köşebaşı durağı yok* – kir pas içinde panjurlardan havalandırma avlusuna, *spor sahası aslında,* bakan dar kemerli pencereleri var; hastanenin birinci kısmıyla ikinci kısmı arasındaki *uzun ve güneşsiz aralığı* bölen kanatlar ve payandaların ayırdığı bir avlu. *Kanatlardan çıkan payandalardan çıkan payandalar sapıtık bir bakteri gibi, ılıman banliyö iklimini de bulmuş, ha bire genişliyor, karmaşıklaşıyor. Yürü bakalım Zachary* ... Koridorun penceresiz tarafında ciddi ciddi tabelalar: MUHABERAT, KANTİN, BAKIM-ONARIM KANTİNİ, SİNAGOG, BUTİK– *butik ne lan?* sonra EKMEK ODASI – *ekmekle dolu bir oda* ... bir de yukarıdaki koğuşlara çıkan rampalar. *Yürüdükçe*

yürüyor ... ve önünde *geniş bir boğaz açılıp kapanırken* şerit şerit ışıkların pürüzlü taş kuşaklarla –bina ilk yapıldığında dekorasyon diye konmuş– kesildiği, kararmış bozarmış köşetaşlarıyla bölündüğü bir kursağa iniyor adeta. *Yürüdükçe yürüyor* ... eski gaz borularının soyulan boyalarına usulca dokunurken bir borunun çıplak bakırına seloteyple tutturulmuş tek bir POP SWING ORKESTRASI *The Rhythmaires* afişi görünce düşünüyor, bu kadar eski olabilir mi gerçekten, yoksa burada hava ve diğer her şey çok daha hızlı mı eskiyor? Tam burada koridorun batı koridoruyla kesiştiği bir köşe var *milletin duvara abana abana yürümesinden yuvarlanmış – Yok! Kendilerini öldürmesinler diye yuvarlak yapılmış, öldürürler çünkü.* Alış bir an önce, demişti Whitcomb fırça bıyığının gerisinden, çünkü çok karşına çıkacak. Bu işler böyle gelmiş böyle gider. Çok yazık ama böyle. Meclis istediği kadar darağacını yasaklasın ... küçük ve kokulu *kozmik gaf bulutları* püskürtmekteydi ... burada hâlâ bir numaralı idam yöntemi ve her geçen yıl şenliğin dozu artıyor! Whitcomb kalpsizlik etmiyordu aslında, *tarzı buydu adamın* – orta kabiliyette sayısız psikiyatr gibi o da mustariplerle, ehliyetsizlerle düşünceli bir tarafsızlık sesiyle, rahatsızlık veren her türlü kelimeden arınmış bir dille konuşmaya öyle alışmıştı ki, kendini serbest bıraktığı zaman devirdiği çamlara gülmemek elde değildi, *ah bir de gülünecek bir şey olsaydı...* Yeni asistanının intiharlarla bizzat ilgilenmesini beklemiyordu; sıvı örneği mi alacaktı, cesede mi bakacaktı, *hem hemşireler ne güne duruyor?* Ama hazırlıklı olması lazımdı; *düştükleri melankoli içinde coşkuya kapılanlar* çarşafı kaptığı gibi tuvalete gider, şerit şerit ayırıp halat gibi örer, yüzyıllık borunun rezervuara girdiği yerdeki dirseğine bağlayıverirdi en cevvalleri. *Yüzyıllık tesisatın azizliği işte,* derdi Whitcomb diye düşünmüştü Busner – tam onun edeceği gibi bir laftı – ama lafı onun yerine kendisinin etmesi gerekiyordu; ne olursa olsun her ölümün ardından iki laf edilmesi gerekiyordu: *Yüzyıllık tesisatın*

azizliği. Sağlam işte. En iddialı müntehir bile istediği kadar çırpınıp tepinsin, koparamadı o boruları... Hatta öğrendiğine göre – Busner'ın görevli olduğu iki kronik hasta koğuşundan biri olan 14 numaranın aksi hemşiresi Perkins anlatmıştı – kendilerini sifonun zincirine bile asıyorlar, inanabiliyor musunuz? Çıplak ayakları kubura girmiş halde buluyoruz ... İnanabiliyordu Busner. Ayak parmaklarının arasında kalan oluklardan akan çiş ve kaka dereleri *şıpır şıpır kubura damlarken sifonun durmadan gürültüyle boşandığını görmüştü.* Muayene etmekle kalmayıp cesedini indirmesi için Mboya'ya – tatlı olan hemşire – yardım ettiği ilk müntehir, kendisini kaya gibi sağlam boruya astığından, ölüsü, boruyla kabin yapılırken boylamasına ikiye bölünmüş pencerenin *–eğer istiyorsan al sana kanıt; bu hastane yeni meslek odalarının ruhsat vereceği yeni psikiyatrların tanı koyacağı yeni patolojiler için morfolojiler yaratmak üzere kendi hücre yapısını değiştirdi–* aralığına sıkışıvermişti. Hastane onca değişirken içindekiler şimdi bu kadıncağızın olduğu kadar durağan kalmıştı; şöyle bir bakınca bağırsaklarını boşalttığı bile anlaşılmıyordu *o koku olmasa. İncecik,* kağıt gibi teni, üzerine bol gelen geceliğin içinde kuruyup buruşuyordu. Ölüp kurumuş bir kelebeğe benzetmişti onu Busner; çok daha büyük bir hücre yapısının içinde çürüyüp dağılan bir hücre.

... İşte o koku: *Dışkı kokusu da var elbette ama bir antiseptik kokusu, yer cilasının amonyak kokusu burnuna geliyor insanın* – Busner'ın on yıldan fazla zaman önce ziyaret ettiği ilk psikiyatri koğuşunda yatan hastaların gözeneklerinden, ağızlarından ve gizli havalandırma deliklerinden gelen, *öğrenci saflığıyla* Nedir bu koku? diye sorduğu kokunun daha kuvvetli bir hali. Paraldehid demişlerdi; kahverengi, hastaları *–Napsbury'de hâlâ yatan Henry'yi; hatırlatayım, kardeşimi–* sokması beklenen durum kadar kişiliksiz bir sakinleştiriciydi. Paraldehid... Kim bilir ne kadarı yutturulmuştu tımarhanelerde hastalara son elli yılda? *Galon-*

la... damacanayla... varille... Ateşi söndürmek için hortumla. Geride kalan ise *binanın içinde yağan yağmur; rutubetli tavandan asfalt zemine dökülen pas yağmuru.*

İşte böyle böyle geçmişti Busner *fışır fışır dalgaların arasından kımıl kımıl,* yarım kilometrelik koridorların gümbürdettiği, yüzlerce kovuğun çarpıttığı, yiv setinden geçerek şaşmaz bir hassasiyetle bir kulağına çarpıp dönüp diğerine vuran hıçkırık, ağlama ve kahkaha sesleriyle... *Aksoid: Aşk Kadar Cesur. Yürü bakalım Zachary,* çizgilere basm*ayan takıntılı benliğime şarkılar söyleye söyleye...* BERBER'in ve HEYKEL ODASI'nın önünden, sonra hastanenin ana binasından çıkıp RESİM TERAPİSİ'ne ve Whitcomb'un kendi insani buluşu ANIMSAMA ODASI'na. Koridorun burasında güneye bakan pencerelerden giren ışık ona bir siperde ayaklarını sürüyerek yürüme duygusu veriyor, *paraldehid ... paral- ... parados!* hah, buydu işte ya – siperin diğer tarafında *makineli tüfekler ateş kusarken havalandırma avlusunun miskin çimlerinde iblisler gibi –deliler gibi– böğürerek sökün eden düşmanı takır takır biçiyor. Yürü bakalım Zachary* ... Koridorda yalnız filan değil; personel sürekli gelip geçiyor, arada da birkaç bilinçli hasta ıvır zıvır bir şeyler satın almaya veya terapilere katılmaya gidiyor. Birkaçı bilinçli, diğerleri it ayağı yemiş gibi dolansınlar diye koğuşlarından kışlanmış. Bir müfreze var–mış dediler–ki kuzeybatıdaki Camden Sosyal Hizmetler binasından kaptırdıkları gibi kuzeydoğudaki Haringey Sosyal Hizmetler binasına yürür, güneye dönüp alt koridora geçer, boydan boya yürüyüp tekrar kuzeye dönerek hastanenin bağırsaklarında iki kilometrelik turu tamamlarmış, sonra silbaştan, bir daha, bir daha, ne zaman ki mideleri yemek için, ayakları dinlenmek için veya *kısaca bakıcıları* kıt'a dur der, o zaman dururlarmış. Evet, hayır kurumlarının dağıttığı kirli hırkaları, bileklerine kadar düşen lastiği gevşek kalın çorapları, sigortanın verdiği şişe dibi gözlükleriyle bir hasta güruhu var ki, *koridoru bir hedef bellemişler.*

Hiçbiri gerçek değil bunların, hiçbiri inanılacak gibi değil, hiçbirinin kıymeti yok: *Yürü bakalım Zachary ... içimdeki ses, içimin sesi, iç sesim, benden içre bir ses, öyle gerçek öy-le-bir-ger-çek ki, acaba utangaçlık dediğimiz şey kuduruk bir psikozun son demleri olabilir mi?* Herkes her gün hissediyordur bunu, diyor Busner içinden, her gün, defalarca, böyle uzun bir koridorda yürümeye gerek de yok *insanın aklını kaçıracak kadar. Yine de deliliğe karşı bir delilik var içinde* ve o delilik ki kariyerini daha başında ana akımdan ayırıp onu tepetaklak *attı bu ağırbaşlı ruh doktorlarının, çan kuleleri, su kuleleri ve püskürttüğü sarı dumanlar Kuzey Londra'nın kurşuni gökyüzünü yalayan ateş tuğla bacaları altında hizmete memur olduğu çakma ağılın içine. Yürü bakalım Zachary ...* koridor dar, en fazla üç metre, ama insan trafiği onu şimdiye kadar yolundan alıkoymadı, ama ne zaman ki bir saplantılıya saplanıp kaldı... Bir hasta, kadın, yaşlı bir kadın... *çok yaşlı bir kadın, öyle kambur, öyle kifotik ki* kendi orlon hırkasının sarkık karnına bakıyor ve *kararlılıkla kafa sallıyor.* Busner'ın tek görebildiği bu, *köpek biblosu gibi* sallanan kafasının arkası, biri tepesinde diğeri ense köküne doğru iki kelden sarkan beyazımtırak saçlar. İlk aklına gelen, kronik hasta koğuşunda gördüğü titrekler oluyor; koltuklarının sırtı ile kafa koyma yeri arasındaki boşluğa kafalarını kıvıra kıvıra sokmaya çalışan, televizyon ekranında fırsatların tasallutu ve alkışların biteviye homurtusu içinde kendilerini tüketen titrekler. Kadın hem dünya kadar uzak, hem istese sallasırt edebileceği kadar yakın. Patlamalardan – ve birer ömür gibi gelen duruluşlardan – sonra üzerine kül gibi usulca serpilen aydınlanış anlarında, hayatındaki tüm önemli ilişkilerin –Maurice Amcası ile, Alkan ile, Sikorski ve diğer Nicelik Teorisyenleriyle, karılarıyla, elbette çocuklarıyla ilişkilerinin– böyle olduğunu kavradı: *dip dibe, nefes nefese, ağız kokusu burun akıntısı kadar yakın ama bir yandan da ışık yıllarınca uzak, biplerle dütlerle iletilecek kadar uzak.*

Psikiyatr ve yaşlı kadın hastanın buluşması çok uzun sürüyor. Busner onu görebilmek, *adamakıllı görebilmek* için, yaşlı akıl hastalarına dair varsayımlar çorbasını aşmak zorunda kalıyor. – Et beyinliler demişti McConochie bunlar için Heriot-Watt'ın amfitiyatro şekilli sessiz konferans odasında, genç Zack'in anlayabildiği kadarıyla bu rahatsızlığın genetikten mi, anoksiden mi, frengi bakterisinden mi, savaş travmasından mı, söz konusu etteki başka bir mekanizma arızasından mı kaynaklandığını bilmeksizin ve umursamaksızın. Dopamin hipotezi McConochie için bir hipotez değildi; adamın en sevdiği öğretim yöntemi, arka koğuşlardaki kronik hastalardan birini çıkarıp *olağan ağır ağır yürüyüşlerini sahnede yaptırmaktı.* Charcot'nun uyutma uygulamasının kötü bir taklidiydi bu; çünkü asıl uyuyanlar profesörün sahnede şizofreni anlattığı monoton sesi karşısında gözlerini açık tutamayıp devrilen öğrenciler olurken, söz konusu şizofren zaten kendi kafasının içindeki kan donduran sesleri bile çıkarmaktan acizdi bu hastalık yüzünden. Çatlak radyatörle kürsü arasında gidip gelen McConochie beyninin kıvrımlarındaki taşları dökerken genel paraliz, demans prekoks gibi halk arasındaki tabirle "delibozuk"tan daha az anlam ifade eden terimleri ortaya saçar, ama bir şekilde öğrencilerini –ve bu arada Busner'ı– belli bir yaşın üzerindeki sürekli hastaların somut bir patolojiden mustarip olmayıp baştan aşağı amorf bir durum içinde bulunduğuna dair inatla savunduğu görüşlerine inandırırdı. – İşte Busner, bitimsiz koridoru tıkamaktan başka binanın her yerinde ve müştemilatında birikintiler halinde bekleşen bu koyu delibozuk sıvısı içinde yürüdü. Yaşlı kadının kafası *uzanamayacağım bir mesafede titriyor, ustabaşının bağırışları üzerine o anda durdurulan bir montaj hattında bekleyen parça gibi...* Tikleri var kadının ve pofuduk çocuk terliklerine geçirdiği küçücük çarpık ayakları, asfalttan soyulmuş bir muşamba parçasını dürtükleyip duruyor. *Dürt babam dürt: Devinme var* ama hareket yok. Busner

ister istemez olduğu yerde debelenen bir zemberekli oyuncağı düşünüyor, *yanına devrilmesi kaçınılmaz plastik bir bebek* ... ama kadın devrilmiyor, adam da *ağır, ağrılı* bacaklarıyla kendi klinik umursamazlığını büyük bir çabayla aşıp yaklaşıyor.

Tam yanına geldi, aynı onun gibi eğilip çarpık omzunun altından bakarak yüzünü gördü ki... *bir maske adeta; ağaç kabuğu gibi bir cildin içine ürkütücü derecede hareketli gözler oyulmuş.* – Şaşkınlıkla doğruluyor ve kadın yine çok uzaklarda, *titriyor, sarsılıyor, parmaklarını kımıldatıyor, kollarını açıyor, maymun oldum ben maymun*... Kadının sol tarafında en sık akinezi –sadece kasların değil *düpedüz iradenin* felce uğraması– çalılıkları arasında hareket alevleri parlıyor, bir kolunu sarıp omuzlarına yayılıyor, sonra *patlayıp tik kıvılcımlarına dönerek sönüyor... Kafası eğiliyor* Busner'ın *amaçsızca* – tanık olduğu parasempatik dram öyle ki, kara kıvırcık saçları beyaz naylon fileleri *kremşanti* gibi dolduran iki hastabakıcı çevrelerinden dolaşmak için ayrıldıklarında şaşırıyor. – ... Abi ben dedim ona, kızın gönlünü yap dedim, diyor biri diğerine onun ve yaşlı kadının üzerinden... Her gün geliyor bir kere...– sonra tekrar buluşuyorlar ve hiçbir şey olmamışçasına devam ediyorlar. – *Çarpan kadın seni beni bekliyor* ... elinde bir neskafe bir de esrarlı sigara, Roundhouse'taki International Times etkinliğinden sonra *cayır cayır lastik öttürüyor*. Chalk Farm'da bir stüdyo dairede... Busner *zehir saçan kırık dişi* yutmuş, gözleri kütüphanede sıralı duran Ronnie Laing ve Jean-Paul Sartre kitaplarına takılmıştı ... *mide bulantısı*. Kızın sevgilisinin saçları, elinde fincanlarla tıkırdatarak geçtiği boncuklu sineklikten daha beter sarkıyordu. Kızın üzerinde kadife, sevgilisinin üzerinde *çuvalımsı bir şeyler vardı*. Busner mıydı zamanda yolculuk edip damalı ceketi ve polyester kravatıyla sinir bozucu sadelikle yüklü bir geçmişten buraya gelen, yoksa onlar mı sanayi öncesi afyon tekkesindeki buhranlı rüyalardan uyanıp buraya düşmüşlerdi? *Sonra* ... kız onu kaplan yağıyla duygusuzca ovmuş,

sonra küçücük aynalar işli Hint kumaşıyla kaplı bir minderde sevişmişlerdi. Erkek arkadaşı umursamamıştı hiç *ben kaçtım baba* ve Busner da kaçmıştı ... *tek gözlü canavarı kızın elbisesinin arasına kaçırmıştı.* Kız kadife boynundaki kemik düğmelerle oynuyordu. Onun derisi ve saçları minderdeki aynalara takılırken parmakları *kızın meme uçlarına veryansın ediyordu. Aşağıdan baktı ama tepeden baktı bana...* Bir bacağı tahta zemine değdiğinden üşümüştü. Pencerenin önünde *hafif bir güvercin alkışı.* – İçinden gelen dürtü, kadına dokunmak; bir dokunuşla onu bu transtan çıkarabileceğini düşünüyor ama önce: İyi misin? Yardım edeyim mi? *Ses yok.* Ters duran yüz *bana ters bakıyor,* gözleri yine geriye çekiliyor ama odak noktası yüzünün ya berisinde ya ötesinde, üzerinde değil. – Hangi koğuştasın ... teyze? Kadının kolunu tutuyor ama istediğinden daha çok sıkıyor *akut hipertoninin yok ettiği ihtiyar kaslara rağmen orlon yenin içinde sert kemikler, meşin gibi bir cilt... ince demir çubuk.* Kalın bileğindeki şık yeni saati, siyah kadranını ona çevirirken kadının hastalığı içinde yankılanıyor ... *Yürü bakalım Zachary* ... meraklanıyor bir anda, kafam mı gidiyor? Aşunaşunaşua, diye geveliyor kadın. Ne dedin? Aşuna-aşuna. Parlak gözlerinden biri yere hasretle bakıyor. Ayakkabılarımı mı diyorsun, pabuçları mı? Kadının gözü anlaşılmamanın üzüntüsüyle sönüp tekrar parlayarak yine yere dönüyor. Ağzından akan salya ta elmacıkkemiğine kadar sızmış, oradan hiç kopmadan sümüklüböcek gibi yere kadar uzanıyor. Neden sonra... *durgun zekalı Zachary* eğilip muşambanın kalkık köşesini bastırıyor ki kadının tekleyen terliği üzerinden kayıp geçsin. Sonra ... *kaptırdı gidiyor!* Sallanarak da değil, ahenkli hareketlerle ve uyumlu adımlarla, omuzları çökmeden, boynu eğilmeden, kolları her türlü kasıntıdan uzak serbestçe sallanırken. – Busner'ın ona ulaşması, ona dokunmaya karar vermesi o kadar uzun sürdü ki, telaşlandı: hemen dibinde olması lazım bir kere, yirmi metre ötede değil, *koridorun diğer ucunda gözden yitmede değil. Gerçi...* kadının

adımları şimdiden telaşlı, derken *lüzumundan hızlı ... festinasyon*, yine gereksiz bir Latince merakı, aklına geliverirken yaşlı kadın çorbanın dalgalarına kapılıp uzaklaşıyor benden ... Acaba aldığı ilaçların çelişkili bir yan etkisi mi bu? Largactil'i yutanın külçe gibi ağırlaşan adımlarına karşı kertenkele seğirtişi mi? Kadının bir tür klorpromazin yutmuyor olması mümkün değil, herkese yutturuyorlar. Akıl hastanesinin zamanında paraldehide kesmesi gibi şimdi burası da klorpromazine kesmiş vaziyette ama birkaç çatlak ses –bu arada Busner'ın sesi– ilacın etkinliğini değil... insaniyetini de değil... gerekliliğini sorguluyor. Ama ilacın etkisi –ki her işi sessiz film akıcılığında yürüttüğüne kimsenin itirazı yok– dalga dalga gelip sesleri yutuyor. Yıllardır bunca akıl hastasını toplu olarak görmemiş Busner, Friern'a geldiğinden beri ayaklarını sürüye sürüye *kayarcasına akan* koronun içinden ara sıra bir solistin fır dönerek debelenerek çıkıvermesine şaşkınlıkla bakıyor. Sakinleştirici etki bir yandan göze çarpıyor ama diğer tarafında istemdışı hareketten geçilmiyor; tardiv diskinezi hastaların vücutlarını şekilden şekle sokmakta; eller titriyor, yüz kasları çekiyor, *kafalar sallanıyor* ... Kadim kişilik yapıtaşları girmiş içlerine sanki, kişiliği oluşturan sinir tepkimeleri ... *Kayboldu kadın* – yani koridorda o kadar uzaklaştı ki bir *insan parçacığından* ibaret şu anda. Her şeye meraklı Busner, doğrusal hızlandırıcılara dair bir şeyler de okumuş olduğu için, göğüs cebinde dizili duran tükenmezkalemlerden yeşil kapaklısını çekip –imgeleme dair notlar için yeşil, klinik gözlemler için kırmızı, hatıralar için mavi, fikirler için siyah– açtığı defterine yazıyor: *Neye çarpacak bu kadın acaba? O zaman ne olacak? Bütün insan-altı parçacıklarını gözlemleyebilir miyiz?* Uzun karanlık koridorlarda her türlü oyun dönüyor: *Seksek* olur yüzdürmece olur *halka atmaca* olur. Mary Jane gelip *kafalarına kafalarına vuruyor*, Duvarların haline bak! diye bağırıyor. Pasaj *kapkaranlık, kömürlük gibi karanlık*. Tek aydınlık kapının üstündeki vasistastan geliyor, güneşli günlerde

göğe yükselen merdiven gibi tek bir huzme halinde giren ışığın yer tahtasında açtığı havuza Stan ve Audrey dalıp dalıp çıkıyor – Sol kolunu sok, sol elini çıkar, salla salla salla, dön dön dön, çocuk aklı işte, *Heleley heleley* diye çığrışıp duruyorlar ama Bert gülüyor bunlara: Ne paçavracısınız lan siz, kıçınıza giyecek donunuz yok, sonra ön kapıyı açıp merdivenlere çıkarak misketleriyle oynuyor *kaflikleri beşlikleri altılıkları.* Hepsini babasının mendillerinden birine sıkıca sarmış. Basamağa oturup misketlerini çıkarıyor, dikkatle diziyor. Kapının arkasından bakan Audrey *yuvarlacık çizgili çizgili renkli renkli camlara* öyle bir tutuluyor ki, Bert basamakları inerek kaldırım kenarına oturup yere dökülmüş saman çöplerini burarken *kaptığı gibi* içeri dalıyor. Stan'in gözleri büyüyor, Döver seni, diyor, döver seni. Birlikte *gün havuzunun* ortasında durup Audrey'nin avcundaki çizgili kafliğe bakarken hareketsiz kalıyorlar. Sol bacağını sok, sol bacağını çıkar, sol bacağını çıkar, *sol bacağını çıkar* ... ama *daha da gitmiyor* işte, görünmez bir duvarı tekmeleyip duruyor, bu sırada Audrey *Bert bana kim bilir neler edecek* korkusuyla başını sallarken... Kapı güm diye açılıyor ve işte geldi: Nerde lan kaflik? Uluyarak kızın üstüne doğru uçuyor, *Baştan aşağı gir, baştan aşağı çık*... Kızın bileğini, kemiklerini gıcırdatacak kadar sıkıp kıvırınca avuç ister istemez açılıyor. Ya ya ya ya! Yaaa! diye sızlanıyor. Audrey'nin ağabeyinin gözleri, sevgili misketine kilitlenmiş durumdaysa, kızın gözleri de kolundaki tuhaf bileklikte, *gün havuzunun* ortasında *yaldır yaldır* yanan altınında, arkasında duran koca siyah taşında, *Annemin bileziği.* Audrey sendeliyor, düşecek gibi oluyor, *acıdan* kaçmak için iki büklüm kıvranırken *bisiklet şambreli gibi koridorun iki ucuna kadar sünerek* onu tam karnından sıkıştıran sinir kuşağını duyumsuyor.

Korkunç bir patlamanın ayna kırıkları bugünün etine saplanmış. Gelecekte bir saatli bomba ayarlandı, geçmişe yerleştirildi. Yıkıntılar arasında, Eel Brook Meydanı'na giden Novello Sokağı'nın iki yanındaki sıra evler ve onların kontrplakla kapa-

tılmış, çatılarından kiremitler dökerek sokağa doğru sarkan üst katları var. King's Road köşesindeki çömlekçinin toparlak fırını ve puslu Carnwath House bahçesinin karmakarışık duran çalıları var. Thames Baba, köprüden istasyona kadar nehir kıyısındaki çamurlara saplanmış sazlı yağlı birikintileri höpür höpür çekerken, kendi babası da çakısıyla bir ağaçtan kesip yonttuğu dalı çamurlu ağzına, sazlı yağlı dişlerinin arasına alıp çekiyor. – Audrey'nin babası, Sam Death: Ama De'Ath değil, öyle adıma bir çengel takarsam millete tepeden bakarım diyen bir adam değil. Öyle havalara bürünüp Muswell Hill denen bir yerde yeni bir villada oturan kardeşi Henry gibi değil. De'Ath diye generaller var tarihte. Audrey bu hikayeleri o kadar çok duydu ki, on yaşında koca kız olmasına rağmen taşlıkta bif mutfak sandalyesine oturmuş iri göbekli, kırmızı ceketli, her tarafından sırmalar püsküller sarkan adamın hayali kafasından gitmiyor. Kalın beyaz favorileri ceketinin yakasına sürterken kırmızı yanağını kireç badanalı duvara yaslamış. Audrey'nin annesi, De'Ath generalinden öyle gıptayla söz etmez halbuki; varılan uzlaşmanın hoş bir tarafı vardır: Death ailesinin evinde uşak olmaz ama *aile de uşaklık etmez.* Death'ler hak ettiklerinden yukarıda değildir ama ulaşabileceklerinden aşağıda da değildir. Fısıldaşmalar vardı diş telleri takıldığında, fısıldaşmalar oldu yeni salon piyanosu gelmeden önce; fısıldaştılar Mary Jane hava kararırken masaya güneş enerjili bir lamba koyup lamba altın ışık küresiyle odanın köşelerini yuvarlattığında. Serseriler, diye tıslarlardı, it kopuk sürüsü – ara ara gelirdi bazıları şunu demeye, Lambeth işevinin orda kuyruktaydım içerdeki bir amca dedi ki gelip size haber verirsem on kağıt kaparmışım. Ama Sam Death fısıldayacak tipte adam değildir: On kağıt ne lan? İki adım attın diye on kağıt mı verecekmişim sana? Al şu üç pensi defol yoksa indiriyorum polisleri buraya! Üzülmezdi çocuklar; üç pens az para değildi, caddeden seke seke, keplerini havaya ata tuta Fulham Sokağı'na

dönerlerken Audrey'nin babası tavşan kürkü paltosunun düğmelerini ilikler, Sanki akşam Dük Humphrey'le yemeğe gidecek teres, derdi. Audrey bu sözü edilen amcayı hiç görmezdi, akşamki küfür seanslarında adını duyduğundan bilirdi sadece; Sam şu itin canını alsam da kurtulsam diye söylenerek çıkarken Yahu şu kayıkçı John Phelps ölmeyeydi de beni Surrey tarafına o geçireydi ne iyi olurdu demeyi alışkanlık edinmişti. Böylece bütün yoksullar Audrey'nin gözünde yoksul amcası James Death oldu. Çay vaktinde babasını çağırmak için Rose&Crown'a yollandığında, sahnenin bir kenarında gölge gibi bekleşen *Jim*'di işte. Gaz lambasının ışığında Monmouth Sokağı'nda kurulmuş pazar tezgahlarının altına çöküp meyvesi kalmış portakal kabuklarını *dişsiz ihtiyar ağzına bastıran* oydu. Sonra King Street'teki nalburun önünde annesinin demir boyası almasını beklerken kaldırıma oturmuş halde gördüğü berduş da oydu. Fare adamın, taşlara tebeşirle değil kömür parçasıyla bir şeyler çiziktirirken yere sarkan keçe saçlarından sallanan da Jim Amca'ydı işte, şapkası elinde şarkılar söylüyordu ona.

Ceketini tuvaletin kancasına asan Stanley, pudralı şambreli çelik jantın oyuğuna yerleştiriyor – *Gilbert, Gilbert Cook* ... da benzer bir iş yaparken Audrey *dudağını ısırıyor* –. Dur daha sıra oraya gelmedi – onun öncesinde Albert kollarına *muhteşem* düğmeler takmış mutfak masasında otururken ailesi çoktan adlarını Deeth olarak değiştirmiş, Sam'in yüzü *pancar gibi kızarıyor.* Kriz gelecek hocam, diyen Albert, kalemini mürekkebe daldırıp sayım formunda Olive'e ait satırı hızlı, akıllı, şekilli, memur işi elyazısıyla dolduruyor. Bana hocam deme lan, kalem tuttun diye adam mı oldun, diye hırlıyor Sam, ne olurmuş bir a harfini e yapsak? Kime ne zararı var? Albert'ın babasından alıp aynen kullandığı suratı *hani biraz şişman olsa* yakışıklı duracak ama uzun suratlarında biraz acayip görünüyor; yumuşak etler alnında ve çene kemiği civarında *toplaşmakta.* Bakanlığa zararı dokunabilir, ben hiç

kalkışma derim – derken Albert hızla yazıyor, Death, Violet May, kızı, –, – – – –, – –, İkinci, kaleminin tık tık çizgiler bırakıp geçtiği kutularda tekrar doldurulması gerekmeyen aynı bilgiler yer alıyor – başkalarının adına da konuşmak istemiyorum zaten... başkaları dediğin, önlerinde hep Albert'a baka baka büyüdükleri halde iki işi aynı anda *mükemmelen* yaptıklarında hâlâ heyecana kapılıyorlar: Piyano çalarken akşam gazetesini okumak olur, yumurta kaynatırken evin hesabını tutmak olur – elle ayak arasında, gözle el arasında hiçbir pürüz çıkmadan hallediyor bu işi ve uğraştığı işlerin ölçeklerinin büyüyüp küçülmesine gülüp geçiyor. İkiz olacakmış tek çıkmış canına yandığım, demişti mahallenin elemanlarından biri, Bert'in, ufacık kalmış kurşunkalemle gazetede futbol tahminleri işaretlerken topu hiç şaşmadan sektirdiğini görünce – o zaman babayla oğul hâlâ yakındı birbirine, Craven Cottage'daki top sahası tepelene tekmelene mutlulukla eziyet görmüş bir çamur çukuruna dönerdi.

Death ailesinin beş çocuğundan dördü Waldemar Caddesi'ndeki evden ayrıldıklarında Death, Samuel A. Theodore, 51, evli, 31 yıllık, Gece Garaj Enspektörü, Troleybüs Şirketi, İşçi, bahisleri ve tavşan kürkü paltosu, King Street'ten Parsons Green'e ve Mortlake'e kadar her türlü barda ve kabarede yuvarlayıp oturaklı görüntüsüne neşeli bir cila çeken biralarıyla arkadaş arasında Rothschild Death olarak tanınmaktaydı hâlâ. Arkadaş arasında, *evet, dışarı sızmayacak şekilde,* çünkü resmi olarak Deeth idi adı ve üç Deeth, Londra'nın keşmekeşinden çıkıp Devon tarafında Albert'ın yardımıyla Cheriton Bishop'taki bir eve –Mary Jane'in büyüdüğü ev– yerleştiklerinde, mahalledeki adları Deer oldu. – Sam Deer küçük bahçede dolanırken Olive Deer ona bakıyor. Haftalık dergideki resimleri gördü, yazıları okudu. Resimler bulanık, yazılara akıl sır erdirmek mümkün değil. Kendi vücudundan başka yetişkin vücudu tanımayan Olive, Holloway Hapishanesi'nde açlık grevi yapan kadınlara nasıl yemek yedi-

rildiğini merak ediyor hâlâ. Yağmurdan sırılsıklam olmuş bahçeden eve karınca sürüsünün kıvrım kıvrım akın ettiğini birine nasıl söyleyeceğini merak ediyor. İçeri daldı, merdivenleri çıktı, fitilin kıvrımlarını dolandı, şimdi de bir yerlerime doluyorlar *ama fena da değil ha* ...

Stanley iç lastiği tahta kovadaki sudan geçirirken *kıvrık yılan balığı* yüzeye *zırt diye* iki baloncuk gönderiyor. Lastiği çıkarıyor, kuruluyor, *solungaçlarına* tebeşirle işaret koyuyor. Önünde uzanan koridorun *kıvrımına* gizlenmiş *ta ne zamandır* onu izleyen Audrey bisiklet için *yanıp tutuşuyor adeta*, kesinlikle emin ki ondan daha iyi binebilir, ondan daha hızlı tamir edebilir. İlk haftalığıyla aldığı elbisenin içinde *iki dirhem bir çekirdek* arzuluyor o bisikleti ve hınç duyuyor Stanley'ye. Bert'in yakalarını sabunlamak başka bir şeydi – çocukluklarından beri onun üstünlüğü o kadar kabullenilmişti ki *helada duran şeyden* konuşmak ne kadar gerekliyse bu da o kadar gerekliydi. Ama Stanley – onun *ablacığı*, onun *yavrucuğu*, buna sahip olacak da o olmayacak ha? İçi yanıyordu ve artık kuşkulanıyordu ki *hiç sallayan olmamıştı* onu. Dışarıda oyun oynarlardı, top saklamaca oynarlardı – *ebe bendim üstelik*, Wiggins kardeşler hep *dalga geçerlerdi benle* ... hani o Sands End'den gelen bir velet vardı bir de – annem hep gaz kokuyor bu çocuk derdi – topu almış çamura batırmış oradan da at bokunda yuvarlamıştı, ben arkamı dönünce var gücüyle fırlattı da topun dikişi patladı, bütün o boklar çamurlar suratıma elbiseme sıvandı, Stan çöktü üstüne neren ister neren istemez yapıştırdı ablasını korumak için, Sands End'li veledin kocaman botları vardı böyle, içine çorap bile giymezdi, koca ayağını Stan'in suratına indirdiği gibi... çığlık çığlığa! Wiggins kardeşler anında tüymüştü. Tabanında çivi filan çıkmıştı herhalde, kan revan içindeydi çocuk. Bert gelip onu çeke çeke götürürken hâlâ tükürüp küfürler ediyordu velet, Muhallebi çocuğuysan oynamayacaksın ulan! Belki o bile... Onca şey bile *kandırmacadan ibaretti*.

Yağ satarım, bal satarım, ustam ölmüş ben satarım ... Fulham'da kasım ayı, sokaklar yağ gibi kayıyor, çürük ağaç renginde. Nehirden gelen leş koku, fabrikadan gelen duman, Chiswick yolundaki Lamb bira fabrikasının püskürttüğü çürük malt... Arka odada Audrey, is tutmuş perde kumaşını yanağına sürerken, neredeyse zifiri karanlıkta arka taraftaki taraçalarına ve diğer binaların taraçalarına ve bunların arasına çekilen duvarlarla, çitlerle birbirinden ayrılan bölgelere ve her birindeki kulübelere *...karakol dikmişler. Ladysmith düşmüş. Bahçeye gelsene Maude!* Gel de bak ahududular nasıl almış yürümüş, boş fıçı orada kambur duruyor, tuğlalar yığılmış, *Billur Saray'a benzeyen* bir kuş kafesi *kuşu nerde dersen iki ev aşağıdakilerindi*, kedi mamacısı gelince *Kedici! Kedici!* diye bağırırdı *sonra da kedi yemiştir ne olacak.* Audrey! *Oood-riii!* Gel de çayını iç! *Yağ satarım, bal satarım, ustam ölmüş ben satarım* ... Kardeşleriyle aşağıda olması, kilerden dünkü kuzu budunu çıkarıp patates soyması ve haşlaması, soluk mavi emaye tepsiden yağları kazıması lazımdı. *Ood-riii!* Yok şimdi *uğraşamayacak.* Sanki yapacak iş biter mi, çamaşır sodasından *yarılmış* elleri *pis sabunlu sulardan* çıkar mı? Hem leş gibi klorodin kokan, oğlanların kırılınca salondan içeri taşıdıkları koltuğa uyuşuk kafayla devrilip yatan anası Mary Jane'e şimdi tahammül edemeyecek. *Ladysmith* ve gri yün şalı ve siyah ipekli kumaşını çadır gibi serdiği omuzlarında kızaran kestane saçları. Ay zaten muayyen günümdeyim, hiç çekemeyeceğim onu. Audrey ona dayanamıyor – annesinin *kadın hastalığını* bir tek ona açıklamasından iğreniyor *–nereye girdi yine bu, Ooood-riiii!–* sonra Death aile hayatının *olağan hırgüründen* koparılan zamanın iç ceplerinde birlikte tıkırdayıp duruyorlar.

Tahta merdivenlerden tangır tungur iniyor; Death ailesinin Waldemar Caddesi 18 numaradaki evde kattan kata yükselmesini ölçülü adımlarla takip eden yolluk henüz bu kata ulaşamadı. Taşındıklarında, henüz yirmi yıllık olmayan ev ilk silleyi

yemişti bile. Evi müteahhitten alan aile, Emmanuel Silver diye birine satmıştı, o da evi üç daireye böldürmüştü. Death ailesi – Samuel, Mary Jane ve henüz çok ufak olan üç büyük çocukları– zemin katına yerleşmişler, doğru dürüst bir fırına ve *yepyeni şofbene* kavuşmuşlardı ama arka bahçedeki bir delikten ibaret helayı diğer iki aileyle paylaşıyorlardı. Poultney'ler bir süre birinci kattaki odalarda oturdular, sonra Abraham Poultney, Ellis Tramvay'daki makinistlik işinden atıldı, tam da küçük kızları Rose'un difteriden öldüğü zaman–belki de o yüzden. Sağlam pabuç değildi o, demişti Mary Jane Bayan Poultney hakkında. Namusuna bir şey diyemem ama insanda biraz da dirayet olur. Zavallı kızcağızı bir haftadan fazla görmedim –hatta sen dedin ya Audrey– bir çıktım yukarıya ki, cesedini yatak odasındaki yüklüğe kaldırmamışlar mı! Aman ne koku! Ucuza düşürdükleri tabutun da *ama düzgün tabuttu*, cenazenin de masraflarını merhametli Death'ler üstlenmişti. O sıralarda Samuel, Londra Troleybüs Şirketi'nde yıllarca önce makinistlik sonra kondüktörlük yaptıktan sonra, Fulham garajının genel müdür yardımcılığına getirilmişti. *Grev kırıcılığı yaptı*, dedi Stanley yıllar sonra, *onlar da ağzına bal çaldılar*. Audrey hiç böyle düşünmedi; babasının atlarla nasıl geçindiğini, *onları sevdiğini*, *tımar ettiğini* gözleriyle görmüştü. Bir keresinde beraber yolda yürürlerken, cenaze arabası geçtikten sonra yere eğilmiş, Bak kızım, gördün mü, hem bok hem saman var burada. Bu hayvan saman yiyor saman sıçıyor, sonra bizi de tabuta koyup götürürlerken saman dolduruyorlar. Gömülüyoruz toprak oluyoruz, toprak dediğin de bir tür bok zaten. Babasının, hele de aile bireylerinin yanında yapmasına alışık olmadığı kadar uzun bir konuşmaydı. – Elinde bir yiyip bir yemediği bir şekerle Cock & Magpie'ın önünde durmuş beklerken, barda atıp tutanın babası, Samuel veya Sam değil, Rothschild Death olduğunu anlıyordu: ne olacak bu memleketin hali, şimdiki karılarda ar namus kalmadı, bu sosyalistler başımıza

yıkacak memleketi. Arada geceleri geç saatte King Street'te bir araba, atının kuyruğuna saman çöpleri örülmüş, arkasında tıngırdayan çıngırdayan troleybüsle babasının garajına doğru hızla gider. Barın kapısından bir kalaycı kadın çevirmek mesela, hep kapının deliğinden bakacak değiliz ya, bir kere de *dumanaltı* ortamı içeriden görelim. Kadın ilgiyi gördü mü şımarır, Ay ne yani, beğenmedin mi elbisemi, az mı beğendin, çınlatır ortalığı. Eller eteklerden içeri yürümeye başladı mı da bütün salon inler: Bas kalayı Rothschild! Babasının yüzü şapkasının siperliğinden alacalı sarkar, kanatlı kapının üstündeki koca gaz lambaları tıslar ve o ışıltılı hayalin içinde narin çiçekli elbiselere bürünmüş yuvarlak hatlar... O ışıltılı hayalin içinde *bir sessiz fikir yaşar, başka dünya bilmemiş ruhu dolaşır...*

Audrey babasını atlarla görmüştü ve yanlarında bir aygır ile adamlarla da görmüştü, alışveriş kolayca oldu bitti ama caka sattıracak kadar da tehlikeliydi, *Beyler, işimizi gördük,* diyordu *sopa gibi purosu ağzında cızırdarken ... bitimize kan geldi!* Sonra bir bakmışsın Rothschild boynuna çengel takılıp çekilmiş gibi sahnelerden yok olmuş. Bir keresinde bir işçiyi *gebertene kadar* dövmüş derlerdi, ama *huysuz kızını* önüne takıp alev saçlarının aydınlattığı Fulham Palace Road'da evinin yolunu tutarkenki hareketlerinden, kimse kestiremezdi o kadar çevik çıkacağını.

Albert ve Stanley, kitaplarını açık dursun diye tabaklarının altına sıkıştırmış, yakalarını çözmüş, çay fincanlarını içlerini ısıtsın diye ellerine almış oturuyorlar. Vi ve Olive, ellerinde birer dilim ekmekle sivri omuzlarının sıkıştırdığı ablak suratlarını bu erkeksi seyirliğe çevirmiş, ağızları açık bakarken adam ve oğlanlar sırayla koyunun buduna saldırıp eti, birbirlerine fazla benzeyen ağızlarına tıkıyorlar. Albert'in cam gibi buz mavisi gözleri Rous Trigonometri Tablosu'nun dar sütunlarında dolaşırken kosinüsleri sinüsleri tanjantları belleğine yazmak yerine, aklındaki

şehrin dümdüz yollarına çekilen granit setlerin harcını yoklayıp geçiyor. Rengi ağabeyine göre daha soluk, kaşları daha ince olan Stanley, içini geçirirken parmak uçlarıyla kütüphaneden aldığı kitabın sayfalarını çeviriyor. Göz kapakları kırpışıp kakülleri sallanırken bakalitten ve kristal çubuklardan bağlanıp yüzlerce volanın çevirdiği bir mekanizma hücrelerini bir dizi kasılmayla sıkıştırıp yeni tıraş edilmiş ensesini ta sırtına değdiriyor ama acı vermiyor bu ve zaten Stanley az sonra bu mekanizmanın namlusundan ateşlenip Earls Court'taki dönmedolabın demirleri arasından bir ışık damlası gibi fırlıyor. Yükseldikçe yükseliyor şehrin üzerinde, Tilbury'de demirli vapurların ağıtları patlıyor kulaklarında, daha da yükseldikçe atmosferde gaz mantosunun tıslaması ve artık bulutlar küçücük kaldı altında. Bir çakımda miğferli Prusya askerleri birbirlerinin suratlarını doğrarken diğerinde Çariçe yakutlu ve garnetli bir yumurta setini öpüyor. Huzme artık o kadar yükseldi ki Stanley'nin atomları yörüngeye oturup dünyanın çevresini bir kere iki kere üç kere dolaşıyor. Sonra Afrika'nın kalbine doğru pike yapıyor balta girmemiş ormanın orta yerinde *makinistim Fortescue* beklemekte, kolunu çevirdiği hunili mekanizma, huzmeyi çekiyor. Stanley önce hayalet gibi belirip hızla ete kemiğe bürünüyor, üzerinde yünden, patentli Jaeger bisiklet forması. Fortescue ile kuvvetle tokalaşıyorlar. Tam isabet müdürüm, derken makinist, bir zenci kabile şefi ağaçların arasından çıkıyor, çıplak muhafız alayı ellerindeki fildişlerini *bilim kâşifinin ayaklarına saygıyla bırakıyorlar...*

... *Olive*, Olive! Kızım neyin var senin anlamadım ki, babanın birası bitmiş görmüyor musun? Olive, çok sıkan ayakkabılarının burnuna basarak – dengesini kaybedince kızgın ocağa neredeyse yapışarak taşlığa geçiyor. Audrey de biliyor *bir tuhaflık var kızda*, dahası: *Bunlar bir işler peşinde*, böyle olmasını, kafasını toplayamamasını, *leyla gibi gezinmesini istiyorlar*. Sam testinin üstündeki boncuklu bezi çekip maşrapasına bira doldururken Mary

Jane Death'in alnında *boncuk boncuk* terler var. Lahana kokulu perdenin üzerinde, Audrey'nin okulda yaptığı bir iğne oyası asılı. – *Kızlar! Bir, iki, üç, dört. Bir: İğneyi sağ eline al. İki: İpliği sol eline al. Üç: Delikten geçir. Dört: Yüksük kullanımı...* Audrey'nin bu ince işlere gelmeyen elleri, hiç durduramayacağını sandığı, hatta kendisine ait bile görmeyip arsenik yeşili tavandan zehir saçarak döküldüğüne inandığı bir spazm halinde titriyor... *Yüksükler başparmağa, bir-ki, yüksük parmağa yüksük parmak yüksükparmak...* – Yiyenden, diyor annesi, et çıktı, güçlüden. – Gaaaark! Yahu yapmasan olmuyor mu Samuel, diyor Mary Jane gülerek? *Kesin bir iş çeviriyorlar*, şimdiye kadar *beş tane çıkardılar biri bile gitmedi.* Stanley babasının geğirtisine gülerek, Hakimler, on dördüncü ayet, diyor. Albert başını kaldırmadan yüzünü buruştururken Audrey onun işittiği şeyi işitebiliyor, bir kardeşin diğerinin kemikten mağarası içindeki yankısını. Ben bunların ortancalarıyım, mercek gibiyim ya da prizma. Stanley'den yansıyan Albert'a, Albert'tan yansıyan Stanley'ye, her biri diğer kardeşin *anlamsız suratına* çakıyor...

İriyarı bir adamın dönerek doğrulup masadan kalkması – bıyığı biradan ıslanmış ve bıyığın gizlediği dudağının üstü tütünden sararmış. Bu bıyığın altında bir dudak olduğunu hayal etmek kolay değil, Samuel Death'in bıyığı, sakalı ten rengine o kadar yakın ki, yanakları kızarmasa *bıyığı dudak sanırsın*, kel ve sivri kafasında duranlar da et parçaları gibi. Resimli Londra Gazetesi'ndeki tımarhane gravürü gibi. – Hükümet gibi bir vücut, bir Akdeniz limanında iskelede yürüyor, başında bir çamaşır sepeti. Dört denizci halatların önünde barbut atarken kadının kıçına bakıyor. Death ailesinin hiçbir üyesi bu müstehcen resmin nereden geldiğini bilmiyor; duvar kağıdının üstünde aniden belirdi ve çapraz biçimdeki menekşe ve mineleriyle, Death'lerin taşınmasından çok önce yapıldığı sarkıp sökülmesinden belli olan, hatta Audrey'nin küçükken, üzerindeki çiçeklerin ismini

kız kardeşine verdiklerini sandığı duvar kağıdını yerinde tutmaya başladı. – Violet, babasının kalktığı sandalyeye tırmanıp yanaklarındaki sümüklere aldırmadan uzanarak babasının yakasını iliklemeye uğraşıyor. Bütün aile babanın bakımı için seferber oldu. Stanley bir koşu holden gösterişli paltosunu alırken Olive getrlerinin tokalarını ilikliyor, Audrey ve annesi mataraya çayla cin karıştırıp dolduruyor. Bir tek Albert masada kalıyor, gözleriyle daha saf varlıkların hüküm sürdüğü bir alemin sınırlarını çizerken, çatalıyla da etsuyunun içinde şekiller *cızırrrrrdatıyor.* Samuel, Briyantini getirin! diye sesleniyor. Kremi saçına şevkle sürdükten sonra kapının yanında duvara zincirle asılmış aynaya bir o profilini bir bu profilini dönerek, gösterişli kıyafetlere merakıyla birleşip ona lakabını getiren eşkenar üçgene gözü doyana kadar bakıyor. Ev sahibi Silver gibi değil, diye geçiriyor Audrey içinden; o melon şapkası, yakası kolalı gömleği, pırıl pırıl körüklü çizmeleriyle çıkar gelir ama yüzü çökkün, yakışıklı, hatları biraz abartılı *sanki kömürle çizilmiş* gibidir. Death'ler ise apaklıklarına kardinal pelerinleri ve sarmaşık figürleri yapıştırılmış alçıdan heykellerdir. Pembe tenli, sapsarı saçlıdırlar, bir tek Audrey'nin alev almış saçları ve kurabiye kırıntıları serpilmiş yanakları... *ne? Ood-rii, ood-rii, anası işçiye verdi...* Bu bela her nereden geldiyse, en azından Munster Sokağı tarafında damgalanmasına yol açmıyor pek, ne de olsa buralarda bütün evler harap ve her evde bir –bazen iki– İrlandalı aile yaşıyor, *kızıl veletler* bütün gün sokaklarda koşturuyor. Buna rağmen her perşembe akşamı Samuel, kızlarından hangisini eline geçirirse dizine oturtup *Bak geliyor Yahudi, Para dolu mendili* diye neşeyle şarkılar söylüyor. Samuel bahçe kapısının *gaccccıırrrttısını* duyduğunda şarkıyı kesip kapıya gidiyor, Silver paçasındaki kıskaçları ve eldivenlerini çıkarıp şapkasını eğerek selam verirken tepeden bakıyor. Horeb tepeleri gibi kapı eşiğinde duran Audrey'nin babası, önce beş şilin, ardından bir beş şilin daha verip –küçümseyici bir duraksamadan

sonra– altı pens daha uzatıyor. Demir paraları adamın avcuna bırakıp *çarmıha gerecek, çivi parası alıyor pezevenk* bağrına taş basarak Silver'ın üst katlara çıkıp aynı muameleyi diğer kiracılara da yapması için salona çekiliyor.

Uzun boylu, iriyarı bir adamın yere kadar uzanan paltosuna yılan gibi kıvrılarak sığışması sırasındaki soluk alıp verişleri ve ıkınmaları... *Ingh-uf.* Tavşan kürkü gaz lambası ışığında parlıyor ve dalgalanıyor, briyantin terle birlikte akarak *hela gibi kokutuyor* ortalığı. Babasının omzunun üstünden bakan Audrey, Stanley'nin muzır bakışlarını görüyor: Bir uşak sanki de *boyunun ölçüsünü verecek,* diyecek ki, *Yahu babalık, Kongo Nehri'nde keşif gezisine çıkmıyorsun, alt tarafı Putney Köprüsü'nün ordaki troleybüs garajına gidiyorsun, bu ne gösteriş* – ama hadi desin bakalım sıkıyorsa. Samuel Death içeride bir tur daha atıp babalık otoritesini son bir kez konuşturuyor: O ne o?! Violet'ın tam o sırada uykulu Olive'in elinden kaptığı resimli kitabı alıyor – Audrey biliyor kitabı, *Daily Mail* gazetesi, Ana Kraliçe'nin son doğum günü kutlaması anısına vermişti; cildine dikilmiş sert kartları parmağınla açtığında *Vay anasını! Boer tepelemekten* dönen süvari birliklerimiz, Atlı Muhafız Alayı'nda boy gösteriyor, atlarının nalları dünyayı dövüyor. Samuel kitabı, şöyle bir bakıp boyalı tahta zemine bırakıyor, paltosunun yeni iliklediği düğmelerini *göstere göstere* çözüp yakalarını ayırıyor ve iç cebinden saatini çıkarıyor. Üf! – tenden perde kabarıyor – Bu veletler sana emanet Mary, – kendisi şezlongda yayılıyor – benim ne olacağım belli değil ... bütün gözler kımıldayan parmaklarında; Albert'ınkiler dışında. Samuel Death, kadranında önündeki ve arkasındaki zamanı yutan bir karanlık olan saatini altın kaplama çerçevesinden tutuyor. Çerçevenin iki yanındaki küçük düğmelere bastığında, kendinden ışıklı uçları kesik düz çizgilerin kırmızı renkte yazdığı 08.54'e bakıyor. *Hapishane numarası ... Hapisteyim ben ... işevinde – tımarhanede, ha ha haay, alın beni burdan, alın beni*

alın beni alınulanbeni, Stan, Bert beni dövüyo! Aşua-aşua ... – Uzun gerginlik lastiği beline dolanıp koridor boyunca uzanarak geçmişten geleceğe asılıp onu şimdiye sıkıştırıyor – karnı öyle bir şişti ki, üzerinde *bir gariplik var, sanki ben... Ne bileyim.* Çaya inmeden önce *usulüne göre katladığı* bir parça tülbendi külotunun içine yerleştirirken niye *kadının rahatı için asrımızın en nadide icadı* ile tanışması gerektiğini pek anlayamıyordu. ... Stanley yarım şişirdiği lastiği bırakınca lastik janta oturuyor ve *haydi bakalım! Bezelye tanesi gibi seke seke gezerim ... Holywell Sokağı'ndaki bahisçi ... o ona – o ona ... Elektrik jeneratörünü ara ara çalıştırıyoruz Bayan De'Ath, sizce de mum ışığı göze daha hoş görünmüyor mu?* Atölye boyunca yerde dolanan kablolar *şşşırrrrak rak rak rak!* Torna tezgahı geri tepiyor ve Audrey mandreni gevşetip ucu değiştiriyor – bir fünye diğerlerinin yanına düşüyor. Sonra Birinci Kapıdan hep beraber çıkıyorlar *Arsenal kızları nerede? Gece gündüz vardiya... Üç kuruş para uğruna, Gençlik kalmadı elde* ... ansızın çıkan kızıl ve yeşil bayraklar, Beresford Meydanı'nı dolduran troleybüslerin tepelerinde sallanıyor. *Omuzlar geri! Başlar dik! Kollar ileri! Mühimmat işçileriyiz biz! Oy hakkı isteriz! Devrimci bacılarız biz!*

Felçten harekete bu ani geçiş ne anlama gelebilir? Afallayan Busner'ın yüzüne, hastanenin kilometrelerce uzanan bağırsaklarının bütün ekşi leş kokusu vuruyor. Bu, diyor kendi kendine, bir şey olmalı, tanımlanabilir bir patoloji olmalı ... *herhalde. Akinezi ile festi-festi-nas-yon arasında belirgin bir geçiş noktası, DE-Sİ-MA-Lİ-ZAS-YON. DESİMALİZASYON.* Çok yakında değişecek paramız, değişecek paramız. Daha kolayı, diye düşünüyor Busner, Friern'ı sonsuz bir kayış gibi hayal etmek; durmadan dönüyor, durmadan ona yeni hastalar getiriyor, o da aklını işine verirse bulabildiği zaman içinde nevroz mu, dipsomani mi, demans parakoks mu, genel akıl hastalığı felci mi, frengi mi, sosyalizm bağımlılığı mı, şizofreni mi, travma sonrası sendromu mu o gün kafasına göre hangi rahatsızlık modaysa onun teşhisini

koyup ilk geçişinde akli melekeleri eksik kişi, ikincisinde akıl hastası, üçüncüsünde geri zekalı, dördüncüsünde zihinsel engelli... *Değişecek paramız. Çok yakında değişecek paramız.* ... Hastanenin İtalyan mimarisi üzerine yaptığı çeşitlemeler, diyor, bir *insan müzesi* halini alıp bunca *numuneyi karıştırıp param-paramparça ederek maymun oldum ben maymun – Yeter be!* Kadının yürüyüşünün devam etmesini sağlayan muşambayı bastırma hareketi gibi onun da bir hareket bularak bu dumur halinden kurtulması lazım. Bunu saate bakmanın *mekanizmasında* buluyor zira otuz birinci doğum gününde karısı, Busner'ın bir zamanlar yalandan ortaya attığı teknoloji sevgisine aşırı tepki gösterip ona ilk kez fiyatı makul düzeylere gerileyen bir quartz kol saati aldığından beri bu biraz meşakkatli bir süreç. Buna göre: Kolunu silkeleyip altın kaplama ağır bilekliği ceket ve gömlek kolundan kurtarıyor, küçük siyah kadranı yüzüne döndürüp yaklaştırıyor, çerçevenin iki tarafındaki düğmelere basarak siyah kadranda *kırmızı fütüristik rakamlarla 08.54'ü okuyor ... aman koğuş vizitine geç kalıyorum-* kendisini sonsuzluğun karanlığı fonunda ışıl ışıl aydınlatılmış beyaz bir bidon gibi tepetaklak yuvarlanırken görüyor ve hissediyor ... *Geç kaldım* ... şimdiden, *sık iyice... olmadı ... göremiyorum ... saati!*

Uyandığında bir de bakıyor ki yaşlı bir adam; yattığı yerde artirit ağrısından sızlayan sağ elinin parmaklarıyla, sol bileğinin arka tarafında sarkmış deriyi sıkıyor. Uyandığında *aman ne dalmışım be,* daha *uyanalı ne kadar oldu* ... güçlükle diğer yanına dönerek komodindeki radyonun saatine bakıyor ... *kırk beş dakika önce,* rutubetli tuvalette alnını küflü duvara dayamış, ödemli gibi – *yaşlılık hidrosefalisi mi?* anlamaz bir suratla önce *bitmek bilmeden şıp şıp damlatan musluğa bakmış* ... sonra gözünü, üzerindeki yol yol *kirlerden dışarıda ağaran günü göstermez* hale gelmiş *kilise camı gibi* pencereye çevirmiş, ardından ıslanıp kurumuş, kabarınca da öğrencilik günlerinden beri görmediği, o zaman da

sadece kitaplarda resmini gördüğü bir *keratitis gibi, ragadlar gibi doğumsal frenginin damgaları* benzeri bir *epidermal bozukluğa* benzemiş tuvalet kağıdı rulosuna bakmıştı. Muşambada, El Greco tablosuna dönmüş ihtiyar ayaklarının arasında *helada okunmaya mahkum edilmiş* bir tomar konferans tutanağı görünce belleğin bir katmanı sıyrılarak duvar, tuvalet kağıdı, tıbbi dergi vinyetlerini tekrar karşısına çıkarıyor ve Busner o anda fark ediyor ki *Döndüm ben!* Uyku sersemi bir yürüyüş için fazla muzafferane bir iddia olduğunun farkına vararak pencereye bakıyor ve *yol yol oyulmuş köşe taşları* geliyor birden – *iyi de nereden*? Sonra sifonu çekmeye üşenip ayağını sürüyerek yatağına dönerken, üşenmeyip konusunda uzman, o zamanlar tanıdığı birine bunu sorduğu, çünkü o kurt yemiş gibi oyulmuş taşların hastane kapısını rezil ettiğini düşündüğü aklına geliyor – *iyi de hangi hastanenin*? Kim bilir kaç tanesinden geçti, *yirmi mi, otuz mu* geçen yıl emekli olana kadar, *Heath'te lüzumundan çok fazla kaldıktan sonra, o da niyeyse.* Çocuklarından birinin patolojik olarak, yaşlılık depresyonu –demansın öncülü– olarak gördüğü halihazırdaki hayatını mümkün olabildiğince ötelemek için, hocaların hocası kontenjanından, fazla bir iş de yapmadan hastanedeki çalışmasını sürdürebilmek için elbette. Busner olayın farkında: Bu ne zaman önce *gömülmüş kurtlara yem olmuş* öz benliğinin dirilişi ... Tuvaletten yatak odasına giden aralık dar ve bitişikteki modern iş merkezinin –inşaatı sırasında her nasılsa *diğerlerinin aynısı bir hücre* olan bu kişiliksiz, taş köşe evden birkaç metrekare çalmayı başaran sigorta şirketinin– köşesi nedeniyle dönüyor. Düşük omzundan iki karış uzakta risk çalışması yapan sigorta simsarlarının klavye tıkırtıları onu çileden çıkarıyor. John! diye seslendiğini duyuyor birinin çok net: John! Elli üç yaşında kadın, on yıllık hasarsızlık, Aviva'dan John'un mu bu? *Bunların hepsinin adı John*, bu arada *ben çöllere düşmüş peygamber gibiyim* ... Redington Sokağı'ndaki evde olacağı gibi ayağının altında İran

yolluğu yok, bu sert ve renksiz halı kırpıntılarını, Cricklewood'daki *Ruhsuzköy!* ucuz mobilya mağazasının arkasındaki çöp kutularından çıkarmıştı, ta oralara da gitti ya üç beş bir şeyler alıp şu *dede dairesini* adam etmek için! *Dede! Dede! Canım dedem! Naber dede!* Hem bir lütuf hem de bir bela, diyor içinden, ayaklarını sürüyerek kapıdan geçip nisan sabahı güneşine bulanmış ve nemli *deli gömleğinin* arasına sıkıştığı karyolasının parmaklıklarına bakıp. Çişimi tutamazken yetmiş yılın anı kırpıntılarını, susmuş seslerini hatırlamak bir maraz sayılırdı ... *vakitit*, diyor burun kıvırarak ... neyse ki Fortress Sokağı'ndaki bu birinci kat dairede inzivaya çekildiğinden beri, bilincinin durgun havuzunda bu anımsamaların çıkardığı kabarcıkların daha geniş bir anlama gebe olduğunu –hakikat filan değil ha– bunların da çalışma hayatını birlikte geçirdiği zihin kaşiflerinin, teorik ve nörolojik modellemelerinin zarafeti veya profesyonelliklerinin kabalığı göz ardı edilmeksizin incelemediği, hatta hayalini bile kurmadığı anlamlar olduğunu idrak etti. Sert döşeği, Busner'ın düşkünlüğünü bıkkınca onaylamakla kalıyor. Kaç kere yürümeye karar verildi de yürünmedi; yemekler kavanozdan kaşıkla, plastik kaplardan çatalla yendi, o da olmazsa bol bol ekmeğe sürüldü. Söz konusu Busner yumuşak bir nesneyi yoğurarak yastık şekline sokup şişkin başını buna bırakırken, kendisinden kaçan muhtelif çevik kaçak benlikleriyle *sarhoşça bir dans içinde, Dede! Dede! Seni seviyoruz dede!* O da onları seviyor ama Caroline ile ayrıldıktan sonra baştan başlamaya, onu *on mu, on bir mi?* kim bilir kaç yaşından beri hapis tutan bu dört duvara bir dekorasyon daha uygulayacak dördüncü bir kadın bulmaya gerek görmemişti. Maurice Amcası'nın onu elinden tutup Redington Sokağı'ndaki evin buzul odalarında dolaştırdığını hatırlıyor, paltosu o kadar dar, uzun ve siyahtı ki, eğildiğinde ... *su borusu gibi ... katılık ... katılaşma ... hipertoni*–. Gereksiz bir işti, *kaldı ki* – yani o yolu seçecek olsa ... *Bir kere*, Miriam ile tekrar bir ara-

ya gelmeyi düşünmüştü; torunlarla ilgili bir durum olduğunda karşılaştığı, tabii Mark ile ilgili konularda hâlâ görüştüğü zaman *muhabbetle* bakıyordu ona. O olmazsa –hem zaten Miriam'ın ona nasıl baktığı belli değildi– *daha da fena çözülmüş ilişkilerin saçaklarını toplama* imkanı olabilirdi ... Ama hayır: Asıl mesele şu ki, *bir yerlerde benden biri ve ondan biri zaten ufak rahatsızlıkların sürekli dırıltısı içinde birleşmiş, tükenen arzunun bıraktığı balçığa saplanmış durumda* ... Çok manidar bir şekilde, ikisi akıl sağlığı uzmanı olan çocuklarının laflarına kulak asmayan Busner, en iyisi *yürüyüp gitmek* dedi, evini sağlığında çocukları arasında paylaştırdı ve *tam bir münzevi gibi olmasa da yürüyüp gitti*... gıdısını tatlı tatlı kaşıyor – ama uzun yıllar bağımlı kaldıktan sonra tekrar *kendi başının çaresine bakmaya* mecbur kaldı. 09.01. – Ne zaman ki kravat takmayı bıraktı *kravatla oynamayı da o zaman bıraktım haliyle... hap yapma tiki derdik. İstirahat halinde tik. Hastanın gözleri yukarı bakar, elleri önündedir, işaretparmaklarıyla başparmaklarının yastıklarını ovalar. Ya doktoru?* O da oturur kravatını bir kıvırır bir açardı, *istirahat halinde tik.* Hiçbir şey yapmazsan, diye geçiriyor Busner içinden, hiçbir şey olmaz – çimdik atarsan LCD rakamlar aydınlanabilir ama. Rüyasında bir hastane görüyordu, kalktı çişe gitti, tekrar yatınca başka bir hastaneye döndü – yoksa aynısıydı da başka bir zamanda mıydı? Alçı kartonpiyerler dağılmış, kapıları pencereleri süsleyen alçı defne yaprakları un ufak olmuş, oyuklar betonla doldurulmuş sonra delik deşik hale gelmiş. Aynı hastane miydi bu, daha küçüğü mü? Birkaç akut koğuşu, birkaç ofisi, çalışma terapisi için bir atölyesi olan *sevdiği bir hastane miydi* ... Busner meslek hayatı boyunca Hanwell, Napsbury, Claybury, Shenfield, Tooting Bec, ne kadar hastane varsa ya hekim olarak görev yapmak ya da klinik çalışma düzenlemek için dolaşmıştı. Sonu gelmez bir grup terapisi seansında geometrik desenli duvar kağıdında saksı bitkisinin yara gibi açtığı gölgelere bakarak geçirdiği dakikaları özlemle düşündü... *Hayır!* Vi-

zitteydi o sırada – rüyasında vizitte olduğunu gördü. Vizitteydi ve Largactil'li ter kokusu *üzerine sinmişti*... Lekeli alnında yeşilimtırak şurup kalıntıları, oduncu gömleğinin yakasının içinde kirli bir iz vardı. Koğuşun penceresinden görünen kızılçamlara bakmayı seviyorum, demişti. Bir adamı da temiz tutamayacak değiller ya, diye geçirmişti Busner içinden, hem de tutamayacak olduklarını herkesten iyi bildiği halde. Ayaklarını bile sabit tutamıyor musunuz diye bağıracaktı az daha rekreasyon odasının ortasında! Bu rezillik yetmezmiş gibi, Henry Busner –kardeşim– sızlanıyordu: *Ko-kon-kontrol hed-hed-ede-edemiyorum...*

... ben de edemiyorum. Uyku olanaksız – artık onu alacak hastane de yok. Emekli oldu artık: Rüzgarın şişirdiği, nisan sabahı güneşinin dürttüğü kahverengi perdenin altında istifli duran portakal kasalarının üzerine La Cadenga yazılmış, içleri Heath Hastanesi'ndeki ofisinden toplanan döküntülerle doldurulduktan sonra kısa süre Redington Sokağı'nda kalıp ardından buraya getirilmiş. *Ko-kon-kontrol hede-he-he-edemiyorum beton gibi sıçmayı.* Kasalara dayalı duran şemsiyeyi satın aldığını, ödünç aldığını, aşırdığını hatırlamıyor. Ama bu işin raconu böyle, diye geçiriyor içinden: Şemsiyeyle sahiplik ilişkisi kurulmaz. Bir şekilde ele geçer, kısa süreliğine işe yarar, sonra insana yük ve ıstırap olup nihayetinde de kaybolur. İnsan, kayboluşunu da hatırlamadığı için geriye şemsiye şeklinde bir boşluk kalır. 09.10. *Bak gene onluk.* Sol bileğinin sarkık derisini sağ elinin parmaklarıyla sıkarken önce çiseliyor DE-Sİ-MA-Lİ-ZAS-YON diye, sonra *boşanıyor: DESİMALİZASYON! Çok yakında değişecek paramız, Çok yakında değişecek paramız, paramız...* – Yan yatıp hareketsiz kalmış, gözünü radyolu saate çevirmiş Busner, ihtiyarlığın bir tür tecrit olduğunu idrak ediyor. İnsanın kimliği elinden alınıp yerine daha kısa ve yeni bir kimlik veriliyor, kıyafetlerinin yerine verilenler beli gevşek pantolon, patiska gibi ceketler, güve yeniği hırkalar – ya hayır kurumundan gelmiş ya hayır kurumu-

na gidecek bir üniforma. Giriş işlemleri tamamlandıktan sonra enginliği ölçüsünde dar bir âleme, dünün gazetelerini ve sektör dergilerini –seni bekleyen sektörün dergileri değil– okuyarak günlerini tükettiği fazla sıcak, floresan ışıklı odaları birbirine bağlayan atrofik koridorlar silsilesine kapatılıyor kişi. Yaşlılık, yemeği alıp püreye çeviriyor, içkiyi alıp imbiğe geri sokuyor, *Hayır! Değiştiriyor paramızı, paramızı!* Daha çok erken, biliyor; yüksek unutuş kurumunun birinci sınıfında daha – Kraliyet Hastanesi'ndeki günlerinde çevikliğinden bir şey kaybetmemişti; yamuk topa uzanıyorum diye takım arkadaşının omzunu kavrayıp *alçalan göğe doğru kanat açarak...* – Bıktırıcı yeryüzüne olmasın da nereye olursa olsun, *dalga geçe geçe kestiği kadavranın göğüs tahtası olmasın da* ne cins deri olursa olsun... Ondan sonra nedense *bacanın altında hizmete koşma* dürtüsü gelmişti içinden... çan kulesinin de olur, ama orada çan çalmaz, o görünen, hastanenin iç kaldıran kokularının *semaya yükseldiği* bir havalandırma bacasıdır da çan kulesi kisvesine sokulmuştur sadece.

Hastaneye geldiğinde, personeldekiler eskiden hastaların özel trenlerle getirilip karanlıkta New Southgate'te indirildiğini anlatmışlardı. Peron dik bir yamacın dibindeydi ve zikzaklı bir merdivenle iniliyordu, ama hastalar toprağın altından geçerek hastanenin doğu ucuna çıkan bir tünelden geçirilirdi. Hiç yeryüzüne çıkmıyorlardı dolayısıyla, mahpuslukları buradan başlıyordu; uzun, kısmen yer altındaki koridordan yürütülüp hasta kabulün çeşitli aşamalarına maruz bırakılıyorlardı: fayans kaplı bir yalakta bitlerinden arındırılıp anamnez doldurtuluyor, beden bütünlüğünü bozacak şekilde muayeneden geçirilip tıraş ediliyor, keçe gibi kıyafetlerini aldıktan sonra bir maşrapa et suyundan ve peksimetten ibaret yemekleri veriliyordu. Sigortacı klavyelerinin takırtısı tıkırtısı duvarı deliyor – *baloncuklar patlıyor şimdi,* her patlayan geride birkaç *anımsama damlacığı bırakıyor* ... oymalı köşe taşlarının sadece doğu kanadının kapısında ol-

duğunu hatırlıyor Busner, orası da hastanenin ek binasıydı. 09.15. O yeni hastalar tımarhane hakkında ne dedikodular duymuştu acaba? Aslında fark etmezdi çünkü kendi kafalarında yarattıkları canavarlar daha büyüktü. Yaşlanan yüzünün ağırlığını, bitkin gözkapaklarının alev alev yanan gözlerine çöküşünü duyumsuyor ve azıcık araladığı gözlerinden karyolasının ayak uçlarındaki demirlere bakarak, Bir zamanlar, böyle parmaklıklardan bakarken zamana çimdik atmıştım, o Casio'ya, diye geçiriyor içinden. Hissediyor, *neredeyse ulaştı oraya*, ama önce kısa bir girizgah: Taş plakta dönüp yemek salonunun Fransız balkonunun açık kapısından içeri dolan müzik, ayaklı saat, tik içki dolabı... *paramız-paramız*. Gerçekten de ilaçları gramla mı ölçmeye başlamıştık? Ondalıklaştırma dalga dalga uygulanmıştı herhalde. Grenle, grenin kesirleriyle ölçmüyor muyduk? Beyaz parmaklıklardan bakıyor ve karşısında sırım gibi, kayısı tenli, gür kızıl kahve saçlı gençliğini görüyor. Boynunda eski tip bir tansiyon aleti var, kalın lastik turnikesi göğsünde sallanıyor, basınç göstergesinin çerçevesi parmaklıklara tak tak vuruyor. Kalın ve kıvrak parmakları, koyu renkli yün kravatının sökük ucunu bir kıvırıp bir bırakıyor, sonra tansiyon cihazının siyah lastik pompasını sıkıyor, derken tekrar kravat, tekrar pompa. Genç Busner'ın omzunun üstünde bir surat beliriyor, *Mboya? Ölmek istemiyorum nükleer savaşta; yelken açmak istiyorum ıssız kıyılara ve yaşamak bir maymun gibi, maymun adam gibi... La-la-la-la-la-la-la! La-la-la-la-la-la-la! Dum dum tıs tıs dum tıs dum tıs* ... Mboya'nın yüzü tik ağacında bir budak gibi, dolgun pembe dudaklarının köşelerinden derin, sararmış kırışıklar yayılıyor. Gözlerinin aklarında hafif sarılık var, kömür karası saçları Afro kesilmiş, çevresine yaydığı sükunet de, Busner'a kalırsa, boynundaki zincirde taşıdığı haçtan geliyor; halbuki göremiyor o haçı psikiyatr, Mboya'nın uçuk mavi gömleğinin düğmeleri arasından arada başını uzattığını sadece hissedebiliyor. Busner haçın üst kısmı-

nın yuvarlak olduğunu biliyor... *Kopt haçı mı? Kelt haçı mı?* Mboya'dan bir şey isteyecek oluyor ... *yardım mı?* Ona engel olan meslek gururu değil, hemşirenin ona zaten fazlasıyla yardım etmiş olmasından gelen hicap duygusu. Gözleri? Busner bir gözlemle lafa giriyor. Mboya temkinli: Ee, evet ... Hep böyle mi, diye soruyor Busner, kayık mı duruyor? Bu lüzumsuzluğun ardından, aklına daha yapıcı bir şey de gelmediği için, yatağın yanına geçiyor, pimleri çekip parmaklığı indirerek ihtiyar kadının üstüne eğiliyor. Duruşu bir ... *acayip*, belkemiği kıvrımlı ve kaskatı – *şöyle bir ittirsen durduğu yerde sallanacak.* Kaşık kadar kalmış yüzü yüz değil, yağlı ve lekeli deriden bir maske; dudakları, başıboş iki üç dişi çevreleyen harap olmuş dişetlerini çeken, gerilmiş paket lastikleri gibi. Busner takma dişlerinin durduğu bardağı bulmak için komodin veya etajer arıyor ama yok öyle bir şey – kadının yatağı, diğer on-on iki yatakla birlikte koğuşun orta yerinde *ahşap görünümlü muşamba denizinde kuş bokuyla kaplı kayalar gibi* bir ayak bir baş hizalanmış şekilde duruyor, *birbirlerinin suratına verem mikrobu saçabilecekleri* salgın günlerinden kalma bir yerleşim düzeni ... Karyolaların hepsi parmaklıklı değil, ama parmaklıklı olanları kapanların da, başı duvara gelen yanı komodinli bir yatak hak edecek statüde olmadığı belli. On Dördüncü Koğuş'ta ev sıcaklığı verecek bir başucu lambası olan bile yok ama bu yataklar hiç değilse uzun, karanlık gecelerde onlara eşlik eden, duvara monte ay benzeri diske sahip. 50'lerin sonundan beri hastanede çalışan Mboya, Busner'a tabutluklardan, su yataklarından ve Ortaçağ kaçkını diğer hasta kısıtlama yöntemlerinden bahsettiyse de *bu... bu kafes* bile yeterince kötü. Bu kadın hep böyle ... iyice eğilip baktığı gözleri göz değil, maskesinin üzerinde *açma halkalarıyla* açılmış delikler – bu yeniliği de daha geçen hafta keşfetti, Holly Hill'deki şekerciden iki kutu Coca-Cola alınıp çat çat açıldı ve banka, oğlanların yanına bırakıldı, sonra onlarla birlikte eğilip *şekerli bir sisin* yükseldiği delik-

lere baktı. Bilakis efendim – Mboya sömürge eğitiminin kitabi diliyle konuşarak Busner'ın sorduğunu çoktan unuttuğu soruyu cevaplıyor – bu krizler ... veya nöbetler son derece düzenli Doktor Bey; on altı günde bir geliyor ve... beş-altı saat sürüyor diyelim. Bazen akşam çıkarken bu vaziyette bırakıyorum, sabah döndüğümde yine bu vaziyette buluyorum. Pooof! Dişeti iltihabı rayihasını aniden salan kadın hır-hır-hırıılll diye geri alıyor ama maskede bir değişiklik olmuyor, göz deliklerinden sadece kayık duran göz akları görünüyor, gözbebeği yok. Hastamız – Mboya elinde tuttuğu bloknota lüzumundan değil, alışkanlıktan bakarak konuşuyor – çoğunlukla kendi kendine yiyebiliyor, çok yavaş olsa da rekreasyon odasına gidebiliyor. Arada bir de onca zaman zembereği kurulmuş gibi oluyor çünkü küçücük bir şeyden ötürü –neden bilmiyorum– küçücük bacaklarıyla nasıl seğirtiyor, görmeniz lazım. Hemşire susuyor, *ama neden? Onları nasıl gördüğünü açığa vurarak kendi içinde görünmez bir çizgiyi mi geçti acaba?* Busner erkek hemşirenin bu durumla nasıl başa çıktığını merak ediyor. Onları cinlere perilere karışmış gibi mi görüyor, etten kemikten makineler olarak mı? Öte yandan, kıvranırken kasılıp çarpık kalmış, belirgin hipertoni gösteren, örtülemeyen *küçücük bacaklardan* söz etmenin belli bir müstehcenliği de var. Patiska geceliği ta beline toplanmış ve adamlardan ikisi de geceliği *koyun butlarının* üstüne çekerek klinik duygusuzluklarına halel getirmek istemiyor. – Tansiyon aletini yerleştirmek için kadının kolunu tuttuğunda hatırlıyor Busner ancak: Ben gördüm bu kadını. Mboya bloknotunu kaldırıyor. Olabilir tabii. Busner devam ediyor, Yok yok, vizitte değil, alt koridorda gördüm geçende. Katatonikti, şimdiki gibi takılıp kalmıştı ama ayaktaydı, yerdeki muşambanın ucu kalkmıştı, ayağı da ona takılmıştı. Oradan kurtarınca fişek gibi nasıl kaptırdı, gülüyor, küçücük bacaklarıyla. Mboya sırıtıyor. Evet evet, Bayan Dearth öyledir, hep öyle. O bakımdan diğerlerine benzemiyor,

diğerleri ya böyle hareketsiz duruyor ya da sürekli kımıldıyor ama ... Busner artık onu duymuyor ... *Titrekliği bir şekilde bana da geçiyor mu, ona dokunduğumda benim de görüntüm bulanıyor mu?* Önkolunu göğsüne çapraz bastırmış, parmaklarını görünmez bir çubuk kavrar gibi kasmış halinde çok feci bir baskı seziyor, binlerce istem dışı, tekrarlayan hareketin *kurtulmak için didindiğini* sanıyor. Bu bence, diye geçiriyor içinden, bildiğimiz şekliyle bir felç değil, osilasyonun aşırı bir şekli. Kasları kemikten akslar etrafında dönüyor, kemikleri kıkırdaktan yataklar üzerinde ileri geri mekik dokuyor, kıkırdakları da *zemberekli gibi... sen dokunana kadar hareketsiz duruyor, sonra bir anda çıldırıp parmaklarına sarılıyor ve seni aşağı çekiyor* ... Ama ihtiyar kadın zemberekten boşanmış gibi değil: *trajik maskesi bendeki komik maskeye meydan okuyor. Bu sarkık yanaklarla, patlak dudaklarla asla ciddiye almayacaklar beni* ... Sıkılarak gözlerini başka yöne çeviriyor ve bir vasistasın ışık içinde bıraktığı *kıvranan bir tırtılın* başka bir şeye dönüşüp *aşırı doz Largactil*'in de etkisiyle herhalde, koğuşun ana koridoruna çıkan çift kanatlı kapının yanındaki yatakta debelendiğini görüyor. Tekrar döndüğünde mevsimin ilk karasineklerinden birinin –hastanenin başı dertte bunlarla– Mboya'nın *kabarık bonesinin* çevresinde dolaştığını görüyor ve oğlanlardan birinin oyuncak kurbağası geliyor aklına, *lastik top gibi bir şeyi sıktığında* ... parmakları tansiyon aletinin hava pompasını buluyor ... plastik sürüngenin alt kısmındaki *çük gibi lastik parçası açılarak* kurbağayı ileri sıçratıyor. Bu kadar ajitasyonun bir bölümünün arasında nedensellik ilişkisi olması gerek, diye düşünüyor. Kapının sağ kanadı içe doğru açılıyor, patolojisinin seyri *tel grafikle çizilen* bir surat küçük pencerede hayalet gibi durduktan sonra kayboluyor. Bu kadar ajitasyon – YANGIN ÇIKIŞI tabelasının üzerindeki ok bile yüzüne dönük duran bu surattan daha hareketli; burada kirpik ya da kaş niyetine bir şey yok, çenede iki –yok, üç– sert siyah kıl çıkmış; çene sivri, el-

macıkkemikleri daha sivri, çatlamış sır kaplama gibi cildin altında çiller birleşip koca koca lekeler oluşturmuş. Kadının üzerine o kadar eğilmiş ki, basınç göstergesinin camı tavuk boynuna değiyor. Pooof! ve göçkün göğüste bir titreme. *Gıda değil dışkı bu. Diğerleri ya biridir ya diğeri* ... Denizaltı hastanesinde her şey bir hareket, koridor koridor üstüne yüzgeçler çırpılıyor, kovuklara oyuklara giriliyor çıkılıyor, payandaların çevresi sarılıp çağlayan gibi merdivenlerden köpürerek akılıyor, dibinde de tikler ve kontrolsüz mimikler ve seğirmelerle patlanıp dağılınıyor. Gelgelelim Busner'ın gözü *suyun içinde bir cisim* tespit eden ebedi uçarılığıyla bazılarını güzel günlerde dışarıda, hastanenin birinci kısmıyla ikinci kısmı arasındaki havalandırma avlusunda sekerken, hatta bazılarını daha da ileride, diğer hastalar çiçek tarhlarının kenarlarına ilişedursun bahçenin ortasında debelenirken de gördü. Diğer kronik koğuşunun rekreasyon odasında, hastaların şezlonglara sımsıkı sarılmış battaniyelerle sabitlendiği, *mahir ellerin toprağa şekil verdiği* televizyonun önüne çakılıp bırakıldığı o ruhsuz mekanda *bir öteki* de gördü. Başka bir seferinde, asma katın kubbeyi gizlediği ana salonda bir kapının önünden geçerken Busner'ı bir replik yolundan alıkoydu: Hiç kralım... Hiç! Hiçlikten hiçlik doğar, bir daha söyleyin – içeri girdiğinde kirli kara perdeler asılıp sahne haline getirilmiş bir boşlukta siyah balıkçıyaka kazaklı *bir delinin* oyun içinde oyun oynadığı *karanlık bir müsamere* kurmuş olduğunu gördü, oyuncuları hiperaktif Cordelia ile komatoz Lear, yan koğuşlardan toplaşıp sahnenin kıyısına vuran hasta dalgalarına karşı oyun icra etmekteydi. Bunca karmaşanın içinde tek bir çırpıntı psikiyatrın dikkatini çekmişti ve Busner buna yol açanı hangi sınıfa koyacağını bilemese de, bunun Mboya'nın şimdi sözünü ettiği ötekilerden biri olduğunu şıp diye kavramıştı.

Diğerleri *ya bir türlüydü ya öbür türlü*: Ya uğuldayan kolunu tuttuğu bu kadın gibi çarpılıp dolaşıp hareketsiz kalmış ya da

çözülmüş ve *spastik, hipotonik* ... Ötekilerin ötekilerini, sevecen hemşirelerin duvara yasladığını görmüş, arkalarını döner dönmez hastanın yine akıp yere yığılmasını izlemişti. Busner iki türün de ürpertici bir kabiliyete, çevrelerini ya bulanık ya da hatları fazla vurgulanmış gösterme özelliğine sahip olduğunu fark etmişti. Uyku halinde ve akinezik olanlar o kadar hareketsizdi ki, hastanenin kumaşına işleniyorlardı artık – Busner büyülenmiş gibi durup bunların incecik, kaskatı ve belleri bükük halde eski pencerelerin önünde duruşunu, yanlarından geçen diğerlerinin, gözlerine vuran ışık huzmelerini kesip açtığını izlemişti. Buna karşın tikli, saplantılı olanlar bir sinir kamçısının dürtmesiyle sekerek, yüzlerce binlerce adım atarak devamlı devinim halindeydi. Bunlar gözün ışık aldığı kısacık anda bile sabit duramadıklarından şimdide hayaletsi bir iz bırakırken bedenleri bulanıklaşarak gelecekte kayboluyordu. Zaman, dedi içinden, her şey zamana bağlı. Psikotikler bir yandan *bizi makinelerin zaferine karşı uyarmak için geleceğin parlak kaydırağından kayarak gönderildiklerini* ileri sürerken aslında Şimdi'ye saplanıp kalmış. Yarattıkları sanrıyı şimdinin teknolojisiyle pek güzel süslüyorlar; transistörler, montaj hatları ve telesekreterler cirit atıyor. Karşı cenah da sapkınca günü yakalamış vaziyette: Kara eylül, gri martın içine sızıyor, Busner'ın akut koğuşundaki Islington hastalarından sorumlu olan İrlandalı sosyal hizmetler görevlisi kadın ise en az altı hastanın söylediğine göre *Şeytan Bernadette* lakaplı bir IRA tetikçisi. Beyin hasarlıların, spastiklerin ve diğer arızalıların yüzlerinde ise hiçbir ifade yok; vücutları *biyolojik saate* tepki verdikçe yüzleri de buna göre kabarıp sönüyor. Lökotomi hastaları da var, onlar da burada; işkencenin sıktığı, testerenin kestiği, matkabın deldiği kafataslarında saçları ya tıraş edilmiş ya kıvır kıvır yeni uzuyor. Busner prefrontal operasyon geçirenleri belledi, bunlar hastanenin taş katmanları arasında çok dar bir alanda sıkışmış duran, yirmi yıl önce bu tür şeyler modayken

beyinlerine müdahale edilen kırklı yaşlarda hastalar. Sürekli değişimden geçen ve yenilenen dikbaşlılıkları, kontrol kaybının getirdiği karşı konulamaz kuvvetle içe çekilmek zorunda kalmış gözlerindeki azaptan okunuyor: Durduramıyorum Doktor, demişti Yirminci Koğuş'taki; durduramıyorum, durduramıyorum Doktor, durduramıyorum, durdurdurdurdurdur ... Ama *bu ötekiler* hem bu zamana ait hem de ondan kaçıyor, *hem şimdiye hem geçmişe ait*. Bir türle diğeri arasında gidip gelen bu ihtiyar kadın ise *bir grup* olarak varlıklarına dikkat çekti, çok daha geniş deneyime sahip olan Mboya da bu durumu doğruladı.

Peki ilaç... diyecek oluyor psikiyatr. Hayır, diye cevaplıyor hemşire, gerek olmuyor, zaman zaman uyumasına yardım için veriyoruz. Busner'ın son birkaç haftası ilaç listelerini kontrol ederek, sönmüş göğüsleri dinleyerek, tansiyon aletinin ağır kol lastiğini söküp takarak, koğuşun huşusu içinde atardamarın hışırtısını arayarak geçti. Hasta yataklarının rutubetli dehlizlerine girerek kof hastaların içleri boyunca yayılan fistüllü yaraların birinden diğerine sıçradı. TAM GÜN efektif mobilite için sürekli ve özenli muavenet diye reçete yazmanın mümkün olmadığını bildiğinden, sabit aralıklı tetrasiklin yazmakla yetiniyor. Whitcomb, Busner'a on dördüncü ve yirminci kronik hasta koğuşlarını verip, klinik uzmanlığını da dikkate almak için onu, akut hastaların diğerlerinden ayrı müşahede altında tutulduğu Halliwick tecrit ünitesindeki On Birinci Koğuş ile ilgili karar mekanizmasına da kattı. Bunca *gezinti* bu yüzden zaten, vizite çıktı mı *bir buçuk kilometre egzersiz* yapması bu yüzden. Whitcomb denen alçağın bunu biraz kilolu çömezini çalıştırmak için kasten mi yaptığını düşünürken, İdari İşler'den anahtarlarını aldığı sırada görev çizelgelerinin artık hekimler tarafından düzenlenmediğini *çünkü akıl hastanesini bürokratların devraldığını* söylediklerini hatırladı, aslında isabet de olmuştu; hekimler bunca yıl –onlarca yıl– herhangi bir tıbbi çözüm bulamaksızın çabaladıktan sonra

hastabakıcı olarak iş yaparak, sonu gelmez belgeleri delmekle, zımbalamakla, klasöre kaldırmakla, o dolaba bu çekmeceye şu deliğe yerleştirmekle geçirmeye başlamışlardı günlerini. Busner hastanenin karanlık köşelerinde bunların karşılıklarının üretildiğinden şüpheleniyor. Bir yerlerde *histrionik*ler, *kargaşa*lar, *ajite* görünümler, *150mg Stelazine IM*ler ilgili birimin çıkarttığı matbu formlara çiziktirilip *çuvallara tıkıştırılarak* toz tutması için metal raflara bırakılıyor sanki. Arşiv... *bir harita üzerinde haritası çizilen* şeyin kendisi de ... *bir harita*, değilse de hastanenin ölçekli bir krokisi çünkü hastane kendi kendine yeterli bir küçük ülke – *Shumacher'ın hoşuna gideceği gibi* – demir atölyesi var, çömlek atölyesi var, fırını var, *soğan kafalı hastaların birkaç soğan yetiştirdiği* mutfak bahçesi var... Friern Hastanesi bir panoptikon değil –her şeyi gören bir göz bile uzadıkça uzayan bu koridorların sonunu seçemez– ama geniş bir alana yayılmış binalar arasında dolaşmak, harita çizimi sürecine canlı bir unsur olarak eklemlenmek demek oluyor; *devrelerinde dolaşan, yanıp sönen bir ışık gibi. Haritanın haritasının haritası* şeklinde sonsuzluğa uzanan bu durum, Busner'ın düşüncelere daldığı siyah tükenmez anlarında ona bazen Cantor'un sonsuz kümelerini ve gerçel sayılarını hatırlatsa da genellikle *başını döndüren* bir aydınlanma yaşıyor, alt koridorun beş yüz yetmiş iki metresi ve seksen sekiz santimetresi dikilip kendi dikey eksenini oluşturuyor, kasvetli hastanenin bütünü *kendi aksonometrik izdüşümünü canlandırıyor* ... Hemşire Kalemi ve Gönüllü Hizmetler kapılarının önünden hızla yürürken, On Dördüncü Koğuş'tan bu tarafa beş yüz metre kat etmiş olduğu için nefes nefese. Daha üç yüz metre var – *hem de ne için?* Kapıda Perkins tarafından karşılanması için, Busner daha anahtarını sokamadan atik hareketlerle kapının kilidini açması, böylece *kontrol sahibi olduğunun* altını çizerek Busner'ın, Kapıların kilitlenmesi hastane kuralı değil artık, lafını ağzına tıkması için. Asker duruşuyla psikiyatra *Ben vatani*

görevden kaçmadım diyen, naylon tuniğine ve kahverengi kumaş pantolonuna rağmen tam astsubay kılıklı Perkins; *ayakkabı fırçası* bıyıklı ve *yağmur yemiş radyatör panjuru* ağızlı Perkins; *demir saçları ayrıldığı yerden paslanmış* Perkins; astına nasıl muamele edeceğini, onu nasıl manipüle edeceğini, ona sadece görmesini istediğini nasıl göstereceğini çok iyi bilen Perkins. Personelin Perkins'e tahammül ya da ondan yılgınlık düzeyini idrak etmesi için henüz erken olan Busner, yine de bunlardan biri veya öbürünün yaşandığının farkında çünkü koğuşta açık açık talim yapıyorlar: kırık beton zeminde uygun adım marş, ecza dolabının tekerini kilitle, ahşap görünümlü plastik kapağını aç, jelatin fişek ateşle, diğer hastaya geç. Birlikte çıktıkları vizitlerde Perkins çok ihtimam gösteriyor; madunda kendi başına karar vermiş sanısını yaratırken onu o kararlara doğru retorik sorularla usul usul dürtüyor. Acaba şöyle yapsak... Sence de bunu böyle... Bu tür vakalarda şöyle yapınca... Hastalara sakinleştiriciyi basmak için doktor olmaya bile gerek yok – bu çan kulesinin altında bütün reçeteler mükerrer ve *ilacı ilaçla yutturmak, ilacın üstüne ilaç dayamak gibi bir alışkanlık var.* Hastaların tedavi kartları, malı tedarik eden torbacılara doz bilgisini hatırlatmakta kullanılıyor yalnızca. Aslına bakılırsa bu kartlar hiç arşive kaldırılmıyor ve işgüzarın biri tutup kimin ne zamandan beri ne yuttuğunu öğrenmek isterse Arşiv'e inip seleflerinin –Busner'ın sık sık düşündüğü gibi– tesadüfen değil kasten okunaksız el yazılarını deşifre etmek zorunda.

Bir dur artık! Friern'a bunun için gelmedi – *tamam, tamam,* Hipokrat yeminini yerine getirecek, kasten zarar vermeyecek ve zarar verilmesine göz yummayacak ama *şimdilik denizi bulandırdığı yeter.* Teori geliştirmek de bir yere kadar, aklında geliştirip büyüttüğü, darmadağın ettiği teoriler birbirine dolanıp *benim gibi aptalların uzaktan temsil ettiği fenomenin kendisi sandığı* kalıbı yerinde ama içi boş modellere dönüşüyor... Özellikle

de Perkins'e, kadın hastalara daha yüksek dozda klorpromazin vermenin neden *pek sevdiği bir uygulama* olduğunu sorma dürtüsüne direnecek; çünkü biliyor. Parmaklıklı bir karyolada titreyerek yatan biri için koğuş hemşiresi, Çok fena sarsılıyor Doktor Bey, kendine bir zarar vermesin? diyor. Sessiz odada –süngerli hücre için akıllara seza bir göstermelik isim– üçüncü gününü dolduran başka bir kadın hasta için konuşuyor: Mutlu olmasını istiyoruz Doktor Bey, ama koğuşta serbest bıraktığımızda milletin malını çalıyor, sonra herkesi hırsızlıkla suçluyor, daha ne oluyor demeden ortalık birbirine giriyor. İnsan bakınca aklına bile getirmez ... Bakmaz da zaten, çünkü bu *su muhallebisinin* üstünde duran şey *kuru üzüm kadar kalmış* insanlığın ta kendisi; bir kanvas tunik içinde, Busner'ın gözünde ancak köle işçilere yaraşacak bir üniforma içinde titreyip duruyor. ... ama geçende çatalı kaptığı gibi az daha Bettany'nin gözünü çıkaracaktı, ben orada olmasam çıkarırdı vallahi, bu kadar da olmaz ki doktor bey. Busner'ın iğneyi bizzat yaptıktan saatler sonra idrak edebildiği kadarıyla bu konuşmanın bütün amacı, kendi zihnine doktor ve bey kelimelerinin bilinçdışı olarak kazınması. Öyle ya, madem bir doktor ve bir bey, kendi kılıklı arkadaşlarıyla, *Sun* gazetesinde bir terzi kuklasını çarmıha germiş eylem yapan kürk mantolu feministlere bakarken kıkırdadığını gördüğü bu rezil hemşire için gerekeni yapmalı. Çarmıha gereceksin bu karıları, dediğini sanmıştı Perkins'in ama emin olamıyordu çünkü koğuş ofisi tıkırdayan çay fincanları, sigara dumanı, izmaritlerin tam sönmediği kül tablaları, zangırdayan dosya dolaplarıyla öylesine doluydu ki, açılmayacak şekilde çakılmış iki geniş doğrama arasına sıkışmış gibiydi adeta. – İş üstünde yakalanan Perkins ve Bettany, başkalarına eziyet ettikleri için teşhir edilen iki yeni öğrenci gibi öfkeli bakışlarla karşılamışlardı onu. Bettany toparlak ve gamzeli suratıyla sevecen bir tipti ama Busner yine de Perkins'ten çok ondan şüpheleniyordu – durgun zekalı, uy-

dum akıllı, iriyarı halinden beklenirdi. Ancak Bettany hastaları okşayabilirdi, bu ismi taktıklarını Busner biliyordu çünkü tımarhaneden canını zor kurtaran Dave Catterall anlatmıştı olanları, Willesden'e kapak attığında psikiyatri servisindeki hastabakıcıların onu dövdüğünü, ağzına ıslak havlu bastırdığını filan anlatmış, kendi tımarhane deneyimi kısa ve dostlar alışverişte görsün cinsinden olan Busner önce bunları abartılı hikayeler olarak değerlendirdiyse de, diğer hekimlerin harfi harfine doğrulaması üzerine inanmıştı. *Ne olmuş öyleyse?* Hemşirelerin yetişkin suratları çocukça peltekleşirken Busner utançla yanıyordu. *Nereden bilecekler* onlarca yıldır yeni çocuk olmadığını, sadece *unutulan çocu*ğun kaldığını ve bütün çocuklar, son troleybüs istasyonda kalkmaya hazır olduğunda mıcırları ezerek çekip gittikten sonra onun bomboş koridorları ve metruk sınıfları arşınladığını, sık sık ve uzun sürelerle unutulduğunu, birkaç defa geceyi, *yıkanmamış çocuk kokusu ve on iki yaşımın için için ağlayan hayaletinden ve tabii diğer unutulmuşun dışında* bomboş olan yatakhanelerde geçirdiğini?

Peki hasta... diyecek oluyor psikiyatr ve Mboya bıkkınca bloknotunu sallıyor. Yani her seferinde, diyor, yetişip kaldıramayız tabii, onun durumunda birçok hasta var, malum personel de az, ama neyse ki Bayan Dearth bir yolunu buluyor ... *Bayan Dearth mü? Doğru mu duydum?* üzerine naylon paçalı külot geçirilmiş bir hasta bezi kullanıyor. İki adam işte bunlara bakmaktan çekiniyordu; çıplak olsa bu kadar müstehcen olmazdı. Mboya devam ediyor: Emin değilim ama galiba en uzun süreli hastamız ve hakikaten şahsına münhasır biri. Doktordan bir buçuk kafa boyu uzun olan hemşire, hiç beklenmedik bir iş yapıp dikkatle çömeliyor. Busner biraz çekinerek bu hareketi tekrarladığında öyle bir acayipliğe, o kadar anlaşılmaz bir olguya bakıyorlar ki, Mboya açıklayana kadar Busner gözünün önünde duran şeyin ne olduğunu bile kavrayamıyor. Ne bulursa toplu-

yor, diyor Mboya. Alt katta biriktirdiği eski ayakkabılar var, bunların üstünde tuvaletlerden topladığı sabunluklar, onun da üzerinde çay tabakları ... bazı yıllar özellikle çay tabakları topluyor, yeteri kadar toplayabilirse de kullanıyor. Ama bakın bu yıl bahçeden taş toplayıp getirmiş, yassı taşlar; üstlerine de kiremit koymuş biraz ... Ortaya koni şeklinde, yarım metre yüksekliğinde, tepesi karyolanın yaylarına değen bir kümbet çıkmış. İki adam –biri baş ucunda diğeri ayak– karşılarındaki *sunak mı bu? Totem mi? Neyse ona bakıyor.* Busner'ın parmaklarının yanından ilerleyen kumlu toprak izi, yapıda dikkatle açılmış bir kovukta duran iki-üç kırpılmış çiçeğin kökleri, sapları ve başlarını gösteriyor. Bir gece lambası da var, minicik alevi kemerin içindeki buruşturulmuş kağıt parçasına sıcak bir ışık veriyor. Burada duran, şey değil mi... Mboya arabulucu: Bir zararı yok Doktor, özellikle dikkat ediyoruz. Zaten dediğim gibi Bayan Dearth – adı Audrey – ne zamandır burada... Ben başladığımda uzun yıllardır buradaydı zaten ... Busner'ın aslında karşısındaki sahnenin tuhaflığından ötürü büründüğü sessizliği tenkide yoran Mboya, aceleyle devam ediyor: Zararsız bir deli, buraya diktiği kümbet... şimdi öbür hastalar, hatta personel de... Alışkanlık tabii... Parmağıyla gösterdiği yere bakan Busner o saçıntı içindeki yeni beş ve on penslik paraları, bunların yanında eski, kararmış altı pensleri, üç pensleri görüyor *nasıl başka bir çağa ait gibi görünüyor hemen gözüne*... Uzanıp küçük onikigenlerin birini alıyor ve parmaklarında öyle bir sıkıyor ki, parmaklarını açtığında para işaretparmağına yapışık kalıyor ve başparmağına izi çıkmış oluyor. Parayı burnuna götürüp kurumuş kan kokusunu içine çekiyor. Busner uzun süre *Yılda bir kere mağara, boş geçmeyelim* sözlerini, belki bir meslektaşın bir vaka toplantısında sürekli tekrarladığı bir şey sanıyor. *Yılda bir kere mağara, boş geçmeyelim* – sonra koğuşun öbür tarafında fazla sakinleştirici veirlmiş bir hastadan geldiğini düşünüyor – *babam sefere çıktı annem peşinden*

gitti, boş geçmeyelim ... nihayet tam kulağının içinde *ama mikrofonik* olduğunu fark ediyor ve ayağa kalkıp tekrar kadının üzerine eğilerek, karşısındaki kadının gırtlağında yaşayan daha da küçük ve daha da çarpık bir kadının vızıltılarına kulak veriyor. Çatlak dudakların sürtünmesine ayarlıyor kulaklarını: Yarım atsan aç kalmazsın, çeyrek atsan sokağa düşmezsin... Tansiyon aletinin soğuk kadranı hâlâ boynunda duruyor ve hâlâ *balık kokuyor* – diğerleriyle birlikte balıkçının arabasının altında bulmuştu, Leg of Lamb'in önündeki yağmur oluğunda da vardı epeyce, *berbat bir yer*, demişti babası orası için, *işçilerin ve Yahudilerin batakhanesi*, ama Audrey alçak ahşap binanın –bina da değil kulübe neredeyse– *romantik bir havası* olduğunu hissediyordu, bunun ne olduğunu bildiğinden de değil, ara sıra anneleri, onu ve kız kardeşlerini Bayan Worth'e bıraktığında o üç küçük kızı sıraya dizer, mum gibi durdurur, piyanosunun kapağını açarak havaya gümüşi ses bulutları salar, bunlar aynadaki yansımalarıyla öpüşerek son bulduktan sonra piyanoyu kapatır, Kızlar, derdi, çok romantik bir hava çaldım size. – O zaman Leg of Lamb'i sarmalayan da aynı romantik hava mı, yoksa süt güğümüne gelen bir mavi baştankaranın ötüşü mü? Audrey, annesinin bir zamanlar orada olduğunu söylediği dut ağacının eski tahtalarda bıraktığı karanlık izden biraz korkuyor; bunun da mı romantik bir havası var acaba? İstiridye kabukları balık kokuyor ve üzerlerinde yosunsu sakalları var ama barın önünde de at yalağı var ve Audrey onları *pırıl pırıl olana kadar* ovalarken annesiyle birlikte Bert geliyor ve annesinin Audrey'ye bir şaplak indirmesine gülüyor: Kafasız kızım, mağaracılık temmuzda yapılır, böyle kara kabuklarla da değil temiziyle. Kızların hepsi şimdi bahar bahçesi yapıyor, vazgeç çıkıntılık etme sevdasından. Ama ille çıkıntılık edecek ya, kabukları önlüğüne topluyor, Mary Jane de onu kolundan tutup Waldemar Caddesi'ndeki eve götürüyor. Orada Audrey bahçe parmaklığının önünde mağarasını ya-

parken Vi ve Olive'e taş toplamalarını buyuruyor *ama şunlar gibi, bunlar gibi değil,* kulaklarına fiskeleri basıyor. Kurtuluş Ordusu'ndan üç-dört miskin uygun adım bile değil geze geze çıkageliyorlar, biri koca bir davula vururken diğerleri muzipliğine zart zurt borularını öttürüyor. Mevsiminden önce kurulmuş mağarayı, yüzünden yol yol kir akana kadar ağlamış Vi'yi görünce duruyorlar. Kızlara bir peni veriyorlar, Audrey Vi'yi köşedeki Curtis'ten mum almaya gönderiyor, sonra gizli gizli ocaktan yakıp kaldırıma tüneyerek *sıcacık dursun diye* botlarının üstünden parmak uçlarını tutup güzel batan güneşe, ışığıyla oynaşan *güllere ve dallara,* Mary Jane'in böbürlenerek *Bak adam gibi oyma dediğin böyle olur* diye gösterdiği güllere ve dallara, ilk katı çevreleyen tırabzanın kunt ve köşeli parmaklıklarına bakıyor. Koyulaşan karanlıkta Audrey mırıl mırıl tekerlemeyi söylüyor: *Yılda bir kere mağara, boş geçmeyelim,* belki de sadece turuncu saçı bir bulut gibi karşıki bacada yükselen Strewel Peter'ı uzak tutmak için söylüyor. Nasıl der ki annesi bunu? Bütün oyma güller dallar aynı halbuki, bütün evler aynı. Hep aynı olan bir şey nasıl güzel veya asil veya romantik olabilir? Babam sefere çıktı, annem peşinden onu getirmeye gitti – At gibi kız vallahi! diyor Arnold Collins. Audrey'nin babasıyla birlikte troleybüslerde çalışıyor -*kondüktör kendisi*- ve gece saatlerinde aynı iş için sokaklarda sürtüyor çünkü Sam Death'in işleri kesat. İki adamın sırtlarında iş çantaları, Rothschild'in elinde hâlâ eldivenleri var – terli deri ve at kokusuyla kızın saçlarını şöyle bir karıştırıp bir yanağından tutarak diğerini *ıslak çamaşır fırçasına* yaklaştırıyor. Babası eğilirken yeleği toplanıyor ve saati cebinden fırlayıp bir an *buz gibi* demiriyle kızın yüzüne değiyor. Collins başparmaklarını yelek ceplerine takmış, kasketi yamuk, azıcık ötede duruyor. Hıyar kendini çapkın sanıyor, dediğini duydu Audrey babasının annesine bir kadeh porto şarabını paylaşırlarken. Hammersmith'te bir dulla, Shepherd's Bush'ta güzelce bir tez-

gahtar kızla kırıştırıyor şimdilerde. Geğiriyor, gülüyor, bıyığını siliyor. Ama bir gün biri anasını belleyecek bunun, dur bakalım – neredeyse saygılı bir endişeyle söylüyor bunları. Ama Audrey, Arnold Collins'in ona bakışını, siyah gözlerinin saçlarına, göğsüne, ayak bileklerine akışını hiç sevmiyor. Yatak odasının kapısında kızlarla yatmaya hazırlanırken hâlâ hissediyor o siyah misketleri Audrey; oğlanlar da yanlarına gelip Death ailesinin beş çocuğu yalandan dua etmek için diz çöktüklerinde hâlâ hissediyor gözleri üzerinde. Yatakta bunlardan kurtulmak için Violet'a sokulurken gözkapaklarının ardındaki sihirli lamba oyununa dönüyor gözleri: Nehir kıyısını saran pusta yüzüp geçen karanlık şekiller *hem dul hem tezgahtar kız* hem de gösterişli boneleri ve şemsiyeleriyle hanım kadınlar derken masaldaki fillere dönüp parktaki sahnede çalan bandonun ne sihirdir ne keramet ta buraya kadar gelen müziğiyle *Ram-pam-pa Ram-pam-pa* diye bel kıvırıyorlar; dünya gürül gürül *alev gibi trompetin* içine dolup sonra bir hızla tekrar püskürüyor, *o zaman işte o zaman* ... hani bir çiftçinin oğlu inekleri güdüyordu Barnes Common'da, *ne de güzel bir gündü*, Bert okuldan kaçıp onu da Surrey'e geçirmişti yanında – *Nasıl tuttuk ama!* – Bağırsana kız, bağırsana! Vızıldanıyor... Üçlük atsan aç kalmazsın, beşlik atsan sokağa düşmezsin... Sam Death de pek beğeniyor: Aferin kızıma benim! Ne güzel söylüyor değil mi abisi? Boş geçmeyelim. Arnold'ı çantasının ağzından tutup yanına çekiyor, kesesini şöyle bir karıştırıp tek tek çıkardığı paraları Audrey'nin mağarasının içine atıyor. – Al bakalım, bir yarım bir çeyrek, böyle paralar beni bozmaz kızım, ben bugüne bugün, Tichborne varisiyim diyen adama Leadenhall'da bir şilin –tam bir şilin– basmış adamım. Anlatmış mıydım o hikayeyi sana Arnold ... anlatmadım mı? İki adam merdivenleri çıkıp eve girerlerken Audrey babasının annesine yarı şaka, Mary Jane, Bay Collins fakirhanemizi teşrif ettiler, dediğini duyuyor.

Waldemar Caddesi'ne yeni dikilen lambaların ölgün ışığı tırabzan demirlerini *tımarhane parmaklıklarına* çevirip iki yatağın üstüne vuruyor ve Olive'in karyolasının parmaklıklarıyla karıştırıyor. Violet nevresimi atmış, incecik bacakları *at gibi kız* bacaklarına çarpıyor. *Pire gibi Arnold* pencerenin pervazına tünemiş ve Audrey içinden *Hiç uyuyamayacağım, hiç uyuyamayacağım* diye geçiriyor ... uyumamaktan delirecek sanki, lazımlıktan yükselip burun deliklerini dolduran *bokbuhurundan* delirecek, iki tam bir yarım bir çeyrek pens parasını sayıp on bir çeyreğe bölmekten, sonra hepsini geri toplamaktan delirecek. Karatahtalarda paralar, hokkalarda parmaklar, *Altı kere iki on iki, altı kere üç on sekiz, altı kere dört yirmi dört,* renksiz giysileri ve delik ayakkabılarıyla koca bir sınıf dolusu Audrey ve Stan, tiz sesleri birbirlerine dolaşıyor, çözülüp KIZLAR ve ERKEKLER olarak iki koldan akşamüstü sokaklara salınıyor – kirli oğlan elleri kızların atkuyruklarından tutup *deli gömleği giydirip tımarhaneye* kapatıyor, sonra birileri gelip kurtarıyor onları, *Dayak mı istiyorsun evladım sen? Bir daha bu kıza dokunursan* ... Wiggins kardeşler çevresinde hoplayıp zıplıyor, küçük Stan'i de yakalayıp yanına atıyorlar; gömleği yırtılmış zavallının, bağıra bağıra ağlıyor. – Boşuna Tımarhane dememişiz oyunun adına, diye geçiriyor içinden, artık on dört yaşında koca kız olan Audrey, bir cumartesi akşamüstü Shorrold's Sokağı Hamamı'ndan eve dönerken bir avuç çocuğu dalaşırken görünce. Adını koymuşuz ama tımarhane nedir bilmezdik. Altı yaşındaki Audrey'nin aklı bunu Cyprian Yetimhanesi ile Gunnersbury Tecrit Hastanesi arasında bir yer gibi bellemişti; çocuklar buralara *götürülür*, geride bıraktıkları boşlukları günler veya haftalar sonra başka bir çocuk doldururdu. Köşeyi dönüp Fulham Sokağı'na adım atarken kiraz çiçeklerinin su yeşili gökyüzünde iribaşlar olduğunu hayal ediyor ve Anderson Çay Evi'nin önünde yavaşlamaya hazırlanıyor, şekerlemelerle çevrili pastaları gözüyle yiyip bitirirken bir aya-

ğını boyacı sandığına dayamış babasını görüyor, keşke görmeseydim diyor – bugünlerde Audrey, babasının gözüne göründü mü gizlisi saklısının kalmadığına inanıyor. Bir tür *sahne sihirbazı* oldu çıktı, *ağzına soktuğu puronun limon yeşili dumanı dağıldığında ortaya çıkan …* Arnold Collins. *Nereye gidersen git karşına dikilecek*, daha da fenası, babası diğer ayağını sandığa koyarken Collins kasketini eğerek selam veriyor: Ete geldi bu kız hocam, bir deri bir kemik değil artık. Sam homurdanıyor, Gelecek tabii, niye gelmesinmiş? Aç mı bırakıyoruz biz kızı? Gel bakalım Odrii, Bay Collins sağ olsun bana bir görev verdi–. Dönüp boyacıya tersleniyor: Adam gibi sür lan şunu! Sonra devam ediyor, Seninle batı yakasında şöyle bir yürüyüşe çıkacağız, bir babanın kızına buraların girdisini çıktısını öğretme zamanı geldi, değil mi Arnold? Collins sıktığı dudaklarını kıvırıyor, kasketinin siperliğiyle oynuyor, ellerini briyantinli saçlarının yanlarında dolaştırıyor. Audrey nemli iç eteğini bacaklarının arkasında hissederek iç geçiriyor. –İyi de baba, annem bekler–. Adam tütünlü elini sertçe kaldırıyor: Anan hep bekler kızım, sen boşver onu. Bir bozuk para çıkarıp kaldırıma bırakıyor, bunu bekleyen boyacı çocuk seğirtiyor, kadife kasketinin altından sarı saçlarının çevrelediği lekeli yüzünü ve altdudağından baş gösteren tek dişini ortaya çıkarıyor. Abi be, diyor pensin peşinde koşarken, şundan iki tane daha atıversene, New York'a bilet alıcam. Death'in yüzündeki alaycı gülücük, parlayan çizmelerinde iki oluyor. Senin gibileri almıyorlar şimdi oğlum, diyor, sen gene burada iki kuruşa ayakkabı boyamaya talim et. Audrey, Londra Troleybüs Şirketi'nde çalıştığı günlere göre Collins'in *çok daha afili* olduğunu endişeyle ve parça parça kavrıyor; etli boynunda kolalı bir yaka, kasketinde mavi ve mor çizgili kurdele, rugan çizmelerinde süet kuşaklar; konuşmak için ağzını her açtığında dili bir o yana bir bu yana sıçrıyor: Ee, iyi de, mallar ne olacak hocam? Death alaycı gülüşünü yavaş yavaş çocuktan adama

geçiriyor: Nasıl istersen Arnold –randevu için evine telgraf çekeyim mi, senin o Marylebone'daki sersemin telefon cihazı var mıdır yoksa? Yeni yüzyıldayız artık oğlum, beklemenin ne alemi var? Zamanmış, mesafeymiş, bunlar geçmişte kaldı artık. Fen çok ilerledi. Collins *boğazlanmış* gibi, yanakları kızarıyor. Dili bir o yana bir bu yana *sıçrarken* ancak ee, öö diyebildiği halden Death kurtarıyor onu: Geveleme kardeşim, Magpie'da görüşürüz yine. Hadi sağlıcakla! Audrey'yi kolundan tutup önüne katarak yolda *öyle bir hızla* yürütüyor ki kız ilk yüz adımda *ip atlar gibi* oluyor; etekleri önce kabarıyor, sonra dökülüp iç etekliğini ortaya çıkarıyor. Bir tek kez geriye bakıp Arnold Collins'in yaldır yaldır çizmelerini, kaskatı saçlarında düzelttiği şapkasını göz ucuyla yakalıyor.

Ne oldu, dilini mi yuttun? Babasının iki sözünden biri ne zamandan beri çözmeye çekindiği bilmeceler oldu? Ne zamandan beri onun yanında bu kadar ürkek duruyor? Kelimenin zihninde uyandırdığı uçarı hissi beğenen Audrey içinden tekrarlıyor: *ür-kek, ürrr-kek, ürr-kek,* bu herhalde *genç kızların gülhatmiler arasında gezinirken kapıldığı narin duygulardan biri olsa gerek.* Dilini mi yuttun dedim. Yandan bakıldığında *satır* gibi burnu tuğlaları, çalıları, mağaza tentelerini kırıp geçiyor. Parsons Green Sokağı'na dönüyorlar – Bak Rothschild'le kızı geçiyor, diyor beyaz önlüklü, hat sanatı gibi bıyıklı kasap kelimeleri peşlerine takarak ... *duyulmuştur kesin.* Audrey utançla gurur arasında gidip gelirken babası – *mühim şahsiyet* – umursamaz görünüyor, cakalı cakalı *dümdüz* yürürken şemsiyesinin demir ucunu dört taşta bir sertçe yere vuruyor. Çürük yumurta, diye homurdanırken parlak yüzünden saçtığı kötülük değil Coniston briyantini, loş avluları ve demiryolu köprüsünün çevresindeki dar sokakları beyaza boyuyor. New King's Road'a geldiklerinde krem ve kahverengi troleybüs tıngır tıngır durağa yanaşırken *binektaşına* insanlar hücum ediyor ve Audrey de *statik çekimi* hissediyor,

hani bir keresinde Stan selüloit önlüğünü bir parça kadifeye sürtmüştü de ensesine yaklaştırdığında tüyleri *diken diken olmuştu.* – Selam Fentiman. Babası şemsiyeyi kaldırıyor ve Audrey'yi önüne kattığı gibi kalabalığı yarıp geçiyorlar. Merhaba Bay Death, diyor kondüktör şapkasını eğip selam vererek; dar basamakları çıkıp ön koltuğa oturuyorlar. *Şu Londra'da harcanacak en güzel peni,* dedi babası kim bilir kaç kez, ardından da ekledi, *Genişleyen dünyaya kocaman bir pencere.* Audrey otururken sert sıranın terden nemlenmiş etekliğini bacaklarının arasına sıkıştırdığını hissederken ne yapacağını bilemediği çilli ellerini kucağına bırakıyor – her şeyden çok arzuladığı Westray Beyazlatma Tozu'nu ve ona nasıl Bayan Gabrielle Ray'inki gibi porselen bir cilt bahşedeceğini düşünüyor ... Babası *Bert'in velinimetinden* söz ederken troleybüs *kamçı şakırtısı ko*şum takırtısıyla el arabalarının, çifte atlıların, arada tek atlıların arasına karışıyor. – Audrey, sence Bay Phillips neden Albert'la bu kadar ilgileniyor? İnsan kendi kanından olmayana ekmek yedirir mi? ... Bu lafın anlaşılmayacak tarafı yok hiç değilse, hem Audrey cevap vermesini değil, sadece dinlemesini beklediğini hissediyor babasının. – Kimisi sırf gurur meselesinden tersler onu. Troleybüs, dökümlü eteği bisikletinin zincirine takılmış, kabarık kolları çırpınan genç bir kadına çarpmamak için bir kavis çiziyor. Ay! diye çığlık atar atmaz kızarıyor Audrey. Troleybüsün tekerleri tahta kaplamaya çıkınca sustuğundan, Ay! bir anda sessizleşen troleybüste yankılanıyor. Kömür arabası tipi bonesiyle *iyi bir aileye mensup oturaklı bir hanım* koridorun diğer tarafında oturmuş, *hayatında hiç genç kız görmemiş gibi* bakıyor da bakıyor da bakıyor. Audrey lacivert elbisesi keşke bu kadar hırpani olmasaydı, kızıl saçları keşke başından fışkırmasaydı, troleybüsün tepesindeki elektrik kabloları keşke bir yelkenlinin donanımı olsaydı da demir alıp önce *Gravesend'e oradan özgürlüğe* yelken açsalardı diyor içinden ... *gelgelelim* ... bu beklenmedik gezi de ... *bir lütuf.* Rothschild

eskiden çocuklarından birini sık sık troleybüse bindirirdi ama müdür yardımcısı olduğundan beri Audrey'nin troleybüse bindiği bir elin parmaklarını geçmez – geçen yaz Windsor Park'a gidildi ama frencinin yanında, ondan başka da evden okula ve pazara ve kiliseye ve hamama ve arada bir Bert'le Stan'in futbol maçına hep yürüyerek gitti, pazar eğlenceleri zaten parkta yürüyüş, parka da yürüyerek gidiyorlar. Şimdi troleybüsün hayvansı hareketleri, ilkbaharın çalan zilleri, bahçelerde açan çiçekler ve mağaza tentelerinin indirilmesi Audrey'nin içini *gazoz kabarcıklarıyla* dolduruyor. St Mark's College önündeki işçi barınağından gelen yakıcı zift kokusu Lots Road Elektrik Santrali'nin kurum serpintisine karışırken aşağıdaki çifte atlar geniş sırtlarını güneşte parlatarak ve nallarıyla kendi bıraktıklarını ezerek var güçleriyle yola devam ediyor. Fentiman *iki lafın belini kırmaya* Rothschild'in yanına gelirken o da *yetti gari temiz hava* deyip çizmesinin tabanında bir kibrit çakarak puro dumanını havaya saçıyor, bu sırada kömür arabası boneli kadının delici bakışlarıyla rastlaşmamaya büyük özen gösteriyor. – Sir David Barbour'dan, namussuz John Pound'dan ve *Balfour denen adamdan* söz ediyorlar ki Audrey bir tek bunu tanıyor. Fentiman zaman zaman sıraların arasında dolaşarak birkaç bilet daha kesip tekrar yanlarına gelerek tramvay hatlarının kuşatmasından yakınıyor. Sam Death öfkeleniyor. Bırak adını anma şu haysiyetsizlerin, diyor, buralara kadar gelemezler. Elektrikli tramvaylar, kablolar, raylar, bilmem neler şehrin içine kadar girer miymiş? Siyah takım elbisesi içinde *suratsız* ve *terli* Fentiman, müdürün atıp tutmasını saygıyla dinliyor. Değişim mühim bir olay –bir şey dediğimiz yok– kimini sevindirir, kimini üzer. Bak tren şehrin içine kadar girdi, elektrik kalkanları falan filan derken peyniri kemiren kurt gibi delip geçecekler, engel olmanın yolu yok. Değişimin karşısında durulmaz, ama dediydi dersin, değişime kurban giden troleybüs olmayacak ... Şimdi onlar düşünsün.

İnceden bir otomatik piyano sesi geliyor – Audrey'nin Batı Yakası'na son geçişinde teşhir salonunda gördüğü, o gün asabı bozuk olan Mary Jane'in, Ne var kardeşim, alacak tipte değilsek de bakamaz mıyız diye salon tezgahtarına fırça attığı Aeolian Showroom'undaki piyanonun sesine benziyor. Sonra tezgahtar ceketinin eteklerini toplayıp aletin başına oturduğunda *çenesini tutamayıp dırıltıya devam etmişti*, herhalde saygınlık katar diye zorlama bir aksan uyduran şişko bir bülbüle benzeyerek. – Aa evet bakınız ne kadar da güzelmiş, böyle maun filan pek leziz – derken adamın dizleri bir kalkıp bir iniyor, yükselip alçalan üçlü notalarla duu-du-duu, duu-du-duu, duu-du-duu diye melodiyi veriyordu. Audrey doğruldu, *erkeksi* kambur duruşundan sıyrıldı – onun *sahiden* ilgilendiğini gören tezgahtar ise yerinde saymaya devam ederken *Brahms'dan, intermezzodan*, bunun *müzikseverler* için ne kadar değerli bir parça olduğundan filan söz etmeye başladı. Çınları ve dınları dikkatle dinleyen Audrey'nin kaskatı parmakları kendilerini elbisesinin sırtından kurtardı, çenesi durdu. Genç adamın bacaklarının akıcı hareketleri, fildişi tene dokunan görünmez parmaklar, tavana yükselen solfa-la sesleri ve açıktaki bobin dönerken dünyayı da beraberinde döndürmesi ve işte bu manzaranın olanca güzelliği, Bayan Conway'in okulda *ar-mo-ni* derken anlatmak istediği şeydi–. Bir güm sesi, ardından kamçı gibi bir çatırtı ve atlar aniden dururken troleybüsün üst katındaki yolcuların tepeden tırnağa sarsılması, Sloane Meydanı istikametinden gelen bir atın ürkerek şahlanması... Badem çiçeği gibi açan mavi duman bulutunun içinden ortaya çıkıyor hilkat garibesi: yeni icat motorlu arabanın tekerlekleri ve şasisi, üzerine oturtulmuş siyah bir tek atlı araba gövdesi! Sam Death A-ha! Ha-ha! diye gürülderken troleybüsün sürücüsü atlarını iki tekerleği kaldırıma çıkmış duran otomobilin yanından geçiriyor. – Bu da amma yaygara ha! Otomobil sürücüsü ve tamircisi tüvit kanatlarını kaputu açık, hâlâ dumanlar

saçan motorun üstünde çırparken Sam: Öbür taraftan gelmiş belli ki –*Vauxhall diyorum ha, cehennem de*ğil, diyor, sen şimdi konduramıyorsun Fentiman ama bu zamazingo ve arkadaşları getirecek nallı kardeşlerimizin sonunu, bak göreceksin ... Kondüktör ve çevredeki yolcular, iriyarı adam işini biliyor edasıyla konuşan babasını saygıyla dinlese de, Audrey *bitişik* gözlerinden ve *yüzündeki uzantıyı* saran *mavi damarlardan* ürküyor. Troleybüs Eaton Meydanı bahçelerini geçer ve Fulham garaj müdürü makinelerden söz ederken o, korkunç kanatlı aslanları, ayak yerine tekerleği olan, karınlarında çarklar ve miller ve volanlar dönen, demir kalçalarından duman saçan adamları düşünüyor. Sağrılarından gerisine *motosiklet tekerleri* monte edilmiş, omuzlarının arasına gidon çakılmış, sürücüleri bir o yana bir bu yana kıvırdıkça kişneyen, haykıran atları düşünüyor ... Korkutucu bir şey at çığlığı ve Audrey bunu bildiğinin farkında bile değildi, zihninin sahip olduğunu bilmediği bir kısmından geliyordu çünkü. Döşeğin altında bir şeylerin kaynaştığı, şilte düğmelerinin diş olup ısırdığı bir yerden geliyordu. Stan'in leopar adam ve köpek adam hikayeleri, geceleyin etleri gerilip dilinirken attıkları çığlıklar da oradan çıkıyordu. Canavarlar kale duvarlarının öte yanında haykırırken Vi ve Olive, Audrey'nin geceliğine yüzlerini gömüp omuzlarını çıplak bırakıyordu. Üç kız karyolada hapis beklerken ağabeylerinin karanlık ağzı *geceye korku saçıyor*... Hanımefendi, bu aracı, diyor Sam Death, normal atlı troleybüsün gövdesini alıp Daimler marka benzinli arabanın tekerleklerine ve dingiline monte ederek yapmışlar ... Babası bu bilgili sözleriyle kömür arabası bonelinin ilgisini çektiğini sanıyor. Troleybüs tıngır mıngır Buckingham Sarayı yolundan geçerken, yüksekte oturdukları için etrafı gayet iyi gözetleyebiliyorlar. Bakın şurada bir Thornycroft troleybüs var efendim, onun tahriki kömürlü buhar kazanından geliyor, aynen lokomotif gibi, bildiniz? Apollo'nun sundurmasının orada Amerikalıların yaptığı

Fischer var, daha da bir arızasız olsun diye elektrik ve benzin motorları birlikte kullanılıyor. Tabii herkes bir fikir atıyor ortaya ama ... diye devam ediyor kadının ağır ipekli kuyruğunun ardından kıvrımlı merdivenden inerlerken ... bunların hepsi tutmayacak, bana öyle geliyor ki bir kısmı –. Ama kadın artık ders dinlemek istemediği için bonesini eğip şemsiyesinin sapını şöyle bir kıvırarak Death'in lafını kesiyor. Size de iyi günler hanımefendi! diyor alabildiğine tiksinerek, sonra şemsiyesini kaldırıp Fentiman'a selam verdikten sonra istasyonun cephesindeki korkulukları ve dövme demir balkon parmaklıklarını tıkırdatarak yürüyor. Son durağa geldik, deyip Audrey'nin kolunu tutarak onu yolcu kapma telaşındaki araçların arasından, dört katlı bir binanın cephesini olduğu gibi kaplayacak kadar büyük, L harfinin içinden bir uşağın kasketli kafası çıkmış Germolene reklamının önünden yürütüyor. Sokağa fırlayan veletler koşumları tutup havaya atılan bir bakır parayı kapma telaşına düşerken tulumba gibi ortalıkta dikilen şapkalılar Audrey'nin zihninde bir biçimde yerdeki pisliklerle, oluklardaki lağımlarla karışıyor. Şehrin iç çelişkileri burada Fulham'dakinden de çok göze batıyor: Victoria Caddesi boyunca uzanan evlerin pürüzsüz taş cephelerinden kirli yaşlar akarken, şık mağazaların aynalı camlarını kesen ara sokaklar *işporta tezgahlarında çürümeye yüz tutmuş meyve ve sebzeyle* dolu. Yüzüne sinekler çarpıyor – çevresindeki yüzler *bizim mahalledekilerden* daha ölgün ... Bunlar *daha somurtkan, daha karanlık* ... St James tarafında çatıların üzerinde yükselen Kraliçe Anne Konutları'nı ve çatısını kaplayan kabloları işaret ediyor babası. Zengin sakinlerini göğe on dört kat yükselten hidrolik asansörlerini, sokağın altında yatan pompaları besleyen borularını anlatıyor.– Audrey'nin kafasında, şehirde her şeyin göze görünmeyen akımlarla birbirine bağlandığı hayali canlanıyor: Telgraf tellerinde rakamlar ve sayılar dolaşıyor, elektrik kauçuk kılıflar içinde oradan oraya seğirtiyor – gözünün önün-

den geçen bir melon şapkanın ardında ... *bir göz*, bir kızın güzel yüzü *boylamasına* ikiye bölünmüş, gizlenmiş ... Durup Ordu ve Donanma Mağazaları'nın vitrininde özenle sergilenen yolculuk sandıklarını, olta kamışlarını, mantar miğferleri doya doya izlemek istiyor, *onların yanına katılmak istiyor* ... ama babasının yavaşlamaya niyeti yok. Audrey bu garip yolculuk boyunca ilk kez endişenin soğuk, meraklı parmaklarını hissediyor: Hiç konuşmuyor babası, bıyıkları tükürükten nemlenmiş, geniş alnı *terlemekten* parlamış ... yürüdükçe yürüyorlar, elindeki şemsiye adımlarına tempo tutuyor tap-tap, tap-tap, *tap-tap* ... Açık başı geriye düşüyor, *görkemli mücevherleri* kürekkemiklerinin arasında sallanıyor. Her şeyin üzerine kurşuni ve devasa bir yorgan örtülmekte; pofuduk bulutlar telaşla kaçışan yatak böceklerini kendi zehirli kokularında boğmakta. Hava karardıkça kararıyor; geniz yakan acı sarı havanın içinden adeta yüzerek ortaya çıkan ve GÖNÜLLÜ BAĞIŞLARLA ayakta duran Westminster Hastanesi'nin mazgallı duvarlarının ötesinde, Westminster Katedrali'nin taştan etekleri mermerden bacaklarını örtüyor.

Koca saatin *rafadan yumurta* kadranı ve kaideler üzerinde taş kesilmiş beyler giriyor manzaraya; Audrey Parlamento'nun orgunu görüyor, çıldırtıcı müziğine kulak kabartıyor... Yine pejmürde elbisesinin kucağında duran çilli ellerine bakıyor, *nasıl titriyorlar nöbet geçirir gibi*. Babası usulca aralarına bir kağıt torba bırakıyor, *bez gibi yumuşak* torbanın kırışık kağıdı. İçinden aseton kokan bir bonbon çıkarıp kansız dudaklarına bastırıyor – derken dişlerine *hücum eden* armut esansını alıyor. – Daldın galiba yavrucuğum. İhtimam göstermesi, hakir görmesinden daha çok kafa karıştırıyor. Bir otobüse binmişler, sarsıla sarsıla Whitehall'u çıkıyorlar – deri tutunma kayışı babasının melon şapkasına tap-tap vuruyor, babası kızınki kadar istemsiz hareketlerle kızın ellerine pat-pat dokunuyor. Otobüsten, Victoria İstasyonu'ndan nehir kıyısına kadarki rotasından söz ediyor

ama Audrey onu çok iyi duyamıyor çünkü elleri bükülüp pençelere dönüşmüş, bacaklarının üst kısmını ileri geri, sağa sola birbirini hiç tekrar etmeyen hareketlerle kazıyor da kazıyor. Şehrin *binektaşına* doğru durdurulamaz hareketlerinin, babasının belagatini değiştirdiğini fark ediyor Audrey: Harfler artık yutulmuyor, argo kullanımından kaçınılıyor. – Diyordum ki Audrey, Bay Phillips artık Albert'a çok daha yakın ilgi gösteriyor – Woodford'a yatılı gönderecek onu. Bay Phillips, Terziler Loncası'yla görüşüp ayarlamış her şeyi; kitaplarının, spor eşyasının filan parasını da kendi cebinden ödeyecek. Nasıl–? Bunun bir soru olmadığını fark ediyor, oturum başkanının sözü bir konuşmacıdan alıp diğerine verirken söylediğine benzer bir şey, dolayısıyla *Şimdi ne diyecek?* diye meraklanıyor insan. Albert'ı Bay Phillips'in gözüyle görüyor, *ahan da* Anderson'da; uzun boylu delikanlının patlak gri gözleri bir faturaya alt alta dizilmiş rakamları dolaşıyor, şuna iki pens, buna yarım pens, bilmem neye üç pens – ciddi dudaklarından toplam bir anda çıkıveriyor. Ailesi ister istemez Albert'ın olağanüstü hesap kabiliyetinden haberdar, arkadaşları da. Müzikhollerde sahneye çıkan matematik dehasına lakap takmışlar, Datas diyorlar ona. Nasıl sokakta babasına lakabıyla sesleniyorlarsa, Datas Death'i de hep kendi selamıyla *Doğru muyum efendim?* diye selamlıyorlar. Ancak sahnedeki Datas'ın sevimliliğine kıyasla Albert'ın doğruculuğunda neşeden eser yok. *Her bakımdan katı* bir çocuk; kavga edenlere burun kıvırıyor ama bir soruya cevap verememesi, bir hesabı yanlış yapması yüzünden *çaktı* diyecek olurlarsa onun için, *canlarını alabilir* gibi duruyor. Havalar ısındığı için arka bahçenin sefaletinde belden yukarısını soyunup eski demiryolu kirişlerini keserek yaptığı uydurma halterlerle, *Sandow's* dergisinde gördüğü idman hareketlerini yapıyor. –Stanley'nin kahramanı ise Datas değil, *Çelik Adam Enigmarelle*– midesinde bir motor *takırdayan*, burnundan ve ağzından dumanlar püsküren bir *mekanik*

adam olmak istiyor ... İlk defa motorluya biniyorum! oluyor Audrey'nin içerideki *patırtıyı* bastırmak için bağırarak verdiği cevabı. Gözleri arka sahanlığa, oradan da yol boyu uzanıp giden ezilmiş dışkı çizgilerine kayıyor. Ne kadar uğraşırsa uğraşsın, zihin gücüyle otobüsü havaya kaldıramayacak, Whitehall'dan Trafalgar Meydanı'na kadar *tırtıl gibi* uzanan atlıların kargaşasından kurtaramayacak. Audrey yapamıyor ama *Stan ne zaman isterse uçuyor*: Onu annelerinin yeni aynasının önüne oturtuyor, kendisi de yanına geçip aynayı bir hareketle *ışıl ışıl gökyüzüne çeviriyor*... Stan'e kalsa: Yirmi yıl sonra herkes uçuyor olacak, Albay Cody savaş uçurtmasını geliştirecek ve İmparatorluğun bütün şehirlerini tarifeli uçuşlar birbirine bağlayacak. Şimdi gemiyle taşınan demir cevheri, kömür, Kanada buğdayı gibi ağır yükler balonlu gemilere yüklenecek. Limanın üstüne demirleyecekler ve halatlarından göz gözü görmeyecek. Liman işçileri vinç kadar yüksek hareketli bantlar kullanacak. Bak! Hadi yine uçuyoruz Aud! Yine çeviriyor aynayı ve alev saçlı kızla yarasa kulaklı oğlan rotayı yine ışıl ışıl gökyüzüne çeviriyor ...

Charing Cross'ta indiklerinde hâlâ armutlu şekerini emmekte olan Audrey, Nelson Anıtı'nın *isli kara tahliye borusuna* sırtını verince bir anlığına KRALLARIN DEVASI PHOSPHERINE ve PLAYER'S NAVY CUT reklam panolarını üstlerine geçirmiş iki sandviç adam arasında *sandviç* olup bunlardan kurtulduğunda akşamüstü kalabalığının, sokakta birbirine çarpmamak için sağa sola sekerek yürümek üzere yarım günlüğüne serbest bırakılmış memurların ve tezgahtarların arasına karışıyor. *Serserinin teki* bir arabanın koşumlarının tam altından geçiyor – arabacı kamçısını şaklatıyor ama arkada *müsline sarılı avizeler gibi* oturan üç hanım başlarını çevirmeye tenezzül dahi etmiyor. Sokak çalgıcısının yanında seke seke eğlenen velede Geri zekalı! diye kalayı basan babasının gür sesi, tantanayı bastırıp tertemiz duyuluyor. Audrey birkaç adım ilerledikten sonra adamın yuvar-

lak kasketine, yırtık ve leş gibi kırmızı ceketine bakıyor – eski bir asker, değneğine yaslanıp sekerken pantolonunun boş paçası sallanıyor – ama Sam Death'in harcayacak zamanı yok; Strand Caddesi'ni dolduran kalabalığı yararak geçip Eski Tivoli'nin fuaye kapısının yanına kurulmuş bir film makinesinin bakacına gözlerini dayamak için bekleyenlerin kuyruğuna sokuyor Audrey'yi. Eğilip başını seyirliğe gömen Audrey, çiçek gibi bir kızın taklalar atmakta olan bir maymunun çevresinde dönerek dans ettiğini *–kaçabilir miyim ki?–* görüyor; hareketleri akıcı değil de ani ve kesintili, film çifte pozlu çekildiği için, saydam hayaliyle buluşuyor gibi görünmekte. Başlık kartı giriyor: *Bayan Lottie Farquhar'ın Başrolünü Oynadığı 'Karanlık Arzular' Her Akşam. Koltuk 5d, Loca 6d. Salonumuz Elektriklidir fışşk-çık-fışşşk-çık ... Pençesi* yine omzunda. Arka sokaktan gidelim mi bir itirazın yoksa? Audrey, babasının, kendisinin çömezi olan, hep eğlenceyle karışık burun kıvırdığı Arnold Collins için ne iş peşinde olduğunu merak ediyor. Covent Garden'ın köşesini döndükleri sırada şemsiyesinin ucu yoldaki taşların aralarını parmaklıyor; deri önlüklü, boş kasalara abanmış aylaklık eden hamalları, ayaklar altındaki çürük meyveleri ve bunları toplamaya çalışan veletleri görmezden geliyorlar – karanlık, meydanın köşelerinde yoğunlaşıyor, *pusuya yatıyor*. Küçük Dublin, diyor babası Drury Sokağı'nı geçerlerken. Üç mağazadan birinin vitrini tahtalarla kapatılmış, bazılarına *haydut imzaları* atılmış ama *niye ki? Kalkgidelim yapacak hiçbir şey yok*. İzbe avluların dar girişleri tahta perdelerle kapatılmış; Audrey birinin aralığından kireç vurulup hayalet gibi bembeyaz olmuş evi, önünde dikilen bitik kiracıları, üstlerinin başlarının hırpaniliğini, yüzlerinin kirini görüyor – *açlıktan bitap düşmüş* bunlar diyor içinden, kimseye zararları dokunamaz. Audrey yaşlarında bir çocuğun pantolonu yok *–cep yok, cepçiliğe kurban gitmek yok–* bol gelen yırtık pırtık gömleği kalçalarından aşağı kadar uzanıyor, *patates kafasında* eblehçe bir

sırıtma. Şekerlemenin zar gibi kalmış kalıntısı Audrey'nin dişlerinin arasında çıt diye kırılıyor. Siftiniyor *üç küçük kadın*... Talihsiz sınıfa mensup kadınlar, diye ağzını yaya yaya söyledikten sonra Death, bir de kabaca tekrarlıyor: Düşmüş karılar işte, iki pense üç pense, olmadı bir somun bayat ekmeğe kendilerini satarlar ... Biri elbisesinin göğsünü düzeltiyormuş gibi yapıyor; *görünmez bir korse var sanki.* Audrey *ikizlerinin* kımıldandığını hissediyor ve terden ıslanmış, dertop olup apışarasına sıkışmış kumaşı duyumsuyor. *Bana ahlak dersi verme, bana bir tuvalet bul* – daha bir yıl öncesine kadar bunu diyecek bir kelime bilmiyordu. Fahişelerin toplaştığı bar kapısından devam eden sokak, başka bir tahta perdeyle son buluyor – bu perde iki kat yüksekliğinde ve üzerinde HUDSON SABUNLARI'nın pembe yanakları, altın perçemleri ve beyaz köpükleri var. Sağ taraftan açılan ve bir arabanın ancak geçebileceği genişlikteki sokak boyunca sıralı dükkanların vitrinleri küçük küçük camlara bölünmüş, hepsinin üstünde bir parmak *Hudson tozu*, tezgaha duvar olsun diye indirilmiş kepenkleri de öyle. Binaların üst katlarından çeşitli açılarla tahta direkler uzanıyor – Audrey'nin gözü takılıyor bunlara. – Onlar mı? Kızın ilgisini çeken şey Death'e komik geliyor. Ayna onlar Audrey, gökyüzünden bir parça koparıp pencereye yapıştırıyor. Tabii yukarıdan biri bakacak olsa içeride ne var ne yoksa meydanda... *Kim bu babam benim?* Onlar yürüdükçe, daha önce farkına varmadığı sessizlik derinleşiyor, şehrin sokaklarının sonsuz hırlaması, bir ağızdan diğerine atılan tek bir havlamaya, ağlaşan tek bir kornaya dönüşüyor.

Sokak nemli toprağı daha da derin yarıyor. Babası durup bir tezgahta üst üste duran kitaplardan birini alıyor ve yüzüne yaklaştırdığı sırada cildi açılıp damar desenli iç kağıdını ortaya çıkarıyor, sonra cilt kitaptan ayrılıp beraberinde birkaç yaprakla *vıjt* diye yere düşürüyor. Hemen o anda tezgahın ardından beyaz bir kelle fırlıyor; *Deli Molla*'nın Fare suratlı bir adam, ba-

şındaki sarığın da bir Hint şalı olduğu anlaşılıyor; adam kıskaçlı gözlüğünü siyah kordonundan geçirip *burnuna oturttuğunda* da Death'i seçebiliyor. Ha sen miydin Rothschild, diyor saz piyano gibi vızıltılı bir sesle. Audrey'nin babası, dağılmış kitabı kaldırarak, Zararınızı telafi edeceğim tabii Bay Fellowes, diyor. Fare suratlı adam *hüzünlü bir hava tutturuyor*: Ne gerek var canım? Bunun zaten – o da kitaba işaret ediyor –ahı gitmiş vahı kalmış, ahı gitmiş vahı– yarı yolda *piyanonun pedalına bir daha basıyor, nefes lazım nefesi tükendi*. Bay Fellowes'un boyunbağı yok, tombul gıdısı *bıngıldıyor*, dükkanın karanlık kovuklarında kafeste bir kuş *patırcıvıldıyor*. – Death şöyle diyor: Gazetelere bakılırsa, kiracılara ve mülk sahiplerine büyük istimlak ödemeleri söz konusuymuş. Audrey ilk kez, babasının *doğru düzgün konuştuğunda* nasıl hantal olduğunu fark ediyor. Kızaran yüzünü gizlemek için tezgahta duran kitaplardan birini alıyor: *Müteveffa Rahip Simon Le Coeur'un Vaazları*. Küçük hanım arkadaşın mı–? Sahafın yılışık sırıtması Audrey'ye dönüyor. Samuel, Evet, çok özel bir arkadaşım! diye hırlıyor. Onu omuzlarından tutup doğrultarak *toparlıyor*. Bay Beauregard –omuzlarını iyice *sıkıyor*– işi bıraktı mı bakalım? Fare suratlı adam hummalı gözleriyle Audrey'yi *tepeden tırnağa* süzdükten sonra dudak bükerek cevap veriyor: Beauregard tepesine balyoz inmeden o işi bırakmaz – bir yandan düzenini kurdu tabii, Mile End Road'da birtakım Yahudilerle işlerini bağlamış. Death böcek kabuğu gibi melon şapkasını kaldırıp elini nemli saçlarında gezdiriyor. O zaman, diyor, ben bir çıkayım – kendisinde Collins Birader'in bir emaneti varmış–. Bay Fellowes öksürüyor, genzinden kopardığı balgamı düşmanına tükürür gibi atıyor: Aman, bitmez sizin işiniz onunla! Bu hakikati bildirmenin peşinden bir parça yağlı kağıdın alınması, kıvrımının açılması, bir fiske enfiyenin kuvvetle burun deliğine tıkılması geliyor. Hm ... Death mırıldanıyor ... öyle olsun. Şemsiyesini sol koluna takıp elini pantolon cebine daldırıyor.

Audrey yanında *sıkkın* ve terk edilmiş dikiliyor. Al bakalım –üç pensi avcuna *kuvvetle* bastırıyor– az aşağıda bir kahveci var. Git bir kahve söyle, yanına da bir dilim kek al. Ben az sonra gelirim. Fare suratlı adamın aksırığı sokak boyunca ha-ha-happşuuuu! diye peşinden geliyor. Bir kere arkasını dönse de babası çoktan ortadan kaybolmuş.

Yanındaki köhne sahaflardan ayırt edilemeyen kahvecinin vitrininde, çinko tepsiye bir kek konmuş. Kirli kağıt altlığının üstünde *kok kömürü karası* duran keke bakıyor Audrey. Yanındaki etikette 300 GRAM PİRZOLA 6D., KOTLET 5D., KIZARMIŞ SOĞAN 1D. yazıyor. O kadar. Adamın biri içeriden çıkıp kapıda dikiliyor. Önlüğüne sımsıkı sarınmış, yere bıraktığı güğümle *aynı vücut şekline sahip*. Kalın, siyah, kıvırcık favorili bir adam, kırmızı suratından *da kırmızı* gerdanı ata yaka gömleğinden taşmış. Yalınayak başı kabak bir oğlan topallayarak geliyor sokaktan; kasketini iyice indirmiş, üzerindeki bol ceketin kollarını geriye doğru kıvırmış – bütün kolu *çizgili astar* olmuş. Bir elinde yüzülmüş bir tavşanı kulaklarından tutuyor, kahvecinin önünde durup tavşanı kaldırarak *iç organlarının durduğu kanlı boşluğu* gösteriyor ama bir şey demiyor. Adam başını sallıyor: Hiç işim olmaz. Oğlan topallayarak devam ediyor. Yahu gel bişey ye, yoksa ikimiz de aç kalıcaz... Audrey neden sonra adamın ona söylediğini fark ediyor ve dediğini yapıyor. Kahvecide iki dingildek masa ve dört sıradan başka bir şey yok, hepsinin üstünde tütün dumanı, yağ ve içine işlemiş kirden bir tabaka görülüyor. Gaz lambasıyla şofbenin boruları birbirine karışmış, ikisi de yanıyor. Adam Audrey'ye ne alırsınız diye soruyor, hazırlamaya içeri gittiğinde ise şofben parlayıp buhar yapmaya başlıyor – tavanda yoğuşan damlalar tek tek ve *cızırtıyla* şofbene düşüyor. *İçeride yağmur yağıyor*... Avcunu açıyor: Üç pensin turası avcunda iz bırakmış. Adam bir fincan çay ve çapraz kesilmiş iki dilim yağlı ekmekle masaya dönüyor. Niye yapıyom bunu bilmiyom,

diyor kabarıp düşen damlalara bakarak, kafa almıyo işte. Borunun vanasını çevirdiğinde şofben poflayarak sönüyor. Eee, başka bişey... Kızın rahatsızlığının başka bir nedeni *olamaz ki*! Elini şöylece bir sallayarak, Hela dışarıda, diyor. Audrey dükkanın arkasına geçtiğinde, mutfak duvarına bitişik derme çatma bir kulübe buluyor. Bunun ötesinde iki kat yüksekliğindeki tahta perdenin devamı, onun da gerisinde sisli akşamüstü ışığında *kara dolunay* gibi duran yıkım güllesi var. Döndüğünde adam şofbeni tekrar yakmış; o oturup çayını içer, ekmeğini yerken adam da kontrplak tezgahın yanında dimdik duruyor, guatrlı gerdanını ovalarken şofbenin tizleşen sesini dinliyor ... *bi zararı olmaz heralde.* Geride kırıntılar, bulaşıklar, *süprüntüler* kaldı ... babası hâlâ yok. Audrey ani bir hareketle sıradan kalkıyor – adamdan aldığı bir pens ve iki çeyrek para üstünü yolda yürüyüp sahafa dönerken öyle bir sıkıyor ki, parmak eklemlerinin yerine metal diskler geçiyor, *Çelik Adam Enigmarelle.* Ortalıkta *fötr şapkalı uzun boylu bir bey* dışında kimse yok, onun da üzerine o kadar gölge vurmuş ki, adam Audrey'ye *mukallit* Bransby Williams'ı hatırlatıyor. Fellowes'un kepenkleri indirilmiş – korkuyla kapıyı tıklattığında kapı açılınca rahat bir nefes alıp fare pisliği, kedi sidiği ve kuşlardan gelen amonyaksı kokunun içine dalıyor. İçeride aydınlatma yerine çeşitli koyuluklarda karanlıklar var; *gecenin siyah yarasaları* üzerine sürünüyor. Gıcırtı konçertosu eşliğinde adımladığı merdivenlerden bir kat, iki kat, üç kat, dört kat çıkarak kapalı bir kapının altından parlak beyaz ışığın geldiği sahanlığa eriştiğinde basamaklarda duruyor. İçeriden *hınnf* diye sert bir nefes alışın ardından *domuzsu bir homurtu* duyuyor. Karnında adeta *kurtlar kımıldıyor* – geçen ay Mary Jane pamuk yastıklar ve etek kıvırma bandından kaşındıran bir kemer *ayarladı bana.* Audrey bir Halk Kütüphanesi kitabının arkasındaki *Sıhhi, Emici, Antiseptik – Bütün Terzihanelerde* reklamını gösterdiğinde, annesi tersleyerek, Sen bizi ne sanıyorsun? de-

yivermişti. Göbekdeliğinden çıkıp sahanlık boyunca ilerleyerek kapının altından giren gergin bir kordon, her *hınnff* ve *domuzsu homurtu* ile onu içeriye çekiyor. Bir omuz vurup kapıyı açtığında, buzlu camdan abajurların altında yanan saydam elektrik ampulleriyle ışıl ışıl bir odaya düşüyor. Yere kadar uzanan deve tüyü perdelerin önünde dövme tunçtan saksı içinde bir aspidistra duruyor, bunun yanında yeşil kadife kaplı bir şezlong var ve bunun üzerinde, *az önce gezgin oğlanın elinde olan* yüzülmüş tavşan ölü bacaklarını *kat kat eteklik* içinden havaya kaldırmış. Arkası Audrey'ye dönük *kıçı açık* bir adam tavşanın karnına bir şeyler yapıyor, *bağırsaklarını mı deşiyor?*

– Hop, hop, hop! Ne yapıyorsun sen? Saçı pomatlı, gömleğinin üstüne nakışlı yelek giymiş öfkeli bir adam, odanın daralan köşesine kurulmuş bir sinema aygıtının arkasından çıkıp yaklaşıyor. Hop, hop, hop! diye bağırıyor tekrar –yüzünde samimiyetle kızgın bir ifade– nereden çıktı bu kız ya? Bay Beauregard? diyecek oluyor Audrey ama adam hiç istifini bozmadan bakmaya devam ediyor. Audrey diğer tarafa döndüğünde tavşan yerine kendisinden az büyük bir kızı şezlonga oturmuş *ikizlerini* korsesine tıkıştırırken görüyor. Kızın saçı birkaç tutam dışında tepesinde toplanmış ve şekilsiz saç tomarının üstünde eflatuna boyalı devekuşu tüylü bir şapka duruyor. Kıçı çıplak adam da yok; sadece Audrey'nin babası var, uzun tavşan kürkü paltosunu iliklediktan sonra *hiç görmediğim* eldivenlerini geçiriyor. Kızına bir şey söylemeden şapkasını kaldırarak Bay Beauregard'a selam veriyor, kıza Hoşça kal yavrum, diyor ve şemsiyesini, perdenin arkasından kesekağıdını alıp Audrey'yi önüne katarak odadan çıkıyor. Elektrik ampulü ışığının *dalgası* ile merdivenlerden taşınıyor, *boş sokağın kıyısına dökülüyorlar*. Fellowes ortada yok, kepenklerde silinmeye tutmuş adı var sadece. Ne var ne yoksa –Samuel Death şemsiyesinin ucuyla her kıvrımına kir işlemiş bina cephesine vuruyor– birkaç haftaya toz olacak ... Buna

ne üzülüyor ne seviniyor gibi. *Tanımadığım bir adamın peşinden* sokaklarda dolaşıp kocaman tahta perdelerin *paravan çektiği* kıvrım kıvrım yollarda Waterloo Köprüsü'ne doğru ilerlerken, tahta perdenin bir aralığından şantiyeyi görüyorlar: İşçiler kazmalarını saplarından hafriyat toprağına sokmuş, bu Golgota manzarasının yanında gece karanlığında *kabaran bir keder topağı* ve nehrin *boğulmuş ceset kokusu*. Neden, diye sormak istiyor Audrey, tahta perdenin iç tarafına afiş yapıştırmışlar? Beecham Pudraları'nın, Tilbury'den Cherbourg'a 7 SAATTE GARANTİLİ GEÇİŞ'in müşterileri inşaat işçileri olacak değil herhalde. Buradan, diyor Samuel, kuzeye doğru, Londra merkezin en yeni sokağı Olborn'a kadar bir bulvar açacaklar, kalantorlar bir aşağı bir yukarı dolaşsın diye ... bir tünelle köprüye bağlayacaklar, tramvaylar yerin altından giderken üstte yirmi katlı iş hanları, mağazalar, tiyatrolar... Cumartesi akşamı Lincoln's Inn Parkı'nda salına salına dolaşan kalabalığı geçerlerken anlıyor ki Audrey, babasının hediyesi şehrin yakında yıkılacak kesimlerini gezdirmek ve geleceğin planlı şehrinin tasvirini göstermek.– Chancery Caddesi'ne geldiklerinde gazeteci çocuklar Bulgar Katliamı! diye haykırırken bir sandviç tezgahının etrafına toplanmış çakırkeyif memurlarda bir heyecan göze çarpıyor. Nihayet gece çöktü. *Yıkım güllesi dönüp düştü, hava toz, sis ve kir doluyor* ... koyulaşırken *kara damlalar düşüyor, niye yapıyom bunu bilmiyom, kafa almıyo işte* ... yolcular metro istasyonundan yeryüzüne yükselirken High Holborn evlerinin ahşap cephelerinde *nemli mantarlar boy atıyor*. Bunu hatırlıyorum, diyor Audrey: çarşafların parlak ipeği ve yağlı pamuğu – en hafifinden bir serpinti bir de ... Bu, diyor Gilbert Cook veciz bir havayla, Londva küfük buvjuvafifi ifin neyse Afvikalı yevli ifin de fetiş o – konufuyo onunla, manipüle ediyo, göfü keserse unutuyo, çünkü tanvılav öfkelerini göstevmeye niyetlenivse, povtatif bavınağı olmadan hayatı kaymıf demektir. Düfün ki Audrey, küfük

buvjuvalavın önde gideni Crusoe adaya düftüğünde ilk ifi kendine femfiye yapmak oluyo! Aslında bu nutka tahammül edilmezdi de, Gilbert *kıçının çıplaklığından* kurtardı – *utanmak nedir bilmiyor* ve bu Audrey'yi birbirlerine yaptıkları her şeyden daha çok tatmin ediyor: kaygısızlığı, öylece durup gül desenli çanakta prezervatifi durulaması, kısa kalın parmaklarının merdanesinden geçirip suyu *fışkırtması*. Hatırlıyor ki gönlünü çalması, büyük ölçüde verdiği bilgiler sayesindeydi: Diyaframı önceden nasıl yerleştireceğini, sonrasında başka bir çanağın üzerine çömelip şırınga ile içeriyi nasıl yıkayacağını bir bir anlatmıştı. Audrey, serbest ilişkinin teknik tarafına, yazılı savunuculuğunun çok ötesine geçen bir aşkla bağlı olduğu için takdir etmişti Gilbert Cook'u –bir bunun için– bir de her türlü *kıskançlık duygusundan* arınmış olduğu için. Niye önemli biliyo mufun canım – demişti ilk birleşmelerinden önce elini kıvırıp vajinasını uyarırken bir yandan da *menfuv fpermlevin* nasıl yok edileceğini anlatırken– fadece fenden... fıkıntı olmadan zevk almam için değil –hayıv yani bunun hem de bu fekilde olmafını çok iftiyorum ama– ilevide sen kiminle istevsen bunlavı ve mutlaka çok daha fazlafını yafayabilefin için. Bekaretini bozma etkinliğine öğretmence yaklaşımı *ihtiyacım olan şeydi*, önce utanç ve suçluluk alevleri içinde kavrulmuş, sonra onun talimatlarına karşılık vererek –ilk seferde bile– performanstan huzur içinde keyif almaya bırakmıştı kendini. Ancak Gilbert'ın aklından geçenleri büyük bir kararlılıkla ortaya koymasına rağmen *–cinfel ilifki tümüyle içimizde ceveyan edev* ve biz bunu *insanlav ya da hayvanlav gibi yapmaz, pavatonev gibi üftümüze çekeviz*– Audrey ikinci buluşmalarından sonra *vurgun yemiş bir aşk çocuğunun, dengesiz bir Daphne veya vamp bir Venetia*'nın tüm belirtilerini sergilediğini, kadınlığın *Yeni Ufuklarıyla* değil sadece eski ve şiirsel haliyle ilgilendiğini fark edince afallamıştı. Şimdi *sülüğü* bırakıp yanına geliyor ve, Söylesene, diyor, neden fimdi aklına geldi babanın

fahifelerle if tutup filme çektirmesi, biraz önce... fikiftik diye mi? Audrey, Venetia Stanley'nin şezlongunun yeşil kumaşını okşuyor ve önce bir düğmenin, sonra diğerinin üstünde parmağını gezdiriyor. Hayır, diyor neden sonra, hayır Gilbert, ondan değil de... şeyden... Nasıl *tiksiniyor* Venetia Stanley'den daha kızı *bir kez olsun görmemişken*. Audrey kendini tutmaya çok uğraşmasına rağmen ilişkilerinin sadece fiziksel olup olmadığını sormadan edemedi ama Gilbert dudak büküyor: Venetia mı? Yavvucuğum o daha bebek, zenginliğin vevdiği ebedi çocukluktan afla çıkamayacak ki... Pamuklava savıp büyütmüfler, gak dediğinde fu guk dediğinde meme kofturmuflav ona... Öyle de olsa, Audrey'nin gözünde sosyete kadını ile sosyalistin arasındaki yakınlığın *iler tutar yanı yok*, hele ki burada, Avcı Diana şeklinde tasvir edildiği bir portresinin şuracıkta asılı durduğu yerde... şemsiye meselesi. Ha, fenin aklın hâlâ femfiyelevde mi, emeğinin karfılığında mı... *Bir şekilde düzeltebilmesi lazım* –takma dişlerini– çünkü toplantı salonlarında, sokak nümayişlerinde atıp tutarken sesi tok ve *orkestra gibi yüksek* ama böyle zamanlarda, rahatlamışken, giysilerinden arınmış ve saçı başı dağılmışken sevimlice *pelteklefiyov*. Karşı çıkıyor: Ben şemsiye yapmıyorum Gilbert, pergola da yapmıyorum otak da, deniz banyosu köşkü de yapmıyorum – daktiloyum ben, kelimeler yapmıyorum. Şöyle *kelimeler*: Değerli Müşterimiz, Bu ayın 15'inde vermiş olduğunuz siparişle ilgili olarak, Peerless ve Paragon modellerimizi istediğiniz adetlerde temin edemeyeceğimizi üzülerek bildiririz. Patentli Aegis iskeletlerinin üreticisi olan Fox firmasının siparişlerimize yetişememesinden ötürü tedarik zorlukları yaşamaktayız. Takdir edeceğiniz gibi tüm Ince & Coy şemsiyeleri en yüksek standartlara göre üretilmektedir ve üstün kaliteleri nedeniyle ürünlerimizde Aegis iskeletlerinin kullanımı zaruridir. Tarafınızda herhangi bir müşkülata meydan vermemek için bir koli Peerless modeli ve yüz adet Paragon modelini şimdilik sevk

etmekteyiz. Fox'tan siparişlerimizi teslim alır almaz da siparişinizi tamamlayacağımızı bildiririz. Derin saygılarımla, A. De'Ath, Sevkiyat Memuru, Thomas Ince adına. Baş harflerinizi kullanmanız kafi Bayan De'Ath –demişti aksi ve titiz başmemur Appleby– her müşterimiz kadın istihdamı konusunda hoşgörülü olmayabilir ... *Senden hoşgörülüdür kalıbımı basarım!* Appleby'nin "baş"lığı sadece Audrey'ye, ikisi Bishopsgate'teki işyerinin tavan arasında bir odada çalışıyorlar, adam pencerenin altındaki eski usul yüksek masada bir taburenin üzerinde otururken, Audrey'yi çatının alçaldığı köşeye, *fare yeniği* duvarın dibine atmışlar. Sholes daktilosu küçük yazı masasına sabitlenmiş ve her satırbaşı yaptığında *tırrrrçingg!* diye hatırlatıyor yaptığının bir kadın işi olduğunu: *zorlu, vasıfsız, tekrara dayalı.* Gerçekte, kızın fiili sorumlulukları adamınkinden kat kat fazla – eprimiş takım elbisesi ve şeklini yitirmiş keten yakalığıyla Appleby, yıllardır hizmet vermiş olmasının karşılığında vefadan ötürü şirkette tutulan bir *emektar.* Hesapları, bordroları ve stok defterlerini karalıyor. Her cuma günü eli sopalı iriyarı bir delikanlının eşliğinde bankaya gidiyor ve Audrey'ye yapılacak işleri en genel hatlarıyla yalapşap anlatıp içini doldurmayı ve şekillendirmeyi ona bırakıyor. Bütün mektuplar, uyarılar, reklam metinleri ve *benzeri kelimeler* onun ellerinden, Sholes'un tuşlarına vuracağım diye bükülüp pençeye dönmüş parmaklarından çıkıyor tekrar tekrar, *aslında hiç de tekrar etmeyerek.*

– Hayıv, bunu da demek iftemedim Audrey ... Kendini işçi sınıfının yükselişinin hizmetinde gören Gilbert'ın, laf üretmek dışında işin her türlüsünden *köşe bucak kaçışı* dikkate değer ... Ardent denen o devme çatma mavnayla okyanuflava saldığın kelimelevi diyovdum ben. Gömleğinin gölgesinde kalmış erkeklik organı kat kat derilerin arasında *çömelmiş, bambu kütüğü gibi duruyor.* Eski Ticarethaneler'deki Ince atölyesinde parça başı çalışan işçiler *–ki çoğunluğu Yahudi adam ve kadınlar–* ipekli

ve ekose kumaşları kesiyor, yağlıyor, geriyor, ufacık halkaları ve höpçükleri dikiyor, tellerini yerleştiriyor ve sapını taktı mı – *Ale hop!* İşte bir Peerless veya Paragon veya hanımlar için zarif yürüyüş şemsiyeleri. Tekrar tekrar yapıyorlar, suratları garip ve çökkün, *yağlı ve gergin* – elleri çatlak ve sıyrık, kışın nasır içinde – yazın Black Lion Yard'daki balık tezgahlarının kokusu buraya kadar geliyor ama *kümes kokusu* hiç gitmiyor zaten.

Önemsiz bir mesele Gilbert, diyor etekliğini toplayıp çoraplarını çekmek için ayağa kalkarken. Çat! ediyor jartiyerlerden biri. Kayda değmez bir mesele ve daha okumadan körü körüne belleyenler dışında kimsenin önemsediği yok. Çat! Gümüş bir tepsinin üstünde kesme camdan karaf ve soda tüpü var. Audrey kesme boynuna, serin yarıklara elini değdirdikten sonra bir toka alıp *kızıl rafya demetlerini* tutam tutam toplamaya başlıyor. Pencereyi ağır bir perde örtüyor ama bunların gerisinde dik çatılı evler, *artistik* üçüz pencereler, onların ötesinde nehir kıyısı ve *zehirli buhurunu saçan* bir nehir olduğunu biliyor – tabakhaneden çıkan pis kokulu atık suların aheste akıntıya kapılıp dağıldığını canlandırıyor kafasında. – Gideyim ben artık. – Mecbuv mufun? – Evet, *evet* – De Beauvoir Town'da Bayan Phelps'in yanına, gaz ocağında ısıtılan teneke çorbaya, *babam, Mary Jane ve diğerlerinin çöküntüsü* olmaksızın kuş gibi hafif uyumaya dönmek gerek ... Mintan yaka elbisesinin *iffetli* kucağına yerleşip düğmeleri ilikledikten sonra pencereye yürüyüp perdeleri açıyor. Kaldırımın kenarında bir motorlu taksi hırıldıyor, Venetia Stanley *–başkası olamaz–* durmuş çantasının boncuklu sığınağından bozuk paralar çıkarıyor. Dorchester'daki çaydan dönüyor, herhalde diyor Audrey, ya da Bechstein Salonu'nda bir piyano konserinden – hayattaki tek derdi de *ay şapkama bir tüy taktım ne kadar görmemiş varsa taklit etti şekerim* ... Audrey dönüp kararlı bir sesle konuşuyor: Sevgili arkadaşının penceresinden içeri bir tuğla sallayasım var, hatta bütün pencerelerinden! Gilbert üzerine *hiç*

de temiz olmayan penye iç çamaşırlarını geçirmiş. Kalkıp da, diyor, bizi vahatfız etmez ama ... Bir eliyle gramofonun kolunu yerinden alırken diğer eliyle de zembereğini kuruyor. Yüzü dövme çinko boruda *canavarca* şişerken cızırtı yerini melodiye bırakıyor. Düşünce de bir melodi, diye düşünüyor Audrey, vücut ise *çarklar, yaylar, zincirler ve manivelalardan* atıl bir mekanizma ... Adamın elleri kızın boynunda, kızın elleri botlarının bağcıklarında ... – Yapma Gilbert, gerçekten gitmem lazım. Ellerini bacaklarına vuruyor. Öyle mi! E git bakalım, diyor ve *bunalım* pantolonunu bulmak için çevresine bakınıyor. Pevfembe günü toplantıda gövüfüv müyüz? Ftanley de gelecek galiba ... Biliyor *anlaşamadıklarını* – ama bu kelime de yaşadıkları kavganın şiddetini taşıyamıyor. Dın-dırı-dın dın dın dırıdın dın-dın dın! Gramofonun narin cıvıltıları *dirilen* öfkesinin karşısında çil yavrusu gibi dağılıyor. Stanley'in olanca dik başlılığına rağmen azizlik mertebesine yükseleceğini biliyor. Mevzun kolları iki yana açılmış, avuçlarına çelik şemsiye demirleri batırılmış, ayak bilekleri *şemsiye sapına kauçuk lastikle bağlanmış* Stanley... Cook'un gözünde Audrey, meselenin üzerinde fazla duruyor: Stanley oraya değil George Lansbury için, değil arabacılar için, herhangi bir ideoloji için bile gitmiyor; o, bu hoş hanımefendinin ve onun pezevenginin esiri olmuş sadece – ağabeyimin bir pozisyonu kalmadı, babam onu evlatlıktan reddetti edecek–. Alt katta oturma odasında açılan perdelerin cızırtısını duyunca susuyor – *yarım yamalak* kurulan gramofon *dın dın* edip sustu. Sevgilisi Audrey'yi üstünü giyinmek gibi sıkıntılı bir iş sırasında beğeniyle süzüyor. Kostümünü bir sigarayla tamamlıyor – Logic diye bir marka içiyor, *yirmi beşlik paket bir şilin!* Onu feviyofun, diyor Cook hayretle. Onu kadınlava oy hakkı ifteyen avkadaflavından da, fofyalift yoldaflavımızdan da çok–. Şekilsiz *tüvit çuvala dumandan kordon geçirilmiş gibi bir tip* ... Ansızın adamı tutup geriye doğru itiyor ve yanan yüzünü çıplak boynuna

bastırıyor. Sıktığı bacaklarının arasında aşkının soğuk sızıntısını hissediyor. Seni seviyorum Gilbert, diyor nefes nefese, seni seviyorum. Audrey bunun *romantik bir sadakat* veya *kural tanımaz bir cüret* değil *devrimci sevda* olduğunu biliyor: *Dağlarda, sokakta, fabrikada tarlada, Halkız biz yeniden doğarız ölümlerde* ... – Sen de beni seviyorsun, değil mi Gilbert, değil mi – sarsıyor onu – sen de beni seviyorsun! Adamın omzu ışık düğmesinin bakır ucuna çarpınca başlarının üstünde halka halka uzanan avizeye bakıyorlar ve başlarını kaldırdıkları gibi *buzlu camdaki akkor aydınlığın büyüsüne kapılıyorlar*. Bu lambanın arkasında başka bir lamba, onun arkasında bir başkası var ve bu böyle gittikçe iç içe geçmiş aydınlanma çokluğu Audrey'nin gözlerini kıvrımlı çatıya çeliyor. Sam Death, elektriğin ta batıda Wood Lane'de *cenenatörlerle* üretildiğini, demiryolu boyunca *turofolar* bulunduğunu, oralarda bu sihirli sıvının çeşitli damıtım işlemlerinden geçtikten sonra tünellere basılıp lambalara ve iki yanındaki *işleyen demir* hesabı ışıldayan kötü kardeşlerine inat *sönük* ve sevgisiz duran orta raya bağlandığını anlatıyor. Audrey *onunla kalamaz* – bir önemi de olmadığını biliyor. – Babası onun adına değil, yanlarında olmayan bir başkasının adına Greathead Köstebeği'nden söz ediyor ... *Doğru muyum efendim?* Havada ozon çıtır çıtır bir parça *kadifeye sürülmüş selüloit* önlük ... ayaklarında başkalarının ayakları: *perişan* çarıklar ve *pasta süsü kadar narin* yüksek topuklu çizmeler. Audrey hanımefendiye ve centilmene gözünü dikip bakmamak için çok uğraşıyor: kadının elleri manşonlarında ve yanakları al al, adam kösteğinden tutup saatine bakıyor, bastonunun ucuyla perona vururken fötr şapkasının siperliğini kaldırıyor. Sonra bir daha, mekanik, düşünülmeyen hareketler. Stan'in *tek bir kurşun askeri vardı*, kırmızı ceketli ve ekose pantolonlu bir borazancıydı, yamuk borazanını çatlak dudaklarına götürür öttürürdü, *yamuk borazanını çatlak dudaklarına götürür öttürürdü*. Kolları omuzlarından birer büyük cıvatayla tutturul-

muştu ve Stan'in minik başparmağı *yaptırırdı hareketleri*. Fleet'in lüzumsuz nehir yataklarının eğimini zorlanarak çıkan tren yaklaşıyor. Rothschild Death sesini yükselterek planlanan yeni hatları ve Uxbridge Caddesi'nin altındaki manevra alanını bağıra çağıra anlatıyor. Lafına kalsa, yatırımcılarından biri --Güney hatları diyorum Odri, bir açıldı mı yerin altından bir delikle tıkır tıkır ta bizim eve kadar–. Lokomotif deliğinden patlayarak, *muhripten ateşlenmiş bir mermi gibi* fırlayıp *kahverengi toprakdenizde* kim bilir nerelere kadar gidiyor. Lambaları, fayanslar boyunca uzanan *huzmeler* püskürtürken Audrey muazzam gümbürtüsü yüzünden iki kulağının arasında *yastık* varmış gibi sersemliyor. Trenin onlara çarpamayacağını bildiği halde, Arnold Collins'e ait paketin, ipinden sarktığı kola sarılıyor. – Ne güzel yol arkadaşısın sen! Ürkmesinden keyif alan babası onu iyice kendine çekiyor – Audrey kürklü kolunun altından, cilt bezi, hasır şapka ve sallanan kuştüyü yüklü platformun sarı ışıklı pencerelerin ardında kayarak gözden kaybolmasını izliyor. Babasının yanına oturduğunda, vagonun daldığı öfkeli karanlık içinde YAZIHANENİZE MAHSUS REDFERN KAUÇUK PASPASLARI'nın reklamını göremiyor, sonra vagon British Museum İstasyonu'nda bir daha yeryüzüne yükselip derken tekrar batıyor. Elleri yine kucağında ve tekerin çeliğe çarpışıyla tak-tak-tak-tak ediyor ama Audrey'nin aklı başka yerde, koltuğunda sallanarak Tottenham Court Road'da, Bond Street'te, sonunda Marble Arch'ta dünyaya dönüyor ve yüzünü pencereye bastırıp kendi yansımasının gerisinde elektrikli fışşşk-çık fışşşk-çık sesleriyle uzaklaşan peronu izliyor, bu kez manzarası daha farklı: *terzi mankenleri* asılmış oraya buraya, *ikisinin üzerine bir* pelerin veya yağmurluk asılmış; dolgun etekler *pantomim atı* üzerinde *Cüce Titch'i* gizlemekte ... aralarına *gelişigüzel serpiştirilmiş* bir gaz ocağı, bir tahta bavul, açık camekanda sedef kakmalı Colt altıpatlarlar, çeşitli yolluk halılar, üstü dolu bir şapka-

lık, doldurulmuş kuzgun yerleştirilmiş bir yazıhane, bizzat bu yeraltı tren hattının *gülünçlük derekesine* düşürdüğü bir oyuncak tren, Galler Prensi arması işli bir puf, bir piyanola, *her bir odadan* çağrı geldiğini gösteren bir santral panosu, bir dil bastırma çubuğu, galvaniz kaplamalı panç çanağı, muşamba üzerine dizilmiş Malacca bastonları, kaplan vuran Hint askerinin resmedildiği bir masa biblosu, ekmek kızartma makinesi, elektrik lambası, fondü seti, patentli 'Galvanic' zayıflama kemeri, elektrikli battaniye, kasetçalar – *artık o neyse.* Audrey bu cisimler önünden geçerken adlarını söyleyen işveli gaip sesi duyabiliyor ama *bu kadar sıkışıkken* film makinesine odaklanmak zor... mangal bu! Kız ve erkek sabahlıkları ve bir peluş oyuncak! Ses muzafferane bir edayla repliğini tamamlıyor, sentetik sesler yükselerek müzik şeklini alıyor ve görünmez bir seyirci grubu ellerine şekil vererek alkış sesi çıkarıyor ... *bu iblislik anca Albert'ın başının altından çıkar: Kasnağı* tavandan başka bir yere bakamayacağı şekilde ayarlamış, gözlerinin iki yandaki vidalarını *ta kemiğe işleyecek kadar* sıkmış. *Bu ... hareketli seyirlik de onun icadı, bir tür işkence aleti.* Kasnak Audrey'nin yüzünü eskiden kalmış ter kokan bir *siperliğe* bastırıyor, bacakları birbirine bağlanıp *ekose pantolonlu tek bir bacak* halini almış, sadece el yordamıyla *mandıreni çevirmesi, ucu değiştirmesi ve tekeri çevirmesi* lazım – fünye tapası *kucağıma düştü* ... tavan kaplamalarının aralarındaki çizgiler yakınsarken midesini bulandırıyor *ama o kadar da fena değil* ... Mühimmat Fabrikası'nda *haddinden çok* kalan Gracie'den iyi yine – *garibim Gracie,* Plumstead'deki odayı paylaşırdı onunla, yine onun gibi *Cristobel'in mektubunu alıp savaşta memleketine hizmet için tan kızıllığında kalkmaya başlamıştı. Garibim Gracie, artık beni bile tanımıyor, öyle gitmiş kafası, cildi de hâlâ kanarya sarısı – yemeklerine Trotyl mi atıyorlar yoksa?* İlk yıllarında Audrey memnuniyetle yardım ediyor, *psikoeterik sıra düzenlemeye* girecekleri kıkırdayarak, cıvıldayarak rahatlatmaya çalışıyordu; sonra *görüntüleri ar-*

zulatıyorlardı, onlara, kim bilir belki de *Kendinde Şey'i*: ekmekkızartmamakinesifondüsetielektriklibattaniye – kelimeler azgın bir hırsla birbirlerine yapışıyor, kasetçalarmangalkızveerkeksabahlıklarıpeluşoyuncak–! Bitti. Kapatıldı *çat diye*. Antenin *uzaylı antenleri* gibi durduğu eski televizyon ısınmış, *yanık toz* kokuyor. Busner doğruluyor, dönüyor – On Dördüncü Koğuş'un rekreasyon odasındaki sessizlik ufak ufak inildemelerin, mırıldanmaların işgaline uğramakta, sonra: Ne kapatıyon ki? Bay Garvey – altmışlarında, hipomanik, yeni geldi – itiraz ediyor: En sevdiğim program lan o! Busner yumuşatıcı bir el kaldırıp havayı *okşuyor*. Lütfen, diyor, rica ediyorum ... birkaç dakikalık işim var, Bayan Dearth'e bir-iki soru soracağım ... Diğer elindeki bloknotu sallayınca kağıtlar *süttozu* ve *çişkurusu* havalandırıyor. Yüksek ve dik sırtlı koltuklar iki yay halinde ona dönmüş duruyor ve üstlerine terk edilmiş topaklardan çok daha suçlayıcı bakıyor. Busner sakar hareketlerle sıraların arasından geçiyor, kimileri battaniyeyle kaplı, kimileri çıplak ve ürkütücü dizleri tek tek aşıyor: *Of, şu çürüğe bak... Waterloo'da günbatımı sanki.* Rekreasyon odasının sıkı kapanmayan giyotin pencereleri rüzgarla zangırdıyor, yağmur damlalarıyla tapırdıyor ve *nisan geldi* diye hatırlatıyor ona kadının yanındaki koltuğa çökerken. İhtiyar ve bitkin yüzünü koltuk sırtının köşesine gömmüş, cılız bacakları kaskatı ve gövdesinin duruşu bakılamayacak kadar acı verici – tüm bunlara rağmen elleri ciddiyetle, maharetle hareket ederek görünmez bir kolu çekiyor, cisimsiz bir volanı çeviriyor, öyle ki, psikiyatrın gözlerinde canlanıyor *yağlı çelik ve ateş başında kıpkırmızı tunç*. Bayan Dearth, diye lafa giriyor, hastanemize yatışınızda doldurulan form ... ve ilk yıllarda sağlık memurlarının tuttuğu notlar elimde. – Bunları Arşiv'den rica minnet tehdit toplaması bir aydan fazla sürdü; Whitcomb'un gördüğünden fazla bir lüzumunu göremiyorlar. – Burada şu şöyle miydi bu böyle miydi diye kaptırırsan uçar gidersin Busner, sen olgularla, rutinlerle hare-

ket et yeter ... Sözde amirine ya da *kağıttan ve kartondan yuvasına çöreklenmiş ağzından bürokratik alevler püskürten korkunç ejderha* Bayan Jarvis'e bu kayıtların tam da sözünü ettikleri olgular ve rutinlere ilişkin olgular olduğunu anlatmaya uğraşmak nafile. De'Ath, Audrey, yatış tarihi 26 Eylül 1922, doğum yeri ve tarihi Fulham, 1890 (yaş 32), bekar, 157 cm, 48 kg, adresi Clapham Sokağı No: 309, Daire G, Stockwell, Güneybatı Londra, konsültasyondan geçirilmiş ve bunun üzerine not düşülmüş: tüberküloz, ateşli romatizma, çiçek, postpartum emaresi yoktur, doğum yapmamıştır. De'Ath, Audrey devlet destekli hasta olarak – matbu formun küçücük kutularına zor sığdırılmış – yatışı gerçekleştirilmiş, sergilediği katatoni emareleri nedeniyle Başhekim M. H. Hood tarafından hastaya Demans Primer teşhisi konmuştur *o artık her neyse*. Bir yıl sonra Doktor Ventor, Death, Audrey adındaki hasta için bu teşhisi doğrulamış, ama sadece üç yıl sonra Doktor Hayman'ın yazdığı bir notta Latince ismin altı üç kez mor mürekkeple çizilerek, Deeth, Audrey adlı, diğer özellikleri aynı olan hastanın Demans Prekoks'tan mustarip olduğu belirtilmiş. Yıllar öncesinden kalma kağıtları ve dosyaları personel odasındaki halka halka yapışkan lekeli sehpaya yayan Busner, hastanın çeşitli isimlerinin *simbiyotik* evrimini düşünme ihtiyacı hissetmişti. Zira 1930 tarihli Ruh ve Sinir Hastalıkları Yasası ile Colney Hatch Tımarhanesi'nin adı Colney Hatch Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne çevrilirken, Deeth, Audrey de Deerth, Audrey'ye dönüşmüş ve kendisine daha önceki teşhislerin kesinliğiyle şizofreni teşhisi konmuştu, Bleuler'in terminolojisinin İngiliz psikiyatrisinde geç kabul görmesinden kaynaklanıyordu herhalde diye geçirdi içinden. Kendisi kimlik bunalımından mustarip bir kurumda çeşitli isimlerle bulunmuş olan bu hastanın onlarca yıllık geçmişini takip etmek hiç kolay olmazdı da, Bayan De'Ath VEYA Bayan Death VEYA Bayan Deeth VEYA Bayan Deerth *tamı tamına aynı yerde, ölmemiş ama koza-*

ya girmiş, her geçen yıl daha da kuruyan bir güve gibi aynı noktada kalmıştı bunca yıl – kolonların komple çökmesine, inşaat müteahhitlerinin malzemeden çalması yüzünden ha bire tadilata girmesine, yangınlara ve savaşta bombalanmasına, binlerce akıl hastasının yatmasına ve taburcu ya da eks olarak çıkmasına rağmen. 1930'ların sonunda hastane kendisini bu kez Friern Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi olarak yeniden tanımlayıp tımarhane kelimesini *–bir umut–* çocuk tekerlemelerine terk ederken, Bayan Deerth de bir yazım hatasına daha kurban gitmişti Busner'a göre, zira Bayan Dearth olmuştu. Böylece de tedavisi namümkün bir şizofren olarak On Dördüncü Koğuş'a demir atmış, yıllar cinsiyet, yaş, sınıf ve ad gibi tüm tanımlayıcı özelliklerini süpürünce geride onu anlatan bir tek derin katatoni kalmıştı. Katatoni ve ... her türlü diskinezi ve distoni ve adele kasılmaları ve krampları ve marazın çarklarına kapılmış ellerinin titremesi ve dingildemesi – öyle ki, 1960'lara gelindiğinde, hastane zamana uyup sadece Friern olarak anılmaya başladığında ve klorpromazin dalgası kabardığında, Bayan Dearth'in emarelerinin kararlılığı sözleşmeli personel olarak çalışan ve henüz kaşarlanmamış nörolog Doktor Mohan Ramachandra'nın –ki kendisi, daha sonra Busner'ın yapacağı gibi notların bir kısmını zahmet edip okumuştu herhalde– dikkatini çekmiş, kadının otuzlu yılların sonunda tek seferlik insülin koması terapisine sokulmasının ve bundan on yıl sonra *deney amaçlı* tek bir elektroşoka tabi tutulmasının, *beyinlerde dolaşan yüksek gerilim hatlarının sonraki yirmi yıl boyunca iflah olmamasına* yol açtığını düşünmüştü. Bunun üzerine, kadının kırk yılını tüketen kıvranmalarının, tiklerinin ve göz dalmalarının ağır sakinleştiricilerin yüksek dozlarda verilmesine değil –zira herhangi bir sakinleştirici verilmemişti– belki de *–bir ihtimal–* fizyolojik bir sebebe bağlı olabileceğini çıkarmış ve notların son sayfasına *kurşunkalemle ve büyük ihtiyatla* tek bir kelime, Parkinson yazmış, ardına da bir ? koya-

rak konunun bir daha asla takip edilmemesini güvenceye almıştı da nereye kadar? *Sinemde gizli yaramı kimse bilmiyor, Hiçbir tabip bu yarama merhem olmuyor, Boynu bükük bir garibim yüzüm gülmüyor, Gönlüm hep seni arıyor neredesin sen?* Anladığım kadarıyla siz ve burada yazan diğerleri – Bayan Deerth, Bayan Deeth, Bayan Death ve... Bay De'Ath – tek, yani aynı kişisiniz, değil mi? Busner koltuğun sırtına doğru gözü kestiği kadar eğiliyor, saçlarıyla hastasının saçları birbirine karışıyor – ama hırıltılı solunumdan gelen *kumru gurultusu* dışında ses yok. Başka bir yol deniyor: Notlarınızda ... Bayan Dearth ... yıllar içinde çeşitli hekimler tarafından görüldüğünüz yazıyor ... Doktor Hood'u hatırlıyor musunuz? *Ses yok.* Veya Doktor Hayman'i? *Gene ses yok.* Alüminyum kapaklı tabakların dizildiği bir araba tıkırdayarak geliyor, fazla pişmiş Brüksel lahanasının lağım kokusu Busner'ın çöktüğü sipere kadar ulaşırken diğer hastalar tepsilerini almak için kalkıyor ve hafif bir kakofoni oluşuyor. Daralan Busner geri çekiliyor. Mboya gitmiş, içeride mavi-yeşil naylon önlüklü hastabakıcılar kalmış, tüy hafifliğindeki çatal ve bıçakları, çizik içindeki plastik sürahileri dağıtıyor. *Hiçbir tabip bu yarama merhem olmuyor* ... Bir daha deniyor: Doktor Cummins'i, Doktor Marcus'u hatırlıyor musunuz peki? Bu son isim, elindeki koz; bir cevap alacak mutlaka, *mutlaka?* Yağğ-durr. Pardon? Kulağını iyice yaklaştırıyor – yanaklarında çok derin kırışıklar var, *darmadağınık zamanın çarşafında uyuyor* kadın. Yağğ-durr. *Yoğurt mu dedin?* Kulağı artık incecik dudaklarına değdi değecek, Lütfen, diyor, lütfen Bayan Dearth *ya da adın her ne boksa,* bir daha söyler misiniz ... çene kemiği hareketlenerek ağız kokusu ve bir anlam kırıntısı bırakıyor: Yahudi doktor. Busner bir an kadının kendisine hakaret etmeye çalıştığını sanıyor ama iki anlam kırıntısı daha: Yahudiydi ... doktor, düştükten sonra kadın susuyor. *Tabii yahu!* Busner'ın doğası, mizacı bir hareket yumağı olmasına elvermez ama, ben buyum, diye geçiriyor içinden. Ayağa fırla-

masıyla kadının volanı da serbest kalınca elleri *gene işe koyuluyor*: Sağ el çeviriyor, sol el ayarlıyor, bu sırada doktor bloknotunu kaptığı gibi koltukların arasından paldır küldür geçiyor. Hop! Garvey *can çekişen Pakistanlı* dişsiz ağzındaki bir öbek püreyi göstererek sırıtıyor – Busner sağa sola pardonlar saçarak geçerken birinin yine televizyonu açtığını görüyor ama *ekranın dikey hakimiyeti yerinde değil*: yayın yatay parçalara bölünmüş bir aşağı bir yukarı kayıyor. Televizyonun ahşap kaplama yanağına bir-iki *tokat patlatıyor* ve arkasından yükselen, Fağol Doktor seslerine karşılık vermeden çıkıyor. Bugün cumartesi, yarın Paskalya ve *evinde, karısıyla ve çocuklarıyla;* Miriam'la, Mark'la, Daniel'la ve bebekle olması lazım, koyulaşan karanlıkta Austin'in farlarının aydınlattığı hastane cephesinin önünde değil, *Sahte bu*, çünkü, bu hafta sonu dışarıdan hastane gibi görünse de içeride tek bir doktor bile olmayacak, içerideki üç bin küsur hastanın kurumu işgal etmesinin önündeki tek engel, kapatılmışlıklarının getirdiği atalet olacak. – Kabaran iştahının kurbanı olan Busner, arabanın ağır direksiyonunu çiçek tarhlarının ve muhaberat dairesinin önünden kıvırıp sola dönerek Friern Barnet Sokağı'na çıkıyor. Arabanın soğuk ve nemli vinil kokusuna yerleşip *kendi oturağımı arabanınkiyle birleştirip* yine bir bahar sağanağı içinde rotayı St John's Wood'a çeviriyor. Yine hemşire odasından telefon ederek geleceğini bildirmiş, Marcus'un –tane tane, sıkkın ve burundan– sesi, Geçen akşam gayet açıkça ifade etmiştim Doktor Busner, istediğiniz zaman gelebilirsiniz, başka bir programımız yok, demişti. *Tek başına keyfi yerinde, onu rahat bırakabilirim* ... ama bir yandan da çok yakında *o beni yapayalnız bırakacak.* Geçen yıl Kavram Evi'ni bıraktığında ültimatom verilmişti: Bu hevesler son bulacak – *hevesin yüzünden az daha atılıyordun be!* Şimdi hevesler onu yine pençesine aldı ve o *kifotik* direksiyonu sımsıkı kavrayıp Austin'in küt burnunu yola yayılan yağmur şeritlerini yarmaya çevirirken hevesleri de onu sımsıkı kavrıyor.

Dün gece Miriam çocukları da alıp Seder'a, babasının evine gitmişti – *kanunu koyduğundan beri* bunu ilk kez yapıyordu. Doktor A. Marcus'un, 1931'de meslektaşının şizofreni teşhisine açık açık şerh düşmesiyle başlayan ve 1941'de –Busner'ın tahminine göre– askeri hizmete çağrılmasıyla son bulan notlarını gösterip Miriam'ın ilgisini çekemeyince, yatak odalarının bir köşesine koyduğu masasında tek başına Audrey Dearth'in notlarını incelemişti. Halbuki, Bak, demişti dirseğinden tutarak, buraya Let. Ens. yazmış. Sonra da burada açıklamış: Bu hastanın uyku getirici oftalmolojik letarjik ensefalitten mustarip olmasını muhtemel görüyorum. Sonra burada ... sayfaları karıştırmıştı ... burada, bir de burada, bir de şurada! On yıl boyunca kadını ne zaman görse hep bir şeyler yazmak istemiş; paraldehid verdiklerinde ilaç kartına Gerekli Değil diye not düşmüş. Başka bir doktor, hastanın okülojik krizleri –artık o neyse– fonksiyoneldir diye not yazınca yanına bildiğin Zırvalama yazmış. Baksana şuna! Kendisi de psikiyatri diplomalı olan Miriam, *bakmak yerine* bebeğin yan odadan gelen gür itirazlarına katılmıştı: Neye bakayım? Busner'dan uzaklaşıp sormuştu: Letarjik ensefalit dediği ne ki? İlgisini çektiğini sanan Busner, hırkasının kolundan tutup onu Maurice'ten miras kalan Britannica ansiklopedisindeki maddeye yaklaştırmıştı: Bak –kendince özetlemişti– Birinci Savaş'ın sonu ... İspanyol Vebası salgınından önce olmuş; öncülü filan mıydı acaba? Tuhaflık şurada: Başta parkinson belirtileri –ateş, gece terlemesi, bayılma– ama sonrası paradoks: bazıları komaya girerken diğerleri tam tersi, agripni derecesinde uykusuzluk çekiyor. Muhtemelen üçte biri öldü, üçte biri tamamen iyileşti, kalan üçte biri iyileşir gibi oldu ama bir yıl sonra, belki üç beş yıl sonra hastalık nüks–. Kolunu çekip Zack, demişti, bebek ağlıyor, asıl uyuyamayan o. Miriam'ın yeni kestirdiği küt saçı çalışma lambasının ışığında *cilalı abanoz* gibi duruyordu; içinden Hay anasını avradını, diye söylenip devam etmişti: Anlamadın mı?

Friern'daki hastam, diğer hastanelerde gördüğüm onlarca benzerinden biri, diğer büyük akıl hastanelerinde onun gibi yüzlercesi, belki binlercesi vardır. Anlamıyor musun, psikolojik olarak hiçbir rahatsızlıkları yok –yani başta yoktu, şimdi kim bilir ne haldeler– bu aslında beyinsapına saldıran bir virüs. Miriam açık kapıda takılıp *belki anlayıştan mı?* ense kökünü kaşırken *hâlâ oğlan çocuğununki gibi olan* kalçalarıyla, üzerinden Busner'ın *makineden taze çıkmış* sıcak külotlarından birinin sarktığı hasır çamaşır sepetini itekliyordu. Ben ne anladığımı söyleyeyim, dedi. Arkadaşın olacak o Ronnie'nin dümensuyuna girdiğinde başımıza musallat olan indirgemeciliğin tıpatıp aynısını görüyorum ... *bu ses konsantrasyonumu sürgün ediyor* ... O zaman da akıl hastalığı diye bir şey yoktu, dünyaya farklı bakış açıları vardı. Farklı –hece hece, tükürür gibi– eg-siz-tan-si-ya-list fe-no-me-no-lo-ji-ler! Aha şimdi de akıl hastalığı diye bir şey kalmadı. Hop! Bitti gitti! Yerine ne geldi, letarjik metarjik... Çok merak ediyorum, Zack – hakikaten merak ediyorum kafana ne zaman dank edecek ... son kurşunu buydu ve o *hıyar gibi oturup sıkmasını beklemişti* ... keşke delirmeseydim diyerek kimse delilikten kurtulamaz, hiç kimse. Az sonra, biberon takozunu yiyen bebek ağlaması sarsılarak dinmişti. Miriam'ın oğlanlara üstünüzü giyinin dediğini duydu – derken araba anahtarları şıngırdadı, ön kapı çarptı, Austin'in marş motoru öksürüp hırıldadı, sonra bir daha öksürüp hırıldadı. Dönüp fırça çekmeye devam edecek diye endişeyle bir süre bekledikten sonra, nihayet, arabanın uzaklaştığını duydu, o zaman da hiç dönmeyecek diye telaşa kapıldı. Şimdi aynı motor Henley's Corner ışıklarında gürülderken, Busner'ın aklı Henry'nin, amcasının kuru temizlemeden gelen kıyafetlerindeki streç filmleri söküp tel askıları da kıvırarak bu malzemeyi üstüne gereceği iskeleti yaptığı yapış yapış günde. Yaptığı garip *geleceğin çi*çeklerini bol bol seloteyp kullanarak tamamlamış, sonra Redington Road'daki evin –o zamanlar– ba-

kımlı ve düzenli duran ön bahçesindeki çiçeklerin arasına dikmişti. *Elleri hep maharetliydi, hâlâ da öyle.* Zack müdahale etmemesi gerektiğini biliyordu, ama bundan belki iki-üç hafta sonra Henry ansızın, dönem ortasında Cambridge'den çıkagelmiş, üstü başı leş gibi, sakalı bir karış uzamış, yumrukları sıyrılıp kabuk tutmuş vaziyette kardeşine Devlet'in fakülte binasının altına kıtalararası balistik füze silosu gizlediğini söylemişti. Plastik çiçeklerinin tuttuğunu görüp hortumu çıkarmış, aynı noktayı bir saat, iki saat, üç saat sulamıştı. Toprak sıvılaşıp ağır ve geniş sırtına çalı yapraklarını, çırpıları ve biçilmiş çim kalıntılarını alarak patikadan akıp kapıdan çıkana, yola koyulana kadar sulamıştı. Amcaları eve dönüp onu *kaleydoskop gözleri marmelat gökyüzüne çevrili* dikilmiş, pantolonu çamur içinde ve sırılsıklam bulana kadar su vermişti toprağa. Sonra Henry, Maurice'i sulamaya başlamıştı. Kısa süre sonra tantanayla bir polis arabası sökün etmiş, hemen ardından da ambulans gelmişti. Film stüdyolarında ortaklıkları, kabarık saçlı arkadaşları olan Maurice Amca *dramatik olayları pek severdi, ama hakkını yemeyelim,* daha önce defalarca ikna etmeyi de denemişti.

Arşiv'deki Bayan Jarvis, Marcus'un 1941'deki adresini rica minnet vermişti. St John's Wood'da hâlâ Doktor A. Marcus diye biri vardı ama Busner telefondakinin doğru kişi olduğundan emin değildi, ta ki, Paskalya tatili öncesinde aradığı için özür dilemesi üzerine, karşıdaki savaş öncesinden kalma ses, "İsa'nın ölümünü Yahudiler de kutluyor kardeşim!" diyene kadar. Lüzumsuz arayanları kaçırmak için kasten kışkırtıcı olan bu cümle, o anda tam tersi etkiyi yapmıştı. Busner adamın sesini kafasının içinde o kadar net duyuyordu ki, aynı beynin iki yarısı olduklarını, şehir genelinde telefon hatları üzerinden yayılan boynuzsu doku sayesinde bir arada olduklarını hissederek ürpermişti. O zaman, Kesin bu adam, diyen Busner, şimdi Abbey Road'daki lüks apartmanın geniş ve alçak basamaklı merdivenlerini çıkıp

karşısında *asker suratlı bir Yahudi* görünce diyor ki *başkası olamaz*. Elbette hatırlıyorum Bayan Deerth'i, diyor Marcus ilk önce. Uzun boylu, hafif kambur, *Stravinsky* çirkini, iri göbekli, ucu geniş ve düz, *gaga gibi* burunlu, çift mercekli gözlüğünü kel başına kaldırmış bir adam. Ayda bir, belki daha sık görüyordum, on sene boyunca da gördüm, nasıl hatırlamam? Ailemde daha az görüştüğüm –daha da az cana yakın bulduğum– insanlar var yahu! *Bir gaga hareketiyle* loş koridorda duran karısına işaret etmesinin acaba mı dedirttiği fena durum, Marcus'un Busner'ı karısına tanıştırmadan içeri buyur etmesi ve kadının da muhtemelen mutfağa çekilmesiyle doğrulanmış oluyor. Ciğer ezme ve patates kızartması kokularını göğüsleyip halının üstüne serilmiş bir plastik şeridi çıtırdatarak bir *tuhaflıklar odasına* giriyorlar. Şeri alır mısın? diye soran Marcus, otuzlardan kalma ve yanları *Austin'in konsolu gibi* ceviz kaplama olan, kırmızı lake zigonlar üzerinden birbirlerine bakan iki koltuğun birine işaret ediyor. Şeri Kıbrıs mahsulü – *inanılmaz tatlı*. Marcus, Busner'ın evrak çantasından çıkardığı vaka notlarını koyabilmek için bir zigonu, sonra ikincisini, sonra üçüncüsünü yerinden çıkarıyor. Yüksek mumlu soft ampul, kağıt abajurun yırtmacından *sapıkça* teşhir edilmekte olduğu için, sert beyaz ışık Marcus'un yüzüne vuruyor – çoğu *yaşlı erkeğinki* gibi beceriksizce tıraş edilmiş, iki elmacıkkemiğinde ve *oturaklı* çenenin altında sakallar kalmış bir surat bu. Salgının ilk dalgasında, diyor, bir hastaya doğru olarak letarjik ensefalit teşhisi koyup intaniyeye sevk ederken, tıpatıp aynı belirtileri gösteren diğer üç beş hastaya yanlışlıkla demans prekoks teşhisi koyup akıl hastanesine sevk etmeye sık rastlanıyordu. Devamlı ... *şeriye uzanmak için eğiliyor* ... olan bir şeydi bu, yirmilere kadar da sürdü. İkinci dalgada, tümüyle iyileşti sanılanlar bile hayatını kaybetti. Şimdi o zamanın doktorlarının hakkını da yemeyelim–. Marcus kendi kendinin sözünü kesiyor: Neden? Neden yemeyecekmişiz? Şeri *caanım notlarıma püskürü-*

yor! Bir kısmı bildiğin sapıktı bunların – net. Marcus titriyor. Hastaların orasını burasını ellerler; kafaları almıyorsa, afyonu daha bilmem hangi müsekkini yemişken karşı koyamıyorlarsa ilişkiye girerlerdi. Şizofrenlere seks hormonları verdiler. Kendileri de yutarlardı ya! Sadisttiler – ama ti demeyeyim, hâlâ sadistler. Hastaları yatağa bağlamaktan, hatta bağlatmaktan bildiğin haz alan manyaklar–. Patlama bir anda diniyor: *Kendisi de mi suçlu – yoksa sinsi mi?* Tabii, diye devam ediyor Marcus bir şey olmamış gibi: Bunlar istisnaydı, çürük elmalardı ... *Sadece elliyor muydu yoksa?* ... personelin büyük çoğunluğu o koşullar altında olabildiğince sorumlu davranıyordu, hadi biraz da ilgisiz diyelim –. Sessizce açılan kapıdan bir omzunu hafif kaldırmış *Yumruğunu savuşturmak için mi?* süzülen kadın, üzerine özenle ciğer ezme sürülmüş tuzlu krakerlerin sıralandığı plastik mavi kayık tabak taşıyor elinde. Zigonların daha da küçüğünü çıkarıp tabağı bırakıyor ve gözden kaybolmak için permalı saç... *peruk mu lan o?*

İhtiyar adamın dudakları bir krakerin çevresini sarıp *takma dişleri etten kafeslerinde* takırdar takırdamaz bir kırıntı sağanağı kaba örgülü hırkasının içine dağılıyor. Alsana, diyor dil ucuyla, sonra: O günlerin, teşhis yöntemlerinin çocukluk evreleri olduğunu bilecek kadar mürekkep yalamışa benziyorsun. Kaldı ki nasıl bir iş yükü vardı, nasıl bir iş yükü, anlatamam! Otuzların başında bile tüberkülozla Hatch'e sevk edilenler olurdu, her hafta yenileri gelirdi. Herkesin boynunda uyarı kartı taşıması gerekiyordu, sarı tüberküloz, kırmızı difteri, yeşil... başka bir şeydi, unuttum artık. Buyursana yahu. Busner buyuruyor *mm ... çıtır, kıvamlı, tuzlu – ne gariptir ki... lezzetli.* Pulmoner tüberkülozla deliliği ikiz sayardık, o kadar yakınlardı birbirine. Benim zamanımda meslektaşlarımın çoğu, bunların birinin diğerine yol açtığını savunurdu, ama hangisi hangisine dersen – öh, öh! – bilemezlerdi. Marcus kondüktör gibi parmaklarını bi-

tiştirip açarak *gaga gibi* göğsüne kaldırıyor –kendi halini görebilse, diyor Busner içinden, akut kore teşhisi koyardı– sonra bir, iki, üç kere indirip kraker kırıntılarını ve ezme parçacıklarını *süspansiyon haline getiriyor*, parlak ışığın altında bir bulut gibi – *ihtiyar münzevinin tükürmek uğruna* içine daldığı meteor yağmuru gibi: Sen kitap dışında lupis vulgaris vakası da görmemişsindir şimdi ... ve Busner, koyu gölgelerin parça parça kemirdiği burun deliklerine bakarak, içinden galiba biri karşımda duruyor diye geçirse de, söyleneni onaylıyor: Haklısınız. Marcus bunun ardından, Tazeleyeyim mi? diye soruyor ama sorusu şişenin açılmasından, eğilmesinden ve tekrar kapatılmasından sonra geliyor. Geçen aralık ayında, diye devam ediyor Marcus, burada mumları yaktık, hatta eski gaz lambasını da çıkardık ya, Hatch'teki ilk yıllarımı hatırladım – ucu bucağı yoktu o koridorların, otuz metrede bir de idare lambası... İnanır mısın, bir nörolog vardı, ensefalogram almak için ilk portatif makinelerden biriyle Queen Square'den kalkar gelirdi; düşün ki daha o mezar gibi yere elektrik bağlanmamış, adamın hastalarının beynindeki elektrik aktivitesini görecek kadar bile ışığı yok! Tekrar arkasına yaslanmış olan Marcus, şimdi bir daha *aydınlığa hücum ediyor*. Diyorum ki bize difterili hastalar gelirdi, tifolu hastalar gelirdi, yahu diyabetliler bile gelirdi, diğer yanda ... *havanın böğrüne dürtülmüş bir ördek gagası* ... kurşun, arsenik, alkol zehirlenmeleri de. Hepsinde periferal nöropati görüldüğünden incesine kalınına bakmadan histeri teşhisini yapıştırırdık. Busner konuşmuyor, *Hiçbir şey deme*, hastayla nasılsa hekimle de öyle: Konuşmalarını istiyorsan *sen hiçbir şey deme* ... Bak – *neye; gagana mı, kırıntılara mı?* – ensefler, fizyolojik olanı psikolojikten ayırabilecek teşhis aleti de, kaynak da bulamadığımız bir diğer hasta grubuydu. Ensef oldu mu, bir nörologun katalepsi dediği öbür psikiyatrın katatonisi oluyordu – her ne hal ise, asıl palavra olan ilerleme dedikleri. Sen de artık geriye gidiş olmayacağını sana-

bilirsin delikanlı; Wasserman testleriymiş, hastalıklı tiplerin hastalık süreçleriyle bertaraf edilmesiymiş... bunların beş paralık kıymeti yok çünkü sözde kişilik bozuklukları dediğiniz bu yaklaşım bizi gene getirip tiplere bağlıyor; gariban hastayı kişiliğin kötü diye hakir görüyorsunuz. Bak aklıma ne geldi ... Marcus hatırlama sürecini hızlandırmak için kendine bir şeri daha koyarken, bu sefer konuğuna dayatmıyor ... Hatch'in bahçesinde bir heykel vardı, hırpani kılıklı bir dönem delikanlısı – hani Bedlam'daki Çılgınlık ve Melankoli heykelleri gibiydi – kaidesinde de "İsimsiz Meczup Anıtı" yazardı... Hâlâ orada mı o, Eastern Avenue üstündeki büyük villanın çalılıkları arasındaydı. Busner bir an düşünüyor, sonra nedense Marcus'a acı gerçeği söylememeye karar veriyor. Hayır, diyor, hayır, birkaç yıl önce taburcu edildi galiba. Sağlık Müdürlüğü hastalara olumsuz mesajlar verdiğini söyleyerek kaldırttı... ve Marcus gaklıyor, Bak, gördün mü? O orada gerçeği temsil ediyor diye kaldırıldı. Niye, çünkü hastalar hem fakir hem deli, hatta birçoğu tam da fakir oldukları için deli. Borderline bilmemne, histrionik fanfinifinfon diye sıvamaya çalıştığınız hakikat bu! Busner her ne kadar *beni anlatsa da* bu yolda ilerlemek istemiyor ama. Bunun yerine: Ensefler dediniz, diyor. Lakap mı takmıştınız? Marcus tıslıyor, Herhalde! Savaş sonrası ortamın kolsuz bacaksız gaziler ve ekonomik durgunlukla birlikte mütemmim cüzleriydi onlar. Gençliğimde sinemalarda ensef haberleri dönerdi, genelde de hiperkinetik aşamada çekilmiş olurlardı. İzleyince anlıyor insan, acayip bir fiziksel dehaları var, alabildiğine maharetli ve hızlı hareketler yapabiliyorlar ama bir yandan da dalga geçer gibiler, ellerinde bir sürü top çeviriyorlar, onu bunu atıyorlar, sekiyorlar sıçrıyorlar filan. Bu fiziksel dehayı canlandırma girişiminde bulunan Marcus, kolunu ölçüsüzce sallayıp zigonlardan birini devirerek notları ortalığa saçıyor *hokkabazlık yapmadan.* Sonra kendi sakarlığına üzülüyor: Bilmiyorum ki ... O filmleri şimdi izlesen

fark etmezsin bile belki; o dönemin filmlerinde kim olsa Chaplin veya Buster Keaton gibi görünüyordu, Lloyd George bile. Kameraların elle çevrilmesiyle mi ne ilgiliydi... *Ciğerli çıtırlar* tükendi, şerinin de büyük kısmı bitti. Busner, Peki ya Bayan Dearth, şimdi olduğu gibi miydi? diyor. Marcus bir süre odaya göz gezdiriyor, genç meslektaşının halıya saçılmış notları toplarken yayılan kıçına kısık gözlerle bakıyor. Busner ise halıdaki kağıtları toplarken onlarca yıl öncesine ait tıp dergilerinin, *bir daha okumak şurada dursun eline bile almayacağı çok belli* teksir sayfalarının sıkış tıkış doldurduğu kitaplıklara göz atıyor. Eee ... diyor sonunda ağzını yayarak ... niye üstüne düşüyorsun? Busner ısrarcı: Hasta kayıtlarına bir şeyler eklemeyi gerekli görmüşsünüz, kendiniz farklı bir teşhiste bulunup yazmışsınız... Marcus omuz silkiyor. – Latife ediyordum herhalde – Yani kadının postensefalit olduğu çok belliydi, ben de bunları biraz meslektaşlarımı kızdırmak, biraz bunları da bildiğimi göstermek... peh, sonraki nesillere aktarmak! ... belki de gelecekten seni bulup çıkarmak için yazıyordum, bilmem ki... Kaç yıl önceydi, şimdi ne desem yalan olur. Ama şurası kesin ki... Notlar kırmızı lake zigonlardan birinin üstünde toplanınca öne eğilip sayfa sayfa tarıyor, ara sıra kağıtlardan birini alnından bir pençe darbesiyle gözlerine indirdiği gözlüğüne yaklaştırarak gençliğinin elyazısını uzun uzun inceliyor ... Amacım kadına yardım etmek değildi kuşkusuz; hem tedavisi yoktu hem de bildiğimiz kadarıyla bakacak kimsesi. Hastalığı o kadar derine iniyordu ki, hangi kurumda tutulduğunun bir önemi de yoktu, hâlâ da çok hastaymış, öyle mi? Busner onaylıyor, sonra hastasının durumunu özetliyor: Uzun süren katatoni dönemlerinin ardından gelen manik nöbetleri, daha da acayibi –kendi suratına, Audrey Dearth'ün *sabit bakış* krizlerindeki halini veriyor– olanca dikkatini, bakışlarını ... böyle biraz solunda, yukarıda duran muhayyel bir cisme çeviriyor. Marcus'un da gözü oraya takılıyor. –

Evet, evet ... Sulanmış gözleri, örümcek ağından ayırt edilemeyecek kadar yıpranıp incelmiş perde alınlığına sabitleniyor ... post-ensefalitlerde çok sık rastlanan bir durum. Yine de – kurtuluyor dalgınlıktan – hâlâ hayatta olduğuna şaşırdım, çok yaşlanmıştır herhalde. Enseflerin hastalığına bakınca çok çabuk yıpranacağını düşünüyorsun, zaten erkenden göçüp giden de çok oluyor ama bir kısmı –onun gibiler– o yarı uyku halinde tahnit edilmiş gibi, destek ünitesine bağlanmış gibi yaşayıp gidiyor. Bazen ... yok ama bu kadarı da hayali bile zorlar! Busner'ın bağırmasına ramak kalıyor: Hayır, hayır! Olur mu hiç öyle? Bu hayret verici hastaların hangi hali hayali zorlayabilir? Çok rica ediyorum toparlayın düşüncelerinizi! Fark ediyor ki ihtiyar adamın *cazibesizliğine* boyun eğmiş; Marcus'un ani değişimleri, durkalkları *damarlı ciltleri yaprak gibi kurumuş diğerlerinin* paradoksal durumlarını çağrıştırıyor ... *bitimsiz koridorda yaprak gibi savruluyorlar zira zamanın sonu geldi çattı ... çan kulesi çöktü ... eczanenin göçük çatısından yağmur içeri doluyor ... mavi-sarı kapsüller bir kavanoz içinde çalkalanıp duruyor, şizofrenler yemlenen kuşlar gibi gagalarını daldırıyor bunlara ...* – Herhalde *bir tür sonuca varmış olacaklar, ceviz kaplama taburlarından* kalkmış ve *sert beyaz ışığın* altından çıkmışlar ki, ihtiyar adam koridorda dimdik duruyor, Busner ise ağır daire kapısından çıkmış *Yahudimutfağı kokusu* ta alt kata inen, hatta öyle geliyor ki kalın mor halının havlarına işleyip apartman kapısındaki tunç plaketin üzerine sinen Marcus'lar adına utanıyor. Busner düşüncelerine hakim olamıyor – uçup gidiyorlar *metruk bir evi sahiplenip çay sandıklarına grup grup oturmuş gençlerin yanına,* içlerinden biri *bir Rizla'yı ıslatıp diğer ikisine bitiştiriyor* ... sonra *başka bir yerde uzun bacakları renklere bulayan disko ışıkları var ... asıl korkuncu,* asıl korkunç olanı, bunun o kadar zaman ve mekan arasında şimdi yaşanmasının kasıtlı gibi gelmesi. Eli kapı tokmağına sarmaşık olmuş, kumaş terlikleri paspasta yosun tutmuş Marcus anlatıyor: Askere pratisyenim

diye yazıldım ama psikiyatr olduğumu anlayınca beni, çıkartmadan hemen sonra sahile kurulan sahra hastanelerine sürdüler. Bir önceki hafta Colney Hatch'in karanlık koridorlarında dolaşırken ertesi hafta iç daraltmakta hiç aşağı kalmayan Normandiya fundalıklarına ve yanına dikilmiş çadırlara maruz kalmak çok sarsıcı oldu ... Hatch'teki ilk yıllarımda sürekli altlarına pisleyen veya süngerli hücreye kapatılan hastalara deli gömleği giydirilirdi ... Her patırtı koptuğunda çocukları birbiri ardına getiriyorlardı çadırlara, nasıl beyazdılar ... nasıl beyaz ... Hiç cepheye çıkmamışlardı öncesinde, robot gibi talim yapmışlardı. Altlarına pislemiş olurlardı – birçoğu tüfeğini de atmıştı ... ezici çoğunluğu tek kurşun sıkmamıştı. Kendi pislikleri içinde sarsıntılar geçirerek otururlardı, biz de karşılarına geçip savaşa iş getirmeyeydik iyiydi diye esprisini yapardık – kara mizah, ne yapacaksın? Savaştan önce Napsbury'de çalışan bir tanıdığım, Amerikalılarla görev yapmıştı, orada el altından bir araştırma yürütmüşler. Bulgulara göre on piyadeden ancak biri karşısındakini öldürmek için kurşun sıkıyormuş, bizim delikanlıların durumu da benzerdi mutlaka. *Ama hâlâ iş getiriyorsun be adam.* Aklım almıyor; o kadar insan ölüyor –şimdi de Pakistan'da savaşıyorlar– ama onca kavgayı bir avuç psikopat çıkarırken, geri kalan onca ölü –öh, öh– güme gidiyor. Kapı önünde o kadar zamandır dikiliyorlar ki artık Marcus'un Busner'ı tekrar içeri davet etmesi lazımken, yaşlı adam karşısındakinin iri düğümlü tiftiklenmiş kravatına, bununla oynayan tombul eline bakıyor ve, Seni aydınlattığıma çok memnun oldum; yine gelir misin, diyor. Busner gülüyor, Çok isterim, hatta bir daha geldiğimde ... iyi haberler vermek isterim. Hasta gerçekten parkinsonsa ilaç tedavisinde yakın zamanda çok yol alındı, daha geçende bir makale okudum *Lancet*'ta–. *Lancet* mı! diyor ihtiyar hayretle, ne hoş!

Busner düşünüyor: Ters köşeye yatırıp gafil avladı. Bir hücum daha deniyor: Siz acaba... tedavinin herhangi bir noktasında hastanın – demek istiyorum ki, Bayan Dearth'i müşahede edince aslında akli melekelerinin ... yerinde olduğunu, yani çevresinde olup bitenin farkında olup müdahale edecek ... gücü bulamadığını düşündüm. Karşısındakinin, kişiye aynı anda hem sevgi hem küçümseme duygusu beslemesinin nasıl mümkün olabileceğini merak ederek susuyor. Marcus derin düşünceler içinden *vaklıyor*: Kırk yıl önce ben de aynen böyle düşünüyordum; hepimiz etrafımızda olan bitenin –azarlayan parmağını, sesi *bu kadar da olmaz ki canım!* açılmış bir müzik setinden *Hot Love* şarkısının boşaldığı yere çeviriyor– pekala farkındaydık ama müdahale edemiyorduk. Busner meraklanıyor, Yastıklı kalçalarını elimle yoklamak şımarıklık mı olur? Psikozla cilveleşmek mi olur – azgın eski günlerimizdeki gibi – Marcus'un rengi dönmüş yaşlı teninin içine kendimi bırakıp yünlü göbeğinin üstünden cilalı pirinç çamur sıyırıcısına ve *kendi ayaklarıma bakmak ... yüzüm gülmüyor. Gönlüm hep seni arıyor, neredesin sen?*

Rüzgarlı sokakta kendini keşfetmediği gibi, *yağmur yağıyor, seller akıyor* diyerek kendini toparlamıyor da. *Lordlar Kamarası şu tarafta* düşüncesi kaçıyor ondan, kriket sezonunun başlayacak olmasının kaçması gibi. Austin'in demir karnına gömülüp Abbey Road'dan – ihtiyar adamın karın duvarının içine kıvrılmış halde kendi duyarlıklarının olgunlaşıp uyanmasını bekliyor; adamın kaldıraç noktası gibi, derin bir sızı hissetmek için bir tarafına, *rahatlamak için* diğer tarafına yaslandığı prostatının uzun sancılarından ve nefes aldırmayan kasılmalarından sonra oluyor bu ... Dışarıda müzikli bir inilti, ritmik gibi takırtılar, iskele sökümünün ortalığı inleten tangırtısı duyulurken kaldırımda deri önlüklü bir kondüktör beklemekte. *La Cadenga* Afrikalı bir kadının adı, kalçalarını saran ... *batik mi?* Heybetli başına tepeleme meyve dolu bir çanak yerleştirmiş. Busner uykusunda

dönmüş olacak ki şimdi sırtüstü yatıyor, mesanesi fokurduyor ve ofis eşyasının durduğu portakal kasalarını görebiliyor. 10.22. Bir saat daha uyumuş ve artık kesinlikle kalkması, tekrar yatağa yönelmeyi önlemek için de küçük mutfağa dalması lazım – *Vay anasına! Zamanda bükülme nasıl olmuş öyle?* Busner hiç de evhamlı biri olmamasına karşın, bu tür küçük talihsizlikler nedeniyle gideceği tüm yolları önceden hesaplamak zorunda, zira ev içinde bile olsa yola çıktıktan sonra rota değiştirmesi mümkün değil. Talaş gibi bir müsli yığını aklını başına getirene kadar, beyni kafatasının içinde bir o yana bir bu yana çarparak kamera 1 için türlü şaklabanlıklar yapıyor. Toprak tonlarında fayans kaplı tezgaha oturup sütü koyuyor, kaşığını yığına saplayıp ince bir sütlü bulamaç tabakasının mezgit kokusunu bastırdığı tüm istasyon otellerinin ıssızlığıyla müsliyi kaşıklıyor. Maurice Amcası karşısında; omzunda *aynadaki silik görüntü* gibi bir porselen köpek biblosu, Foo cinsiymiş - Busner çok sonraları öğrendi bu köpeklerin diledikleri kadar yiyip hiç sıçmayabileceklerini ... *aynı İngiliz üst-orta sınıfı işte.* Maurice dikkatle kıvırdığı *Reynolds News* gazetesini tabağının kenarına sıkıştırmış, *hafta sonu nereye gidiyorduk ki acaba?* Biliyordu. Ee, diyor Maurice ziyaretten sonra, bugün başka planın var mı? Bıyıklarını peçeteyle hafifçe siliyor, peçeteyi masaya bırakıp çekingen kişiliğine *–tahta bavul içinde giysi çantası içinde şapka kutusu içinde yazı defteri–* gülünç bir tezatla ortamı neşelendirmek için dizine bir şaplak atınca ikisi birden gülüyor ve Zack o zaman *James Robertson Justice*'i düşünürken şimdi: Maurice'in eşcinsel olduğunu ne zaman anladım? diye düşünüyor. *Hep biliyordum.* Amcası çekingen, zeki, dikkatli, özenli – ama en çok onun kuşağındaki Yahudilerin *gizlemeye çalışacakları* kadar zekiydi, ama Maurice için gerekli değildi bu kadarı; çünkü neresinden bakılırsa bakılsın haza İngiliz beyefendisiydi ve heteroseksüel olmaması olanak dışıydı. *O zamanlar daha çoktular; hadım gibi görünmek toplumca tasvip ediliyor, hatta nere-*

deyse emrediliyordu. Kızlık zarları ihtiyarlıkta sertleşip kalıyor, sünnet derileri hiç geri çekilmiyordu; ölümüne itibar söz konusuydu, yaşamak ... yoktu. Maurice, hissetmediği bir şeyi duyuyormuş gibi yapma ihtiyacına düşmeyecek kadar zeki – zeki ve *nazikti.* Müzikle ilgisi vardı *ama tutku duymazdı,* biraz golf oynardı – hep güçlü ve oturaklı arabalar kullanırdı; Bristol, Rover, Rolls-Royce... Ucundan oltacılığa meraklıydı – *bir kere beni de götürmüştü İskoçya'da bir yerlere ... her taraf ormangülü kaplıydı, gökyüzü suya düşmüştü. Azıcık avcılık* ... Redington Sokağı'ndaki evde bir silah dolabı vardı – *Henry hastalanmadan kaldırıldı.* Ama hiçbir şeyde aşırıya kaçmazdı; portföyünde biraz Cunard, kısa süre Trusthouse Forte – *Rocco'yu tanıdı mı acaba?* – ve Imperial Chemicals vardı; Gainsborough Studios ise çok daha fazla yer tutuyordu çünkü bu onu eğlendiren, bizzat ilgilendiği bir yatırım olmuştu – artık ruh halini okumak ne kadar mümkünse, kahverengimsi bıyığı titrer, tertemiz manikürlü iki parmağı, kesme yeşil taşlı –zümrüt müydü?– yüzüğüyle oynardı. Skleroz canına okuyordu tabii, *kalbi yırtılacak gibiydi – yırtıldı da!* Savunma Bakanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre ... *Neyse ki cenazede topluma örnek şahsiyet filan diye saçmalayan olmadı* ... İkinci Piyade Alayı'ndan Çavuş Brian Culcross ... *Okuyan aktrisin adı neydi? Minna mı? Minna ... Standish mi? Ardıç kuşlarını anlatıyordu, bir de bahar yağmurunu – Browning mi?* ... el yapımı patlayıcıların ... *Bu icat değil de nedir?* Kırk beş yıl geçince, kurutma kağıdının yanındaki yuvarlak askısında duran lastik ıstampaların maddiyatı kalmış sadece. Kurutma kağıdı çalışma masasında, alt çekmecelerinde dava dosyaları gibi ayrı renkte sicimlerle sarılmış hisse senetleri, vasiyetnamesinin üç kopyası ve iki nüsha halinde hesap defteri duruyor. Haşşöyle! Bir kırk beş yıl daha geriye sıçranırsa, defter kalemleri muhtelif çap ve ebattaki çük ve dübürleri ayrıntılarıyla sıralar, bunların ait olduğu erkeklerin vasıflarını içerirdi. Maurice en geniş sütuna nerede ne zaman kiminle ne yaptığını okunaklı ve

özenli bir şekilde kaydetmiş, fakat isim vermemiş, sadece numara kullanmıştı. Maurice'in yeğeni, defterler dolusu tablodan pek bir şey çıkaramamıştı. Zachary amcasının mutlu bir yavşak mı yoksa saplantılı, dışlanmış ve paranoyak bir erotoman mı olduğunu çıkaramıyordu; tek anlayabildiği, amcasının cinsellik alanında da her zamanki itidalini bozmayıp hiçbir şeye fazla ağırlık vermediği olmuştu. Maurice'in kozmopolit olduğunu Zachary biliyordu zaten ama bu kadar kozmopolit olabileceğini, zaafının *her yaştan, her ırktan, her sınıftan* adamı kapsayabileceğini tahmin etmemişti ... Şimdi de Jenni Murray ile Kadın Saati! ... hesap defterini karıştıra karıştıra, neden bu defterin ve evin ve akmasa da damlayan bir gelirin ona bırakıldığını anlamaya başlamıştı. Tokat gibi bir cevaptı. Busner dökük kiralık dairesinde bir mutfak taburesi üstünde *amcasının amcası olacak* yaştayken, geriye ... gerilere gidiyor ve hayalinde canlanmasıyla bir genç kız mahcubiyetinin yüzünden boynuna yayılmasına yol açan, üzerinden ne kadar biyolojik zaman –türlerin ve familyaların bütünüyle soyunun tükenmesi– ve jeolojik zaman –tektonik levhaların çarpışarak sıradağlar oluşturması– geçerse geçsin silinmeyecek bir resimle karşılaşıyor: *Götü kalkık ben,* başka bir kahvaltı masasında oturmuşum *amcamı didikliyorum* ... hem zekamı kullanacağım hem hayır işleyeceğim ya, *gıcır gıcır analiz aletlerimi* çıkarmışım ortaya, *baskılamanın sapkınlık kırıntılarına dönüştürülüp dağıtılabilece*ğinden hareketle... *Rezalete gel!* annesiyle ilişkisini sorguluyorum falan, üsteledikçe üsteliyorum. Ama o kendini hiç bozmadan– *neşeyle, sahiden* Times'ı tekrar katladı, tabağının altına sıkıştırdı ve Bayan Mac'in yakınlarda olduğunu *özenle şekillendirdiği kaşlarını* belli belirsiz kaldırarak işaret edip *Bernard Levin'in yazısını okudun mu? demişti iğnelemeyle, Bir şey demiş ki bence seninle hemfikiriz* ... – Bir yulaf tanesinin uçmasıyla hazır elini oraya uzatmışken hiç düşünmeden radyoyu kapatıveriyor Busner. Huzur. Derken sokaktan kamyon kasası kapanmasının

başka hiçbir şeye benzemeyen tangırtısı, ardından dizel motora gaz verilmesi geliyor, *tok ve genizden bir füg. İskeleler söküldü* ... belleğin yalnızlıkla, hasretle kamçılanması, *bugünkü davranışların inşasını* kolaylaştırmak için kurulan bir iskele değildiyse neydi? Evet, bir davranış desteğiydi işte; hareketi teşvik etmek için pinpon topunu tutup bırakmak gibi, ayağa kalkmak için gerekli motor sekansların kalibrasyonuna tempo vermesi için çok tıkırdayan bir kol saati takmak gibi, sözde otomatik ama *her seferinde el yordamıyla öğreniyoruz.*

Busner ayağa kalkıyor. Bir ara, zamanı bol olduğunda Havelock-Ellis ve Kinsey'nin geniş kapsamlı araştırmalarıyla rekabet edebilecek çaptaki bir cinsel öz-değerlendirmeyle ilgili bir şeyler yapmayı düşünmüştü. Hatta bu defterin şimdi pencerenin altındaki portakal kasalarından birinde veya Redington Sokağı'nda tavan arasında olduğunu tahmin ediyor – her neredeyse, yanında Busner'ın hiç tanımadığı anne ve babadan gelen mektupların, kenarları tırtıklı kartpostalların doldurulup çürümeye bırakıldığı çay kutularının yanında, zamanında süt gibi olsa da şimdi yer yer lekelenmiş kağıtlarının gösterişli pullar yapıştırılıp damgalar vurulmuş kalın zarfların içinde beklediğini sanıyor. Gözünde bunların tümünü çıkardığını, zarfından alıp katlarını açtığını, alıcıları bu kağıtları bir kenara bıraktıktan yıllar sonra ilk kez mektupları okurken, içinde kurutulmuş çiçeklerin toz olup uçtuğunu canlandırmıştı. Değersiz olan – diye tartıyor aklında, çizgili kumaş storu açıp Fortess Road'un diğer tarafında her nasılsa parlayan güneşin ışığında leke gibi görünen gerçek insanların yaslandığı dev orantıda ve sırıtan pizza-severleri karşısında bulurken – bir hayatın irdelenmemesi değil, *gerekli vasıflara sahip olanlarca tekrar irdelenmemesi.* Tam o anda da *bütün döküntüyü atmaya* karar veriyor. Bunlara bir de sonraki kuşakların burnunu sokması, hatta iyice suyunun çıkıp amatör bir soyağacı meraklısının dadanması iyice tenzili rütbe olacak, anne-ba-

basının, Maurice'in hatta kendi hayatını değersiz eksi bire düşürecekti. Ya Çavuş Culcross? diyor Busner tezgah altı buzdolabına, emaye EKMEK KUTUsuna ve elektrikli su ısıtıcısına hitap ederek, onları umursamaz cansızlıklarından çıkarma girişiminde bulunuyor. *Ne olmuştur ona?* Busner genç adamı yolun kenarında, patlamadan bacakları kopmuş halde yatarken hayal ediyor ve düşünüyor: Onu helikopterle üsse götürmeden önce, demir parçalarını içinden çıkardılar mı acaba? Şimdi bir hastane yatağında sakinleştiricilerin etkisi altında yatıyor... *Birinin, Ronald Reagan gibi birinin ona belden aşağısının olmadığını söylemesini mi bekliyor?* Ellerinden geldiği kadar avuturlar onu, kesik yerlerine talk pudrası sürerler, ipek çoraplar giydirip protez uzuvları deri yuvalarına yerleştirirler. Kuvvetli hemşireler iki yanına geçip onu kaldırır, yürüyüş makinesine koyarlar mutlaka – ama bu da nihayetinde bir yürüme bandı ve bedeninin yarısını bir tezgahta kaybettikten sonra yürütülmek için zorla başka bir tezgaha bırakılmak gibi canlı, hatta yürüyen bir kabus, bir-iki hayalet uzuv vakasına göre çok daha çıldırtıcı bir şey ... *ve nasıl bir his acaba?* Busner gelecekte beyne mikroişlemciler yerleştirilip ilgili omurların arasına sokulmuş sensörlere bağlanacağından, böylece bu hissin incelenebileceğinden emin, ama şimdilik bir muamma, bir enigma-r-elle est une vraie beauté, m'sieur! Bastıbacak Fransız, kalabalıktaki itişmeleri fırsat bilip Audrey'yi sahayı çevreleyen korkuluğa sıkıştırıyor. Stanley hemen o anda *elle sarkıntılık* ettiğinden şüphelenerek kendi ellerini kaldırmaya çalışırken, Ben anlıyorum lan sizin dilinizden, puşt! diye çemkiriyor. O kadar da dert değil, diye geçiriyor Audrey içinden – kaldı ki İmparatorluğun gölgesi vurmuş siyah-mavi forma denizi içinde eflatun ipek yeleği ve neşeli hasır şapkasıyla çiçek gibi açan Fransız'ın ilgisinden rahatsız değil. Sayın bayan acaba bana–? Elini, şapkasını kaldırıp selam verecek kadar kurtarabiliyor ama ... *geçmiş olsun!* Audrey şaşkınlıkla gülmesine engel

olamazken, formalı gençler İstersen donatalım dört bir yanı bayraklarla, diye kükreyerek çevrede ne var ne yoksa önlerine katıp *dünya topraklarının beşte birini, teozofik Hinduları, coşkulu Hottentotları, tembel Leşkerleri, suratsız Malayları ve dört yüz milyon koyun saçlı arabı* sürüklüyor. Ama acaba kaç ... diye meraklanıyor Audrey ... İmparatorluklar var İmparatorluğun içinde? Bert olsaydı bilirdi ... Bu imparatorluğun yayvan kubbeleri ve alemleri *Vezüv'ün külleri gibi* kalabalığın başına yağıyor. Uzakta gün ışığına bulanmış orkestra son kontrollerini bitirip dat-da-rat-rat diyerek sert bir marşa giriyor ve şefin beyaz eldivenli eli kızaran patates kokusunu ... *doğruca bana savuruyor.* Ardından kalabalık, bir mutluluk sarsıntısı geçiriyor, Bak – Stan hemen yanında – çift silindirli Siddeley'leri var ... Bunu zaten defalarca söyledi ama Audrey, onun asıl ilgilendiğinin motorlu araba değil, bunu Shepherd's Bush Green'den Temple Bar'a kadar götüren *otomaton* olduğunun farkında; *dibine kadar kurmuşlardır zembereği.* Motorlunun çevresine kuşak çekmişler, İmparatorluğun kapısından arabaya kadar da ipten yol çizmişler, kapı şöyle bir hareketlendikten sonra ardına kadar açılıyor ve ortaya çıkıyor Enig-ma-relle! Tezahürattan çok bir dalga gibi yayılan Enigmanigmanigmar'r'r'elle, *ablak suratları* hareketlendiriyor ve Audrey bir anda *gam denizine dalıveriyor.* Evet, Çelik Adam mekanik bir şekilde hareket etmek için ne mümkünse yapıyor, sağ kolunu ve sağ bacağını ağır ağır kaldırıp sonra ağır ağır alt basamağa indiriyor ama etten kemikten seyirciler nasıl Audrey'yi itip çekiyorsa, o da karşısındaki *parlak metal kılıfın* içinde uzuvları iten ve çeken tendonları ve kasları hissedebiliyor. Ayrıca şekilsiz bir çeneye yoğurt gibi dekor boyası sürüldüğü apaçık belli olan demir maskeye *kim inanır?* Seyircinin bir kısmı orkestranın ne çaldığına bakmaksızın, Onun arabası var! diye höykürürken Enigmarelle mekanik hareketlerle ipten yol boyunca ilerleyip taşıtına ulaşıyor. Bak işte mucidi bu! diye bö-

ğürüyor Stan kulağına: Fred Ireland! Temiz tıraşlı bir adam Ireland; gözünde de *kendini âlim gibi gösterdiğini sandığı* gözlüğü var. Enigmarelle'i kürekkemiklerinin arasından dürtünce Çelik Adam motorlu arabanın kapısını açıyor, sonra aksak hareketlerle şoför mahalline geçiyor. Kalabalığın tezahüratını yerlere kadar eğilerek kabul eden Ireland, zemberekli şoförünün arkasında yerini alıyor. Nası çalışıyo sence bu Odri? Stan nasıl hayret içinde – *nasıl inanabiliyor bu yalana?* Ireland sözüm ona mekanik adamın sırtında bir şeyleri kurcalayınca Enigmarelle kaskatı kollarını direksiyona uzatıyor, diğer yanda teknisyen motorun kolçağını çevirmeye başlıyor: Taka-tak-tuk, derken bir daha taka-tak-tuk, nihayet taka-tak-tak-tortortortor–! Motor gümbürtüyle çalışır çalışmaz mendiller çıkıyor ve tezgahtar kızlar bayılıyor, sevgilileri de fırsat bu fırsattır deyip *oralarını buralarını sıkıştırıyor*. Çelik Adam belini kırıp bir kolu çekerken diğerini bastırıyor. Ay aman ... Ay aman! Audrey'nin hemen yanındaki *yollu bir kız öyle saçılmış ki* her bir tarafı meydanda ... Bandonun um-pam-pamlarına yere vurulan çizmeler eşlik ediyor. Org teknisyeni görevini yerine getirdi ve enstrüman kendi müziğini çalmaya, pistonlarını takırdatmaya, çelik pabuçlarıyla vurmaya başladı. Kendilerini pek önemli sayan görevliler iplere hücum ederken araba teknisyeni mucidin yanına kuruluyor – araba harekete geçerken kalabalık dağılıyor ve Audrey bütün kuşkuculuğuna rağmen *tam bugüne ait bir seyirlik* izlemekte olduğunu biliyor – orkestra hızını aldı, flamalar ve konfetiler *içten yanmalı* halleriyle dalgalanmakta. Stan, ablasından bir karış uzun olduğu halde sahayı hâlâ doğru dürüst göremiyor; sıçrıyor, parmak uçlarında yükseliyor, parmaklıklara eğilip iki eliyle birer parmaklık kavrayarak Audrey'den, Oğlum insene şurdan, bir kaza çıkaracaksın, diye fırça yiyene kadar havaya kaldırıyor kendini. Yine de kendinden geçmiş, Görmüyo musun ya, sürüyo arabayı, hakkaten sürüyo! Audrey hiç öyle bir şey göremiyor, tam bir

sahne adamı olan Ireland'ın kalabalığa avuç dolusu çeyrek pens ve şekerleme saçtığını görüyor, otomatik direksiyonla göğüs göğüse mücadele ederken Siddeley'nin sahada hızlanıp peşinde koşuşturan çocuklar ve duman bulutlarıyla korkulukların ardında bir görünüp bir kaybolarak doğu istikametinde seyrettiğini görüyor. Belki, diye geçiriyor içinden Audrey, böyle yüksek süratte kandırmacaya gerek yoktur. *Belki*, Ireland çevredeki çiçekçilerin, kirli tulumlu demiryolu işçilerinin fikirlerine değer vermiyordur; *belki* Audrey'nin İmparatorluğun gölgesinde bulunduğu yerden, onun *Enigma-zıvırın metal kulağına* eğilip fısıldadığını göremeyeceğini sanıyordur, *belki* – ama *Sus artık! Görmemelisin böyle sahici rüyalar, gün olur gerçek olup karşına çıkarlar* ... Çelik Adam'ın bizzat onun tezgahında tornadan geçmesi gibi. Sabahleyin tezgahı *işe hazır vaziyette* buldu. Her bir uzuv için altı işlem. Şaftı bağla, kesiciyi yerleştir, iç ve dış vida dişlerini aç, fazlalığı kes. Her bir uzvu için altı işlem – *ama ben bir tek sağ kolunu görüyorum*. Bir başkasında sol kolu var, hattın ilerisinde diğer işçi kızlar oksijen kaynağıyla bir ateş havuzu içinde bacaklarını dövüyor, onların da ilerisinde cephane tezgahlarının başındaki mühimmatçı kızlar matkabı muazzam bir çığlıkla kovana delik açana kadar indirip tekrar kaldırdıklarında mekanizma, *boş ve yağlı* yeni kovanı atıp beyin bekleyenlerin sırasına geçiriyor – *hiç görmüyoruz bunları, edep yerlerini nasıl görmüyorsak bunları da görmüyoruz* ... Audrey bunların Mühimmat Fabrikası binalarının birine *–belki 4 numaraya–* gizlenmiş bir atölyede yapıldığını, cepheye gidemeyecek kadar yaşlı veya sakat erkeklerin, demir talaşından saçlarını savurarak *vuuuuuuuuu* diye işlemeye başlayan tezgahlarına bakıp bakıp gurur duyduğunu düşünüyor. Audrey tezgah başındayken her beşinci sağ kolu ölçüsünü alıp ters çeviriyor *kontrol edilsin diye* – tıpkı onu Plumstead'daki İş Kurumu'ndan buraya, *üç yıl veya hitamına kadar* çalışma sözleşmesiyle yolladıkları işinin ilk gününde kontrol

ettikleri gibi. Beresford Meydanı'ndan nasıl bir *tantanayla* geçilmişti, *Araplar ve Mağribiler yerlerde şallar eşarplar satıyor, kafeslerde papağanlar, işporta tezgahlarında bin bir çeşit hamur işleri, midyeler, istiridyeler ve diğer yiyecekler, troleybüslerin kapısında salkım saçak insanlar.* – İlk gün Audrey ve Gracie döküm asker heykellerinin duygusuz bakışları altında Birinci Cümle Kapısı'ndan giriyor, nöbetteki polislerden biri ... *bi' tek yeşil biletimi alıp bana selam verdi iyi mi! Bildiğin iki ayaklı erkek önümde secde etti!* Kadın Ustabaşı öyle değil ama; *Devlet Ana demek hafif kaçar kahverengi gözlerindeki ya sev ya terk et bakışını görüp içeride işleyen Çelik Adam'ı hissedince.* Cümle kapısındaki odasının duvarlarında *hepinizi böyle görmek istiyorum* dediği irikıyım mühimmat işçilerinin fotoğrafları asılı, bir köşede ise çiçekbozuğu desenli berbat gök mavisi elbisesinin içinde silik, sinik bir daktilo *tıkırdayıp* duruyor. Kadın Ustabaşı ahizeyi kapatıp hırlıyor: Yaşın? Önceki işin? Ince's dedim, Mühimmat Fabrikası'ndan başka yerde iş yok deyince de, Tornacılık tecrübem vardır, dedim, tezgahta çalışıyordum, şemsiye sapı imalatı yapıyordum, Peerless olsun, Paragon olsun – hatta bakın sizin de varmış köşede, belki benim elimden çıkmıştır ... *Çıkmamıştır tabii de o kadar çok imalat izledim ki, göre göre öğrendim,* zaten hızlı öğrenirim. Ama zavallı Gracie öğrenemez – zaten hali perperişan, burnunda bir leke –aybaşı oldu herhalde– ve saçları maşalarından kurtulmuş dökülüyor. Tam ağzını açacakken Kadın Ustabaşı tekrar hırlıyor: Mühimmattan başka işim yok, ardından usulca başını sallayıp titreyen elleriyle şakaklarına şak-şak mendil bastırıyor. Fabrikaya girip cıvayla çalışmaya razı mısınız? Kükürtle, tri-nitro-tolüenle çalışmak istiyor musunuz? Zavallı Gracie olduğu yerde tir tir titriyor; kim sanıyor ki karşısındakini, Zihin Okuyan Melchior mu? Kadın Ustabaşı'nın umrunda değil Asquith domuzunun mu, Fawcett yavşağının mı, Dacre Fox haininin mi peşinden gittiğin – o bir tek kaç mermi çıkarabildiğine bakıyor. Ee? diyor Kadın Ustabaşı

ve Gracie kuzu gibi başını sallıyor. Daktilo kalkıp yemek fişlerimizi veriyor, sonra Ustabaşı bizi arka kapıdan yeni alınmış diğer on dört kişinin yanına gönderiyor. Bir dizi kabin var orada, gürültüyle doluşuyoruz. Uyduruk tuvaletler gibi, budak deliğinden geçilmeyen basit kulübeler. Bir başkasından emir geliyor: Tamamen soyunun! Sonra önlüklerinizi, ayakkabılarınızı giyip sağlık taraması için sıraya geçin! Aslında okumuş kadın ama pantolon eteğinin –yok be, pantolon!– üzerine geçirdiği haki tulumla çok iyi gizlemiş bunu. Budak deliklerinden kıymıklar çıkan dört tarafı kapalı bir kabin ... *karşı koymak mümkün değil!* Dolgun bir göğsün *oynaşması, iri ve uzun meme başları* ... Bugün çıkar mısın? diye sesleniyor okumuş kadın, ben de içeriden, Çıktım, çıktım diye cevap veriyorum ama ... hiç de kolay değil *aldırıfsız* olmak Gilbert'ın diyeceği gibi: Aldırıfsız olacakfın canım, ikiyüzlülüğün çirkinliğine karfı tek favunman bu – ben de öyle yapıyorum; çoraplarımı çıkarıyorum, iç etekliğimi indiriyorum ve ağacın reçine, fabrikanın kömür kokusunu içime çekiyorum. Bu favaş bütün favaşlara fon verecek, dedi Gilbert ampullerden taşan elektrik ışığının ellerini yaladığı, Woking'e dönmeden önce alt katında özel bir odada oturduğumuz Criterion'da... – Bak ne diyorum, çıkacak mısın bugün? Gün ışığına gözlerimi kırpıştırarak ve *ahlaksızca* çıkıp diğerlerinin işlerini görüp dağıldığı beyaz perdelerden geçerek bir lavabo sehpasının, *kim bilir ne karanlık doğumlara tanık olmuş bir bebek leğeninin* yanına geliyorum ... Ağırlıklar takırdarken platform çıplak ayaklarımın altında eğiliyor. Kırk sekiz kilo, diyor kadın. Çok zayıfsın ... ama çok atletik bir fiziğin var ... Audrey, yuvarlak ve kalın çerçeveli gözlüğün ardından onu süzen ela gözlere ilk kez bakıyor. Yalnızlar ama beyaz perdelerin arkasından metal aletlerin tangırtıları geliyor. Yalan söylüyorsun, diye geçiriyor Audrey içinden, parantez bacaklıyım – küçüklüğümde yeterince yulaf yiyemedim, aslan payını erkek kardeşlerim götürdü ...

bir de babam. Sonra düşünüyor: On beş kişiyi muayene etmesine rağmen elleri nasıl bu kadar soğuk hâlâ? Bir göğsünün üstüne bastırdığı stetoskop da soğuk. Kadın doktor dinliyor, sonra diğer göğsünün üstüne koyup, Öksür, diyor ve Audrey onları saran soğuk havayı *karıştırıyor*. Kadın doktor arkasına geçiyor ve soğuk parmakları *beni yokluyor*. Nefes al, emrini veriyor – yavaaaaşça ver. Aferin. Audrey'nin önünde çömelip *erkeksi* suratını *dibine kadar sokarak*, aynı parmaklarıyla *bir sağdan bir soldan ayırıyor*. Telaşlanma, diyor, nefesi *tüylerimi dalgalandırarak*, herhangi bir akıntı veya ... bıyık altından ... zührevi hastalık var mı diye bakıyorum. Audrey kadın doktora hiç de rahatsız olmadığını söylemek istiyor; kadınlığın *geleceği* bu şekil olacak onun hayalinde, şahsiyetsiz bir ilgi ve *bilimsel* özen başat olacak; ama çenesi düşmesin diye kalçasındaki soğuk ele ve kadın doktorun açık başındaki saçların ayrıldığı çizgiye odaklanıyor. Burada bir arıza yok, deyip ayağa kalkıyor ve çalışmak için kullandığı iskambil masasına geçip oturarak kalemini alıyor, mürekkebe daldırıp soruyor: Kızamık? Boğmaca? Difteri? Çiçek? Tüberküloz – sende veya aile fertlerinde? Cevaplarını cızır cızır kağıda geçiriyor *ama bıkkınlığı sormuyor*. Audrey meraklanıyor: Acaba anladı mı? Gilbert ile ilk sevgili olduklarında Audrey merakla *alt tarafını kontrol etmiş*, ikisine de bu kadar zevk veren bir vücut parçasının *pembe tafta, fulya yaprakları*, sinir uçlarının *ta içime işlenmiş menevişler* olacağını umarken karşılaştığı *katırtırnağına açılmış yarık* Gilbert'ın *kuklasına* hiç benzemiyordu. Senin dil düdüğü, demişti ona. İpek eldiven içinde gaga bir burunken birden şahlanıyor! Hayır, deyip gülmüştü, ifim vevmeye gevek yok, kendinde fey olavak kabul et, Ding an sich ... Yok, diyor Audrey şimdi içinden, bende şey, *içimde şey* ... Bravo, diyor kadın doktor, Bayan ... Bayan – Audrey'nin İş Kurumu'ndan gönderilen dosyasına göz atıyor – Death'ti değil mi? Bu devirde Londra'da, hele de –tabiri caizse– pek mutena olmayan semtle-

rinde kadınlığa erişip de bu illetlerin hiçbirine tutulmamak; aslında çok basit hijyen önlemlerini evrensel hale getirseler–. Lafını bitirmeden kalkıp lavaboya gidiyor, ibrikten emaye eviyeye su döküp katranlı sabunun köpükleriyle maharetli ellerini ovuşturuyor. Meşgul omzunun üzerinden sesleniyor: Pardon, önlüğünüzü, ayakkabılarınızı giyebilirsiniz, unuttum. Gelgelelim Audrey çıplaklığı konusunda belli bir rahatlığa erişti –kalçasını çıkarmış, bir ayağını kıvırmış duruyor– ve kadının muayenesinin keyfini çıkarmaya baktı. – Bayan Death ... Audrey giyinirken kadın doktorun düz yün eteği içinde bacaklarını rahatça ayırarak oturmasına, beyaz giysili kollarını kucağına bırakmasına, önlüğün açık düğmelerinden görünen bluzunun kolalı pililerine, dolgun gerdanındaki madalyona takdirle bakıyor ... – Bilemedim de, yani – kalkıp yaklaşıyor, elini *erkekçe* uzatıyor – ben Doktor – yani Hilda – Doktor Hilda Trevelyan. Bizim birliğin toplantılarında karşılaşmış olabilir miyiz? Geçen eylül ayında Opera'da Bayan Pankhurst'ün bombayı patlattığı toplantıda mesela ... *Emin değil – olamaz, olmamalı* ... Audrey artık tartışma veya dostluk aramıyor ama Doktor Trevelyan'ın yorgun gözleri ve dolgun dudaklarında bunları görüyor. – *Ben de bitkinim, bilmem ki nasıl anlatsam:* Samuel Death, tali hat trenleriyle Devon'dan Andover'a kadar on dört saat yolculuk yaptıktan sonra bir barda gecelemişti *ki bundan hiç de şikayeti olmazdı.* Onca yolu sadece küçük oğluna yeni yoldaşlarının önünde bir *şamar* indirmek ve sonra onu kasabada asker ceketi ve *fese benzer tuhaf kasketi, buna rağmen sivil binici pantolonu ve* –babasının yazdığı kadarıyla– *getrleri içinde dolaştırmak* için yapmıştı; Audrey bunların ona ya Feydeau'dan ya da kılıbıktan kaldığını, zaten *zavallı kardeşime* başka da dişe dokunur bir şey bırakmadıklarını düşündü. *Zavallı Stanley!* Rothschild'in peşine düşüp ana caddede zorla bir aşağı bir yukarı yürümüş, sonra biranın *rezalet* olmakla birlikte *bardağının yarım pense satıldığı* er gazinosunda almıştı so-

luğu. Ertesi sabahın köründe kalkıp mıntıka temizliği yapacak olan, çamur içindeki düzlükte kaz adımlarıyla yürüyecek olan Rothschild değildi, hatta Gilbert Cook da, Doktor Trevelyan da değildi; onlar çarpışmayacaklardı *bütün savaşları bitirecek savaşta* ... – Bilemedim efendim – dedikten sonra içindeki nemelazımcılık kabarıyor, dikiliyor – Benim aklım öyle şeylere pek ermez, birlik mirlik toplantılarına da gitmişliğim yoktur, yani pek şeyapamadım şimdi ... Doktor Trevelyan durup Audrey'ye herhangi bir *makul ilişkide* kabul edilemeyecek kadar uzun uzun bakıyor – *yakacak mı beni ne?* Audrey kendinden büyük kadının burun deliklerinde hırıldayan nefesini dinliyor, ellerindeki katran sabunu kokusunu alıyor – kadın Audrey'nin yüzüne değil *saçıma bakıyor – işaret fişeği gibi dikkat çekici*, Phillips'in merdiveni kaplayan kalın bordo halıda durup aynaya baktığında hâlâ parlak ve yuvarlak kafasına *kaskatı* yapışık duran saçları gibi; halbuki karşısındaki dev aynada beliren yansımaya bakan Albert, velinimetinin yüzünün *yorgunluk veya daha beter bir şeyden* hastalıklı gibi olduğunu seçebiliyor. Hayır mı diyorsun yine de? diye soran Phillips, söz konusu puroyu sallayarak taze yeşilimsi dumanlar saçıyor. Hayır efendim, deyip iç geçiriyor Albert, cevabım değişmeyecek ... Korkuyor yüzünün kızarmasından ve tam anlamıyla Rothschild olmaktan – biraz Almanca biliyor, *pek çok şey biliyor* ... ama dilbalığının yanında bir kadeh şarap yuvarladı ve melekelerinin bu kadarcık bile dumura uğramasından – merdivenden inerken hol zeminindeki parkeleri ve avizedeki kristalleri sayıp toplamlarını çarparak sınıyor bunu– rahatsızlık duyuyor. Phillips bir tozluğunu diğerinin önüne ata ata gelip holün damalı zemininde *haddinden büyük bir taş* gibi durarak *bir yana yatıyor*. Çıt çıkarmadan açılan kapıdan giren bir uşak, çuha panodaki fiş tomarının üstüne elindeki fişleri de iğneliyor. Devasa ve gölgeli holün iki ucundaki şöminelerde özenle sıkıştırılmış kömür tozları iki alev piramidi halinde yanarken, yukarıda *dört*

bin üç yüz on sekiz sırça tam patlama noktasında donup kalmış. Phillips, Bu akşam fazla gelen yok galiba Fulton, diyor ve uşak neşeyle karşılık veriyor, Hazırlıklarına uğraşıyorlardır beyefendi. Phillips yüzünü buruşturuyor. İşte ondan, diyor üstüne basa basa, hiç de emin değilim – sana zahmet Death – fişlerden bir tutamını eline almış – gözlüğümü odada unuttum. Albert tutamı alıp fişleri panodan koparmamaya dikkat ederek açıyor. Velinimetinin bu okumadan kendi *ileri görüşlülüğü ve aklının* kanıtı olarak zevk alacağını biliyor. Phillips yemekte yorgun argın bonfilesini doğrarken, komite işlerinden nasıl *sıtkının sıyrıldığını* ve bütün işi *sonradan görme kasaba eşrafına* bırakıp çekilmek üzere olduğunu anlatmıştı. Albert fişlerin altısını bir anda okuyup bildiriyor: Pamuğun fiyatı Paris'te Berlin'den yüzde üç fazla, Londra borsası onun da yüzde dört üstünde kapanmış ... Phillips'in dudağının altındaki et rengi beni inceleyip ince Ren şarabını kadehinden yudumlarken, Albert, Ona borcum ne? diye düşünüyor. O sırada Phillips: Benim bundan anladığım kadarıyla ... *kendi kendini duymaktan* hoşlanan bir ses ... bunlar bir iş peşinde ... neyin peşinde olabilirler? Ellerinde oynayacakları ne koz var? Albert, öh-höm, boğazını temizleyip devam ediyor: Bunlar – yani değirmen sahipleri – şu anda üretimi durdurmayı daha kazançlı görebilirler çünkü piyasadaki güçlerini gösterip dokumacıların aklını başına getirebilirler. *Başta paralarımı ödedi tabii* ... ama Albert, Bancroft'a girdikten hemen sonra öğrenim desteği almaya başlamış, sonra da okuldan burs kazanmıştı. Phillips, Gel, diyor – az sonra geçtikleri kütüphanede öyle derin koltuklara yerleşiyorlar ki, *samimiyet* daha kolay *sahtekarlıktan.* Phillips beni, diyor Albert içinden, çocukluğumdan beri tanıyor – üstüm başım ona hep Fulham mı kokacak? Bana her baktığında çamaşır iplerini, soba borularını, fakir işi üzümlü çörekleri mi görecek? Halihazırda, Albert'ın Swallow Sokağı'nda bir terzi elinden çıkma şık ceketi İkinci Lig'e yaraşır olsa da, pantolonu-

nun paçaları *yerlere çok sürünüyor* ve *eprimiş*, bunu da kütüphanenin duvarlarından *yakında dağlanacak* gözleriyle bakan muhteremler pekala görüyor. Muhteremler mermer sütunlara yaslanmış önlerindeki açık kitaplara bakmadan *sonradan görmeye* kolejli kahkahalarını savuruyorlar *Ah-hah-ha! Ah-hah-ha!* diye. Phillips çanı çalmış olacak ki şimdi başka bir hizmetli girip bir mum ışığı havuzundan diğerine sekerek –kütüphanede gaz yok, okuyanlar ve uyuyanlar rahatsız oluyor– ceketinin önü bir yaldızlanıp bir sönerek titreyen ihtiyar ellerinde karaflı, porto kadehli bir tepsiyle yaklaşıyor. Tamam, şuraya bırakıver ... diyor Phillips sertçe, sonra iki şilin sallayıp *acısını alıyor*. Bir kadeh içiyorlar; iki, üç derken Albert *keşke şu düğümü gevşetebilsem* ... diyor eski bağlarını kastederek Bu démarche ... Phillips'in kasıntı jargonu, yerinde karşılık verilmesini gerektiriyor ... – sence bir aşamada–? Yılda dört yemekli toplantının sonuncusundalar ve bu geleneksel olarak geçen yılın *muhasebesi ile* geçiyor; Albert sırayla Agadir'den, Stolypin'den, Puyi'den ve Trablus'tan özlü raporlar; dedikoduları, gazete haberlerini ve kendi analizlerini birleştiren bültenler aktarıyor. Peki, diyor Phillips *ortayı yaparak*, déjeuner sur l'Afrique'e ne diyorsun? Albert voleyi çakıyor: Nihayetinde ormanda gezerken çıtırtıdan korkan adamların halini düşündükçe eğleniyorum ... Bu Phillips'in çok hoşuna gidiyor: kahkaha patlatıyor, *helal*, diyor – *kafası çalışıyor bu çocu*ğun! Albert, duygusuz ve iç muhasebeye pek yanaşmaz haline rağmen bunu anlıyor: duyarlıklarının vida dişleri, velinimetinin *Kabil'den geri çekilme* sırasında çalışır durumda olan torna tezgahında zaman içinde birlikte açıldı. Victoria dönemi anlayışının yılmaz temsilcilerinden olan Phillips'i *benim veya başka birinin tanıması mümkün değil;* kendisi bir sabit miktar olarak, geçen yıllara rağmen sinsilik ve pişkinlik oranını hiç bozmadan ilerliyor. Gün be gün Anderson'ın çay salonlarının uzak köşesinde oturup ortalığı izliyor. Bir gün *Morning Lea-*

der diğer gün *Daily Telegraph* olsa da mutlaka elinde bir gazete bulunuyor – ama o gelesiye sımsıkı dürülmüş bir şemsiyeye dönmüş oluyor. Tam da o anda Albert babasının sahteliğinden –bira kokan terinden ve ganyanı tutturduysa neşesinden– bıkıp Bay Phillips'in *yörüngesine* giriyor; yörüngenin değişmezliği, vesayeti altındakinin olağanüstü hesaplama kabiliyetini – faturaları patlak gri gözleriyle şöyle bir bakıp toplayabilmesini, bir siparişi gözden kaçırmasının imkansızlığını, aynı anda iki, üç... altı farklı iş yapabilmesini – iyice körüklüyor. Albert'ın ayrıntıya karşı şaşmaz dikkati, Bakanlık'ta önlenemez yükselişi beraberinde getirdi, o Bakanlık ki defne yaprağı desenli kartonpiyerleriyle yüksek tavanlarının verdiği yüksek idealleri *bunlardan daha kirli* kömür ateşleri tarafından yalanlanıyor ve okul çağından çıkamamış memurlar ve muhasipler birbirlerine yamulmuş eski yazı uçlarını, boş hokkaları, tebeşir silgilerini, ellerine geçirdikleri her şeyi fırlatıp eğleşiyorlar. Görev bilinciyle çekildiği Müsteşarlık'ta biraz huzur bulan Albert, son sıcak dalgasından bu yana kendine gelemeyen karaağaçlara, süs havuzlarının üstünü tutan buz katmanlarına, Saray'ın uzaktan görünen yeni cephe kaplamasına bakıyor. Ardından *omuzlarını dikeltip* yeni dosyalar almalı: Bengal'den jüt istatistikleri, Beyaz Raj denen *eşeğin* beyanatları, Nyasaland Sınır Komisyonu'nun toplantı tutanağı. İmparatorluk, kırtasiye yüküyle ezdiklerine adeta *bir paradoks sunuyor: uzuvları yerinde duramaz, kımıl kımılken kalbi sabık Kral'ınki kadar tıkalı* limanlarında ablukayla, Mersey'de gambotlarla ... ve tabii İrlandalılarla, *onlarsız olur mu hiç?* Buraya kadar girdiler ... diyor arada Phillips, purosunun düşen külü yeleğinin bir kıvrımında *güzel güzel* yatarken. Ta kütüphaneye kadar! Bir kadın hem de, görsen tipi nasıl kayık, gelmiş tahta kargıyla beni dürtüyor – bildiğin dürtüyor! Kimsin yahu sen, dedim, Boadicea demez mi, sen de Romalı zalimsin! Yahu yürü git, dedim, Cecily Gutteridge'sin sen, anamı bile tanıyorum. Epey bir gül-

dük, polislerin de alıp götürmesi uzun sürdü. Diyorum ki ... Phillips öne eğiliyor ve Albert, *kendisini unuttuğundan, davetsiz misafir* gözüyle bakacağından şüpheleniyor, dolayısıyla da, *yakacak mı beni ne?* Çünkü Albert ne kadar kendi çevresinden söz etmiyorsa, Phillips de o kadar etmiyor. – Bir gün Mortlake'te nehir kıyısındaki villaya ziyarete gitmişlerdi ve on altı yaşındaki Albert, ayarsız sesiyle uzun uzun, Hile ve desiseler bizi yıldırmayacak! Kuzeyden güneye, doğudan batıya bir bütün olan bu millet tek ses halinde... *sağır kulağı* farkında değildi ki en hafif gürültü bile Bayan Phillips'i çok rahatsız ediyordu, cumbada oturduğu yerde kıvrım kıvrım kıvrandırtıyordu. Elinde uzun beyaz eldivenler vardı ve onlar orada olduğu süre boyunca bir İran kedisini sevmişti – Phillips yıllar sonra bunun akıl işi olmadığını çünkü hayvanların onu *fena kafaya aldığını* söyleyecekti. Taraflar bir şey demese de ziyaretin başarısız geçtiğinde mutabıktı. Yaşlıların ve Olive'in Cheriton Bishop'a taşınması işini Phillips biliyor ve tasvip ediyor. Ancak *diğerleri* konusunda Albert sessiz kalıyor, Phillips de sessizliğini bozmadı, hiç değilse şimdilik. – Ama konumuz bu değil.

... hazır Churchill de Savaş Bakanı olmuşken tayinini istemen için çok uygun bir fırsat var elimizde, gerçi böyle bir tayin mümkün müdür değil mi ben de bilemiyorum. Ama yıldızı yükselen –mi derler, ne derler– Sir Clemens'ı tanıyorum. Bildiğim kadarıyla Deniz Kuvvetleri'nde olağanüstü nüfuzu var ... Albert sertçe yutkunurken ademelmasının yakasına sürtündüğünü hissediyor, İstediği işi *bir bu yöne*, Öklid teoremleri sağ olsun, *bir bu yöne* çevirebilir. *Parabolleri* şimdi net olarak görebiliyor ve *irtibat borusuna seslenip* topçulara *büyük topları* Phillips'in ticari hedefine çevirmesini emredebilir. Daha fazla ayrıntı –bandırasını, mürettebat sayısını– sormak çiğlik ve *terbiyesizlik* olur. Bununla birlikte Albert, Phillips'in Tüccar Loncası ile ilişkilerinin *paravan* olduğunun farkındaydı. Babasından

bir toptancı miras kalmıştı ama onu da aşağı yukarı *batırmıştı*. Şurada burada yatırımları var – Jesmond Dene'de Armstrong'u ziyaret ettiğinden söz ediyor, bir de yabancı alıcılara verilecek fiyatların belirlenmesindeki –yürütme yetkisi bulunmayan– payından. Orman içinde özel bir köşk var ... konumu mükemmel, geniş pencereleri yemyeşil bir vadiye bakıyor ... *Lohengrin'in kornosu alacakaranlıkta hasretle inliyor: tu-tu-tura-bum-diye! Açık saçık* elbiseli *arlanmaz* genç kadınlar bacaklarını savurup *oğlanlara hiç görmedikleri kadar fazlasını gösteriyor ... Cliquot! Cliquot!* diye ünlüyor Sir William, *martı kanadı gibi* bıyıkları avizenin ters çanağının üstüne *yükselirken* çünkü burası ürünlerinin teşhir alanı. *Yabancı müşteriler* top mermisi kovanından yontulmuş masa süsüne, tüfek mermisinden yağ şişelerine hayranlıkla bakıyor – deneysel bir makineli tüfek, ekmekten saçmalar atarken, dilsiz uşaktan *çorba alıyor* sessizler ... Senin, diyor Phillips ve Albert koltukların dik açıyla yerleştirilmesinde o kadar *zavallıca bir sarsaklık* seziyor ki velinimetinin lumbagosu ne durumda diye soracak gibi oluyor – ama Phillips meydan vermiyor: hızla yükselişinle iftihar ediyorum, sana itimadımın karşılığını kat kat verdin ... Eli yakuttan porto şarabını bırakıp aritmetik hareketlerle yükseliyor ... on kat, yirmi kat! Bu kadar içmeye alışık olmayan Albert, Rutherford'un ışık parçacıklarının yavaşlamış olabileceğini düşünüyor çünkü karşısında *on* veya *yirmi* farklı el var – yoksa bunlar artık var olmayan ellerin hayaletleri mi? O el inecek olsa dizini onu karşılayacağı noktaya doğru kaldırıyor – tabii bu ikisinin *dön dolaş bir fasit daire içinde kalmayıp* buluşmaları, dokunmaları için en ufak bir ihtimal varmış gibi. Halbuki bu elin yerinde bir lahana bebek olsa da –siyah yüzünü beyaz yastığa gömmüş o bebeğin Daniel'ın yatağında olması gibi – dese bana... *dese bana!!* – Mboya ... Yapamayacağım artık. O kadar yakın çalışıyoruz ki, benim. Susuyor; kantinde yüzlerce bıçağın tabaklara, çatalın bıçaklara vuruşundan, alçak tavandan

sarkan tek bir zincire tutturulmuş robot dişlerin sosisleri, patatesleri, fasulyeleri öğütme sesinden gelen muazzam bir uğultu var. Busner'ın beyaz önlüğünün cebinde duran ince kitaptan bir açmaz yayılıyor: *Jack'e saygı duyuyorum çünkü o bana duymuyor* ... bunun üzerine derince iç geçirip, Nasıl bir dalgaya düştük biz? diyor içinden. Ronnie ... Ronnie – bu ne hal oğlum! Açık mutfak penceresinde servis yapan kadınlar bu *ağız fabrikasına* yetişmek için didiniyor ama niye yahu, niye çan-çan-çan vuruyorlar o kepçeleri? Niye yahu, niye bu kadar açız hepimiz, hastalar dahil? Whitcomb, ağzını bıçak açmayan bir obsesifle karşılaştığını anlatmıştı. Sincap yanaklarına bakınca ataş, vida, kağıt kıskacı bulmuşlar ... Gower Street'e gönderip röntgenini çektirmişler, sonra içini açıp çeyrek pensler, –iğneli!– şırıngalar, çay kaşıkları, fondü çatalları, bir metre bahçe hortumu ve fıskiye çıkarmışlar ... Niye? Rahatlama yolu elbette ama şizofreniye bağlı uzuvlaştırmadan gelen, nesneyi öteki olarak görememe durumu da buna yol açıyor. Peki biz? Busner çevresindeki aç ağızlara bakıyor ... Bıraksalar *hastaneyi* yeriz. *Koca hastaneyi tersyüz eder o servis penceresinden çıkartır, kendi penceremize sokarız* ... Yüzünü buruşturuyor ve Mboya bunun kendisine yönelik mi, çataldaki bezelye taneli püreye yönelik mi olduğunu kestiremiyor. Doktor Busner? der demez Busner yapıştırıyor: İşte bu! İşte bunu demek istiyordum! Mboya, birbirimize ismimizle hitap edemez miyiz? Benimki ... çatal-bıçağını bırakıyor ... Zachary ama genelde Zack derler. Mboya elini tutuyor, eli yüzüne kıyasla *kuru, inanılmaz kuru* çünkü artık nasıl bir *jilet pişiği olmuşsa cılk yara gibi görünüyor* yüzü bugün. Mboya'nın *kaskatı* elini hisseden Busner, Sanki bu işte bir terslik var, diyor içinden. Önce soyadlarımızı söyleyerek el sıkışıp tanışmamız lazımdı, neden sonra el ele tutuşunca ... öpüşecek miyiz, ne yapacağız? Mboya gülümsüyor. Enoch, diyor ve Busner gülüyor. Evet, diyor Mboya üzüntüyle başını sallayarak, Enoch Powell gibi. Yok, diyor Busner, ikimize

de peygamber adı vermişler diye güldüm. Mboya eli bırakıyor ve ezberden okumaya başlıyor: O günlerde her dil ve ulustan on kişi bir Yahudi'nin eteğinden tutup, İzin verin, sizinle gidelim. Çünkü Tanrı'nın sizinle olduğunu duyduk, diyecekler. Psikiyatr ve psikiyatri hemşiresi bir an tefekkür halinde kalıyorlar, ardından: Zekeriya, Sure 8, Ayet 23. Hepten afallamış olan Busner gözlerini Mboya'nın boynundaki *Kopt mu?* Haçtan alamazken, Mboya *daha önce duymadığım, sıcak ve dost canlısı* bir kahkaha atıp, Merak etme Zack, diyor, kiliseye filan pek uğramıyorum artık, haçı da albüm kapağında Hendrix'in boynunda görünce aldım. Ama çocuğu misyon okulundan çıkarsan da... bu klişeyi iri bir sandviç lokmasıyla boğduğu sırada Busner yumurta ve rokanın *pembe harç karıştırıcısında* altüst olmasını bir an izleyip soruyor: Hepsini ezbere bilmiyorum diyorsun yani, öyle mi? Mboya omuz silkiyor, Yok canım, ama büyük kısmını biliyorum, neredeyse fotoğraf hafızalıyım çünkü. Busner, Mboya'ya *aklına ne gelirse* sormak istiyor; ilgisini çeken bir dolu tarafı var adamın. İngilizceyi neredeyse aksansız konuşması, bir de *içine kapanıklığı* ki tanıdık geliyor *çünkü ben de öyleyim*. Ayrıca Friern'a geleli on yılı geçmiş, *bir dolu şey biliyordur* ... Ama Busner bunun yerine şöyle diyor: Post-ensefalit hastaların fotoğraflarını çekmek istiyorum, bana yardım eder misin? Mboya ağır göz-kapaklarından birini kanlı akın üzerine örtüyor. Yorgun tabii, diye geçiriyor Busner içinden, hepimiz yorgunuz, çok aç olduğumuz gibi. Mboya dilini şaklatıyor *diyafram tıkırtıları gibi.* – Hafızamı mı kastediyorsun Zack, çoğunu hatırlıyorum da–. Öyle değil, diye lafa giriyor Busner büyük ciddiyetle. Bende bir 35 milimetrelik, bir de Bolex var ... derken ayıyor: A sen işletiyorsun beni! İşletilmek de kim bilir ne zamandır başına gelmeyen çok sıcak, çok yakın bir durum. Miriam işletirdi onu ilk birlikte olduklarında, onun bu iyi niyetli şakaları da yatılı okulda maruz kaldığı Yahudi düşmanlığının, soyunma odasında donunun in-

dirilip kaçırılmasının, *Henry'nin çaresiz izlemesinin* açtığı yaraları tedavi ediyordu ... Artık işletmiyor onu elbette, eleştiri oklarını *aşağılama* yönüne çevireli çok oluyor. Busner tabağını kenara itip *Maurice'ten kalma* ağır, örgü ipek kravatını *–kalan üç beşinden biri–* kıvırıp açmaya başlıyor.

Zack, diyor Mboya, fotoğraflarını çekeceksen hepsini aynı yere, aynı koğuşa toplamak mantıklı olur. Busner başıyla onaylıyor. – Evet evet, ben de öyle düşünüyorum, bunu yapmamamız için bir neden de kalmadı artık ... – Zira ruh ve sinir hastalıkları hastaneleri sisteminde *bir kültür devrimi meydana geldi*: koğuşların karma hale getirilmesiyle başımıza *altmışdokuzcular türedi!* İki *kuduruk genç hastayı* tam bu pozisyonda ve Halliwick'teki akut hasta koğuşunun ortalık yerinde görünce, içinden, Yolları açık olsun, demiş ve sırf sağlıklı cinsel fonksiyon gösterebildikleri için oracıkta taburcu etmeyi düşünmüştü ama sımsıkı sarındığı çarşaftan uzanan kafada gözbebeklerinin *–psikoz standartlarına göre bile–* aşırı büyük olduğunu görmüş, o anda da serbest kalan ağızdan şunlar dökülmüştü: Kulaamı sokunca dediki bana geliyomuşun geliyomuşlar geliyomuş KOZMONOTLARI SEN ÖLDÜRDÜN! O anda hemşireler koşturarak gelmiş, *konu da kapanmıştı*. Busner, akut hastalara kaşla göz arasında teşhis yapıştırıverdiğini, servis personelinin fark ettiğinden şüpheleniyordu çünkü ne kadar uğraşırsa uğraşsın göstermelik olmaktan kurtaramıyordu teşhislerini. Dolayısıyla histerik ıstırapla karşılaştığında, kendi olağan mutsuzluğunu üzerine sıvayıveriyordu: o sabah keyifsizse depresyon; o sabah hem keyifsizse hem de çok kahve içmişse manik depresyon. O sabah lavaboya abanıp aynada kendisine bakan karmakarışık saçlı bir İhtiyar Denizci görmüş, onunla göz göze gelmeye cesaret edemezken şakaklarında bin bir gerçeküstü yolculuğun türküleri çınlamışsa tıraş oluyor, giyiniyor, Austin'e atlayıp Friern Barnet'a geliyor ve karşısına çıkan ilk hastaya yazı-tura usulüyle ya şizofreni ya

hipomani teşhisini yapıştırıyordu ... *yıkanınca çıkar nasıl olsa.* – Mboya devam ediyor: 45'te iki kişi var, 34'te üç, 31'de çok ihtiyar ve hasta biri ... Bunları *tik ağacından* parmaklarıyla sayıyor. Busner bu kataloglama yetisine hayret etse de akışı bozmak istemediği için ceketinin cebinden not defterini çıkarıyor, kırmızı tükenmezle bunları not edip 14'te gördüğünü de ekliyor, bir de gümbürtüsü 26'nın duvarından olduğu gibi içeri dolan İş Tedavisi Atölyesi'ndeki enjeksiyon kalıp makinesinin takırtılarıyla *ahenk içinde tikler geçirdiğini* birlikte gördükleri dört kişiyi yazıyor. Ama Mboya çoktan alıp başını gitti; doğudaki Sosyalleşme Ünitesi'nden batıdaki Orta Güvenlik Ünitesi'ne kadar bütün hastane kompleksini sıralamakla kalmadı, *kartal gibi gözleriyle* insan bulamacı içinden her birini tek tek çekip çıkardı. İşi bittiğinde, yirmi iki ensefin yerleri belirlenmiş oldu. – Yirmi iki kesin Zack, emin olamadığım dört-beş kişi daha var ... Busner, Mboya'nın yeni kazandığı isimle hitap etme ayrıcalığını, *yeni oyuncağını* ne kadar sık kullandığına, *yalnızların dikenli kibrine* içinden burun kıvırmanın ardından, kuşkuyla Nereden biliyorsun Enoch? diyor. Nasıl ayırıyorsun birbirlerinden? Hemşire adeta analiz bulgularını bildiriyor: Tourette'liler gibi postensefalitler de her türlü hiperkinetik davranışı sergiliyor. Sen de görmüşsündür: esniyorlar, burunlarını çekiyorlar, yorulmuş köpekler gibi dilleri sarkmış halde nefes nefese dolaşıyorlar, patlayana kadar nefeslerini tutuyorlar ... Busner bu *deha* karşısında nefesini tutmuş gözleri dalmış kalakalmışken o devam ediyor, Evet, göz dalmasına da çok rastlanıyor, benimki de laf işte, diplomalı psikiyatr fark etmeyecek mi bunların sabit bakışlarının şizofrenlerin felfecir okuyan gözlerinden farklı olduğunu? Sonra bağırmaları var, küfürleri var, hem de ne küfürler! İnanamazsın Zack, o ihtiyar kadıncağızlar bile nasıl galiz küfürler ediyor, senin Bayan Dearth de tabii. Busner bir dürtüyle araya girecek oluyor– A-a-a- – ama Mboya'nın *trafik polisi* eli dur diyor ve –

Aynen, kontrol edemedikleri dürtüler de sergiliyorlar. Colindale'deki Gazete Arşivi'ne gidip salgında yaşananları ilk elden okuyunca *Bunu da mı yaptın?* et beyinli diye damgalandıklarını, *McConochie'nin kulakları çınlasın*, hatta genç psikopat dendiğini öğrendim. Burada bir koğuşu bu hastaları kilit altında tutmaya ayırmışlar mesela, zavallı hastalar! Düşünsene Zack, zavallılar niye böyle ... ana avrat küfür ettiklerini, niye bir şeyleri tutma, kavrama ihtiyacı hissettiklerini bilmiyorlar, diğer yandan bu tür davranışların yirmilerde ne muamele gördüğü de malum ... Busner karşısındaki maddi bilgi çağlayanı karşısında *elinin kolunun bağlandığını* hissederek konuşturmaya çalışıyor *uzmanlığını.* Eretizm, diyor, yani kontrol edilemeyen cinsel uyarılma – ettiği laflara *dudak bükmüş* gibi olmadım umarım. Mboya sadece söylenene baş sallayıp devam ediyor: İnanılır gibi değil Zack, okudukça anlıyorsun ki zavallı post-ensefalitlere gelen vurmuş giden vurmuş, bütün psikiyatri akımlarının deneme tahtası olmuşlar. Tek bir örnek vereyim; 14'teki Bay Ostereich'ın yanına yaklaşana dilini çıkardığını, öyle de kaldığını biliyorsundur. Literatürde sinek tuzağı sendromu diyorlar ama otuzlarda, Bleuler'ın fikirleri burada geçer akçe olduğunda, hastanın bunu kasten ve psikiyatrı hedef alarak yaptığına karar verilmiş. Altına kaçıran çay makinesinin dibindeki birikintiyi paspaslayan sivilceli ve boneli kız dışında kantinde bir tek ikisi kaldı. Uzaklarda, hastanenin bağırsaklarında yaylı kapıların vıjtçatlarıyla kesintiye uğrayan ıslıklar ve çığlıklar var. Busner, şekilli dijital saatinin düğmesine basıyor – yapacak işi olduğundan değil, *bunaldığını* hissettiğinden: *kara torba tepelerinin çevresine sineklerin üşüştüğü Leicester Meydanı'nda dilimi, bağlanmış tavşan kulaklarının arasına sokup Luftwaffe'nın parça pinçik ettiği annemin şekillerini ararken* ... – seni tutmuyorum, değil mi Zack? ... *sevdiğinle birlikte olamıyorsan, Birlikte olduğunu sev, Sev beni seveyim seni!* – Yok, rica ederim ... Enoch, çok şaşırdım sadece... ilgine mi desem, merakına

mı desem? Mboya, et beyinlileri ve uğradıkları muameleyi göstermek için kullandığı muzu şimdi soymaya çalışıyor ama kararmış kabuğu kopmayınca başparmağının tırnağıyla ustaca keserken, Ben peygamber değilim Zack, diyor. Busner şaşırıyor. – Ne? İşler sarpa sarıyor … ama Mboya muzu dişlemekte. – Ben peygamber değilim Zack – dedin ya ikimize de peygamber ismi vermişler diye, İncil'de Hanok peygamber değil, nehirler kan akacak da demiyor, borusunu üfleyip bu hastanenin duvarlarını yerle bir de etmiyor … *muzun kabuğu etin kabuğuna değiyor* … Yeret'in oğlu, Nuh'un büyük büyük babası, Metuşelah'ın babası – İbranicede adı ilgili, disiplinli … adanmış demek. Öylesin arkadaşım da, neden? Mboya masada öne doğru eğilince Busner hafifçe mahcup kımıldanıyor. – Bayan Down, salı öğleden sonra şapelin üstündeki odada müzik terapisi yapıyor. Bay Ostereich'la 20'deki Bayan Yudkin'i götürüyorum. Sürekli Scott Joplin'in meşhur şarkısını – filmde vardı ya – çalıyor, bizimkiler de çok kötü tepki veriyorlar, tikleri fena halde azıyor. Müziği duydukça da-da-da-dadda-da-dum-da-dum diye kıvranıyorlar. Bayan Down askeri marş çalacak olursa daha da beter oluyorlar ama geçende çok yumuşak, ağır bir parça çaldı, bir de baktım dans ediyorlar, nasıl da ahenkli, salınarak… Sabah akşam katatonik olan hastalar dansa kalktı. O kadar etkilendim ki, bittiğinde Bayan Down'a bu parça nedir diye sordum, Brahms dedi, piyano için altı bestesinden biriymiş, opus bilmemkaç, ben de gidip plağını aldım, Doo-d'doo, doo d'doo, doo-d'-dooo, doo-d'-dooo … Busner, Mboya'nın personel yemekhanesinin ortasında şarkı mırıldanacak medeni cesareti bulmasına şaşırıyor … Anladın işte, çok sevdiğim bir müzik türü değil ama hastaların yavaşlığa, yumuşak melodiye tepki verdiğini fark ettim … İstersen kasete çekip getirebilirim, bence başka post-ensefalitlerde de işe yarayacaktır. – Uzun bir konuşma olmuştu ve tamamlanmasının ardından Mboya mahcuplaşmıştı, Busner da bunu anlaşılır

buluyordu çünkü işin içinde merak ve özen olduğu kadar bolca tutku da vardı. Bu tutkuyu yanına alan *haşmetli Kikuyu*, yemekhane kapısından çıkıp On Dördüncü Koğuş'a doğru sola dönüyor ve *neredeyse Afro saçını yivli koridorda çevire çevire yürüyor* – batıya doğru, zira Friern'da sağ ve sol gibi kavramlardan söz etmek *tıpkı politikada olduğu gibi* anlamlı değil, bu da tam Whitcomb'un, Hampstead Garden'daki bir şarap ve peynir partisinde *bir şarap tüccarının kibriyle dikilip birtakım fıstıklar keserken* seks partneri ona orta sınıf espritüelliğinin sarsılmaları ve spazmları arasında, *Peki Doktor Whitcomb, sizce Lord Longford'ın haklı olduğu bir konu da yok mu?* diye sorduğunda vereceği bir cevap. Sormalarının nedeni, psikiyatr olması hasebiyle akıl hastalarının cezai ehliyetine dair fikir sahibi olması değil; *taflan saçları, çimen derisi* ile *Frank Pakenham*'a fiziksel olarak çok benzemesi. İşte Whitcomb bu, diye geçiriyor Busner içinden küçümseyerek. Yumuşak levhaların geniş açılarla birbirine tutturulmasıyla yapılmış kolçaksız, modern İskandinav koltuklarda aşağı yukarı birbirlerine dönük oturuyorlar. Whitcomb'un omzunun üzerinden siyah vinil kaplı bir hasta kanepesi göze çarpıyor. Titizlikle tıraş edilmiş çene kemiğinin altındaki oyukta *kahverengi bir düğme* var ve Busner uzanıp buna basma dürtüsünü bastırmak için başını çevirdiğinde, Whitcomb'un *neye benzediğini bile unutuyor*. Konsültan doktor, hiç beklenmedik bir dolaysızlıkla soruyor, Neden? ve Busner cevap veriyor, Elimizde ciddi bir fırsat olduğunu düşünüyorum, tedavi için olduğu kadar araştırma için de. Whitcomb mırıldanıyor, Ciddi bir fırsat ... *Karşısındakinin kelimelerini istemsizce tekrarlıyor – tik bu!* Bugünlerde Busner'ın dikkatini her yerde çekiyor bunlar ... ne yalan söyleyeyim, seni anlıyorum Busner ama şaşırdım da, bize geleli daha –kaç?– altı ay mı oldu, sizin, ee, terapi topluluğu içindeki anlaşmazlıklardan ötürü artık araştırmadan uzak durmaya kararlı olduğunu söyledin. Whitcomb kendi terapi gruplarını

kurmayacak kadar örümcek kafalı değil – Busner, doktorun deyimiyle bu ortamların birine katıldı ve böyle de eziyet görmedi; hastalara zorla yasak ilişkilerini itiraf ettirmeler, daha başka – muhtemelen gerçek olmayan– hatalarını üstlendirmeler, ondan sonra da diğer hastalardan bin bir türlü eleştiriye maruz bırakmalar... Whitcomb da oturmuş *gitgide yükselen ve yuvarlaklaşan yakasıyla Kızıl Muhafızlar gibi asayişi kollayıp hastaları cezalandırırken hastalara eziyet edenlere arka çıkıyor* ... Kurul sana iş teklif ederken araştırma yapmayacaksın diye şart koşmadı tabii ama sen de takdir edersin ki sana asıl ... *mevki belirleme için hava fotoğrafı lazım.* Whitcomb'un duvarında asılı fotoğrafta hastane *bin beş yüz metre filan mı?* yüksekten çekilmiş, yaz gününün kuvvetli ışığında cephesi net seçiliyor, ön duvar boyunca küme küme meşeler, Londra çınarları ve dutlar, çimenler şerit şerit ... Ofisin demirbaşı herhalde, bir tabip albayın savaştan sonra Hava Kuvvetleri'ndeki silah arkadaşlarını kafakola alıp Hendon'dan kaldırttığı uçaktan çekilmiş olsa gerek. Ama niye insan böyle bir şey ister ki, diye geçiriyor içinden Busner. Friern ile baş etmenin tek yolu, içinde kendini kaybederek hastaneyi kendi başına bir dünya haline getirmek. Kuzey Londra'nın yüksek yamaçlarında kurulu bir malikane havası, hastaneyi hiç de yansıtmıyor. Hakikati görmek için irtifa değil, plan yeterli – gövde gibi ana blok, iki yana açılmış kanatlar, adeta şehrin üzerinde homurdanan, *psikotik patlayıcı yükünü salmaya hazır* bir bombardıman uçağı ... – Marcus'un anlattığı kadarıyla savaş yılları, *iki çukur arasında dipsiz kuyu* gibi olmuştu; hastalar karneye bağlanmamış, o sırada elde ne varsa onunla yetinmek durumunda kalmıştı. Hastaneye mısır unu sevkiyatı gelince günde üç öğün mısır ekmeği yemekten çırpı gibi bacaklarda yaralar açılmış, şişmiş kafalardan saçlar dökülmüş, nihayet akıl küplerinden biri hastaların derdinin pellagra, literatürde *Amerika'nın güneyindeki zencilerin resimleriyle* yer bulan bir beslenme yetmezliği durumu olduğuna

uyanmıştı. Doktorlar ve hemşireler savaşa gitmiş, çan kulesinin altında hizmete memur olarak çoğunluğu Yahudi hastalar kalmıştı; çünkü Hatch, Londra il sınırları içinde kalan ve akıl hastalığı belirtileri gösteren bin kadar kişinin, nemli topraktaki yosunların şekil verilmiş hali kadar neşeli olan hastane binası gibi oturup bekleşecekleri bir sığınak haline gelmişti. Tuvaletler dizanterili ishal ile tıkanmış, et tütsüleme tesisi et de odun da olmadığından hepten işlevsiz düşmüş, ayakkabı ve dokuma atölyeleri, bira imalathanesi ve fırın terk edilmiş, hastanenin Samuel Smiles gururu çaresizliğe düşerken savaş da kapıya kadar dayanmış, hedef şaşıran bombalar tüberküloz hastalarının tecrit edildiği üç villayı yıkarken bir başkası da kadınlar kısmının arka tarafındaki bütün camları kırmıştı. Savaş kapıya dayanınca nihayet hastalar kaçmıştı. Busner savaş sırasında ani nüks olaylarının yaşandığından kuşkuluydu; gerçekte –muhtemelen– bomba çığlıkları *insan seslerini bastırınca* hastalar en derindeki metro istasyonlarına sığınmış, burada da diğer çökkün insanlardan ayırt edilemez hale gelmişti. Onlar kaçsa da yerlerini alacak kırgın, marazlı ve dışlanmışlar, binaya yem olacak kadar düşkünler sayısızdı; hastanenin yüz yıllık bataklığına saplanmış, bunlar da karneye bağlanmamış olduğundan ağızları uyku ilaçları ve paraldehidle doldurulmuştu. Bahçede çisentinin ortasında duran İsimsiz Meczup Anıtı, *yeşermiş gözleriyle ne görüyordu ki?* Tepeden hışımla inerek hastanenin kurşuni postuna glikoz enjekte eden –*silkinmesi imkansız* gündüz kabuslarına uyandıran– iğnenin ucundaki damlada dünyanın yansımasını değil herhalde. Busner *celallenmemeliyim* diyor. – Dediğim gibi, işin araştırma kısmı bir olasılıktan ibaret ve Kurul'un görüşüne de saygılıyım. Ben daha çok bu post-ensefalit hastaları tek bir yere toplarsam daha yararlı olabileceğimi düşünüyorum. Şu halde, derken gülümsüyor, günümün büyük bölümünü hastanenin bir ucundan diğerine koşturmakla harcıyorum –. Dediği sırada da *keşke şu ke-*

limeleri tekrar içime çekebilsem diye geçiriyor içinden. Whitcomb buram buram ... *parfüm kokuyor – sportif bir tip, herhalde tel örgünün gerisinde –çtank!– edindiği ter kokusunu bastırsın diye içine yatıyor. Bravo, güzel sayı –!* Lafı gevelemiyor: Diğer hekimlerimizin bir şikayeti yok, hastanemizin biraz, ee, geniş olduğu bir gerçek; sen de gelirken bunun farkındaydın ... Busner, Whitcomb'un sözünü bitirdiğinden emin olmak için, *ne de olsa itaatsizliğe inanacak kadar çatlak*, bir nefes bekleyip daha akıllıca bir hamle yapıyor. Maliyetleri de düşünmek lazım. Bir garantisi yok ama postensefalitleri tek bir yere toplamak bakımlarını kolaylaştırır –dolayısıyla maliyeti düşürür– ve belki bazılarını taburcu etmek de söz konusu –. – Taburcu mu? Whitcomb ellerini havaya açıp, Hadi sana kolay gelsin! diyor. Busner bir avantaj hamlesi olacağını düşünerek cevap veriyor: Bu hafta 20'den birini kaybettik, bir başka hasta da hiç iyi durumda değil. Bir anda yapmayı düşünmüyorum zaten, belki kısım kısım ... Haydi yine eller havaya! Busner anlıyor ki Whitcomb'un *bütün numarası* bu – Aman aman! Benden paso, ama sakın İdari İşler'de, hele başhekimlikte yardımımı bekleme. Bebek senin, bakımı da sana it.

Tikli bir bebek, salyalı bir bebek, hadım edilip beyni alınmış bir bebek ... Koğuşun ortasında oturuyor, gözleri *hiçliğe dalmış*. Hemşireler ilgilenmiyor onunla, *bir garabet olan benden rahatsız da olmuyorlar* – kaldı ki Friern'da bunlardan *fazla fazla var*: Tımarhaneye bir tek akıl hastaları kapatılmıyor zira. Her şeyin ama özellikle bağırsaklarının kontrolünü kaybetmiş. Altına yapıp üstüne oturuyor, temizlikçi de çamaşır suyunu basa basa çevresindeki zemini aşındırdı. İlk kez olmadığını düşünerek, lağım tünelleri böyle kokuyordur herhalde diye geçiriyor içinden; deterjan ve dışkının birlikteliği, kutsiyetle küfrün havasız tünellerde buluşması böyle olsa gerek. *Akinezi, apati, otonomik rahatsızlık* – kadın terliyor, salyalar saçıyor, Busner büyümüş dalağındaki *asit kaynamasını* hissediyor, ülserasyonu adeta gözünde

canlandırıyor. Bu acı gerçeklere karşı benim elimde *jargon var* – dersine çok iyi çalıştı çünkü. Kadının *İsimsiz Meczup suratına* bakmak, belirli kelimeler kullanıldığında daha kolay: *bütünlüklü yüz maskeleme*. Yarı kapalı, görmeyen gözleri *gözkapağında klonus* olarak tanımlamanın tekinsizliği çok daha hafif. Suratı çocuk yüzü gibi, ağzı yüzü yerinde ve şekilli, ama çopur bir et yığınına gömülmüş. *Afonik* bir yandan da. – Bayan Gross? Bayan Gross? Bayan Gross? Üsteliyor ama nafile, *konuşturamıyoruz kendisini*. Busner gönülsüz bir hemşireden yardım istiyor ve birlikte dağkadını doğrultuyorlar. Tehlikeli obeziteye ek olarak gövdesinin bükülme kabiliyeti azalmışsa da, ayaklarını altına toplayabildiğinde üstüne düşeni yapıyor yine. Mesele, ayakta duruş pozisyonunu koruyamaması – üstündeki dikdörtgen pencere desenli elbiseye rağmen *bir Centre Point binası değil.* Yana yatıyor ve bir hastaya iki personel gibi, tarih yazmayan bir kadro olmasa, devrilip gidecek. Hemşire bıkkın: Bütün gün böyle duramam ki. Gerçekte Busner'a taş çatlasa beş dakikadır yardım ediyor. Hemşire uyuz: Daha bir sürü ilaç yetiştireceğim, başkalarının da bana ihtiyacı var. Ki yalan: *Sana kimse muhtaç değil.* Dolayısıyla Busner kadını bizzat temizliyor. Bacaklarının bokla tıkalı *Michelin bebeği* kıvrımlarında profesyonel mesafeyi korumak yerine farklı bir yakınlık hissediyor, zira yaptığı iş nihayetinde *bez değiştirmek*, feminist duruşunu tescillemek için sık değilse de ara ara yaptığı bir şey. Hasta özel takviyeli katafalkında karaya vurmuş yatıyor ve Busner kasık çevresini süngerle sildiği sırada bir homurtu koparıp dişlerini gıcırdatırken çıplak ayakları omuzlarına patır patır vuruyor – birkaç sinek *apışarasına* yakın yerlere konuşlanıyor ama önemi yok bunların. *O benim artık, olanca tomrukluğuyla benim.* Kalçasındaki bir yatak yarasına pansuman yapılmış, pansumana bezgin personelden üsteleye üsteleye alınmış bir külot geçirilmiş, Busner tripodunu ve Bolex kamerasını alıyor. İçinden geldiği gibi çalışıyor, yapacağını netleştirmiş de-

ğil. Willesden'da ve öncesinde, sanrılı kişilerin çarpık algılarına karşı nesnel görüntüler koymak için fotoğraftan yararlanırdı. Aynı amaç doğrultusunda hastalara sodyum pentotal enjekte ettikten sonra kayıt cihazına başvururdu. Bazen LSD triplerinde onlara kılavuzluk ederdi – bunların hepsinin değişken sonuçlar verdiğini ancak şimdi kabulleniyor. Fakat bu durum farklı: Leticia Gross muazzam yağ katmanlarına gömülmüş ve tam bir atalet içinde; devasa bitikliğinin hareketli görüntülerini sunmak hiçbir derde deva olmayacak. *Ama yine de ... Yine de ...* bir ses var içinde. Audrey Dearth'te olduğu gibi bu hastanın da içinde bir abartılı tikler konçertosu icra edildiğini seziyor, bir yandan alonualonualonual, diğer yanda atsaçıatsaçıatsaçıat, beraberinde kaşınma, uzanma, direnme. Kamerayı kurduğunda vizörde bir Matterhorn: gözleri cadı kazanları, yanakları buzullar. Işık ölgün ama yine de düğmeye basıp *bekliyor ... bekliyor ...* – Nihayet, diye anlatıyor Busner, Jonathan Lesley'ye, bir hemşireden kağıt kıskacıyla paket lastiği isteyip makineye sürekli çekecek şekilde bir düzenek yaptım. Bu makara yirmi dakikalık ama diğer üçü birer saatlik. Lesley'nin üzerinde deri saç bandı, deri bileklik, deri pantolondan başka bir şey yok. Omuzlarında sivilceler var ... kadının *tıpkısının aynısı*. Steenbeck kurgu konsolunun başına oturmuş ağır bakalit düğmeleri çeviriyor - Euston'a giden ana tren hattının yanındaki bu ahşap kulübenin içi çok sıcak. Pencereye gerilmiş karartma bezinden, toz taneleriyle yüklü bir ışık huzmesi sızıyor, bobinler giderek artan hızla dönüyor ve konsolun ekranında Leticia Gross'un esrarı *et denizinde sağanak esmiş gibi* kımıldanırken bebeksi dudaklarının köşesinde belli belirsiz bir küçümseme ortaya çıkarken sol alt köşede beyazımsı bir nesne kabarıyor – Patapatapatapata! diye çırpınıyor makaranın ucu. Mona Lisa anasını satayım, diyor Lesley ve deneme çekimlerinin yirmi dakikası tamamlanmış oluyor. İkinci makarayı bobine ustalıkla yerleştiriyor – tek ustalığı da bu, diye

geçiriyor Busner içinden. Lesley, Multimedya Koordinatörü gibi şaşaalı bir unvana sahip olduğu Willesden Kavram Evi'nde, adına hasta denmeyen hastalara da ustalıkla *yerleştiriyordu*. Busner, işte bu tacizin yanı sıra bok sıvanmış duvarlar, kırık pencereler ve ikide bir çağrılan ambulans nedeniyle topluluk tedavisine yönelik bu başarısız girişimden sıkılıvermişti. Tırrrrrr! Leticia'nın dudağı küçümsemeye devam ederken, beyazımsı nesne kabarıp bir el şeklini alarak kadının yüzüne doğru ilerlediği sırada patapatapata! Lesley, 16 milimetre ile bundan hızlı sarılmaz, derken, gerilla film yapımcısının çöreklendiği döner koltuğa arkadan elleriyle abanan Busner, önündeki adam *her bir gözeneğinden* cinsel açgözlülük tabahhur ettiği için mi elini omzundan meme ucuna doğru *okşayarak indirirken* bir yandan da *pis kulağının arkasını öpme* dürtüsüne kapıldığını sorguluyor. Evde durumlar iyi değil – hatta gergin, *havalar ısındıkça Miriam bana daha da ters bakmaya başladı* – tırrrrr, el filme *ay gibi doğmaya* devam ediyor, ağız kırışıyor, *çukurlu suratta* gölgeler dolaşıyor, bunların Leticia Gross ve pencere arasında gezinen hasta ve personelin gölgeleri olduğunu Busner şimdi anlıyor. Eğer, diyor içinden, eğer ... eski fotoğrafların poz süreleri çevreden geçenlerin gözle görünmez kalıntılarını, oturanların yaka balenleriyle, selüloit göğüslüklerle ısırılmaktan buruşan suratlarını gümüş nitrat kaplı cam hücrelere dakikalar boyunca hapsedecek uzunluktaysa, bu filmlere ne demeli? Şunu demeli: har vurup harman savurduğumuz saatleri toplayarak sürekli ve kalıcı bir Şimdi haline getiriyor. Patapatapatapat! Ama bunun öncesinde bir sahne var ki iki adam da gördü: Leticia Gross belli belirsiz dudaklarını büzerken parmaklarıyla saçlarını karıştırıyor. Vay anam, diyor Lesley, galiba sana iş atıyor Zack. Hakikaten öyle, diye geçiriyor Busner içinden, iş atması iki saat yirmi dakikasını aldı, üstelik –bu kısmı dışından söylüyor– ben orada değildim ki. Lesley ilgilenmiyor ve Busner içinden: her zaman bir kooperatifte olacak bu adam

ama saçmalığa bak ki içinde zerre kooperatifçilik yok, tek bildiği vahşi takas. Kurgu makinesinde geçirdiği saatlere karşılık mükerrer Valium reçetesi ... *ki olacak iş değil.* Lesley halihazırda Londra Film Kooperatifi'nin üyesi ama Busner onu Makkabileri intihara, Komünculeri barikatlara sürüklerken hayal edebiliyor – *hangi gruba yazılacağını da Enoch olsa bilirdi* ... – *Zar gibi* yeni metal paralar Busner yürürken cebinde boğuk boğuk şıngırdıyor. Burada ne alt koridorun pürüzlü şap zemini ve göstermelik kartonpiyerleri, ne de hastanenin orta bloğunda başlayıp birinci kısımda floresan ışıklar, telli camlarla ayrılmış boyalı bölmeler, kutu kutu oturma üniteleri ve kokmaz-bulaşmazlığıyla insanın tahammülünü zorlayan muşamba şeklinde üreyerek yayılan zevksiz tadilat virüsü var. Hasta İlişkileri Ofisi'nden geçtiği sırada Busner, minderli bankta oturan ve dayılanan iç sesleri olmasa *müzmin müşteki* sayılabilecek üç orta yaşlı adam görüyor. Parlamış eski takım elbiselerinin –mavi, kahverengi ve daha kahverengi– içinde bir ordudan yeni terhis olup kendilerini uygun adım yerine ayak sürümeyle yürüyen, kolları hep düşük yeni bir orduda bulmuş gibiler. Acımasızca düğümlenmiş naylon kravatları ve çok düğmeli yelekleri ... *şimdiden bir kenara itmiş onları* – gelecek *yaka bağır açık ve zzzıt diye geliyor!* Gelişini buradan görmeye olanak yok tabii: Busner'ın yürümekte olduğu birinci kat koridoru başka herhangi bir kurumda olsa acı verici uzunlukta sayılırdı, burada is alt tarafı bir bağlantı ... *delilikle melankoliyi birleştiren.* 24, 25, 26 ve –ne alakaysa– 54 numaralı koğuşların kapılarının önünden yürüyor. Koridorun sonunda sağa döndüğünde silindir şeklindeki kuş evini ve kafes telini didikleyen muhabbetkuşlarını, papağanları görüyor. *Ne acımasız bir mahpusluk* bütün içgüdülerin *kıt-kıt-kıt gagalamaya, uçamadan kanat çırpmaya ve dünyalarının tavanından başaşağı sarkmaya* indirgenmesi ... Devam etmeli; ancak hastanenin düzenini içselleştirdikten sonra kumaşını idrak edebileceğini yeni yeni anlıyor.

Dar kemerli pencere, payanda ve pervaz şaşmaz bir ölçüyle tekrar ediyor ve araları, çatlamış kırık beyaz boyayla kapatılmış. Acaba hangisi daha kötü? Bunu sürmenin muazzam bıkkınlığı mı, bir çivi çakmamanın umursamazlığı mı? Biteviye bir şlap-şlap-şlap ile diğer uçtaki Orta Güvenlik Ünitesi'ne doğru yürüyor. Çelik kapısının ardında boğuk bağırışlar ve çatlak seslerle şarkılar duyuluyor. İçeridekilerin *aşka gelmiş* çocuklar mı, olağan yüz yamultma ve kafa toslama ekibi –*deliliğin dibi*– mi olduğunu merak ediyor. Yine de kronik koğuşlardan daha iyi sanki; oradaki *totaliter hayal gücü eksikliği* sayesinde hastalar *dikdörtgen içinde dikdörtgen içinde dikdörtgenlere* hapsedilirken değerli dikdörtgenleri sigara paketleri ve kibrit kutuları ellerinden alınıyor. Son köşeyi dönüp Yirminci Koğuş'a giden kırk metrelik düzlüğe girmeden önce bir pencerenin yanında duran Busner, Bahçeler Müdürlüğü'nün ziftli kağıt kaplı çatısına bakıyor. Bunun gerisinde güdük bir elma bahçesi var – geçen ay şunların gölgesinde bir yürüyeyim dedi de, ağaçların omzuna geldiğini o zaman fark etti. Bahçenin yanındaki yolda durmuş bir kamyondan Corona kasaları indirilmekte, bunun da ilerisinde birkaç müştemilat ve ek binadan sonra hastanenin bahçesini Kuzey Çevreyolu'na kadar uzanan eğimli *lağım çiftlikleri ve bok tarlaları cehenneminden* ayıran duvar bulunuyor. Bunu geçince bir golf sahasından *dışkı yürüyüşü* ve ikiz villaların sıralandığı bir sokaktan geçişin ardından çıkılan yeni bir düzlükte *Alexandra Sarayı: Schloss Weltschmerz ile ikiz bir Gotik bok yığını* ... Belki, diyor içinden, hastaları havalandırma için oraya götürmeli. Suyu boşaltılmış, eskiden uçaksavarların bulunduğu beton kaideleri dökülen tekne yüzdürme havuzunun çevresini dolaşırlarken yeni yandaşının *zaman içinde tikler geçirdiğini* görüyor. Ne bulacaklardı devasa Saray'ın içinde? Hiç: düğünlerden sonra üst üste istiflenmiş yaldızlı sandalye tepeleri ve yüksek tavanlı salonunda ilk televizyon sinyalinin hayaleti dışında hiç. Busner'ın kolunun

altında, post-ensefalitlerin fotoğraflarını koyduğu şişkin karton dosyalar var. Hastaların yalvar yakar toplanması işi çoktan başladı, ilk olarak da Audrey Dearth taşındı. Yatılı okullarda hiçbir şey öğrenmediyse yalvarmayı, yaltaklanmayı, kılıfına uydurmayı öğrendi; şimdi son bir hareketle koğuşa girdiğinde hepsini sıralanmış ve birbirine eklemlenmiş görüyor; sanki St Cuthbert'ın ateş tuğla spor salonu Highdown'ın beton fen bilimleri bloğuna tutturulmuş, o Clermont'taki şapelin pembe granit duvarına çimentoyla yapıştırılmış, şapelin sundurmaları Charterhouse'un beş avlusunun üzerine uzanıyor, avlu duvarları giderek alçalıp *Heriot-Watt'ın eski kentin ta göbeğindeki bisiklet parkına dönüşüyor* ... – Okul hayalleri böyle sürüp giderdi de, kapıyı açtığında *kadavralar arasında bir bar kavgasının* tükürüklü, ısırıklı, bağırtılı kargaşasıyla burun buruna geliyor. Busner'ın ilk düşüncesi: Ulan! Bugün Enoch'un izin günü – zira iki yaşlı kadın hastanın, camlı hemşire odasının hemen yanında birbirine girmiş, birinin dişlerini diğerinin kat kat gerdanına saplamış olmasının, yerdeki kan damlalarının başkaca açıklamaya ihtiyacı yok. *Kara poşet tomarı* kılıklı, ablak yüzlü, saman saçlı kadının, yeni ele geçirilmiş kıymetli bir *ensef* olduğunu fark ediyor. *Canavar dişlerini* öyle bir geçirmiş ki, diğer hasta mikrosefal başını ileri geri sallarken –. Busner'ın ikinci düşüncesi: Dosyalar! Gördüğü manzara karşısında kollarını açınca dosyalar uçup fotoğrafları, belgeleri ve büyütülmüş film karelerini ortalığa saçtı. *Hay lanet olsun!* Kaç aylık emek var burada; bir hastayı o koğuştan diğerine geçirmek için diğerini ya hastanenin kendi krematoryumuna, ya dış dünyaya ya da başka bir koğuşa yolladı ama her ne yaptıysa hep *oyunu bir adım ileri götürmek için*; Busner bu işi seksener metrelik hastane koğuşları üzerinde oynanan bir dama oyunu gibi gördü hep. Hastalar da personel de dama taşları: Mboya, Perkins'in üzerinden atlayarak 20'deki enseflerin yanına geldi ... *asıl o Perkins'i göndereydim krematoryuma*... Bu ne böyle? diye böğürü-

yor kendini dalaşın ortasına atan hemşire Inglis'e, o da Neymiş bu? diye böğürerek karşılık veriyor, Görüyorsunuz ne olduğunu Doktor Bey! Leticia Gross'un *Alexandra Sarayı* omuzlarını gönülsüzce kavrıyor – gönülsüzce; çünkü sıçramış kan ve tükürüklere, iki kadının *cayırçığrışlarına* rağmen, diğerinin çenesini gevşetmeden bu kadını kurtarmanın yolu olmadığını kavrıyor. Inglis telaşla: Şemsiyeyi getirin doktor bey, şemsiyeyi! diye bağırıyor. Busner bunun personel arasında yaygın bir şifre olduğunu biliyor ve nefret ediyor. – Eeeerarrr'rrra'rrra –! – Doktor bey, lütfen! Busner'ın içinden bir ses, Mboya'nın Inglis'ten pek hoşlanmadığını söylüyor, ama kendisi onu yeterince kabiliyetli, daha da önemlisi, Busner'in yapmaya çalıştığı şeye ilgi gösteriyor. Bir tür Afrikalı-Karayipli çekişmesi olduğunu tahmin ediyor ama kökenine dair hiçbir bilgisi yok; çekişmeseler de iyi olur diye düşünüyor çünkü müttefike ihtiyacı var. Kağıt tomarlarına basıp kaydıktan sonra *haddinden yavaş* doğruluyor, o arada başka bir hemşire elinde şemsiye, uç … *demirinde* bir klorpromazin damlasıyla yetişti bile. Beyaz yüzüne kan yürümüş hemşire Vail, Doktor bey, siz mi… diyecek oluyor, Busner ise Rarrr'rrra'rrra gümbürtüsünü bastıran bir sesle Aman aman, buyur! dedikten sonra, *iğne saplanırken yeri tepeleyen çatlak topuklardan* başını çevirip diğerlerine göz atıyor, *kaldı ki ben yapacağım* Leticia'nın dikişlerini ve pansumanını – belki bir de hemşirelere *benim malımı* emanet etmekten hâlâ çekinen Mboya. Busner daha sonra saldırganı sessiz bir odada, gözetleme deliğinden inceliyor – plastik bir lazımlığa tünemiş, dalgın ve düşünceli bir halde kaykılmış otururken son derece acınası halde. Cüssesi bir çocuğunkinden iri değil, yanakları göçmüş: *Tabağını almışlar.* Küçük kafasını kaplayan tüylerin *–bit mi yoksa?–* arasından prefrontal lobotominin izleri açıkça görülüyor. Inglis *dememiş miydi zaten*: Koğuşa yeni hastalar getirirseniz bunlar olacak Doktor Bey. Biliyorsunuz bunların huyunu, değişiklikten hiç hazzetmi-

yorlar. Hele bu, şişman kadın 24'ten geldiğinden beri rahat durmadı, tepesine biniyor, damarına basıyor, daha neler neler ... Hepsi de anlaşılır şeyler çünkü Leticia Gross'un cüssesi bile *sırf orada bulunduğundan dolayı* saldırıya davetiye çıkarıyor. Gerçi yeni gelenler arasında, Yirminci Koğuş'un gediklilerini –kopuk şizoidleri ve piç bebekleri tarafından daha iyi bir hayat uğruna çoktan tımarhaneye terk edilen zamanın asi kızlarını– daha fazla rahatsız edecek tipler de var. Busner burayı diğer tüm savaş alanlarına benzetiyor: Erkekler arasında ölüm oranı daha yüksek –kırklı yaşlarındaki erkeklerin her yıl yüzde yirmisi ölüyor– kadınlar ise adet dönemleri aldıkları ilaçlarla baskılanmış halde yaşayıp gidiyor ve *şişkin bir geriatri embolisi* haline geliyor ... Yararsız –hatta kontraendike– ilaçlardan kesilen Busner topluluğu koğuşa yayılmış, fakat amfetamin eksikliği, Leticia Gross gibi durgun post-ensefalitleri daha da sıra dışı bir durağanlığa iterken, hiperkinetikler ise klorpromazin şemsiyesinin kapanmasıyla birlikte tik, spazm, kasılma sağanağı altında, yıldırım hızında ve gücünde hareketlerle çırpınıp duruyor. Uykulu enseflerin bakıcıları, bunları *yerlerinden kaldırabilmek için bile* çeşitli stratejiler geliştirmiş: Pinpon toplarını tutup bırakarak ya da gürültülü tıkırdayan saatler takarak onlara *ayağa kalkabilmek* için her seferinde yeni baştan öğrenmeleri gereken devinim dizilerini yeniden ayarlayabilecekleri bir tempo veriyorlar. Fakat uyanık ensefler *–kara yıldızcıklar–* söz konusu olduğunda Busner ancak onlara bir deneme çekimi yaptırıp filmi ağır çekimde oynatarak akatistik fırdönümlerini parçalarına ayırabiliyor ve bu şekilde –Helene Yudkin örneğinde olduğu gibi– seksen yedi farklı tik bulabiliyor, bunlar arasında saç düzeltme, burun kıvırma, boyun kütürdetme, sutyen askısı şaklatma, ayak bileği çevirme, ayağı yere vurma, dize şaplak atma, bakır bileklik çevirme, dil çıkarıp sokma, kulakmemesi çekme, bluz yakası düzeltme, bacak bacak üstüne atıp indirme, yanağın içini kemir-

me, tükürük yutma, kaş çatma, omuz silkme, nefes tutup bırakma, parmak çevirme, etek çekiştirme, daha neler neler... Bunların üzerine objektifin yakalayamadıkları da var, mesela verbi-verbi-verbi-verbijerasyon, yani kelimeleri kelimeleri kelimeleri veya bazı cümlecikleri veya bazı cümlecikleri veya bazı cümlecikleri sonsuz kere tekrarlama ki, bu da tiklerin dengeleme unsuru gibi, adeta *biri diğerini yürütüyor*. Minyon tipli, esmer, mükemmele yakın bir Sefarad prensesi olan Yudkin, genç kızlığında donup kalmış ve üzerinden tekrar tekrar geçen hareket fırtınasından her nasılsa etkilenmemiş sert hatlı yüzüyle Busner'ın en fotojenik hastalarından biri. Onun filmleri Lesley'nin kurgu konsolunda saniyede on altı kare hızda oynatıldığında anlaşılmaz bir hareket silsilesi olsa da, önce sekiz, derken dört, nihayet iki kareye yavaşladığında Yeni Dalga ile yüz yüze geliyor: Hareketlerini abartılı gösteren sadece kurgusu, tek tek bakıldıklarında ne orkestrasyon ne senkopasyon bakımından olağan jest repertuarının dışında kalan hareketler bunlar ve Busner filmleri inceledikçe küçük, virtüözce yapılan kabuk koparma ve saç ucu kırma hareketleri ile denizaslanı esnemeleri ve goril göğüs yumruklamaları arasındaki aşamalı çeşitlemelerin *opera ihtişamında* olduğunu fark ediyor. Bu sıçramalar o kadar ani ki, birini kameraya çekebilmesi haftalarını aldı, ama bir kere ağır çekimde izledikten sonra artık canlı performans sırasında da *una corda'dan sostenuto'ya* kadar takip edebiliyor, ayrıca Yudkin'in giderek şiddetlenen vahşilikteki tikleri ve paramparça aritmisinin –hep değilse de çoğunlukla– hiperkineziden akineziye düşüşün prelüdü olduğunu, iyice yükseldikten sonra en derine ineceğini, bir Jacques Tati şamatasından tek bir donuk kareye dönüşüp olanca barok müzikalitesinin *tek ve monoton ve sürekli bir notaya* indirgeneceğini artık seçebiliyor. Helene Yudkin, Busner'ın karşısına bu sendromun en aşırı şekliyle çıksa da, Busner ilk göz ağrısı olması nedeniyle Audrey Dearth'e daha

büyük bir bağlılık duyuyor. Böyle günlerde erkek yatakhanesinin önünden geçip *Çarmıh Kaidesinin Dibinde Üç Figür Etüdü* şeklinde yatan, fizikleri birbirinden farklı olsa da aynı hipotonik duruş bozukluğu ile çarpılmış Ostereich, Voss ve McNeil'a bakarken düşünüyor: Acaba kadın sürekli psişik acı çekerken ben onun sofrasını unutuş ilaçlarıyla mı donatıyorum? Kadının oturduğu yatak özenle düzeltilmişse de hiç değilse parmaklıksız, ayrıca *özel dolabı da var*. Duruşu, ona sessiz odadaki prefrontal hastayı hatırlatıyor: Küçücük çarpık vücudu *grevde*, serebral korteksi *iş yavaşlatmış*, yüz maskelemesi ise *bütünlüklünün de ötesinde –trajik bir riktus* durumu, o kadar durağan ki, bir sinek üstdudağına konup *aheste aheste gezintiye çıkıyor. Neleri düşünüyor olabilir?* Bir şeyler düşündüğü kesin. Busner enseflerin ağızlarından kaçan küçük ipuçları, ses verilmiş düşünce kırıntıları sayesinde anladı ki, arabeyinde, hipotalamusta ve substantia nigrada ne hasar meydana gelmiş olursa olsun, bu beyin harabelerinde hâlâ oturanlar var. Bakımsız zihinlerin üst katlarında hissiyat hayatını sürdürüyor ama *hapishane içinde hapishanede* onlarca yıldır kapalı tutulmanın çok şiddetli etkileri de olmamış değil. Toparladığı dosyalarını Audrey'nin yatağına koyuyor ve birinden çektiği bir tomar siyah beyaz fotoğrafı gri hastane battaniyesine yayıyor. Geçen gün, diyor lüzumsuzca, sizi filme aldığımda bir şey dikkatimi çekti Bayan Dearth – Audrey ... Varlığını algıladığına dair bir işaret yok kadında – neden olsun ki? İnsan *bir hayalete* selam verecek değil ya: Daha önce hep yaptığını gördüğüm bu hareketleri yapıyordun yine ... Yumuşak elleri havayı okşayarak görünmez tekerler çeviriyor, soyut kollar çekiyor. Kötü bir taklit olduğunun farkında o da. Kadın bu hareketleri çok dikkatli ve istikrarlı bir şekilde yapıyor; makine kullanımıyla bağlantısı çok açık olan el hareketleri, hayalinde kullandığı makinenin somutluğunu, gücünü, ritmini makine olmasa da koruyor. Seksen bir yaşında ve hâlâ didişiyor,

ama neyle? ... aynen bu şekilde, acaba diyorum, neyle uğraştığını söyleyebilir misin bana? Busner'ın sorusu aslında lüzumsuz çünkü cevabı bildiğini düşünüyor. Film Kooperatifi'nde 16 milimetrelik filmleri yapıştırıp tab etmekle uğraştıkları sırada, ukalanın teki Lesley'den bir tırnak kubar dilenmeye karanlık odaya daldı, cehennem ışığında asılı fotoğrafları görünce de, Olaya bak, bu kocakarı torna tezgahında çalışıyor – deyip üzerine açıkladı: Bakın, şu eliyle volanı çeviriyor, gayet açık – tezgahı döndüren teker o – şunda da başlığı aşağı yukarı hareket ettiren kolu çekiyor ... bakın burda da başka bir kol çekmiş, mandreni açıp tornaladığı parçayı çıkarıyor. Evet ... ukala dümbeleği nasıl memnun kendinden ... kesin torna tezgahı bu. Busner sordu: Peki yaptığı şey ne? Bunun üzerine keş, sallamaz tavrına geri döndü: Ben ne bileyim ulan? Bir yaz tatilinde Wolverhampton'da demircide çalıştım alt tarafı – bu torna tezgahlarıyla her türlü metal işlenebilir. Hem, dedi burnunu çekip *üstü başı pis şerefsiz çocuğu*, fotoğrafta da göremiyoruz, di mi? Şimdi Busner, *Bovril* kokulu ağza doğru eğilerek, Burdayızçünküburdayızçünküburdayızçünkü burdayız çünkü, gibi, diğerlerinden de duymaya çok alışık olduğu laf salatasını dinliyor. Büyütülmüş kareleri teker teker burnunun dibine kadar sokuyor ama kadını bu kadar kendinden geçiren her neyse, burnunun ucundaki görüntü değil. Burdayızçünküburdayızçünküburdayızçünkü diye zırıldamaya devam ediyor ve Busner çileden çıkıyor, bir an kadına vuracak gibi oluyor. Miriam ve diğer tüm dediğim dedik kadınlar onun suretinde karşısında şimdi ... Derken kaygan bir şerit son baskıdan koparak döne döne yere iniyor, *Bu ne böyle?* filmin ikinci negatifi *Lesley iki tane çıkardı herhalde*, düşünmeden başparmağı ve işaretparmağıyla sıkıştırarak pencereye tutuyor ... *Bugün yemekte ne var acaba–?* Karelerin ikisi *senkronsuz:* Birinde sağ el görünmez kolu çekerken sol el görünmez volanı çeviriyor, ama diğerinde sol el kolu çekerken *mandren mi bu?* sağ el boş

duruyor. Busner üçüncü kareye baktığında, birinciyle aynı sekansta olduğunu fark ediyor! Bok rengi boktan Austin'in ön lastikleri Winnington Road'da krater kadar bir çukura dalınca araba olduğu gibi *yerden kesilip şasinin içinde bir ters salto atıyor: Ay'da araba kullanıyorum, neye işaret acaba?* Enseflere tik gelince muazzam bir hızda geliyor; film çekimi ve kare kare analizi işte bu yüzden, kas ishali gibi boşanan hareket yağmuru içindeki tikleri birer birer bulup çıkarmak istiyor – ama bu ... bu zaman atlamalarını anlamak mümkün değil. Lazer bakışlarını şeridin kalanı üzerinde dolaştırıyor, *Transkriptaz mı oldum ben?* ve bu serseri karenin ait olduğu beş karelik sekansı filmin başında buluyor, *Yabancıyım bu dünyada ... Yerimden yurdumdan uzakta ... İçimde sıla hasreti ...* iyi de, anlamı ne bunun? Kadının bir sekanstan diğerine atlayıp sonra ilk sekansa dönebilmesini nöron düzeyinde anlaşılabilir bulmakta zorlanmıyor, asıl serebral düzeyde yapabilmiş olmasını şaşkınlıkla karşılıyor: *beyni ... zamanın dışında ... çok uzakta ... başka bir yerde ... başka bir* gelişim aşamasında, dedi Willis o sabah toplandıklarında – üniversiteli elemanlar, münazara kulübünden bir iki kişi ve herkesin, özellikle de Drummond kazma, kürek ve iş için gerekli diğer aletleri tepeleme doldurduğu el arabasıyla geldikten sonra *tuhaf bir saygı duyduğu* Stanley. İşte o Stanley, *elini kirletmek istemez* gibi görünmeye hiç niyeti olmadığından bir kazma kapmış ve öylesine birkaç kez sallayarak bu tür işlerin hiç yabancısı olmadığını gösterdi, tıpkı iş ilerler ve güneş gökte yükselirken içinden durup durup tekrarladığı ifadeyle başka bir gelişim aşamasının yabancısı olmadığı gibi. Başka bir gelişim aşaması, Willis'in ekonomi-politik üzerine bildirilerinden çıkma bir lafa benziyordu –Stanley o bildirileri sonuna kadar okuyabilmek için tüm gücünü kullansa da zekasının *korkutucu derecede durgun* olduğundan şüphelenmeye başlamıştı; çünkü ne kadar uğraşırsa uğraşsın, başladıktan kısa süre sonra başka bir gelişim aşaması, uyku olu-

yordu. Üniversitelilerin tiplerine *kıçlarıyla gülseler* yeriydi – çuval gibi kıyafetlerinin üstüne yakalıklarını ve kriket kazaklarını geçirip gelmişlerdi. Adamların kafasındaki işçilik anlayışı, taktıkları kesin olan getrlerini *yahu gelin iki çulluk vuralım* diye bir diş daha sıkmaktan ibaret. High Street'e bağlanan arnavutkaldırımlarını deştikleri ilk bir iki saatte moralleri yükselirken, bundan sonra deneyimsizlikleri açık vermeye başladı. Gerçekte Stanley, kol emeği konusunda –bazılarının yüzleri alevlenmiş– bu iriyarı elemanlardan daha deneyimli değildi, ama her işin kendi süresine göre bir ritmi olduğunu ve *takatin korunması* için bu ritmin tutturulması gerektiğini anlıyordu. Üniversiteliler hâlâ çene çalıyordu – Willis'in kendine göre sosyalizm anlayışına bağlılıkları ne olursa olsun, bu olay onlar için *bir espriden ibaretti*: hayatlarında hiç ama hiç çalışmamış olduklarından da işi *günübirlik gezi* gibi görüyorlardı. Taşları alıp sopa niyetine de kazma kullanarak kroket atışları deniyorlardı. Drummond bunları *hizaya sokmak için* çırpınmaktaydı, yolda bir aşağı bir yukarı yürüyor, adamlardan birine toprağı sıkıştırmasını, diğerine molozları atmasını, bir başkasına Coach & Horses'a kadar gidip zencefilli bira almasını söylüyordu – zencefilli olacak yalnız. Goril gibi bir adam Drummond, kafası *iki futbol topu kadar*, ama ne kadar tepinip böğürürse böğürsün üniversiteliler onu hiç iplemiyor, biraz daha bastırırsa *sarakaya alıyorlar*, almazlarsa ayıp. – Baksana Drummond, hayvanat bahçesine gelen gorili gördün mü? Yo, niye göreyim? Oğlum, kız kalkmış ta Afrikalardan buraya kadar gelmiş, insan soydaşına bir hoş geldine gitmez mi? Evet abi, ayıp ediyorsun, kız o kadar süslenmiş püslenmiş, yoksa Afrikalı soydaşlarının dişilerine bir garezin mi var? Drummond bir o yana bir bu yana yürüyor, iş pantolonu beyaz toza bulanmış – yüzü mosmor, şapkasının siperliğine sıkıştırdığı mendil saydam bir peçe olmuş, içinden dolgun gerdanının kıvrımlarını apaçık gösteriyor *bir-ki*-üç, *o benim işte*: hiç rahat değ-

lim, hiç de rahat olmayacağım bu tiplerin yanında, Adeline ile ilişkimden sonra ... Stanley'yi tam bir erkek yapan ilişki, bu *milli bile olamamış* sütoğlanlarından ayırıyor; oğlan demişken, Adeline'in bunların liselerinde ve üniversitelerinde yaşandığını iddia ettiği hayvanlıkları saymazsan – hiç zorlanmıyor o hayvanlıklara inanmakta Stan; o kadar saf olmadığı gibi, Picadilly'de koli kesen kırıkları da gördü, birtakım meşkuk adamların Muhafız Alayı meraklarını da, Scots Gate'teki bazı barlara takıldığını da biliyor ... eller, sırtlar ... boyunlar – şöyle alıcı gözüyle süzme ... *hayvanlık*. Uzun ve sıcak Ağustos sabahı boyunca çalıştılar – eski arnavutkaldırımlarını söküyor ve yolu tesviye ediyorlardı; gerçi Willis yeni asfalt kaplamayı dökmeleri için doğru dürüst bir müteahhitle anlaşmıştı çünkü bu *muhallebi çocuklarının laylaylom yapacağı bir iş değildi*. Kriket kazakları, kaldırıma bir yığın halinde bırakılmıştı. Üniversitelilerin dalga geçtiği Drummond'ın en büyük talihsizliği, ağzına büyük gelen *balık kuyruğuydu*, altdudağında köpükler içinde çırpınıp durdukça suratına bir balık salaklığı veriyordu. Münazara grubundan Addison ve Poole daha özenli ama aynı verimsizlikte çalışmaktaydılar, işin sahibi olan Willis ise sokaktan gelip geçenlere durumu açıklamayı vazife bilmişti, önce Hampstead Metro İstasyonu'ndan şehre gidecek olan beylere, sonra bakkal ve kasap çıraklarına, nihayet ellerinde şemsiyeleriyle salına salına yürüyen şık hanımlara ve peşlerindeki bebek arabalı; kilim, sepet ve Vale of Health denen bir yerde – Stanley buranın adını duymamışsa da Willis ona *şairlerin mairlerin, Johnnie Keats tayfasının* uğrak yeri olduğunu lüzumundan fazla önem vererek anlatmıştı– sayfiyeye çıkmak için gerekli bilumum araç gereç yüklü bakıcılarına. Hakkını teslim etmek lazım: Willis sosyalist düşünce biçimini ayrım gözetmeyerek, herkesi aynı ilgi ve saygıyla yolundan alıkoyarak sergiliyordu. Küstah bir telgraf ulağına emeğin kutsallığı konusunda söylev çekerken, içinden keşke benim de olsa dediği çok belli şaşkın el

arabacısına makinelerin çirkinliğine dair vaaz veriyordu. Homurdanan sokak sakinlerini yatıştırmak için bu kısa kıvrımlı yolun ve kaldırımlarının yasalar önünde özel mülk –kendi mülkü– olduğunu anlatıyor, her ne kadar Belediye'den izin almak gerekmese de, inşaat projesinin ayrıntılı planlarını herkesin inceleyebilmesi için Belsize Park'taki belediye binasında askıya çıkardığını söylüyordu. – Willis ayakta şimdi, sakalı göğsüne takılıyor, özel kesim Jaeger bisiklet takımı vücuduna oturuyor, çorapları de öyle – *casus romanı gibi*, tepeden tırnağa parlak bir adam, dedi Adeline, bildiriler dağıtıyor, Üniversite'nin fakülte dışı bölümlerine dersler veriyor. – Sen hiç bilmiyorsun bunları ... Stanley'nin üstüne çöreklenmiş tıslıyor, bir bacağı Stanley'nin bacaklarının arasında, diğeri karşısında, yüzü Stanley'nin göbeğinde, *nefesi Küçük Stanley'nin yüzünde* ... Rollerini sürekli değiş tokuş ediyorlardı, *o-ben-olsun, ben-o-olayım*, körü körüne inanıyordu başka kimsenin anlayamayacağına Adeline'in yeşil şönil içinde acı kaybı için hıçkırarak ağlamasını ... *Canım Pierrot!* Stanley de aynen gözyaşları içinde Norr'dan Carshalton'a doğru çukurlu yolda yürürken izin günlerinin bitiminde istasyondan dönmekte olan Rose ve Grace ve uşak Tully ile karşılaşıyordu – tanımıyorlardı onu, oysa Stanley çok gözetlemişti onları hanımlarının giyinme odasından, çalıların gizlediği bahçe yolundan – hem içeriden hem dışarıdan gözetlemek insanları ... *bir başka türlü hizmetkarlık mı acaba?* Bir tür *hizmet verdiği* ve aşığıyla kafa kafaya verip buldukları gizli geçitler ve merdivenlerde dolandığı kesin. Stanley taşlardan birini yerine bırakırken Drummond'ın da her zaman hizmette olacağını düşünüyor: *Omdurman, Krugersdorp, Lhasa ... Hampstead High Street* ... tam oradan, herhalde bir çamaşırhaneden, sabun kokusu yükseliyor hava ısındıkça ... bunaltan öğle sıcağında başını yukarı kaldıran Stanley, gökyüzü divanında tek bir *bulut minder* görüyor – bir zeplinin gövdesinin içinde durduğunu ve göbek gibi taşmış su-

nağından baktığını ürpererek hayal ediyor. Albay Cody'nin *fırdöndü pikesini* düşünüyor – Adeline kombine bilet sözü verdi, önce Hendon'da havada sekiz çizecek, sonra Adeline ile birlikte Golders Green Hipodromu'ndaki Hava Muharebesi gösterisine gidecekler, görünmez tellere tutturulmuş, iplerle çıtalarla yapılmış maket uçaklar seyircilerin tepesinde dolanacak. Bir şekilde sırdaş olmalarına rağmen Willis'e bundan söz etmiyor, aslında ilişkilerinden haberi var da kendi tuhaflığından ötürü görmezden geliyor – kırkını devirmiş bir müzmin bekar, West End'de kulis kapılarına bir amaç gözetmeksizin çiçekler taşıyor – belki de amacı kuliste yalnız yakaladığı baş kadın oyuncuları *kaybedenin olmadığı, herkesin kazandığı* yumuşak sosyalizm ışığına davet etmek ... Pioreden, demişti Yeni İnsan'a yaraşacağına inandığı bir açıksözlülükle Stanley'ye. Stanley gülmüştü: Ne? Pioreden, demişti tekrar Willis ve kırmızımtırak, kıllı kafesleri içinde duran iltihaplı dişetlerini göstermişti. Bu dişler bu haldeyken, bir kadınla ... öhüm, yakınlık kurmam imkansız gibi bir şey. Stanley buna pek kanmamıştı; kadın bacakları arasına girecek bir bisiklet selesi şehvet duygularını uyandırırken, o yabani deri parçası bile koşulsuz aşk havarisi kesilen bu adamın erkekliğinden daha fazla kudret sahibiydi herhalde.

Willis'in işgücü kenardaki çimenlere yayılmış, zencefilli Batey's birasını içip soğuk toprak kabını yanan yanaklarına bastırıyor. Eşitlikçi önderleri ne demiş olursa olsun, bunun alışılagelmişin dışında da kalsa bir tür kölelik olduğu sonucuna varmaktan kaçamıyorlar. Willis küçük evlat olmasına rağmen zengin sayılırdı – tepedeki köşk de onundu zaten; tamam, çok büyük sayılmazdı ama sarı renkli eski taşlardan inşa edilmiş, *tam yerine* yeni bacalar kondurulmuş, kapı topuzu *cuk oturtulmuş* sevimli bir evdi. Bahçesi High Street'e doğru o kadar sert eğimliydi ki, bahçesine dikilmiş fasulye ve domates sırıkları caddeden bakınca *yenilebilir halatla sarılmış* barikat gibi duruyor-

du. Willis vejetaryendi zira: Kendi bahçemde otlanıyorum, demişti Stanley'yi Norr'daki bahçe partisine götürdüğü gün – Stanley'nin Adeline ile tanıştığı ve ilişkilerinin kocasının kurt sarısı hoşgörülü bakışlarının altında başladığı gün. *Yüzüyorum, sürükleniyorum, taklalar atıyorum* – ama, Brooklands'da akrobasi yapan Pegoud gibi, şömine başında oturmuş kadar rahatım. Hava akrobatlarına ve makinelerine duyduğu saplantı hepsinin çok komiğine gitmişti, hatta yoldan geçen ihtiyar bir köylü sırf onlarla gülebilmek için durup sepetini yere bıraktı. Stanley, uçan adamlar ne kadar yükselirse yükselsin, hep bu asillerin ve züppe centilmen arkadaşlarının aşağısında kalacağını hissediyordu. Willis ona bir blazer ceket ve melon şapka ödünç vermiş, cekete kendi garip elleriyle bir ilik açmıştı. Carshalton İstasyonu'nda bir atlı araba bekliyordu onları – Stanley ancak o zaman, ucuz kumaştan takım kuşanmış av bekçisi çırağının kurutucu bakışları altında teftişten geçtiğini hissetmişti – evet, oğlan onun ne mal olduğunu anlamıştı belki ama yine de *teftişi geçtim*. Çevresinde toplaşarak şık elbiseleriyle perde ören genç hanımlar ona ailesini sormuş, normalde yuta yuta bir hal olduğu bütün harfler eksiksiz bir telaffuz için ağzındaki yerlerini alırken, yalanlar birbirinin peşisıra dökülmüştü: Dulwich'te oturuyorlardı, babası Belediye'de görevliydi. Genç hanımlar kıkırdarken Stanley de onlarla gülse de, önyargının zehirli cıva tadı o anda ağzına gelmişti: Çok ama çok aşağısındaydı onların; hava akrobatlarının ve dahi tüccar filan gibi sürüngenlerin yanında. Çevresi tuğla örülü tarhlardaki leylak ve ortancaların arasında Türk kilimleri ve sırmalı kırlentler özenle yerleştirilmişti, Ince's imalatı olduğunu fark ettiği bahçe otaklarında ise hizmetçiler büfeyi kurmaktaydı: kan kırmızısı şerbetli meyve kremaları, jöle içinde dingildenen etler, *hıyardan etekliği* üzerine saçılmış çıplak bir somon. Şampanya teklif ettiler – kabul etme görgüsüzlüğünü yapmadı. Yerine karanfilli meyankökü şırası

verdiler; bundan ve hanımların etekliklerinin altına girip yeni doğmuş gibi viyaklayarak çıkan yün yumağı köpeklerden çok keyif aldı. Etrafta dinelerek Batı İngiltere'deki olayların suskun bir şaşkınlık içinde tartışılmasına kulak verdi – genç hanımlardan bazıları içten içe sempati besliyor, Davison'ın kendini feda ettiğini hissediyordu. Stanley gerçekten kendi gibi davransa birkaç söz söyleyebilirdi, ama kendi olmadığı için sustu. Hizmetçi kızların beyaz bonelerinin kıvrımlarına, kar gibi önlüklerinin ütülü pililerine kapılıp takıldı oralarda. – Bir süre sonra, *usul usul* tuvalet aramaya gittiğinde kendini üst kata çıkmış, balmumuna tutulmuş gibi kalakalmış, aralık bir dolap kapağından yeni yıkanıp ütülenmiş çamaşırlara bakarken buldu – karbeyaz çarşaflar, *apak* kurdelelerle süslenmiş iç çamaşırları, eteklikler, bluzlar, gömlekler, içlikler, iyiden iyiye tül gibi kıyafetler. Bu küçük beyaz ovaya lavanta kokuları yayılıyordu ve kendini kırlara salma, güneş yanığı yüzünü çiçekli katlara gömme dürtüsünü ... bastırdı. Tuvaleti bulup etin suyunu sıktı – *at gibi* saldı çok şükür, klozet gıcırdadı, takırdadı, şakırdadı ve homurdandı. Adeline ona durumunu sordu – Willis, kadını Sayın Milletvekili Bayan Adeline Cameron, diye tanıştırmış, o da gülüp, Daha değilim Fey! demişti, Willis'in anlamsız lakabı Feydeau'ya gönderme yaparak. Stanley gülümseyerek: Durumum yok, dedi. Bilmiyordu ki bu sarsakça cazibe denemeleriydi kadını ona çeken, uzun beyaz kuğu boynunu ona yönelten, ona çeviren iki yanına dökülmüş kapkara saçlarıyla yüzünü ... *bazı erkeklerin fazla köşeli bulacağı yüzünü*. Hadi canım, dedi – kabaca değilse de *ciddi konuştuğunu* belli eden bir sesle – birbirimize karşı açık olalım. Açık oldu o da. Ince's şirketinden, ondan önce Posta İşletmeleri'nden kovulduğunu duydu. – Babam ... duraksadı biraz ... Londra Merkez'de çalışıyordu. Sordu kadın: Doktor muydu? halbuki pekala biliyordu ne demek istediğini. Stanley itiraf etti: Hastane değil, troleybüs şirketinde – ama bıraktı orayı

da, hatta Londra'dan taşındı. Benim bilader bi yer buldu onlara Devon'da, anamgil oralıdır da... Samimi konuşmaya başlayınca yapmacık diksiyonu yara almıştı – kadın fark etmezden geldi. Bir şekilde diğer konuklardan uzağa dümen kırmışlardı, şimdi baktığında hepsini yeni köşkün sundurmaları altında kalan taş taraçada toplaşmış görüyordu. Çok sayıda olmayan misafirler, *hareket kanunlarının* verdiği yetkiye dayanarak *iki yörünge halinde* sıralanmışlardı; biri tekerlekli şezlongda *bir ihtiyarın* çevresinde, diğeri çift kanatlı uçak maketinin önemli özelliklerini gösteren bir oğlan çocuğunun etrafında. Willis kanadın birine dokundu – Stanley sırtını ev sahibesine dönerek onun baktığı yere doğru yürüdü: çimenlik bir anda devrilip *yamuk bir dama tahtası* oluyor, tarlanın ortasına çizilmiş gibi yatan inekler sineklere kuyruklarını savuruyor, bulutlar körfezin sağrılarını okşuyor ve bu manzaranın üstüne yağmur, dünya ve gökyüzü arasına bastırmadan *tarama* atıyordu. Stanley'nin taze mezarını çizmeler çiğnedi – ürperdi, bir de, *penceredeki sefertasında biraz soğuk etle iki haşlanmış patates vardı ... gitmiştir artık.* Kira borcu kabardıkça kabarmıştı ve rehin verecek bir şeyi kalmadığını da biliyorlardı – borcu *delikanlılara* satabilirlerdi ... ikinci bir ürperme, bacaklarının içinde kımıldanan tüyler, *bu pantolon da çok terletiyor* – halbuki buz gibiydi. Aklından Arnold Collins'i ve *bir el at* dese ne şekillerde borçlu kalacağı düşüncelerini çıkardı. Uzun çimenlerin üzerinde gelincikler baş sallıyor ve iri labadalar fundalığın gölgesine daha da koyu gölgeler serpiyordu, işte bu halde Stanley için her şey anlamından uzaklaştı – iki serçe fundadan çıkan bir sarmaşığa konmuşlardı yan yana, *meşeler kollarını kavuşturmuş* ... O zaman geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz? diye sordu. Münazara grubunun tutanak yazmanlığından biraz para kazandığını söyledi – bu işi ablasının yardımıyla, onun yerine geçerek bulduğunu hiç söylemedi. Adını ağzına almak, *Oodrii* demek bile onun bütün enerjisini açığa çıkaracak ve kendisinin bungun halsizliği-

ni tescilleyecekti. Stanley çimenlere *tezek gibi* yayılan boyalı ayakkabılarına bakarak konuştu: Bir de ... bir şeyler yapıyorum – üretiyorum yani. Kadın *abanoz* gözlerini çevirdiğinde karşısında eli yüzü düzgün bir delikanlı görüyordu ki, söylediklerinden anlaşıldığı kadarıyla bir darboğazdan geçiyorduysa da –yoksulluğu düşünmeye içi elvermedi– görünümü gayet *temizdi, alnı aktı, yüzünde sinsilik barındırmayan, alabildiğine erkeksi bir ifade vardı* ... Öyle mi, dedi, neler yapıyorsun? Öteki benliğini toparlayarak cevap verdi: Açıklaması biraz zor olur ama ne kullanarak yaptığımı anlatayım. Çıta ve pelür kağıdı kullanıyorum; kasap kağıdı da olur, daha kolay bulunuyor ... Şemsiyecide çalışırken etrafta hep arızalı iskeletler, kesim artıkları oluyordu, branda bezi, astar kumaşı filan – ha, tutkal da lazım ama her yerde var zaten ... Kimse zahmet edip onlara doğru yürümedi; bazıları eve girerlerken arkalarından seslendi. Uşaklar ve hizmetçiler aceleyle minderleri toplayıp kilimleri kaldırdı. Adeline durup Stanley'yi süzmeye devam etti. Kağıt bebek gibi bir şey mi Bay De'Ath? diye sorunca, görünüşteki oturaklılığına rağmen aralarında az yaş farkı olduğunu anladı; çünkü o da bu saçma oyuncaklara heves etmişti zamanında. Güldü. – Hayır, çok daha büyük onlardan – çocuklar bunları görünce de oynamak istiyorlar ama bırakmıyorum. Maketlerim çok hassas, narin şeyler; çıtaları kırılıyor, kaplamaları yırtılıyor ... ben de ... bırakmıyorum ... Şapkası yoktu kadının, yağmur üstlerine serpilince ilk aklına gelen, ödünç melon şapkasını kadına vermekti – ama yapamadan karşısındaki muhteşem manzaraya, sert yüz hatlarının ılık damlalarda dağılmasına çivilenip kaldı. Boynundaki özenli müslin katları grileşip saydamlaşırken ve göğüslerinin arasında *bir aşk fincanı* dolarken tek söz söylenmedi. Sırılsıklam omzunun gerisinde duran inek yalağı pıtır pıtır kaynıyordu – kımıldamadılar. Bizim, dedi bunca patırtının ortasında, Albany binasında bir dairemiz var. Arada bir –de değil, sık sık– şehre indiğimde ora-

da kalıyorum – sadece Selfridge'e ve diğer çarşılara gitmiyorum, konferanslar ve komite toplantıları da oluyor. Bunlar size abes gelebilir – boşluktan sıkılmış meşgale arıyor diyebilirsiniz–. Stanley uygun biçimde itiraz etmeye çalışırken vızıldadı. Kadın takılmadı buna: Bir gün uğrayabilirseniz çok memnun olurum, mesela bu salı ... Elbisesi sırılsıklamdı, kumaş yapışmıştı göğüslerine, karnına ... *bacaklarına*. Stanley *bir düşünce bir çekince bir engel* olmadığını sezmekten alıkoyamadı kendini ... çay saatinde, yani dört buçukta. Nihayet şemsiyesini açtı. Stanley kolunu uzattı ve nihayet bu *cilalı kabuk* altında ıslak çimenlerden kayarca yürüyerek eve yöneldiler. Milletvekili Cameron'un kendi giyinme odasında ıslak gömleğiyle bir paravan arkasına geçen Stanley, başını uzattığında kendisine eksiksiz bir kostüm hazırlandığını gördü. Ceket ve pantolon ayaklı askı gibi bir şeye asılmış, gözünün kaldığı karbeyaz çamaşırlardan bir bölümü şezlonga bir erkek figürü şeklinde dizilmişti. Çırılçıplak soyunup bir el havlusuyla kurulanırken kadının da bacaklarının arasında aynısını yaptığını hayal etti ve *bal kutusunu* gözünde canlandırınca sarsıldı – şu durumda aralarında utanma sıkılma olmazdı: say ki kız kardeşiydi, yağmurda oynarken ıslanmışlar, *bir güzel silinip ocağın önüne oturtulacaklar*. Stanley giyinirken şifonyerin üzerinde yumuşak bej deriden eldivenler, altın ve gümüş kol düğmesi dolu oyma ahşaptan bir kutu, birtakım golf sopaları ve gümüş sırtlı fırçalar gördü. Stanley iki cam arasındaki aynada tamahkâr yüzüne haşin bir bakış attı, çünkü kutunun çevresinde, golf sopalarının arasında, eldivenlerin avuçlarında birlik, yarımlık paralar vardı – *onun gibi bir çulsuz bu parayla* şöyle böyle bir ay mükellef sofralar donatıp *tıksırıncaya kadar* yer içerdi. Ağzı sulandı, öteki açlığının *kaba kuvvetinden* rahatsız oldu. Aşağıdan piyano notaları yükseliyor, sanatkâr işi vitraylardan yağmur pıtırtıları geliyordu. Takım tüvitti, ağırdı ve naftalin kokuyordu ama üzerine oturdu; kendisinden genç ve zayıf birine ait

olduğuna göre –herhalde– iyi bile durmuştu. Genç hanımlardan birinin *acımadan* çalmaya devam ettiği oturma odasında beyler kıyamet alametlerinden ve Kayzer'in beş milyonluk ordusundan çene çalarken Stanley kahroluyordu, oysa *pekala anlamıştı* Adeline'in tavrının da neden kıyafeti kadar değiştiğini – şimdi üzerinde yeni moda yuvarlak yakalı, neredeyse mutaassıp, patlıcan moru bir gece elbisesi vardı ve bir köşede Willis ve tekerlekli sandalyedeki yaşlı adamla bir aradaydı; adamın *titreme hastalığı* hastası olduğunu şimdi gördü ve bir kanıtını bulamadıysa da babası olduğunu çıkardı. Stanley başka kimseyle tanıştırılmamıştı – seçkin insanların arasına balıklama dalma sanatını da öğrenmemişti – dolayısıyla salondaki geniş köşe koltuklarına, rengarenk çiçeklerle dolu rengarenk vazoların dizildiği uzun kenar masalarına baktı. Gördüklerinden neşeyle tiksindi: Tavanın dörtte üçlük bölümüne denk gelen yerde ahşap kaplamalar, kaplamanın her bir karesine çizilmiş pırıl pırıl zırhları içinde başları dik kadın ve erkek kahramanlar, bunların da üzerinde kartonpiyere oyulmuş *çiçekler var yine. Salonun ortasında havalara bakan ruh hastası* durumuna düşmemek için pencerenin yanına geçti. Bulgaristan'dan ve çeşitli ittifaklardan konuşuyorlardı, tabii İrlandalılardan da - her muhabbete girmese olmaz puştlar, dedi içinden. – Evin karşısındaki yamacı kesen alçak bir vadinin tepesinden, dev tekerlekleriyle toprağı sarsan kara zırhlıları belirdi. Lumbozlarından çıkan tüfekler sağa sola döndü, yere eğildi, tekrar sağa sola döndü ve ateş etti. Pruvaya monte Maxim neşeyle takırdadı, mermiler vızıldayarak *sevinçle* çarptı. Tepeden, başka mekanize süvariler de sökün etti; öncü motorlu arabalar çamurda bir sağa bir sola kayarken arada bir küçük kraterlere giriyor, kısa süreliğine havalanıyordu. Sinek gözlüklü sürücülerin yanında bembeyaz giyinmiş teknisyenler oturuyordu; elektrikli silahlarının namluları ateş kustu, çimenler, kavak sıraları ve mutfak bahçesi boyunca bir yıldırım çaktırıp çenesin-

de çıban olan hizmetçiyi yakan kollarına aldı. Kadın yana devrildi, *taş gibi* yere yığıldı ve eteği beline kadar toplanıp *malı ortaya serdi*. Bir gün, dedi Stan onları bekleyen arabaya binerken Willis'e, kullanması bu at kadar kolay, bu kadar akıllı uçan arabalar olacak. Av bekçisinin çırağı kıkırdadı ve Willis nadiren söylenen bir vecize yumurtladı: Madenlere kim inecek o zaman, Pegasus mu? Çenesi çıbanlı hizmetçi dirilmiş, geniş basamaklardan iniyordu; elinde ipinden tuttuğu bir paket. Eşyalarınız efendim, dedi gönülsüzce. Stanley daha da gönülsüzce teşekkür ederken oğlan ağzını yaya yaya Diiiyyyeeh! dedi ve araba hareketlendi. Stanley öngörülerine kaldığı yerden devam etti: *İnsan elinden çıkma vebalar olacak ... Başka gezegenlere seyahat edilecek – bilim adamları atomun gücünü kullanmayı öğrenecek ...* Arabanın tekerleri kayıp kanallara girince bir elleriyle arabaya tutundular, diğer elleriyle şapkalarını tuttular ... *Avrupa'yla Asya'yı bir kanal birleştirebiliyorsa, İngiltere ile Fransa'yı bir tünel neden birleştirmesin?* Yağmuru yüklenince eğilmiş meşe dallarından kaçmak için, üçü tek vücut gibi eğildi. Güneş çıkmıştı, yanından geçtikleri çiçekli kırlardan hayaletler kaldıracak kadar güçlüydü hâlâ. Willis sessiz dururken Stanley, Philadelphia'daki motorlu araba fabrikalarına benzeyen bir insan fabrikası hayal ediyordu: Sonsuzluğa uzanan lastik kayışın iki yanına dizilmiş makinemsi işçiler kocaman çinko kovalardan parçalar çekiyor; bir kol, bir bacak, ikinci bacak, bir meme, bir kuku bandın üstünde toplanıp bir Adeline oluyor, sonra bir tane daha; kadınlık organları sert ellerinin dokunuşuyla titriyor. Stanley'nin ödünç pantolon cebinden üç penslik bir para çıktı, *başka ne vardı?* Nasıl olacak, dedi Willis'e dönerek ve öfke kabarcıklarını hizaya getirmekte zorlanarak, bu insanlar çok daha azla yetinmeye nasıl razı gelecek? Topraklarını, köşklerini, hatta uşaklarını kendi elleriyle mi verecekler? Bekçi çırağı değneğin ucundaki meşin yılan dilini atın yanlarında şaklatınca araba tıngır mıngır ana yola karıştı. Nor-

malde işçiler gibi mendil bağlamayı seven Willis, rahatsızlık veren kravatının ucuyla oynarken boncuk gözlerini çömezine çevirdi ve cevap vermeden uzun süre sessiz kaldı. Araba bir traktörün çektiği açık kasanın dibine kadar girdi; traktör yandaki bir tarlaya dönene kadar muazzam gürültüsü kulakları sağır ederken kasadan uçuşan saman sapları gözlerine girdi. Ardından Willis dedi ki, Bak, şimdiki ve önceki iktidarın uygulamaya başladığı reformlar belki tamamına ermedi ama genel bir eğilim doğrultusunda ilerliyor, başka bir gelişme aşaması da diyebilirsin istersen. Belki böyle ... göstere göstere el koymayacaklar ama sermaye birikimine uygulanacak kademeli vergiler aynı işi görecek. Yavaş yavaş, hatta belki sinsice alacak ellerinden Burne-Jones tablolarını ve Japon paravanlarını, bir gün bir bakacaklar ki konakta yaşıyorlar ama içi boş. Bak sen bile hnf'-h' – Sen bile hmn-h' – Willis kendini aşarak ikinci bir vecize çıkarmaya doğru *sol-fa-la* diye yükselen seslerle hımkırınca Stanley acaba *kafası mı güzel* dedi – Sen bile tüvit takımı proleter bedenine geçirerek varlık paylaşımında ilk adımı attın! Stanley alınarak tersledi: İlk fırsatta iade edeceğim herhalde! Willis bu *boşboğaz oğlanın* önünde nasıl böyle der? Tamam, tamam, dedi Willis Stanley'nin eline pat pat vurarak; öfkelenme delikanlı, latife ettim. Araba taşlı yoldan istasyona doğru ilerlerken Stanley, Willis'in en iyi özelliğinin içinde kötülük veya riya barındırmaması olduğunu düşündü - inançları çocukça olsa da, bunlara bir çocuğun samimi şevkiyle bağlıydı. Biletini aldıkları tren perona yanaşmış, buharlı sakalının içinden onlara sesleniyordu. İkinci mevki kompartımana oturduklarında Willis hep yanında taşıdığı föyün içinden uzun kağıtlar çıkardı, açıklaması, Elimde değil, mutfak dedikleri şu tabutlukları düzeltmek zorundayım ... İç bayıltıcı kompartıman için de elinden bir şey gelmiyor - kimse girmedi, bağlantı koridoru da yok. Yapayalnızdılar trende. Doğu Croydon'dan Balham'a kadar uzun düzlüğe çıktıklarında

Stanley'nin elleri kaşıntılı kucağında kendine gelip bir süre *çaka taka çaka taka çaka taka* vagon tekerleği şarkısının sözlerini daktiloya geçirdikten sonra bir eli ödünç pantolonunun yan cebine kayıp orada duran kartvizitin keskin hatlarını yokladı. Willis'in sallanan başının üstündeki lamba camının içini böcek ölüleri kaplamıştı ve başlıkların üzerindeki izlere dedektiflik yöntemlerini uyguladı – *kafatası izleriydi* bunlar; her biri saç toniği veya pomadı ile benzersiz bir iz bırakmıştı. Bunları inceleyebilecek olsa, burnunu çeke çeke ulaşacağı suçlu: Rothschild! Kolunu kaldırmış *Bill Sikes gibi* başka bir köpeğe – hatta *yarı köpek yarı çocuğa*; uluyor, sonra *Coniston's* şeker boğazına takılınca öksürüyor, koşar adım bir ara sokağa dalıp leş kokan mezbahanın önünden geçerken orada yanları göçmüş fıçılar, tahta ayaklara oturtulmuş bir kulübe ve bunun altında at kellelerinden bir piramit; bazılarının tüm derisini yüzmüşler, bir tek *kımıldanan kulakları* kalmış. Köpek çocuk çaresizlikle son bir uuuuuuu-uuuuuuuulumadan sonra geçkin gökyüzünün kirli turunculuğunda yatan şehrin ağustos akşamı sessizliğine karışıyor.

Balham'da Stanley'yi tangır tungur çarpılan vagon kapılarının salvosu uyandırıyor – *serçelerle peronda gagaladıkları kırıntılar aynı: ikisini de gökyüzü süpürmüş buraya.* Willis hırıltılarla horluyor – bir lokomotif bugüne tutunamayan, katarı geleceğe çekmesi mümkün olmayan. Tren sarsılarak hareketleniyor, Stanley de sarsılarak bunca zamandır Cameron'un pantolon cebindeki kartviziti tuttuğunu hissediyor ve üzerinde yazanları kirli pencereye vuran ılık günbatımı dalgalarında okumak için çıkarıyor. Adeline'in kullandığı kalem ucunun matbaa harflerinin oyuklarına karıştığı yerlerden bile *sefahat* fışkırıyor ve Haftaya salı dört otuz'da toplaşıyor – ilaçlarını almayı unutma diye tekrar tekrar tembihlemek ise, *Janus gibi iki suratlı, iki yana doğru ağırlık veren orta yaşlı* gelinlerin alametifarikası. Busner gelinin adını kasten unutmanın hafif zevkine varıyor: Haftanın günlerine bölünmüş

ilaç kutusunu alan gelindir bu; kutu da mutfak saatiyle birlikte EKMEK KUTUSU'nun üstündeki rafta duruyor. Eşofman altını çekip lastiğini göbeğine yerleştiren Busner, haplar ve unutkanlık üzerine düşünüyor. Aslında dörde ayrılmış daha büyük bir kutu da olsa, haftalık ilaç kutularını buna yerleştirir. Bunlardan on iki tanesini yıllık kutuya koyar, bunları da iyimser bir tahminle 2011'den 2025'e kadar bölmelere ayrılmış bir koliye koyup üzerine *Hayatımın Kalanı* yazabilir. Aklında *bu gerdan etini, bu kalıntıyı* çevirirken kendi ellerinin küçük kapağı beceriksizce açtığını, beyaz kolesterol hapını, çilli tansiyon hapını ve kim bilir neye iyi geldiğini zahmet edip doktoruna sormadığı ama safra kesesiyle ilgili olduğunu düşündüğü turuncu renkli bonibon iriliğindeki ilacı çıkardığını hatırlıyor. Hayır; irili ufaklı ironilere gönlünü kapatmış değil; bunlar ihtiyarların şekerlemeleri olmadığı gibi, eczaneler de şekercilerimiz değil; kararmış tahta döşemede avcumuza turasının pespembe izi çıkacak kadar sıkı tuttuğumuz üç penslerle durmuş, şekerciden o kadarlık limonlu bonbon istemiyor, kadın kavanozu eğip terazi kefesine şeker bulutu içinde bonbonları dökerken heyecana kapılmıyoruz. Hayır; babamızın malının üzerine imar izniyle kat çıkmak için iskele olarak kullanıyoruz HMG-CoA redüktaz inhibitörlerinin moleküler yapısını – *biz yaşamak için onlara mecburuz ama onlar biz olmasak da yaşar herhalde … Yarasın!* Hapları, başka hapların verev çizgileriyle süslenmiş plastik sürahiyi ağzına dayayarak içtiği ılık suyla yuttu. Lavabonun iki yanına yer yer melanoma lekeli, orasından burasından tüyler fışkırmış şişman ihtiyar elleriyle dayanıyor … *küçücük çocuğun başına gelenlere bak…* Busner, perşembe bölmesinin küçücük kapağını açıp kapatıyor. Ömrümde, diye geçiriyor içinden, şekerci tezgahının ardında kaç hapın reçetesini yazdım; uyku ilaçları, sakinleştiriciler, yatıştırıcılar, uyutucular, anti-psikotikler, antidepresanlar ve sülalesi dökülsün diye kavanozları eğdim? Bu konudaki hassasiyeti onun için

hep gurur kaynağı olmuş, *sağa sola şeker gibi ilaç dağıtan sözde meslektaşlarından* hep nefret etmişti ... Sistemin dışında geçirdiği yıllarda ise *ilacı toptan reddettim* ... Ama sonunda, *kavanozu eğdim ... kavanozu eğdim* ... Bu zehir tanecikleri Heath Hastanesi'ndeki eski ofisine sığar mıydı acaba? *Ne ofisi, koğuşa bile sığmaz!* Pekala biliyordu; kimi zaman kapsüllere doldurulacak, beherlerde karıştırılıp üstünden içilecek, koca koca şıringalarla zerk edilecek fazla fazla toz geçmişti eline – *Yakıyor* ... çok yakıyor doktor bey ... Kendini yine yatak odasında, bir bacağını diğer dizinin üstüne atmış buluyor. Bir çorap tekini açmış ve *yaşlı sarı köpek girmek için kapıyı tırmalıyor* – ama nereye, nereye gidecek? Çalışma hayatım boyunca, diye geçiriyor Busner içinden, ormanlara, kırlara baktım ben. Akıl hastanesi dedikleri kara uzay gemilerini İngiltere güneyinin insanı daraltan açık arazilerine kondurmak, gerek ekonomi gerek tedavi bakımından yararlı görülmüştü hep. *Kariyerciliğimin* son otuz yılında, Heath'teki ofisinin sinek lekeli pencerelerinden bir meşeler güruhuna ve arada sulu saçıntılarıyla dutlara, İtalyan ateşiyle *Lombardiya köknarlarına* bakmış ... Bu manzaralar ne kadar sıkışık –gitgide genişleyen beton ormanında küçücük açıklıklar– olursa olsun hep kendini dışarılara atmak, *don lastiği gibi sıkan* rutinlerini bırakıp *göletlerde mavi-yeşil yosun saçlı su perileri* arayan beklenmedik bir satir gibi yemyeşil kırlarda koşuşturmak istemişti ... Ya şimdi? Git topla kozalakları. Üstelik o sıkıntının ötesinde neredeyse hiçbir şey yok: *beden ... zihin ... dağılıyor hepsi. Yeni bulduğun bu toprak parçasına yerleşmek istiyorsun; bir döner kavşağın cılız otları ve nemli toprağında yassılttığın bir karton kolide uyumak – toplum için sakıncalı ilan edilmek* ve dünyanın senin çevrende dönmesi, dönmesi. Dönsün, ne olacak? Şimdi üzerinde gençlerin nefret ettiği ihtiyar kılığı var: bol bir eşofman altı, sarkık göğsünde Santa Fe 1997 Uluslararası Deneysel Psikoloji Konferansı yazan bir sweatshirt, eski ve kokulu bir tüvit ceket, uyduruk spor ayakkabılar

daha kirli görünemez hiçbir şey. Giyindiğine göre çıkması lazım. Ama önce dairenin odalarında sıkıntılı bir gezinti; gözleriyle tüm yüzeyleri tarayarak anahtarları, cüzdanı, ismiyle müsemma Serbest Geçiş Pasosu'nu ve siperliği, kırışmasını önleyecek kadar kuvvetli olmayan bir malzemeden yapılmış geniş kenarlı şapkayı bulma çabası. Bu çirkin şapkanın nereden çıktığını bilmiyor ama seviyor onu, şakaklarına kendi ter kalıntısı içine işlemiş bir taç geçirmek, duruma uygun düşüyor. Kitap almamaya karar veriyor: kendisinden çok genç karakterlerin vızır vızır işler peşinde koştuğu romanları çok yorucu buluyor – akademik literatür okumaya çoktan tövbe etti – felsefe desen hep yapıyor onu. Bir gazete alayım bari, diye geçirdi içinden ve aynada hippimsi kılığı gözüne çarpınca giyim kuşamın ataçlığına hayret etti; fenotipin önceki moda aşamalarından geçtiği *tersine cenin ontojenisi* mi bu? *Yakında getrlere, eldivenlere de düşeriz* ... Öleceğim güne kadar hayvan postuna bürünmüş olurum herhalde. *Kıllı topakların* kalın havlarına yapıştığı duvardan duvara halı, merdivenlerden inip koridorun *tozlu sarmaşık tünelinden* geçerek vasistasın *dikdörtgen güneşini* yalayıp posta kutusunun *broşür kustuğu* yere ulaşıyor. İş işten geçtikten sonra ve yüzeysel bir berraklıkla görüyor yatak odası penceresinin altındaki kolilerin üstünde duran katlanır şemsiyeyi, siyah naylon kılıfını ve deri görünümlü sapını. Şemsiye ilk ne zaman ... duruyor, düşünüyor ... ihtimamla hatırlanan bir nesne olmaktan çıkıp unutulması olağan bir eşya haline geldi? İlk zamanlarda pahalı eşyalardı şüphesiz; gösteriş duygusuyla ve önemli bir yatırımla alınıyor, gelişigüzel terk edilmiyordu ... ama bugün bu kadar bol ve ucuz olunca – Busner'ın ilgisi hareketlenmeyen bağırsaklarına kayınca, kendi kendini telkin ediyor *korkma onlardan* diye ve kendini apartman kapısının iki adım ilerisindeki otobüs durağında beklerken –durakta başka ne yapılır– buluyor ve kendi amaçsızlığından mutluluk duyuyor; o plansızlık ki, büyük dik-

katle uygulanıyor olması sebebiyle kendisinin antitezi haline geliyor maalesef. Onun gibi gri eşofmanlı –ama bunun paçaları geniş ve yanında gümüş rengi şeritleri var– bir alkolik, kendi *riyakarlığına* büyük *emek* sarf ediyor. Otobüs gelince arka sahanlığa sinecek, elinde bir kutu *tsk, tsk* ... Tyskie – bir Polonya birası anlaşılan. Ayyaşın üzerinde yeşil pofuduk bir kaban var, ince burnu çatlayan bir damar yüzünden örümcek ağı bağlamış gibi. Yanında *sarınmış* oturan *muhtemelen benim yaşımdaki* kadınla, nisan ayında bu hava, iliğimiz kemiğimiz ısındı, çoktandır mı bekliyorsunuz, diye sohbet teşebbüslerinde bulunuyor, kadının kucağında ise bir Yorkshire terrier var, tek bacağını kaldırmış havaları tırmalıyor. *La puce à l'oreille.* Busner, ayyaşın yasaklarından sıyrılacak kadar sarhoş olmadığına kanaat getiriyor; bilakis, teşhisi ... ne? Birkaç yıl önce olsa adamı kendi ilacını bulmuş, kafasındaki sesleri birada boğan bir şizofren diye yaftalardı, peki şimdi? Bu patolojinin omuzlarındaki cansız ağırlığı çürütücü cinsten - psikoz var mutlaka burada, ama gelişimsel olarak içine yerleşmiş bir kişilik bozukluğu da var ve adamın nasıl münasebetsizlikler ettiğini, Ay aman da ne ciciymiş köpeğiniz, tutabilir miyim, kavramasına engel oluyor, hele kadının yüzünü çirkinleştiren korkusunu sezmesi mümkün değil. Hava çok güzel ve şemsiyeye hiç gerek yok, tıpkı yeni bir yaftalayıcı psikiyatri çağına gerek olmadığı gibi, zira *aynısının farklısı*: *Kişilik bozukluğu dedikleri, histerinin veya melankolinin başka adı* ... Örümcek ısırabilecek mesafeye girdi, Adı neymiş bakalım? ve nihayet Busner müdahale etmesi, istemsiz ruh doktorluğuna bir son vermesi gerektiğini idrak ederek müsamereye sırtını dönüyor ama duraktan da ayrılmak istemiyor çünkü otobüse binme fikri cazip geliyor. Bileti metal göbeğinden çekip çıkaran biletçi amcabey, döşemenin göze batmayan desenleri, *dünyanın kirli bir pencere gerisinde usul usul nefes alıp beklemesi* ... Üzerine dünyanın basılı olduğu bir kağıt olsa da *bunu sarsam* diyor ama karşıya

geçip gazete alırken otobüsü kaçırmak istemiyor. Archway'e giden trafik ciddi yoğunlukta, yollar kabız olmuş arabalar, minibüsler ve haşmetli, *Maurice'in direksiyonunda görülmekten utanmayacağı arabalarla ... Kımıl kımıl trafik ... dumanlar saçıyor hırlayarak ... Yer bitirir beni bu!* Reflü asidinin öksürttüğü bir ihtiyar olarak sendeliyor ve parmak uçlarına *törpü sertliğinde* gelen direğe tutunarak doğruluyor. Sarsaklık dağılıyor ve işte karşısında *aradığım kalkan,* kalkanı tutan kahya öyle dikkatli ki ağır deri çantasının omuz kayışı yüzünden pamuklu ceketi dertop olmuş farkında değil ... *hep bir çanta.* Busner çoktan atılmış çantaların hatırasına dalıyor: ordu mağazalarından alınmış gaz maskesi çantaları, kenarları püsküllü etnik yün heybeler, deri kayışlı kanvas sırt çantaları. Neye baktığını kavrayamayacak kadar kopuk değilse de biraz zaman alıyor bu; o esnada tek görebildiği bir darboğazdan çıkan manevi kordonların esneyip gerinip sonsuzluğa açılan yanardöner bir levhaya bağlandığını görebiliyor. Sadece bunu ve ekrana dokunup gezinen parmakları; birleşip açılan, birleşip açılan işaretparmağını ve başparmağı seçebiliyor. Nasıl bir tik bu, diye meraklanıyor içten içe; çünkü oğlanın yolun karşısındaki balkonun dökülen sıvalarını savuşturmak için kullandığı ışık kalkanını soyutlayacak olursa, bir kolun ve ona bağlı elin düz uzatıldığını, diğer kolun kıvrılmış, diğer elin kımıldamakta olduğunu görüyor sadece – ne diyorduk buna? Bunu hatırlamakta zorlanmıyor; *hap yapma* kolayca geliyor aklına. Bir yandan hap yapma, diğer yandan oğlanın tablet bilgisayarına sabitlenmesi - gözlerinde hem şiddetli bir odaklılık hem de muazzam boşluk - bir çeşit okülojirik kriz değil mi bu? Öyleyse, Busner'ın da kapıldığı bir kriz: Dünyayı sarmak istediği dünya bu işte, hiçlikten üretilmiş bir palimpsest ve hiçlikten uzağa kayıyor, birbirinin altına ve üstüne geçen panellerle, *Yeni hükümet politikalarının en önemli unsurlarından biri, kamu harcamalarındaki kısıntının beklendiği kadar yüksek çıkması duru-*

munda reel sektörde meydana gelecek huzursuzluğun aşılması olacak derken göz açıp kapayıncaya kadar *Osborne'un sırıtkan suratı*, onun da yerine gelen hem sonsuz hem de mikronla ölçülebilecek bir uzamda yüzen tek bir virüs hücresi *tomurcuğu. H2N5 virüsünün bulaşıcılığı beklendiğinden çok daha düşük çıktı. Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan bir araştırma* – gitti, yerine otobüs kapısının *kalk gidelim akordiyonu* serildi. Kalkanını kılıfına sokan kahya, atına Busner'dan önce bindi, o ise peşinden gelip Serbest Geçiş Pasosu'nu umursamaz sürücünün kulağının dibinde *gösterbipletti*: babacan biletçi yok, bir tek sürücü var, onun da gözleri muhayyel son durağa kilitlenmiş. Oğlan hoplayarak merdivenlere yönelirken Busner da aksak hareketlerle peşinden. Üst katta elektrik mavisi koltuk döşemeleri ve bıkkınmavi plastik kaplamaların uyutucu müziği hakim. Otobüs ağır akan trafiğe karışırken oğlan pof! diye bir koltuğa çöküyor, emekli psikiyatr da pof! diye arkasındaki koltuğa yerleşiyor. Ağır ol, diyor Busner içinden, eskiden öyle derlerdi - eskiden belediyeci de derlerdi, çöpçü de, hastabakıcı veya müstahdem de. Kamu görevlisi deyimi henüz icat edilmemişti herhalde, hem kamu sektörü büyümekle, tersaneleri, elektronik şirketlerini yutmakla meşguldü – *British Leyland* bile sağdı yahu! *At suratlı peltek ağızlı pipo tiryakisi züppelerin* bazıları bizi *minik minik Sovyetler olarak* göreceklerine inanıyordu. *Biraz göt bir adamdı o, Wilson da öyle. Bütün pipo tiryakileri göt değil midir?* Havlıyor; havlamasıyla birlikte oğlanın küt saçları kirpiksiz gözlerini çekiştiriyor *buraya kadar Mavişim* diye... Kalkan dünyayı savuşturuyor, arması olacak grip virüsü *konacak herhangi bir yer* arayışında ... Busner ağzını kapatıp sarsılarak havlamasını öksürük kisvesine sokarken oğlan virüsü hap yaparak Mercator izdüşümü haline getirip enfeksiyonun görüldüğü yerleri nokta nokta boyuyor ve bunların altında iki sütun halinde rakamlar peydah oluyor: GERÇEKLEŞEN ve BEKLENEN. Epidemiolog olmaya hiç niyetlenmemiş Busner'ın

gözüne bir tezat çarpıyor burada: istatistik haberleri, virüsün kendisinden daha hızlı yayılmakta, peki kendi haberini geride bırakan salgınlara ulaşmak için kaç yıl geriye gitmek lazım? Yetmişlerdeki Asya gribi olmaz da, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki ilk grip salgını ve onun daha da tuhaf öncülü olabilir mi? Haritaya, virüs hücrelerine ve oğlanın tiklerinin makro ve mikro kuantumları nasıl birbirine bağladığına bakıyor ... İlgimi – ilgimizi – çeken, bu küçücük ve tekrarlayan hareketlerin ansızın opera ihtişamına büyümesi *Co-mmend-a-tore!* Neredeydi temsil? Covent Garden olmazsa şaşarım – hangi karımla? Hangisiyse ... kadın iki kat yüksekliğindeki locada bir Commendatore gibi dudaklarını büzüp oturmuş, kendisinin pelerini fon perdesinden ayırt edilemez olmuş, Don'u alıp götürmüşlerdi. Sahne performansından etkilenmemişti kadın; *salt benim de onunla götürülmemi arzulamıştı.* Burun kıvırıyor: insanın librettoyu üstüne alınacak kadar hayalden kopması için–! Sonra kendine dönüyor: daha hangi karım olduğunu hatırlayamıyorum ... ve itiraf ediyor: Bu basit bir sürçme değil, *temel duygu eksikliğine gidiyor.* Otobüs Tufnell Park metro istasyonu civarında birtakım bisikletlileri peşine takarak Junction Road'da yuvarlanmaya devam ediyor. Yolun iki yanında marketler, emlakçılar ve yine emlakçılar dizili: Şehir kendi özünü sindirip zamanında ön bahçelerinde *aile babalarının baktığı gülhatmilerin* serpildiği, saplarının geçen *atlı tramvayların* rüzgarıyla sallandığı, *gübrenin her zaman el altında* olduğu orta sınıf evlerine daha da *boktan değer* katıyor. Artık *yok* o bahçeler; hepsi kazıldı, yerlerine arkalarındaki binaya bitişik tek katlı dükkancıklar konduruldu. Neler vardı o zaman? Bisiklet geçitleri, Alexandra Günü geçitleri, *tahta çıkma törenleri* ... Ne miras bıraktılar bize? *Alışveriş geçitleri.* Otobüs Archway'e ve *ayyaşları, meczupları, yoksulları içine çeken* sosyal hizmetler ofislerinin dizildiği *is karası kuleye* erişti ... Busner şaşırmıyor otobüs durağında gördüğü adamın elindeki Tsykie'yi bırakmadan bu-

rada inmesine ve adam Kule'nin karıştırdığı rüzgarın yaprak ve naylon poşet girdabında üç şerit asfaltı rahat rahat geçerek Whittington'a doğru yürüyor. Busner otobüsün bu yöne gitmesini hiç istemiyor – bu güneşli günde, bu ilkbahar özgürlüğü gününde en istemediği şey, delilerin çalkalandığı bu gizli bölmelerin herhangi birini aklına getirmek. O günlerde, kısa süreli geçici görevlerdeyken ya da sistemin girdabında kaybolmuş hastaların peşindeyken bu manzaraların gerektirdiği hayretlere ayıracak zamanı yoktu. Whittington'daki kilitli koğuşun *fayans kaplı havuzu* mesela; asansör kapıları aralanır aralanmaz yüzüne vuran psikoz duvarı, genzini yakan *karbolik içinde idrar* kokusu, kesintisiz azap uğultusunun arasından zaman zaman duyulan kesif elem çığlıkları. *Sonra ... sonra* ... kategorileştirmenin, genelleştirmenin gerekliliğini inkar etmek mümkün değildi; teşhis çerçeveleri ... *hayat kurtarıyordu.* Kendisini o zamanki hali gibi görüyor; boğulanların ve kurtulanların arasında bir batıp bir çıkmakta ama birini diğerinden ayırmak da *bir dalgaya isim vermek kadar nafile* ... Ama şimdi dalgalardan biri boyunu aşıyor: genç bir adam, yeni verilmiş hastane geceliği kalçalarına kadar açık, *kıçının çatalı meydanda* – Busner binlercesini görmüştü bunların *dalga dalga üstüne,* neon ışıklar altında paldır küldür yapay ufka doğru koşarken – ama bu delikanlıya öyle bir Haloperidol yüklemesi yapılmıştı ki, er suları damla damla boşanıyor, koltuktan pis yerlere dökülüyordu. Doktor, dedi peltekleşmiş ağzıyla, Doktor, yardım et bana... İşte bu tek hatırlayış, diğer tüm unutuşların, *yine yardım edemediğim diğer herkesin* yerini alıyor ... Busner şimdi otobüs Highgate Hill'e dönmesin diye burukça dua ederken başını öne eğiyor, alnını önündeki koltuğun arkasına dayıyor, kederle itiraf ediyor kendine: Hep bireye önem vermeliydik, kategoriye değil; *kardeşimin bakıcısı ben değil miydim?* Küt saçlı, iPad'li oğlan inmiş; otobüs virajı alıp dik Archway Road rampasına sararken üst katta tek başına. Geniş pencereler-

den güneş *plastik ve suni deri çorbası pişiriyor* – ama et hâlâ ihtiyar ve soğuk, zihin ise *hiçbir kanıtı olmadığı halde* geçmişin kollarında sıcaklık arayan bir başın içinde olduğunu düşünüyor, *zaten geçmişten başka ne kaldı elimde ... kocadım işte.* Busner önce ilkgençlikteki öpüşmeleri – ne muazzamdı o zaman, *beyaz şoset çorabın üstünde kabaran bir baldır kası* – sonra geri kalanını, hatırlayamadığı, dolayısıyla yerine –belki diğer herkesten fazla– bunları koyduğu anne kucaklamalarından bir avuç sonbaharla ayrılmış tüyler diken diken oynaşmaları. *Penis göbekbağını* düşünürken yüzünü buruşturuyor, şu iki büklüm halinde *hücrelerinin baloncuklu naylon gibi pıtır pıtır gittiğini* düşündükçe daha da buruşturuyor yüzünü ... dokunmaktan ve dokunulmaktan yavaş yavaş uzaklaşırken şimdi bir öpücük gerçekten muazzam olurdu, bir başkasının dudaklarının *geri ve geri ve geri çekilmesi – kafatası sırıtışı.* Bir duygulanım bozukluğu konferansında gülünçlük derekesinde başarısız bir girişimi olmuştu, beş ay ya var ya yok. Kadının ambalajı oluklu mukavvaydı ama *mesele o değildi.* Konferanslar, *ah!* konferanslar, en sevdiği ayartma ortamları. Eski bir teknik üniversite binasının konferans salonuna döşenmiş halıların sert ve düz çizgileriyle et yumuşaklığının yan yana gelmesinde iç gıcıklayıcı bir taraf yok mu şimdi? Açılış konuşmalarının bıkkınlık veren biteviyeliğiyle birkaç dakika aradan sonra Lambrusco'nun paldır küldür lafa girmesinin? Tanışmaların mesafeli resmiyetiyle kadının bir öğrenci odasında mavi lacivert çizgili yorgana uzanmış yatmasının? Cansızlığına neşeyle gözlerini çevirerek, Bir de Viagra denesene, demişti; o da, *yaşlı sarı köpeği* donunun darağacına güçbela götürürken, Yok, almayayım ben, diyebilmişti ancak. Nasıl bir şey olurdu ki alsa? Kimyasal ajanlarla tetiklenmiş roketi Stevenage veya Solihull'dan ateşlenirken peşinde mühimmat yükü olarak sarkık bedenini mi sürükleyecekti? Olmaz. Her şeyi olduğu gibi kabul etmek lazım. İktidarsızlık, *arzunun ritmik müdahaleleri* olsun: İçinde gitgide

güç kazanan bir yetersizlik müfrezesi yürüdükçe *uyuşukluk karıncalanmaları* gönderiyor. Olmaz, yeni boyanmış saha çizgilerinin kenarında toplaşan martıları kabul etmek, insanlar *Serçeler nereye kayboldu?* diye sorunca da kısaca *Martılar yedi* demek lazım. Hem bu kadar canlılık kazanan sadece çıplak gerçekler değildi; artık yeniden dokunuş, yeniden koklayış, yeniden işitiş de vardı – duyuları hep birlikte ayağa kalkıp meşru veya değil *bütün pompaları* ama bu kez *suçluluğu kırpmış olarak* tekrar canlandırıyordu. – Kuvveti yerindeyken, rengarenk şekerlere her bir daldırışı kendinden önce geleni yok edip kendinden sonrakini şiddetle zorluyordu – *seks böyle bir şeydi.* Ayrıca insan yapış yapış kucağına düşmüşken tekrarlayan hareketlerin aynı şekilde tekrarlayan zevkleri oluyordu: Ancak nüanslarla ayrılan bel kırmaların, dudak emmelerin ve boyun okşamaların içinden sadece bir tanesi çekiliyor ve kendi kendini uyarma bağlamında tekrar tekrar kullanılıyordu. Otobüs Jackson's Lane Toplum Merkezi'nin ilerisinde yüksek kaldırıma dayanıp duruyor, motor öksürüğü paket servis tavukçunun vitrinini dumanlıyor, Busner'ın alnı takviyeli camda titriyor: Aynalı coplardaki kare kare aynaları görüyor, yansıttıkları formikanın *Mandelbrot kümesini* görüyor, kendini görüyor pantolonu ve külodu *yarıya indirilmiş*, gömleğinin eteği sıkı kalçalarında dalgalanır halde Kuzey Londra'da bir özel psikoterapötik ilgi alanından diğerine salınırken – Heath Hastanesi'nden Whittington'a, oradan St Mungo'ya, o harabeden Tavistock'a, oradan da doğudaki Bowlby Centre'a ve bahçesinde sendeleyip *yüzükoyun kapaklanmaya!* Kendine geldiğinde *yumuşak ve mümbit bir toprağı kazmakta olduğunu* fark ediyor – ya beslenme uzmanı ya meslek hastalıkları terapisti; ya hemşire ya meslektaşı. Şimdi düşünüyor ki bunlar ilişki değildi ve bu tabirin ima eder gibi yaptığı incelmişlikten uzaktı; bir nevi seks içerikli maymunluktu, suratı beyaz boyalı, dudakları şehvetin yağlıboyasına daldırılmış palyaçolar filan. Düşmeler yu-

varlanmalar çok planlı ve şakacıktan olduğu için *kimseye bir şey olmazdı* – veya olmadığını düşünmek isterdi. Ama hürriyetinin ardından libidoya köleliğini her açıdan –fiziksel, duygusal ... öhüm, *ahlaki*– açıdan inceleyebilmiş ve karşısına şu gerçek çıkmıştı ki *Dün gece annemi gördüm bir şarkı tutturmuş* seks ilk kerte de daha çok seksi çağırdığı için, *Bu sabah uyandım baktım annem yok olmuş* kötü davranış da kendinden sonra geleceklerin altın standardını oluşturmaktaydı: *sabit tarife üzerinden aldatma.* Otobüs Doğu Finchley'deki Bald Faced Stag barının önünden geçerken acınası bir öğürtü koparyor ve Busner pişmanlıkla kamçıyı yapıştırıyor: Sapmaya meyilli olanları gözüme kestirirdim ama bu da ne böyle? Pop müzik ezgilerinin kakofonisinden *dişçi koltuğuna* dönmüş bir dünyada en fena akılda kalan buydu galiba: *Dün gece annemi gördüm bir şarkı tutturmuş* ... İlk yaptıklarında gündüz vakti olmasına rağmen çakırkeyiftiler şüphesiz. Öğle yemeğinde bara gitmeme kuralı koymuştu kendisine – niye gitmişti peki, bir meslektaşlarının veda yemeği mi? Her neyse ... o da oradaydı, gelen ilaçlara bakmak için birlikte döndüklerinde kararlı bir hareketle kapıyı arkalarından kilitlemişti. *Ne oluyor oğlum, dedim, önce kadehler tokuştu şimdi biz mi tokuşacağız?* Eczane, ana depoların çevresini saran odalar silsilesinde gizliydi – çoğu kullanımdan düşeli nice oluyordu, *en tuhaf şeylerle doluydu içleri:* eski okul sıraları, portmantolar, hastanenin dağılan müzik grubunun terk edilen enstrüman çantaları. Hemşireler ve doktorlar ilaç alma işini çıkmaz bir koridorun ucundaki *yemekhane penceresi gibi* kapaktan görürlerdi *aaayh!* ama biz arka taraftaki küçük laboratuvarda *ne işler çevirirdik* o arada, *aaayh ciik ciik çaap çaap* –. Hah tabii ya! O yaz her yere adeta bir dopamin bulutu çökmüş, lambanın yeşil camının altında toz zerrecikleri halinde ağzına burnuna dolmuştu. Durmuş Mimi Hanson'ın aleti kullanmasına bakıyor ve amcasının aşçısı Bayan Fitz'in kıyma makinesinin kolunu çevirerek *et solucanlarını kıvrandırmasını* hatırlı-

yor. Mimi tozu hazneye aktarıyor, ölçüm kabını tezgaha geri koyuyor, *bembeyaz kıvrılan silik dumanların içinden* boş kapsülü kanala oturtup kola işlek bir hareketle asılarak bu küçücük kabı huninin ucuyla *bütünleştiriyor*; parmağındaki tektaş yüzük dikkatini çekiyor o sırada. Öğüt, ıslat ve ez elindeki macunu, Acelem yok b*enim, güzelce ez tozunu!* Yaylı bir mekik *kırmızı ojeleri dökülmüş* tırnaklarıyla serbest kalıyor, bir tabla dönüyor, kapatılmış kapsül küçük tepsiye düşüyor, Mimi kapsülü alıp ona dönüyor, o ise kadının nörofarmakolojik yükü altında inceden inceye ezilmekte. İki gram, diyor sesi ağız maskesinden *neşeyle cıvıldayarak*. Ayarı var, bir gram ve üç gram da yapabilirim ama buçuklar fark –. Kadının üstüne atılmış; açısını öyle dikkatli hesaplamış ki kasıkları kadının kalçalarını tam avuçlarına denk düşürüyor, bir bacağı kadının iki bacağının arasına girmiş, o sırada ağzı *aynı maskeden nefes almakta*, dilleri maskenin iki yanından serbestlik ararken dişleri ısırıp kenara çekmek peşinde. Yere doğru *ayak bağlı yarış* halinde sarsakça ilerledikleri sırada kadın şaraplı bir ah çekiyor. Busner'ın elleri kadının laboratuvar önlüğünü açıyor, elbisesinin eteğini kaldırıyor, bıktırıcı külotlu çorap ve külot ağını indiriyor – tatlı buruk bir koku var üzerinde – *limonlu şeker mi?* Kıvır kıvır saçları platin sarısı – *post gibi*. Çökerlerken bir cam kabı devirmiş olacaklar ki, kadın kemer tokası ve fermuarla dalaşırken bunun çıkardığı tıkırtının yavaşlayıp durduğunu duyuyor. Artık boş yere – çünkü kadın önünde çıplak ve ayrık bir nesne ve ok yaydan çıktı – devrilenin daha bu sabah İsviçre Sandoz'dan gelen *iki bin sterlinlik* iki buçuk kilogram L-dihidroksifenilalanin olmadığını umuyor. Muşamba avuçlarının kenarlarına, dizlerine bastırıyor soğukça, ayak tırnaklarına takılıyor, o ise kadına girmenin *kutsal duruşunu* almak için debelenirken Mimi ve başı ve göğsü ve kolları *kendini bıraksa yeridir!* Busner en çok bu umursamazlık zamanlarında profesyonelleşiyor; haaaa-haaa-ha diye nefes verdiği sırada nihayet Bus-

ner kadının maskesini düşürüyor: Bir rehine olmakla birlikte onu kaçırandan eza görmek istiyor çünkü *o tırnaklarla* çekiyor adamı kendisine ve adam birkaç saniyeliğine de olsa *limonlu şekerlerin* koyulaşıp ağırlaşıp *birleşme teri* olmasından başka bir şey duyumsayamıyor ... Kadının memesini kafesinden kurtarıyor – areola beklediğinden çok büyük ve açık renkli, meme ucu ise içine göçük olduğundan yumuluyor. Ha'ha'hnnn! Kadın kulağını ısırırken Busner *hareketli spazmına athetosis, kasılmasına miyokloni* teşhisi koyuyor. Bu tıbbi terimlerden kurtulmak için yüzüne baktığı sırada parlak mavi gözlerinin solunda ve arkasında kalan bir şeye kaydığını fark ediyor – *okülojirik kriz!* Mimi'nin açık ağzında, dolgularının ıslak ışıltısına rastlıyor – titreyen bukleleri kıymetli toz katmanlarını süpürüyor. Yumuşama başlangıcı hissedince kudretini sağlamlaştırmak için gözünün önüne *Miriam*'ın tanıdık yastıklara yayılmış yüzünü çağırıyor: nikahlı helalinin görüntüsü harama dalmasını pek güzelce kolaylaştırıyor ve yerdeki ensefalit hastası *yanlarımı tutarak belini geriye attığı sırada* Busner düşünüyor: O da aynısını mı yapıyor, ben onun ni-niş-niş-hanlı-sı mıyım? Aniden geri çekiliyor ve spermin kadının tenine, giysilerine ve muşambaya sıçraması ikisini de *yaptığımız işin deliliğine* uyandırıyor. Şunları silerken yaşayacağımız yakınlık, dökerken yaşadığımızdan fazla olacak diye geçiriyor içinden – ilk seferler hep bir sosyal etkinlik, *pipiden kukudan muhabbet* ... Barda kadının muhabbetinden ve Busner'ın yapacaklarının ne kadar deneysel şeyler olduğunu anlatmasından önce, desenli beyaz çoraplarının ve çiçekli kısa yaz elbisesinin çocuksuluğuna rağmen Mimi'nin bütünüyle ciddi olduğunu kavramıştı. *Bir hanedan mensubuydu bardan dönerken* ... şeffaf plastik şemsiyesinin tahtırevanına kurulmuş. İlkbahar yağmurunun altında Busner ona gülünce: *Saçımın ıslanmasını istemiyorum* ... kendi kıyafetleri ayağına dolanınca zorlanarak dizlerinin üstünde doğruluyor – tezgaha gömülmüş eviyenin içinde bez mez

bir şey olması lazım. Misk esterleri içindeki yüzü ifadesiz – gerdanındaki tendonlar sayılıyor – titreyerek kendine dönüyor, elleri uzanıp adamın *beyinsiz kafasını* tekrar karnına doğru çekiyor. Üstlerine gerilen çatı penceresinin çok aşağısında kalan ahşap siperde *soluksuz bedenler çarpışmaya devam ediyor* – maske incecik bir ilmekle yapışık memesiz kulaklarından birine tutunup oradan küf kokulu koridorlara yayılıyor, yaylı kapılardan geçip havasız havalandırmalara ve kaynaşan koğuşlara doluyor, *haşin bir huzursuzluk girdabı* halinde karşılaştığı tüm insan bedenlerine saplanarak etlere ve etten duvarlara sinirleri diken diken eden bir zevk içinde histerik sefalet aşılıyor. Duvarları delip *elektrostatik halkalar* halinde hastanenin beş yüz yetmiş iki metre seksen sekiz santimetrelik ana koridoruna yayılıyor, soğuk ve eski kaplamalarını daraltıp genişletiyor. Hastalarda çatlaklar açılıyor, *sevinçten kırılıyorlar*, doktorlar ve nöbetçi hemşireler müsekkin sürülmüş *süngülerini takmış* koşa koşa geliyorlar ... ama hastaların başlarını yere *güm-güm-güm!* vurmasına engel olamıyorlar, yerdeki L-DOPA dökünülerini süpürmelerine de – Busner didiniyor ve Beresford Meydanı'na gezmeye gittiği gün salaş bir yerden aldığı eski golf sopasının sapına sardığı flasterden terler sızıyor. Albert, soyunma odasının cilasız ahşap döşemesinde duran yün çoraplı ayaklarına bakıp gülümsüyor. Gülümserken insanın kıymık bilincine nasıl hep *a posteriori* vardığını düşünüyor – arkasında dolanan Mayhew ve Arbuthnot'u bankların üstündeki çengellere asılmış ceket perdesi yüzünden göremese de seslerini duyuyor. Lüzumsuz devinimler sonucu dökülüp kurumuş ve derinlere işlemiş terin *adale merhemi, keten tohumu yağı ve muşamba* ile karışık kendine has kokusu var ... sonra kramponlu bir botun sert cızırtısı, kemeri takılan pantolonun şlap-flap sesleri geliyor – ama onun giyecek özel kıyafetleri, hazırlayacak ekipmanı yok, en iyi üçüncü iş takımının pantolonu var üzerinde, hafif penye bir gömlek, bir de eski

Bancroft kriket kazağı. Albert bir daha gülümsüyor: Pantolonunun paçalarını çoraplarına sokacak – hem hareket özgürlüğü sağlar hem de golf pantolonu görüntüsü verir. – Başmüdür'ün huzuruna çıktığı zaman adam Albert'ın kolunun altındaki golf sopasına ne anlam vereceğini bilememiş ya da belki de sadece fark etmemişti. Sonuçta Albert da konusunu açmadı ve birlikte Mühimmat Fabrikası'nı, dökümhaneleri, makine atölyelerini golf sopasını bırakmadan gezdiler. Bir ara sapını –o zamanlar sargısız, yıpranmış deri kaplaması iri gözenekliydi– bir tezgahta duran mermi kovanının içini yoklamakta kullandı, onu alıp yüksek pencerelerden *salınarak* gelen *ipeksi* güneş ışığında incelemek için. Başmüdür ne düşünmüştü? Yeni bir tür yürüyüş bastonu dedi herhalde; çünkü her ne kadar kendisi de sivil olsa da bir başka siville –üstelik bu kadar üst pozisyonda bulunan biriyle– muhatap olmaktan hoşlanmıyordu. Albert'a birkaç kere beyefendi demiş ve selam verir gibi yapmıştı. Başmüdür çok daha yaşlı, ata yaka gömlekli, modası doksanlarda kalmış ceketli, normalde muhtemelen al yanaklı olsa da sinirden benzi solmuş bir adamdı. Adamın kafasını karıştıran Albert'ın sopa yutmuş gibi duruşu olabilirdi – gösteriş amaçlı gelmiyordu çünkü *boşuna mı o kadar futbol kriket oynuyor*, hem artık Bay Wilton'ın borusu öttüğüne göre *golf sahalarında geç saatlere kadar sopa sallıyorlar*. Atletlerin kendiliğinden zarafeti ile hareket ettiğinin farkındaydı ve Albert'ın amirleri onun olağanüstü beyin gücüne, akıl yürütmesine ve hafıza kabiliyetine, bir de *sarsılmaz adalet duygusunun verdiği sağlam duruşa* güveniyorsa da, kendisi vücuduna güvenmekteydi ... *uzun saplı, uçuk mu uçuk yeşil, adeta yabancı* ... ışkın, Surrey'in mutfak bahçelerindeki artık gübre yığınları üzerinde bitmiş. Dün gece Bayan Hedges'ın ucuz korsesi çıtırdayarak, buldog suratı zevkten sarkmış halde konuklarına çıkardığı yemekteki ışkın. Eğer *Güzel Rosalind ... ve ailesi* kabul ederse onu ... bu evcimen sadeliğin sonu gelecek, bunun yerine

yeni mobilyalar, lohusalık takımları – bebek kıyafetlerine delice kafa yormak ve *bedelini ödemek*. Belki, diye düşünüyordu, kız beraberinde *yılda yedi yüz, sekiz yüz getirir* ... Ama *boş umutlardı* bunlar, henüz kalbini çalmaktan çok uzaktı – henüz bir iki kere görmüş, kız büyük şöhretli amcasıyla birlikte Bakanlık merdivenlerinden inerken şapkasıyla selam verebilmişti ancak. Düşünmek bile *abesle iştigaldi!* Gelgelelim, hak etmiyor muydu onu veya onun gibi birini? Kendini son derece *temiz* tutmamış mıydı, gözünü Peygamber Efendimiz'in avcundaki çiviye dikmemiş miydi, *gevşek tutulmuş bir bluza kaymasını* engellememiş miydi? Her pazar günü kilise sırasındaki yerini alıp aralarda dolaşan kadife kese için cebinden bozukluk avlayan, St. Jude'un bakımsız orgunun *bronşitli inlemesini* can kulağıyla dinleyen Albert, ilmihali nasıl görüyorsa Majestelerinin Malzeme Ofisi tarafından düzenlenen Yıllık İstatistik Çizelgesi'ni de öyle görüyor. İkisini de ezbere biliyor ve ikisi de Kral, Çeşnicibaşı ve Galli Büyücü kutsal üçlüsüne olan inancının bekasını sağlamakta –.

De'Ath – De'Ath? Kulağı işitmez ki bu çocuğun – De'Ath diyorum, acele etmezsek şu dördünün arkasına takılacağız – bir de bunun üzerine omzuna daha önce hiç konmamış bir el konunca, söylenen iki hecenin hukuken olduğu kadar şahsen de kendisini ilgilendirdiğini idrak ediyor. Dolu çantasının ağırlığıyla *yampiri* duran Mayhew, Albert'a gülümserken gamzeler *kara çalınmış bıyığının* düzgün köşelerini kemiriyor. Soyunma odasından çıkıp adı ihtişamlı kulüp salonunun önünden geçerek ilk deliğe doğru yürürlerken, Albert Mayhew'un çoban köpeği yürüyüşüne takılıyor – kendi çantasını taşıyamayacak kadar cılız olabilir ama bir önemi yok: Dere kıyısındaki söğütlerin bölük pörçük gölgelerinden fırlayan veletler, üç pense veya gönlünden ne koparsaya seve seve taşır çantaları. Üstelik Hanwell treninde Mayhew, handikapta tek haneli olduğunu itiraf etmişti. Benim yeteneğim veya kabiliyetim olduğundan değil, iddia-

sındaydı – oturdukları ev bir golf sahasına komşuymuş da ondan. Yazları sahile gittiklerinde kum tepelerinde ve Rustington civarındaki sahalarda takılmışlar, sonra üniversitede ikincilik dereceleri. Banliyö treni Büyük Batı Hattı'na paralel Royal Oak, Acton ve Ealing'den geçerken, Albert'ın amiri zevkle tevazu gösteriyordu. Albert, Mayhew'un *bankada iç kurutucu bir işlerle uğraşıyor* diye tanıttığı, ama *Yahudi borsacı kadar şekilli giyinen* eflatun pantolonlu, şapkası ipek kuşaklı, yaka çiçeği *balarısı çekecek irilikte* Arbuthnot için müteşekkirdi ona. Arbuthnot tren Paddington'dan ayrılır ayrılmaz matarasını çıkarıp arkadaşlarına sunmuş, Majestelerine gıcıklık olsun diye yanımda taşımaya başladım, demişti. Mayhew'un *dırıltısı* üzerine de sözlerini sakınmamıştı: Bırakacaksın bu işleri Mayhew. Duyan da sen yol yordam bilmezsin bütün işi Kutsal Ruh senin adına görür sanacak. Şehvetli suratında kırmızıların mavilerle karıştığı Arbuthnot yüksek perdeden, uzun uzun gülmüştü. Şimdi dolgun ve karanlık dudaklarını karbeyaz mendiliyle silip diğeri kadar yüklü olan çantasını taşıyıcılardan birine teslim ederken, Albert'ın trende de yanında duran iki sopadan başka bir şeyi olmadığını fark ediyor. Eski püskü sopaların yanında genç adamın kostümünün yersizliği de gözüne çarpıyor; kendi üzerindeki elastik ekose çoraplar, kalın üst bacaklarını ortaya çıkaran uçuk yeşil pantolon ve çeşitli kemerleri kuşakları olan aynı renkteki rüzgarlığa kıyasla berrak mayıs gününde göze batıyor adeta. Bir tek bunlar mı var yanında, diyor; Albert onaylayınca da, Benimkilerden hangisini istersen kullan o zaman, ya da en iyisi sen kaldır at onları, benim çantayı birlikte kullanalım. Bir insan Bakanlık'ta alınganlıkla bu kadar hızlı ve çok yükselemez; alınganlık doğuracak cümlelerin kasten veya fark etmeden söylendiğini duymazdan gelecek kadar pişkin olduğundan değil – hem banker aklından geçeni aynen söylüyor, onun rahat ve eşitlikçi tavrının getirdiği doğal bir sonuç bu, halbuki Mayhew

öyle mi, bu konuşmayı duyar duymaz eksik kalmamak için atılıyor: Benim daha önce teklif etmediğim ayıp De'Ath, tabii ki hangisini istersen kullanabilirsin. Albert teklifleri geri çevirmek için Sağ olun beyefendi, teşekkür ederim Bay Arbuthnot, ben yine de bunlarla devam edeyim, bu sopaların ... kendilerine has bir tarafı var diyeyim, biraz zorlanmak da hoşuma gidiyor, deyince, Mayhew münasebetsizce ısrar ediyor: Olur mu öyle şey De'Ath, sahada böyle formalitelere bakılmaz – birincisi burada hepimiz golfçüyüz, ikincisi de ... deyip kopuyor çünkü ağzından centilmen kelimesinin çıkmasına razı değil. Albert kendi oyunculuğunun parlaklığını takdir ettiğinden bunu anlayışla karşılıyor: Olmadığı biriymiş gibi yapmıyorsa da kesinlikle, mükemmel diksiyonu ve aksansız konuşması Fulham kepazeliğinden gelme biri olduğuna dair hiçbir ipucu vermiyor. *Yeter artık gözün doysun Bayan Moore, gözün doysun* ... Olmaz ama: Onun gibi daha binlercesi türeyecek *Ak Gözlü Arap'ın müzikhollerinde* ... Albert, her savaşın bir fırsat olduğunu yanındakilerden çok daha iyi anlıyor. Mayhew nihayet diyeceğini bulup ... devlet memuruyuz, diyor, sonra eğilip topunu yerleştiriyor, doğruluyor, bacaklarını aralıyor, parkurun koca meşelerce bölündüğü uzaklara bakıyor, sopanın başını havaya kaldırırken bir dizini şık bir hareketle kırıp savuruyor ve vuruyor. Topu bir kere, iki kere sekip kaba çimde kayboluyor – Albert, Mayhew'un handikapının nereden hesaplandığını bilmiyor ama başlama vuruşundan olmadığı belli. – Hanwell İstasyonu'ndan çıkıp sakin caddede iki yeni villa ve çok yaşlı porsuk ağacı, bıkkın kargalarıyla bir kilise lojmanının önünden yürürlerken, Arbuthnot ve Mayhew altın rezervlerinin çuval çuval altın paralar halinde banka kasasına nasıl taşındığını konuşmuşlardı. O kadar çoktu ki, Arbuthnot'un anlattığına bakılırsa, zabıta King William Caddesi'nde trafiği kesmiş, kaptıkaçtılar, motorlu arabalar ve hatta büyük şubelerin gönderdiği at arabaları bile düzgünce sıra

olmuştu. Villalardan birinin ön bahçesinde halı pataklamakta olan hizmetçi, üç adam önünden geçerken işi bırakıp yüzüne güzellik gelerek kızardı. Albert demiryolunun öbür tarafında şapelin kara kulesini, kızıl tuğladan bacaları ve Akıl Hastanesi'nin toprak rengi taştan kulelerini görüyor. Delileri muhtemelen demiryolu veya karayoluyla taşıyorlardı da, neden Grand Junction Kanalı'ndan değil? Çığlıklarının *kömür limanlarını yaladığını duydu ... çılgın kadınlar ...* artık iş görebilirlik durumlarına göre sınıflandırılıyorlar – o zaman neden çocuklardan sonra eblehler gelmiyor mesela? Gayet iyi işe yararlar ... *makineli tüfeklere yem olarak.* Bir yıl bile ne kadar fark yaratıyor, üç yıl sonra ne halde olacaklar? *Ehi ehi ehe, vurdum sene vurdun bene ehe ehe vurdumki vurdumdumdum ...* Mayhew'un topunu gizleyen otlağa uzun uzun bakan Arbuthnot, nihayet kendi topunu yerleştirmek için eğilirken, Bahsi koymak için bu anı bekledim, diyor. Yanlarına aldıkları iki alet taşıyıcısı kıkırdıyor, yanlarına almadıkları ve birkaç metre ötede sıralı şekilde bağdaş kurmuş oturan dört taşıyıcı da kıkırdıyor ... *yağcıların da yağcıları.* Arbuthnot'un arkası yelken gibi kabarıyor ... *nehirde mavnalar pupa yelken süzülmekte* ... ama doğrulduğu zaman parmaklarının arasında sımsıkı tuttuğu, Bradbury imzalı, havaya çevirince imzası *yükseklerde tüy gibi bulutlara* karışan yeni on şilinlik banknotlardan biri var ... Bunu ya en iyi puanı yapan arkadaşıma veririm, diyor, ya da bir daha çıkmamak üzere cebime koyarım. Mayhew bir çam daha deviriyor ... *iyice dibe çöküyor, Lusitania beraberinde çekiyor onu ...* – Biraz fazla değil mi o muhterem? derken golf sopasını hafifçe ondan yana çevirdiği Albert, hiç gecikmeden yapıştırıyor, Bence makul. Hatta, sizce de uygunsa Bay Arbuthnot, iddiayı katlamak isterim. Cüzdanından bir sterlinlik banknot çıkarıyor. – Üzerimde bu yeni araçlardan birini bulunduruyorum *ve tam da bu anı bekleyerek ustaca çektim ...* Arbuthnot heyecanla kabul ediyor – Mayhew'un da çanağa kendi sterlinini atmaktan

başka seçeneği yok. Arbuthnot *feci derecede büküldüğü* bir pozisyon alıyor. Bu kadar iriyarı bir adam için çok zor bir başarıyla kollarını tam dikey olacak şekilde kaldırıyor. Albert vuruşa çok fazla kuvvet verdiğini düşünürken sopa topla net bir çat! sesiyle buluşuyor ve top hafif bir ıslık öttürerek dik bir *havantopu parabolü* şeklinde ilerlerken Albert top daha zirveye çıkmadan hedefi ıskalayacağını kestiriyor. Meşelerin iki yanından daralttığı iki yüz elli metrelik par 4 üzerinden atış yapmak, *mühimmatın Fosse 8'in gerisindeki bir maden çukuruna düşmesi riskini doğuruyor* ve Arbuthnot'un topunun akıbeti tam da bu oluyor. Daha doğru hareket, ağaçların önündeki *insansız bölgeyi yaylım ateşi altında tutarken* orta menzilli bir sopayla yeşilliği *hedef almak* – Albert da mühimmatı ve teçhizatı uygun olmadığı halde bunu yapıyor. Sopanın temas alanındaki her bir girinti ve çıkıntıyı ezbere biliyor, temas yüzeyinin açısını ondalık küsuratlarıyla söyleyebilir: savurmasını *kalibre ettikten* sonra kuvvet uygulamak yerine *ateşleme pimini mermi kovanına* tık diye çarptırıyor ve top *pıtır pıtır sekerek* ağaçlara yirmi metre kala duruyor. Mayhew açık alanı geçmek için iki vuruş, Arbuthnot siperden hücuma kalkmak için üç vuruş yaparken çapa sallar gibi kumlar kaldırıyor. Mükemmel istihkâmına ilerleyen Albert sopasını değiştiriyor, tüm vücudundan kuvvet alarak sahaya nakşedilmiş meşelerin üzerinden şandelliyor. Topun altından kalıp gibi çıkmış toprak parçası yere düştüğünde bunu özenle yere bastırdıktan sonra yeşilliğe doğru yürürken muzaffer sopasını başının üstünde sallayıp sesleniyor, Affınıza sığınarak beyler ... Beylerin sessiz bakışları altında sapı eprimiş sopasının düz tarafını kullanan Albert, topu yedi metre ötedeki çukura sokuyor. Daha birinci çukurda oyun arkadaşlarının zaaflarını ortaya çıkarmış ve sonraki on sekiz çukura dair –kulüp salonundaki panoya asılmış– uzunluk ve par dışında bir bilgisi olmayan Albert, şimdiden öne geçti bile. On üç vuruş farkla kazanacağından emin – hiç kestiremediği olağa-

nüstü bir durum olursa on dört. İkinci çukura yürürlerken Arbuthnot piposunu ateşlemek için duruyor ve elindeki kibritle Albert'a *az geri dur bakalım* diye işaret ediyor. Sen, diyor *sazan* ağzından *dumanlı baloncuklar* saçarken, Sam Montagu'nun adamlarından mısın, Lloyd George'un mu? Baygın gözlerinde trendeki sevinçli parlaklık kalmamış – bakışı soğuk değil ama süzer gibi. Albert cevap veriyor, Ben bu iki zatın da dikkatini çekecek kadar önem arz eden bir kişi olduğumu sanmıyorum ... Gözleri parkura doğru kaydığında, Mayhew'un tuhaf diz kırma hareketleri yaptığını görüyor. Bana öyle geliyor ki, diyor Mayhew sivri bir dille, böyle kabiliyetli bir İki Numarası olmasa Bay Mayhew bile bu zatların dikkatini çekecek önemde biri değildi. Elindeki kibrit kutusunu *iki sopa* arasına sıkıştıran bu *varil adamın* içinde, fena halde açıkgöz bir Ahrensmeyer veya Datas yatıyor olsa gerek. Albert, Cüretimi mazur görürseniz Bay Arbuthnot, diyor, Banka'daki pozisyonunuzu sorabilir miyim acaba? – Keh keh keh, Bay De'Ath, öyle bir lafa girdiniz ki önemli bir şey soracaksınız sandım, ama madem sordunuz ... gökte *duman duman sancaklar uçuşuyor, aşağıda bir sarı çiçek tanesi eziliyor* ... yeni Bakanlığınızın faturaları ibraz edildiği tarihte ödeyecek parası olmasını sağlıyorum – Arsenal'da ne zaman işe başlıyorsun? Dönüp *yıldız beyazı* pus içinden yürüyerek ikinci çukura geçiyor. Uxbridge Road'a kadar geniş bir S çizerek dört yüz metreden fazla uzanan ve gayet bariz bir tehlike oluşturan göletin kıyısından giden bu çukur, *adamlarını toplayıp ani hücuma kaldırabilecek* olanların işine geliyor. Mayhew'un taşıyıcısı eğilip topu yere saplarken Mayhew omuzlarını ve sopasını şöyle bir döndürüyor, pozisyonunu alıyor, sonra bir daha *döndürüp pozisyon alıyor*, sonra bir daha *döndürüp pozisyon alıyor.* Albert da olduğu yerde büzülüyor – şefinin *rezil olmasını* hiç mi hiç istemez! İlk vuruşu fena değilse de, Arbuthnot en az elli metre fark atıyor. İki adam çimene kadar kayıpsız oynarken Albert dikkatle geri-

lerinde kalıp son hamlede sopayı acımasızca savurarak yirmi beş metrede topu deliğe yerleştiriyor. Böylece adamlar çukuru kişi başı üçer vuruşla, parın 1 üstünde tamamlamış oluyor. Golfçüleri Southall köyüne doğru götürdükten sonra sahaya bitişik sokağın kıvrımını takip ederek tekrar Brent Nehri'ne yönelen diğer dört çukur *çantada keklik*: sahalar geniş, siperler sığ, tepecikler kolay. Albert, kabiliyetinin *yükselme evresinde* olduğuna Mayhew'u ikna etmek için çok çabalamıyor. Ancak Arbuthnot, düzenli aralıklarla Albert'a tuhaf bakışlar atıyor. Soluksuz kalmış Mayhew'un yinelediği diz kırma hareketlerini izlerlerken, Brent Vadisi parkurunu da oynayabilirdik, diyor, oraya da üyeliğim var. Birtakım Yahudilerin de varmış, diye lafa karışıyor Mayhew, üstelik sahada motorlu arabalarla dolaşıyorlarmış, o derece tembeller –. Ve de hasis! diye ekliyor Arbuthnot ve üçü birden gülüyorlar, en uzun da yine o gülüyor. Dokuzuncu çukura geldiklerinde, Albert savurmasına hakim olmak için gösterdiği çabadan bitap düştüğünü fark ediyor: sırtı kasılmaktan *kaskatı* olmuş, yaşadığı stres kollarını *sarmalamış*, sinirlerine ve kaslarına sivri *dikenler batırıp yırtıyor*. Bu çukur şimdiye kadarkilerin en ilginci: hafif bir tepeden yüz otuz metre indikten sonra parkurun kıvrımı kızılağaçlardan bir perde gerisine çekiliyor. Albert yaprakların *titrekyeşilinin* gerisinde, karşı kıyının yüksekliklerinde, biçilmiş çimenin böbreğini delen iğneyi görüyor – oyun arkadaşlarına nehrin *çıkmaz olduğunu* söylemek sportmenlik icabı. Sahi mi? diye soruyor Mayhew, toprağı ayakkabısının burnuyla yoklayıp *mayın ararken*. Astının gizli direktiflerinden cesaret alarak *alicenap mütegallibe* rolüne soyunmuş. Albert, Galiba sahanın mimarı diğer çukurlardan esirgediği yaratıcılığını fazlasıyla burada konuşturmuş – bahse girerim ağaçların arkasında, nehrin kıyısında şelaleler havuzcuklar filan da vardır. Mayhew yine kuzu gibi meliyor: Öyle mi? Cepheden hötzöt eden telgraflar başına çöreklendiğinde *kibir Mayhew'un sık sık taktığı bir maske*

– yüzünü işte bunun gizlediğini görüyor Albert, maskenin *içine açılmış* deliklerden *nemli ve erkeklikten uzak* gözleriyle orta menzili tarıyor. *Sersem! Vatanın sana ihtiyacı yok* ... Çünkü Mayhew üçlük sopa istedi ki, burada golf ustası olmayan herkes kısa vuruşlar yaparak 3 par oynama güvencesinin bedeli olarak çimenlik alana iki vuruşu göze alırdı. Albert'ın elinden, onu kurtarmak için bir şey gelmez artık – *bu gözü kara hamlede* bir kenara atılan *dehşet içindeki kireç suratlı erkek kardeşlerin de.* Albert bu tahkire o kadar batmış ki, Mayhew'un dizlerinin genç kızlar gibi titrediğini bile görmüyor – tek fark edebildiği, topun, *bulut şehirlerine doğru istim tutan işkampavyalar tarafından yanıltıcı sükunetteki gökyüzüne doğru çekilen* tiksinç yavaşlığı. Makineli tüfek mermileri vızıldıyor – veya vızıldıyormuş Albert'ın hava değişimindeki subaylardan duyduğu kadarıyla: yumuşak nesneleri – *et, kumaş, beyin* – parçalarken çıkardıkları bir vızıltı ... Aynısı Mayhew'un topuna da oluyor; yeterli yükseklik kazanamadığı için uçurumun kıyısında duruyor, vızıldayan rüzgarla sarsılıp yere çakılıyor. Albert hiç adeti olmadığı halde topun ay gibi çukurlu yüzeyini kanlı ve durgun bulanık suda bir yırtık gibi canlandırıyor. Taşıyıcı herhalde yarı beline kadar suya girip alacak topu diye düşünüyor – istekli olduğundan değil, *akılsız ve açgözlü itaatkarlıktan.* Ansızın Albert'ın ağzına metalik öfke tadı geliyor *Kaç fırsat sundum önüne!* Bu değişimi *uyanık sahtepuşt* fena halde *kafası kıyak* olmasına, Albert'ın da Arbuthnot'u abartılı bir saygıyla kendisinden önce tepeye buyur etmek dışında bir belirti vermediğinden neredeyse emin olmasına rağmen anında kavrıyor. Bankacı işini sağlama alıyor, topu *pıtır pıtır* yokuşta sekerek çimene, uzun bir atış için tam olması gereken yere ulaşıyor. Kişinin golf vuruşunu kurarken geldiği bir nokta var ki, Albert'a göre işte o noktada Hindu din adamlarının tasvir ettiği ruh haline ulaşılıyor: Tüm bedenin *iki ayak üzerinde dikkatle kıvrılması* ve kolların yukarıya, gövdeden uzağa kaldırılmasıyla

kuvvet, açıların –sopa ucunun tasvir ettiğiyle topun havada çizeceğinin– meditasyona dayalı hesaplamalarına zararlı bir hal alıyor. *Bütün kararlar verilmiş* – vuruşun kendisi maddesiz bir sonuç, şekilsiz ve hükümsüz. Ayrıca mücadelesi sözde rakipleriyle –hatları *yumuşak kurşun kalıplara özensizce dökülmüş* zayıf yaratıklar– değil, sahanın kendisiyle, rastgele bir toprak parçasıyla, karmakarışık çalılıklar ve koyunların otlamadığı ama fena ve nafile bir önem atfedilmiş çayırla. Saha da günahsız değil – bizatihi kendi marjinalliğiyle çekti bu ateşi üstüne. Göze çarpan özellikleri, dereleri, ağaçlıkları, tek ve hür akçaağaçları artık bir anlam ifade etmiyor, savaşan tarafların menzil kestireceği kerteriz noktaları olmaktan başka. Albert'ın mevzun vücudu çözülüyor ve sarılıyor ve tekrar çözülürken, Albert vuruşun mükemmelliğini her bir zerresinde hissediyor – hem o hem de elindeki golf sopası sanki sırf bu an için dünyaya gelmiş. Bravo, diye mırıldanıyor Mayhew – üçü, taşıyıcıları ve yancıları hep birlikte uçan topun sırtında; top hava sütunları üzerinde yükselip yükselip bir an durduktan sonra düşüyor. Hepsi çimenlikte *pıtır pıtır* bekliyor, görünmez *tavşanın* beyaz top *kuyruğunu* görmeyi umuyor ama bir şey yok. Sen de, diyor Mayhew devam ederlerken, taşa vurdun anlaşılan. Arbuthnot dudaksız kurbağa sırıtışını takınıyor – *ben öfkelendikçe eğleniyor!* Ve her şey Albert'ın öngördüğü gibi oluyor: Taşıyıcı nehirden koparılmış çamurlu gölete girerken giderek sinirlenen Mayhew kıyısında volta atıp tiz perdeden emirler yağdırıyor. Ne zaman ki Arbuthnot ağır elini omzuna koyuyor, sakinleşip iki ceza vuruşunu ve yeni topu kabul ediyor. İkisi çimene doğru oynamaya devam ederken Albert geride av peşinde dolaşıp birbiri ardına *ot öbekleri* aralasa da içlerinde hep beklediğini buluyor: bir parça kuru kayın kabuğu, bir çiçek kediciği, bir avuç *kurumuş koyun mermisi* ... Albert kendinden şüphe etmesine kızsa da, önemli olan diğerlerinden birinin – ama Mayhew olmasa da olurdu – kendi

topunu almak için bayrağı çekerken şaşkınlıkla, Vay canına! deyip tekrar eğilerek delikte duran ikinci topu çekmesi ve Albert'a seslenmesi: Seninkinin üzerinde bir işaret var mıydı? Albert çatlak sesiyle cevap veriyor: Üç kalp! Arbuthnot'un sevinçsiz, Mayhew'un sahte tebriklerini duymuyor – taşıyıcıların ve yancıların sevinç çığlıklarına kulağını tıkayıp sıradaki çukura yürüyor, *çarkın kilidini açıyor, iki ayaklı mekanizmayı öne eğiyor,* kilidi takıyor, pozisyonunu alıyor, sopayı kavrıyor, *gözlerini ufka çeviriyor, menzili vermek için zemberekli çarkı çeviriyor, kolçağı döndürerek yaylım ateşi açıyor* ve bunun koruması altında itibarını ileri sürüyor. Üst üste birer eksik, 12'de iki eksik. Karşılaşmanın ilk yarısı, Albert'ın rol kesmesi sayesinde korkunç bir durağanlıkla geçtiyse de, üçlünün sahanın geri kalanını bir kere, bir kere daha kat etmesiyle ikinci yarı muazzam bir meydan muharebesine dönüyor. On yedinci çukurun yanındaki dikenli çalılarda *gövdeleri iç kaldırıcı dolgunlukta* güvercinler bekleşiyor. *Hazır ol!* verilmiş ve batıda güneş sulu bulutlardan kayarken doğuda Castlebar Hill ve Drayton Green villalarının Mary Anne'leri ve May'leri kısık ocakları dikkatle karıştırıyor: Kömür, el arabasıyla yirmi beşer kiloluk seferlerde eve taşınmakta. İstasyon boyundan işten eve dönenlerin önünü ölüm çoktan kesmiş – bir yandan bacalardan suman yükseliyor ve dereler yeni şafağa doğru kıvrılıyor. İlkbahar, sağanağı indirip sırılsıklam inletiyor seyredenleri – on sekizinci çukurda duran Mayhew, taşıyıcısının çantadan alıp açtığı şemsiyeyi kenara itiyor. – Dur oğlum, göremiyorum altından. Kulüp salonuna doğru yürürlerken çamur Albert'ın botlarını bir çekiyor, bir daha çekiyor – öfke pul pul dökülürken *bağışlama eğilimi* hissediyor. Ayaklarının çamurunu sıyırmak için sıra beklerlerken, Mayhew ve Arbuthnot taşıyıcılara yelek ceplerindeki şilinler ve yarım sterlinleri verdikten sonra it gibi ıslanmış tüvitlerde bekleyen cüzdanlarına davranıyorlar. İnanılmaz, diyor Mayhew bir sterlini toka ederken, kaç oldu so-

nuçta, altı vuruş mu, yedi mi? Albert gevelemiyor: On dört. Mayhew dertli, İki sopayla üstelik, kaldıracak havalandıracak ucun da yoktu ... Ama – komik bıyığını kuruluyor – bazıları da der ki iki sopayla oynamak işleri kolaylaştırır, ne de olsa doğru sopayı seçmek bir ... kabiliyet meselesi ... oyunda ... Susuyor. Albert, Arbuthnot'un banknotunu alıp iki adamın ellerini sıkıyor – sopalarının üstüne *kutuptaki Norveçli* gibi abanırken matara yine elden ele dolaşıyor, sonra bir sopasının ucuyla ökçe ve taban arasındaki dik açıya sıkışan çamurları çıkarıyor. Woolwich'teki işi kabul edeceğim, diyor, her bir kelimesiyle Mayhew'un yağmurla yıkanmış yanaklarını *hafifçe şaplatarak*, top mermisi krizine müdahale edilmesi lazım. *Kan kırmızı* Mayhew'un suratı, *yediği hakaret gibi tokat içine işlemiş bir yara.* Sen de ... bu işi ben yaparım – mı diyorsun? Evet, diyor Albert, tam da öyle diyorum. – Onları orada bırakıp soyunma odasındaki çengelden ceketini alıyor, golf sopalarının sapları su toplamış ellerini acıta acıta Hanwell İstasyonu'na doğru yürüyor. Paddington'da havanın iyiden iyiye bozduğunu fark ediyor çünkü peronda yürümeye çalışırken insanın gözlerine *nişan alan* şemsiye tellerinden –bu *kalabalık taş siperde* uzun boylu adamların can düşmanından– kurtulmak için bir o yana, bir bu yana sekmek zorunda kalıyor. Biletçinin önünde üç hanım bekleşmekte – içlerinde en genç olanı bir adım öne atıp kara hasır mağarasından gözlerini Albert'a dikiyor. Albert yeni moda kısa eteğini fark ediyor, ayak bileklerinin inceliğini görüyor – *les attaches fines, derdi Fransızlar* – kadın, Kaçak, diyor, o duymazdan geliyor. Kaçak, diyor tekrar; adaletin pençesinden adabı muaşeretin pençesine savrulurken kendini toplamakta zorlanarak ... *sonra koyuveriyor.* Eldivenli ellerini yumruk yapıp Albert'ın göğsüne indiriyor. Kendine gel! Yanındaki daha yaşlı hanım *ablak suratlı bir cadı* onu kalçalarından *ve mutlulukla* tutuyor. Söyledin söyleyeceğini, Lucy. Üçüncü kadın ise *belki utançtan mı?*

Albert'ın ablasının çalıştığı şirketin ürettiği şemsiyesinin ucunu ayaklarının bir bu yanında bir diğer yanında perona tıklatıyor. Bu *haşmetli vücut* şapkasız – daha doğrusu saçını Mikado usulü topuz yapıp şapka niyetine kullanıyor. Bu ne bu? Peki bu ne? diye bağırıyor saldırgan kadın ama Albert, neler olup bittiğini pekala bildiği halde müdahale edemiyor: Biraz uzaklaşıp uzun boylu, çevik yapılı, bir elinde golf sopaları taşıyan, ceketinin altından kriket kazağının etekleri görünen, çoraplarının içinden çıkarmadığı pantolonu çamurlanmış delikanlıya bakıyor. – Haline baksana adam, haline baksana! Kapı gibi delikanlılar Ypres'de ölüp giderken sen – sen ... Albert üçüncü kadının hareketlerini, peronun bir orasını bir burasını tıklatırken eteklerinin yandan yana savruluşunu gizemli, adeta bir ritüel gibi görüyor. Barış zamanı olsa birileri müdahale edebilir, zira Albert geçip gidenlerin –yüzlerini çevirerek, soğuk gri gabardinli omuzları *yağmura açık hedef* aceleyle yürümekteler– bu görevi başkalarına devrettiğini düşünüyor, onların daha önemli işleri var: Charlottenstrasse'da lağımlara lager biralar dökülecek, kahvelerin duvarlarındaki guguklu saatler indirilip itinayla kırılacak, Beethoven sonatlarının telkâri notaları *bir biçimde didiklenecek* ... Bayan ... diyecek oluyor Albert, Bakan'dan gelen mektubun köşesi göğsüne batıyor ve bir tantanayla çeksem mi bunu ortaya diye düşünüyor. Ancak normalde pek ihtimamlı olan delikanlı şimdi üstlerinde bir tabaka halinde duran, *gaz lambalarının ara ara dehşet ışıklarıyla yardığı* buhara ve isli dumana karışmış gitmiş – yukarıda yağmur suları kavisli cam çatılardan sızarken yanlarında *birleşen tamponların et koparan cayırtısı* duyuluyor. Bir beyaz tüy uçup konmuş eline. Sopaları karnına dayayan Albert, tüyü dikkatle inceliyor, parmak uçlarını *ipekparmaklıklarında* gezdiriyor. Bayan ... diyor tekrar, ama gördüğünde deli gözbebeklerinin zafer bakışını, susuyor ve topuk vurup dönerken elindeki iki sopayı astına selam verir gibi kaldırıyor.

Bunu yaparken göbekten bir kahkaha patlatıyor; çünkü üçüncü kadının yüzündeki ifadeden –kuaförünün de etkisi olabilir bunda– Başcellat Hazretleri'nin Albert olduğunu çözdüğünü düşünüyor. Bayan Hedges yemekte, diye geçiriyor içinden, sığır dili yiyeceği, *tabağın kenarından bir karış sarkmış*, her bir papilla buradan açık seçik görülüyor su kuleleri ve hastanenin ilk kısmının çan kulesi gibi. Hafızası yanıltmıyorsa tek katlı olan ikinci kısmı göremiyor, ama yıkıldığı için mi, birinci kısmın gerisinde kaldığı için mi, ona da karar veremiyor. – Muswell Hill'de otobüsten inip bir internet kafenin vitrinine uzun uzun baktı, gördüklerine anlam vermeye çalıştı. Vitrinin iç tarafına yapıştırılmış kocaman bir LEBARA çıkartması ve haddinden neşeli Afrikalı suratları, birtakım ülke bayraklarının yanında yazan fiyatlara bakılırsa, buradan Swaziland, Ruanda ve Gabon'un çok uygun fiyatlara aranabileceğini ilan ediyordu. Kim bu mutlu sürgünler, diye düşündü, saatlerce laklak ediyorlar, yaptıkları *laf salataları* dünyanın dört bir bucağına yayılıyor? *Merak etmesem de olurdu* çünkü tam o anda bunlardan biri şekilli bordo deri ceketiyle dışarı çıktı, fermuarlı ceplerinden bir, sonra iki, sonra üç cep telefonu aldı ve bu iletişim cihazlarını elden ele, ikisi bir eline geldiğinde diğerine gezdirip durdu. Busner'ı rahatsız eden en büyük müsriflikti bu: adeta sanat eseri gibi tasarlanmış *mikroelektrik mücevherlerine tespih muamelesi yapılması*, arada durup öten eden var mı diye baktıktan sonra bir daha çıkır çıkır, takır takır, altlı üstlü çevrilmesi. Şimdi bulunduğu yüksek mevkiden kuzey Londra'nın geniş bir kesimini tarassut edebiliyor, ta *Totteridge'in Parnassus Dağı'ndan Epping Forest'ın Cennet Bahçeleri'ne* kadar – tabii arada kalanların hepsini teşhis edemiyor ama suratsız apartmanların *isyancılar gibi toplaştığı* yerin Edmonton olabileceğini düşünüyor. Onu buraya burnunun sürüklediğini söylemek hem yalan hem basmakalıp olurdu, ayaklarının getirdiğini iddia etmek gibi – o ayaklar ki şişkin ve müşteki halleriyle onu zorla

oturtmuş, spor ayakkabılarını çıkarttırmıştı. – Hayır, bankta oturmuş, Kuzey Çevreyolu'nun kestiği vadiden eski Friern Hastanesi'ne doğru bakan Busner, bir tövbekar olarak ilk sabahını hafif bir tatmin duygusuyla düşünüyor. Herhangi bir plan yapmadan ve rota çizmeden Kentish Town'dan yola çıkmış, ancak yolların kesiştiği her noktada imdadına yetişen yoldaşı bellek, ona hep doğru yönü göstermişti. İşin açıkçası yolculukları ne kadar rastgele olsa da, Busner'ın vicdanı *beni tutar kıyıya çeker – sporlarım, tozlarım, salkımlarım saçaklarım o kadar yayılmıştır dört bir köşeye.* Neden sonra fark ediyor ki, bütün suçları ağırlaştıran şey, sanığın olaydan sonra ortalığı temizlememesi – önce uzaklaşması, sonra uzak kalması. Arkasında binanın muazzam boşluğunu, engin çürük zemin döşemelerini, *havadar tavanlarından* dökülen fayanslarını duyumsuyor ... Bunun sevgisiz ve sevilmeyecek bir şey olduğunu hissediyor Busner: Paris'in Sacré-Cœur'ü var, Rio'nun başı dumanlı heykeli, peki ya *Londra'nın tepesindeki ne? – Alexandra Sarayı.* Hiç şüphe yok ki yapımında sandallar, gezinti tramvayı, dev orgların çıkardığı ilahi musikisi, bando mızıka temsilleri, İmparatorluk döneminin bilumum boş zaman etkinlikleri vardı. Ama Busner ne zaman içine girse – hangi yılda olduğu da fark etmez– aynı kasaba zevksizlikleriyle karşılaşıyordu: çınlayan holde kaybolmuş bir bambu duvar danteli, arkalarında üç insan boyu istiflenmiş yaldızlı sandalyeleri pek de gizleyemeyen neon-indigo renkli naylon perdeler, *mutfak mozolesine* giden ağır kirli tüneller ... Betja? Betje? Yok, bu ucubeyi kimsenin savunacak hali yoktu da, kendisi buradaydı işte. *Yanmıştı bir ara – ne zaman?* Bir değil birkaç kez yanmış, savaşta bir de *bomba yemişti* kesin ama *yıkılamayacak kadar büyüktü.* Busner yüzünü ekşitti: Bunun için ateş bir tarım tekniğiydi, eski servis arabalarının kalıntılarını süpürüyor, yer açıyordu *aynı köhnelikten yeni sürgünlerin filizlenmesine.* Ayakların trol gibi, diyor bankın önüne gelmiş yılışarak tepeden bakan çocuk. Busner

tuzlu bir nefes kokusu alıyor ve henüz o an dikkatini çekmesine rağmen hiç bitmeyecekmiş gibi gelen bir çiğneme fark ediyor. Çocuğun – *oğlan mı?* – üstünde gömleğimsi bir şey, onun da üzerinde aynen *geviş getiren* bir çizgi karakter var. Çocuk küçük çenelerini bir kere, iki kere, üç kere çalıştırıyor, sonra *diliyle sinek avlama: tik benzeri bir hareket.* Ben ... diyor Busner ve hayali bir inanış bünyesinde somutlaşıyor ... trolüm zaten. Çocuğun gözleri mutlulukla açılıyor – ama o anda annesi geliyor savrulan kollarının ucunda zikzaklar çizen yat gibi çizgili bebek arabasıyla. Beklendiği gibi *anoreksik – tedavi edilmeyen postpartum depresyonun yaygın sonuçlarından biri.* Çocuğu kapıp pusete oturtmasına, kemeri de gömleğini toplayana kadar sıkmasına seviniyor. İki sayılık atış kaymak gibi parkurda *dönesekerken* geride tek bıraktığı: ona çevrilmiş duran küçük surat ve hâlâ çiğnemesi, hâlâ *dilini sokup çıkarması,* hâlâ *trolü yiyip yutması*? Birkaç saniye içinde Busner'ın altındaki taraçaya ulaşıyor *acıktım mı?* sonra yok oluyorlar. Saray'ın çatısından doğru ilahi bir ışına mazhar olmuştu orası belli: Bir tahta kukla en küçük birimlerine ayrılmış, *birkaç kilometre ötede akıllı İskoçlar tarafından* tekrar birleştirilmişti. – Busner hafif mantar enfeksiyonu olan ayak başparmaklarından birinin tırnağıyla diğer tabanını kaşıyor, ne demişti hele Mimi'ye? Şehir bedbinliği bataklığının iki kıyısından birbirlerine bakan Acı Sarayı ve Zevk Sarayı. O ne demişti? Hiç. Bir, iki, üç, birkaç yıl sonra, *yediğim boklardan* kaçıp gittikten sonra, Busner'ın aklına, kadının ona L-DOPA kapsülleri yaparken dopamin tozu bulutları arasında geçirdiği saatlerden paradoksal bir şekilde etkilenmiş olabileceği gelmişti. Yirminci Koğuş'ta düzenlemesini yaptığı heykelli avlunun aksine, kadın her karşılaşmalarında istemli hareket kabiliyetini giderek kaybediyor gibiydi: Bankta üstünden dökülen beyaz önlüğüyle dudağı bükük, sarı kıvırcık saçlarının taştığı bonesi, maymun suratı veren maskesiyle oturuyordu, alnı ter içinde – *Yetiş eczacı hanım!* diye

dalgasını geçmişti ama gerek yoktu; gözlerinin sabitlendiği elleri *tikler halinde* aletlerde gidip geliyor, döküyor, ölçüyor, vuruyor, çeviriyor ve döndürüyor, *Parkinson hastalarının taklidini yaptığı harekete son vermek için –bence– gerekli sahici hap yapma hareketinde* bulunuyordu. Ancak dokunduğumuz zaman kilidi çözülüyor, kıkırdak sıvıları akışa geçiyor, adele kasıntısının eriyerek spastikliğe dönüştüğünü hissedebiliyordum. Yüzünü omzuma bastırmış halde laboratuvarda ağır ağır dans ediyorduk, o ise giderek sertleşen bir palilalia içinde meslektaşlarının adlarını, her birinin karıştığı suiistimal olaylarını ve idarenin beton kafalı aymazlığını *laf salatasına hercümerç ediyordu.* Dudaklarımı boynuna değdirdiğimde nabzının hızlandığını hissederdim: Yüz yirmi, yüz otuz, yüz kırk, *yürü be yavrum kim tutar seni!* Oynak bir ezgi, *aralarda püsküllü kamçıyla trampete sütlaç titretir gibi birkaç trak-tiki-tak.* Nişanlıdan karıdan konuşulmazdı hiç – tarafların boşluğa bakmayı yeğlediği karanlık zina aynası böyle bir şeydir; bunlar yerine her şeye icazet veren, Cinsel Sağlık Derneği'ndeki randevularına gitmemeye başlaması oldu. Haftalar aylar geçtikçe sevişmelerimiz olağandışı kavramlar ve bunların tamamlayıcısı hareketler çevresinde şekillendi: Koridorda bırakılmış bir tekerlekli sandalyeye mekanize birleşim aracı olarak el koyduk, bir başka gün felçli hastaların küvete taşınması için kullanılan tekerlekli salıncağı zimmetimize geçirdik. Kendimizi köşelere, rafların altlarına sıkıştırdık. *Dispne*... Nefes darlığı içinde, komple *makatıma soktuğu –başparmağı mı?– pek cilveli* ... durmadan kulağımda dolanan *dili pek ... ateşli.* Üzerime çıkıp kendini geriye bıraktığında insanlık dışı manilerin esiri oluyor ve nabzı yükselmeye devam ediyor: yüz kırk, yüz elli. Hastam olsa, *parenteral barbit*ürat yüklemesi yap*arım*. Gözlerini kırpıyor, dişlerini gıcırdatıyor, omuzları feci bir nöbet halinde sarsılırken kasık tüyleri deli gibi benimkilere sürtünüyor, *En sevdiğim sayı – altı!* Bir iğnenin asla sivri ucu üstünde durama-

ması gibi bir çıldırma çukurlarına yuvarlanıyor, bir baygınlık bayırlarına; derken ne olduğunu anlamadan *deniz canavarlarından mülhem* nefes tutmaya başlıyor, on saniye ... yirmi saniye ... yeter ama yarım dakika, o ise bu sırada karşısındaki Rembrandt ışığını irdeliyor: kıyafetinden saçılmış, inip kalkan göğüsleri, kirli ve şeytani suratı, bozulmamış yaldız topu saçları. Dahası da var; eprimiş muşambaya sinmiş fazla çamaşır suyu kokusu, dışarıda dırdır eden dargın bir hastanın kapı çarpmasıyla durulan daraltısı, kendi burnundan akan ilaç tozu, derken: Paaaaaaaahhh! Yerfıstıklı nefes patlıyor ve adam vitreler, zerreler, kıvrılan tekhücreliler, balıkyağı, duvar kağıdı tutkalı, ersuyu dolu bir tuz küresi içinde yuvarlanıyor. Birazdan *yeniden öğrenmek zorunda ayağa kalkmak için gereken karmaşık hareket dizilerini* ... Mary Quant nerede? Max Factor. – Bana hitap etmiyor, diyor Enoch Mboya, gülemiyorum bir türlü. Hadi espriden anlamıyorsun bari keyfimi kaçırma, diye paylıyor Busner. Ahraz mısın nesin? Mboya başparmağı ve işaretparmağının arasına bir tutam meşe rengi ten alıyor, sıkıp inceliyor, sonra, Yok canım, diyor. Sinirle gülüyorlar – ikisi artık *iyice derinlerde*, neredeyse *suç ortakları*. Whitcomb'dan L-DOPA alımı için izin kopardılar ama adam, Busner'ın, önüne sürdüğü dergi makalesine şöyle bir göz atmak dışında çalışmayla hiç ilgilenmedi – iyi de etti çünkü çalışma bile denemez buna *kontrol olmadıktan sonra!* Kıkırdıyor ve son parti kapsülleri ilaç tepsisinin bölmelerine tasnif etmekte olan Mboya suçlayıcı bir bakış atıyor. Busner son zamanlarda bu erkek hemşirenin *düşüncelerimi okuduğunu* hissetmeye başladı, öyle bütünleştiler birbirleriyle. Busner sıradaki düşüncesine –Kontrol grubunun anlamı ne ki?– ses verirken, belirli hastalara ilaç verilmesinden önceki haftalarda defalarca, ilaç vermeye başladıktan sonraki gerilim dolu hafta boyunca da tekrar tekrar dile getirdikleri bir şeyi aslında yinelemiş oluyor. Öyle tabii, diyor Mboya, plasebo vermenin hiç anlamı yok: Ne

verdiğimizi zaten bilmiyorlar, biz de biliyor sayılmayız. İki cesur psikonotun da şüpheleri var. Hasta yakınlarının rızası ancak yalapşap alındı; Busner'ın daktilo ettiği, deneyi kaba hatlarıyla anlatan bir metni İdari İşler teksirle çoğalttı. Mboya, Inglis, Vail ve post-ensefalit hastalarla ilgilenen diğer hemşireler, ara sıra gelmekten vazgeçmemiş bir avuç akrabaya bunları imzalatırken Busner da gerektiğinde soruları cevaplamak için hazır bulundu. Bu karşılaşmalarda hiç hoşlanmadığı bir doktorluk numarasına da başvurdu: Karşısındaki anlamıyorsa verdi tepeden konuşmayı. Çok çok azına –bir veya ikisine– itiraf etti: Elimizde fazla bir bilgi yok, L-DOPA'nın sıradan Parkinson hastaları üzerinde iyileştirici bir etkisi görüldü ama bu, hastalığın farklı bir çeşidi, hatta belki aynı hastalık bile değil. Hayır zaten ne kaybedecekler ki, ne kaybedeceksiniz ki, diye eklemedi tabii. Bu *gagalayan, dingildeyen doldurulmuş bedenlerin insan bile sayılamayacağını,* sigorta ödenekleri son derece haklı olarak onlarca yıl önce kesilmesi gereken *topal ördekler* sınıfında olduğunu da eklemedi. *Niye yaşatalım bu bok çuvallarını?* Enseflerin çocukları da hastalığın serpintisinden etkilenmiş gibiydi – erken yaşlanmışlardı, koğuşa ağır aksak geliyorlardı. Busner bunları gözünde hep, savaş öncesinden kalma renklerde yağmurluklar giymiş, olmadı suratsız şemsiyelerden destek alır şekilde canlandırıyor. Parlak naylon gömlekleri tepeden tırnağa nemli, küf kokuluydu – anne babaları hayattayken öksüz kalmış, biyolojik olarak yetişkinliğe erse de *hayatın her türlü –maddi manevi cinsel– gailesine dudak büken çocuklardı.* Tabii hâlâ ziyarete gelen bu çocukların ve eşlerin, tam da bu özelliklere sahip olacak şekilde elemeden geçtiğinin farkındaydı. *Bu karşılıksız –ve açıkçası anlamsız– işe öncelik verebilmek için hayatlarında ne kadar az şey olması lazım?* Başlayalım mı? diyor *bir tepsi hamursuz ekmeğiyle Kıpti Piskopos* Mboya ve vizitleri başlıyor, ne de olsa bu değerli sembolü dağıtmak için ikisi de başka kimseye güvenmiyor, hele de dozajı ciddi derecede yükseltme-

ye –Mboya'nın da katıldığı bir klinik değerlendirme ile– karar verdikten sonra. Depo enjeksiyonla yüz, iki yüz, hatta beş yüz miligram verilebilirdi ama bir gram verilemezdi. Dozu sadece altı hasta ile kısıtlı olacak şekilde arttırmışlardı: hayat ateşi sönmüş ve katatonilerin en derinlerine yuvarlanmış dört somnolan oftalmoplejik hasta – *Sayın Baylar* Ostereich, Voss ve McNeil ile mucize hasta Leticia Gross – ve bastırılmış olsa da hâlâ hiperkinezi atmaları, spazmları ve boşanmaları yaşayan Helene Yudkin ile Audrey Dearth. *Audrey Dearth* ... Busner göz göre göre kayırmacılık yapmaktan bir suçluluk duymuyor, zira kadının feci okülojirik nöbetler halinde transa girmek ile görünmez torna tezgahını işlek hareketlerle kullanmak arasında gidip gelen hali, bu en paradoksal illet için bile tuhaf bir olay. Şimdi ona dinlenme odasında, cılız vücudu bir koltuğun kucağında bakarken, en dişli düşünürlerin bile sonsuza dek eline düşmeyecek, yaşayan bir tarihin cisimleşmiş hali olduğunu hissediyor – bir cehalet perdesi veya zihnin teorik dokunmuş kumaşında yine teorik dokunmuş gizli bir bölme değil gerçek bir bariyerdi ve delecekti – *deleceğim!*– onu bir kere, yani *dokunacaklardı birbirlerine*; çünkü hâlâ alt koridorun beş yüz yetmiş iki metresi ve seksen sekiz santimetresi boyunca sonsuz yaklaşıyor gibilerdi birbirlerine – *sonsuz yaklaşıyor ama daha dokunamıyor* ... Hazır mısın? diye soruyor Mboya. Busner başıyla evet diyor – pozisyon aldılar, Mboya kadının çenelerini açıyor, Busner içeri iki kapsül tıkıyor ki her birinin içinde bir gram *Brighton Akvaryumu gösteri yunuslarının ödül maması* var. Tavandan kalkmış bir kaplama parçasının Satürn yerçekimine ve yabancı yüzeyine dalıp gitmiş olan Audrey, istifini bozmuyor. Busner, L-DOPA'nın ardından sürahiden bir yudum su da döküp kadının *tavuk gerdanı gibi* boğazını sıvazlarken Mboya çenesini kapatıyor. Audrey'nin takma dişleri ağzında kalan suya gömülüyor *Mark*'ın banyosu*nda küvete attığımız oyuncak balıkadam gibi* ... takma damaktaki çarpıklıklar önkesici-

lerini *tavşandişleştiriyor*. Acaba, diye sesli düşünüyor Busner, bunları takıp çıkaran biri var mı? Mboya omuz silkiyor. Odada kadının hafif yutkunması dışında sessizlik hakim. Batıya bakan, güneşle dolu pencerelere başını çeviren Busner, yaşadıkları yabancı beyaz gezegene ve pürüzsüz yüzeylerinde *aheste aheste* gezinen güneş görmemiş canlı türlerine hayretle bakıyor.

Bayan Dearth ... Bayan Dearth? Karşılık vermiyor ama *duyuyor, pekala duyuyor*. Aynı işlemi, erkek koğuşunun bir ücra köşesinde sakinleştirilmiş yatan üç erkek kobay üzerinde tekrarlıyorlar. Busner, Inglis'i tüm hastaları her sabah kaldırmak, temizlemek, giydirmek ve tıraş etmekle görevlendirdi. Ve kinaye vücut buldu: Ay paaar-don dok-tooor bey, sefere çıkar gibi giydireyim ister misiniz? Elleri belinde, göğsü kabarık, yanakları al al. Busner içinden acı acı, İş yavaşlatma eylemini hiç bıraktı mı ki, diye geçirse de, soruyu ciddiye alarak cevapladı: Evet, aynen sefere çıkar gibi çünkü bilinmeyen bir yola çıkıyorlar ve üstleri başları çiş kokarken, sırtlarında yatak yaralarıyla yolculuk yapılmaz. Burası hastane, hemşire; toplama kampı değil! İçine sinmeyen bir inanış bu; yıldırıcı kurumların, mahkumların hastalıklarını azdırmaktan başka işe yaramadığını biliyor. Marcus ne demişti Hatch'te çalıştığı yıllar için? *Akıl hastalığına karşı siper savaşı* ... Inglis benim *tipimi bilen* cinslerden, diye geçiriyor Busner içinden ... *denemenin hiç alemi yok* ... Ama sonuçta seks, seksi çekiyor ve o da boğazına kadar battığına göre *denemekten zarar gelmez* ... Cinselliği önümde kapkara açılıyor ... *tünel gibi – koridor gibi –*. Bitti mi burası? diyor Mboya ve işlerine devam ettikleri sırada Busner'ın başı ağrımakta *eski tımarhanenin* anısını içinde tutma çabasıyla, ama güzel günlerinin, on kilometre koridorlarının, kadın ve erkeklerin sıkı sıkıya ayrılmasının, kendi çiftliği ve meyve bahçeleriyle, su kaynağıyla, kanalizasyon arıtma tesisiyle, gazhanesiyle *–gaz be!–* mezarlığıyla, bira imalathanesiyle, çamaşırhanesiyle, terzisi ayakkabıcısıyla, döşemecisiyle

ve –en gerekli unsurlarından– demiryolu hattıyla kendi kendine yeten bir ekonomi olduğu günlerin ... Aklı başına geldiğinde Helene Yudkin'in dolgun gerdanını *Willesden'de labradora parazit hapı yuttururkenki gibi* sıvazlamakta buluyor kendini. En aşağı yetmiş yaşında olan Yudkin, Mboya çenesini iyice açmış olmasına rağmen dişlerini küçük dilinin hareketleriyle eşzamanlı şekilde gıcırdatacak kuvveti buluyor. Bu ses onu peşine takıp *sürüklüyor ... Miriam'a* ve onun kumsallardan toplanmış taşları parlatan saçma makinesinin arka kapının kenarında şakırçakırtısına. Busner onun, çamaşır makinesi olmamasından şikayet ederken bu döner tamburu mutlu mesut çalıştırmasına, pırıl pırıl ürünlerini masalara, koltuk sırtlarının arkasına, evlendiklerinde Maurice'in verdiği çalışma masasının üzerine yaymasına şaşırıyor. Busner çığ gibi büyüyen elişlerine itiraz edecek olduğunda, Miriam, Ama çocuklar da çok seviyor, değil mi çocuklar, demişti, Mark ve Daniel da tembihlenmiş gibi bir ağızdan, Evet anneciğim, diye cevap vermişti – bir ritüel haline geliyordu bu artık, kadının *Eti de benim, kemiği de benim, suyundan da koy* deyiş şekliydi. Bayan Yudkin'in *lastik süngeri dokununca et gibi geliyor*, formika komodinde kimse zahmet edip kadına yedirmediği için buz olmuş labada kavurması *ying* ve limonlu krema *yang* duruyor. Çarpık eli koltuğun kolçağında *yüzüktrot, serçalsa, baştango* dansları yaparken parmakları şehvetle *dolanıyor ve ayrılıp birleşiyor, tırnakları eprimiş kumaşa tekmeler savuruyor*. Analiz edecek zaman bulabilse bu koreografiyi bağımsız figürler haline ayrıştırabileceğini, bunların da farklı eylem türlerine bölünebileceğini biliyor. Ama neydi ki bunlar? Helene Yudkin gündelik olağan –terzilik mi, fırıncı yamaklığı mı?– hareketlerini mi tekrar ediyordu acaba? Kadın bu iki meslekte de çalışmıştı. Yoksa eve ait parmak hareketleri miydi bunlar: düğme açma kapama, süpürme toz alma? Ya da belki bunları sadece fon müziği olarak görebiliyordu – tabii derinlerine dalmış olduğu Parkinson

cehenneminden herhangi bir şey görebiliyorsa. Düşünmeden edemiyordu: Savaştan önce Londra havalisindeki bütün Yahudi hastalar bu hastaneye yatırılmıştı... *da neden?* Kolaylık olsun diyeydi tahminince, koşer olunabilirdi, *sakallı meczuplar* el altındaydı, manevi huzur verdiği şüpheli olsa da *bu batıldır şu sapkınlıktır* diye ahkam kesebilirlerdi... Hergheraaaaghrrerrr, burnu – keşke bedenin geri kalanından soyutlanabilse – çekiciydi, kenarları hafifçe pudralı, burun delikleri *porselen inceliğinde* ... Hastaların taşınması da, Doğu Yakası'ndan kuzeybatıdaki banliyölere göç kapsamında yapılmış olabilirdi. Sebebi her ne olursa olsun sonuç belliydi: Bu hastaların binden fazlası burada toplanmışken Luftwaffe bombaları Poplar'a, Whitechapel'e, limana *ve bizimkilerden talihsiz olanların üstüne* yağmıştı ... Peki Yahudi ensefler için, diğerlerine kıyasla ne söylenebilirdi? İngiliz Yahudilerinin genel nüfusa gösterdiği farkı onlar da gösterip çok benzerin de ötesinde tıpatıp aynı mı oluyorlardı? Herrrerrrg'herrr –. Bayan Yudkin bir anlığına tereddüt ediyor, genzi kalkıp iniyor, L-DOPA baş döndürücü olduğunu umduğu yolculuğuna başlıyor, sonra kadın Hergheraaaaghrrerrr diye kaldığı yerden devam ederken Mboya, Geçelim mi? deyince elleri ayakları titreyerek kadınlar koğuşunun yan bölmesine, *insan suratlı bir denizineğinin* demir iskeletli katafalkında yattığı yere geçiyorlar. Endişelisin, diyor Mboya yanları yataktan pörtlemiş Leticia Gross'un önünde durmuş bakarlarken. Haliyle, diye cevaplıyor Busner; şu haline bak, kulakları sağır edecek bir kımıltısızlıkta. Busner kadar heyecanlı, en az onun kadar hatta daha bitkin olan Mboya anlıyor yine de, dağ-kadının içine sıkışmış daha büyük kütleyi, kabına tepeleye tepeleye sıkıştırılmış kadın özünün her an patlayacak gibi kuvvetini algılıyor ve karşısındaki hareketsizlikte bunun tam zıddını görüyor: Bir büyük infilakla *kadın parça parça olup üstlerine yağacak, beyazlarımızı kan öbekleri içinde bırakacak*, bunun ardından da *hidrojen bombasından muaz-*

zam patlama sesi dalgalar halinde vuracak üzerimize ... Böyle devam edemeyiz, diye devam ediyor Busner. L-DOPA bu kadar yüksek dozlarda bile toksik değildir – dese de bir şey bildiğinden değil, sadece karşılıklı içlerini rahatlatmak için – ama Whitcomb burnunu sokmaya başlarsa, yapılan masrafları haklı çıkaracak bir sonuç gösteremeyeceğim adama. Mboya içini çekip ekliyor, Bir de Inglis var ... Busner'ın çenesi öne doğru *yumuşak iniş yapıyor, şişmanladım yahu* ... Bugünlerde, deyip gülüyor, personeli anlamak mümkün değil ... ama gerçeğin tam tersi olduğunu biliyor: Asıl ellerindeki personel anlamıyor hastaları; felçli gibi yatan post-ensefalitlerin bakımının getirdiği külfetten nefret ederken yola gelir nevrotikleri, gözü korkutulabilir depresifleri, memnun etmek için çırpınan psikotikleri tercih ediyorlar. Hemşireler ayrıca erkek hasta sayısının artmasıyla koğuş düzeninin değişmesinden ve bunun yol açtığı kargaşadan da nefret ediyorlar. Ama asıl Busner'dan nefret ediyorlar, ne de olsa o, kendinden önce gelenlerin çoğunun aksine işi asıl hemşireler bilir deyip onların düzenine ayak uydurmaktansa kendi bildiğini okumaya çalışıyor, bu da düzenli beslenme, bakım ve tuvalet yardımı demek oluyor. Bütünüyle haksız da değiller hani: Ücretleri donduruldu, ücretsiz süt hakları ellerinden alındı, biranın fiyatı da öyle arttı ki *evde kendileri üretiyor artık* ... Üstelik yeterli personel de yok: Ağır ve inatçı hastaları koğuşun tek tuvaletine uçurarak götürme imkanı bulunmuyor, aslında bir olsa – çocukluğuna dalıveriyor.

... *mutlu bir an: havada durma oyunu*, parmaklar bu onurlu görev için seçilmiş çocuğun gıdıklanan koltukaltlarına ve bacak kıvrımlarına saplanırken kalanımız *uçtu uçtu diye tezahürat yapıyor* ... sonra kollarının uzandığı yere kadar yavaşça kaldırıyorlar seyyahı, *yeşil metal şapkasının içindeki sınıf lambasının gri okul pantolonuna tutulmasına* hayretle bakıyorlar ... Leticia Gross'un yatağına yaklaşırlarken Mboya kadının parmaklıklardan taşan etleri-

ne bakıp cıklıyor. Nasıl başarıyor bilmiyorum, diyor – sahiden de esrarlı bir olay: Gonca dudaklarına bir kaşık götürecek hali yok, hemşireler ise bir hastayı fazla beslemek yerine açlıktan öldürürler genelde, fakat kadının hali ortada ve kilosu *iki ağır sıklet boksörün ötesinde* ... Busner, çoğu günler koğuşa sızan, kuşağı çiçekli şapkalar takan ufak tefek kocasını çoktan kafaya aldı – bütün personelle ve hastalarla şakalaşacak kabiliyeti var adamın, fakat duruşu öylesine masumane ki Busner yaptığı dokundurmaları kendisinin bile anladığını sanmıyor ... *Sadık Bir Bakıcının İtirafları* ... ondan sonra sıra kraliçe arının bakımına, kaldırılıp koparılmasına, doğrultulup yıkanmasına geliyor – lafı edilince de sinirleniyor ama: Ben ne yemek çıkıyorsa onu yediriyorum doktor bey, diye diklendi. Vitamindir mitamindir ne gerekiyorsa vardır herhalde içinde. Eskiden, deyip iç geçirdi, şu kadarcıktı görseniz, minyon tipli dedikleri gibiydi; bir de şu dev anası haline bakın şimdi! Busner adamın sürekli dokundurmalarla konuşmasının *bir espri anlayışından çok espri tikinden* kaynaklandığını düşündü. Fakat Simon Gross'a bununla ilgili bir şey söylemediği gibi, karısının kırk yılı aşkın süredir tamamen atıl vaziyette olduğunu belirtmekten, şimdi geri gelse neler olacağını sormaktan da geri durdu. Bu cerahatli yara ortasından çatlayıp yarılsa içinden ne çıkacaktı? Dal gibi vücutlu, incecik kollu bir dansçı kız mı, *ayaklarını çarlistona kaldırmış?* Şüpheli. – Ben de anlamıyorum Enoch, ama bu hastalığın özünde paradoks yattığına beni inandıran şeylerden biri de bu. Mboya yüzünü buruşturuyor: Hastalığın yiyip bitirdiği diğer ensefleri o da gördü – ölümcül kaşeksi yüzünden haber filmlerinde gösterilen, boyunlarının tutamadığı başlarını dikenli tellere dayamış hızla yaklaşan ecellerini titreye titreye hesaplayan aç tutsaklara dönenleri. *Kendi demiryolu hattı var.* Gelgelelim, bir kısmı Nazi patolojisinin kıyımına uğrarken Leticia gibi diğerleri suiistimal derecesinde şımartılıyor, iyice şişirilip *denetime gelen Kızılhaç heyetlerinin önüne çıkarılıyordu – siz ne olur ne ol-*

maz fazla yaklaşmayın da! Yan korkulukları indirdiler; göğsü onlara doğru nefes boşaltıyor ve bir et kayması ile, yoğunluğu yıkıcı kuvvete ulaşmış taze gaz ve kokuşmuş ter bulutları açığa çıkıyor ... *Midem bulandı be*, ki Busner gördü kocasının nasıl bir özenle dip köşe temizlik yaptığını kadının üstünde – bir başka erkeğin *sevgili arabasını yıkayacağı gibi*. Busner'ın yutkunma refleksini işletmek için sıvazlayacağı bir boğaz yok, yerine üst üste yığılmış elastik yağ katmanları var ama hepsi *beş günlük dana döş renginde – kim bilir kurtlanmıştır da* ... bir sineği kovalıyor. Leticia için L-DOPA'yı etine zerk etmeyi sürdürmeyi düşünmüşlerdi, nasıl olsa bol bol var. Ama bu düpedüz önyargıydı ve kısa zamanda ipliği pazara çıktı: Kadının her santiminin kendi farklı huyu vardı; iğne battığında yaygarayı basıyordu, enjeksiyon yerlerinin çevresi iltihap kapıyordu, çatlak damarları kımıl kımıl yüzeye yükseliyordu ... Başka bir yol bulmaları gerekti. Ağız bölgesinde koku, gıda ve diş çürüğünün iyice fena bir bileşimi; başı ensesinin katlarına gömülmüş, hâlâ güzelliğini koruyan yüzü de başının katlarına. Yüzünün güzelliği, peltek dudaklarından dökülen belli belirsiz mnısihiym, tünüsihiym, nanınamı, tünekodum, orspudölü monologu ile zıtlaşmakta ... Busner, bu yüzeysel kaotik dizinin derinlemesine analize tabi tutulsa, diğer enseflerde gözlemlediği osilasyonların karmaşık düzenliliğine –aritmetik dizilerine, bazal ritmlerine ve sofistike kontrpuanlarına– sahip olduğunun ortaya çıkacağından emin, hele ki artık hastalar fenotiyazitten, bütirfenondan, amantadinden, *vur patlasın çal oynasın takılmalarını sağlayan* diğer her türlü zıkkımdan kesildiğine göre –. *Yeter be!* Mboya yanında dikilirken bu çiçek görünüşlü leş kokulu ağza sızmanın yollarını arayan vuruşkan psikiyatrın aklına hemşire odası ve teneke kül tablalarının yanına istiflenmiş Guards, No. 6, Kensitas, Peter Stuyvesant paketleri geliyor ... bu yakıcı duman fişeklerini *sırf hastaların dalına basmak* için ciğerlerine çekip üflediklerine inanıyor, zira personelin asli baskı yön-

temlerinden biri, hastaları kendi sigaralarından mahrum bırakmak. *Canım çekti.* Willesden'dan ayrıldığında bırakmıştı – ama Doll yüzünden değil. Hayır, *sigara dumanlarının karışmasını diğer aşırılıklarla* özdeşleştirdiği için*: tek tencereden fasulyeye kaşık sallama, merdivenleri kıvrılarak çıkan duvar kağıdının göze batan kıvrak desenleri, konuk psikiyatrların hastalarla yakınlık kuralım diye aynı onlar gibi yağlı bıraktığı atkuyruğu saçları, kaşkollerle kaçmaca kovalamaca oynayan başka kaşkoller* ... Daha da kuşku uyandıran ortaklıklar da vardı: baktıkları erkek ve kadınlara hiçbir şekilde deli veya aynı anlama gelecek çatlak, kaçık, manyak gibi yaftalar yapıştırılmayıp tek ve yararsız bir ifade biçimi olarak, rahatsız denmesi. Rahatsız erkekler ve kadınlar çiftleşiyor, konuk psikanalistlerin de *kafalarını sikerek* bunları şişkin lahana bebeklere çeviriyor, orta*larından çatlatıp olanca pasif-agresif altkişiliklerini meydana seriyordu* ... Şu işimiz bitsin de Inglis'ten bir sigara otlanayım, diyor Busner; Mboya karşılık veriyor, O olur da, bunu nasıl halledeceğiz, kapsülleri güzellikle yutmayacak gibi görünüyor, sence yutar mı? Busner cevap veriyor: Bir huni bir de ucuna uygun hortum bulacağım, sen kapsülleri açıp tozu biraz suyla karıştıracaksın, huniden basacağız içeri. Mboya kederle, Zorla beslemek gibi bir şey olacak bu, deyince Busner düzeltiyor: Gibisi fazla, aynen zorla besleyeceğiz. Aradıklarını bulmak için çizik duvarlar arasında, aşınmış zeminlerde dolaşmaya çıkıyor. Koltuğunda oturan Yudkin'i geçiyor – *koltuğunda oturan Bayan Dearth'ü geçerken* ... Duruyor, dönüyor, kadına ayırdığı azıcık penceresi ve ucundan manzarası olan özel bölmeye giriyor. Kadının başı dik, omuzları geride, yüzünde *–kırışık boşlukta–* hem *Kodachrome* hem *netlik* var, post-ensefalitlerin büyük bölümünü çekerken makinenin titremiş *bulanıklığına* mahkum eden nöbet durumu kalmamış. Bilakis, odaklı mavi gözlerini *–mavi!–* ona çeviriyor ve kendi yerleştirdiği tabakların arasından berrak ve gür bir sesle, İyi ki uğradınız Doktor Busner, Hemşire Inglis'ten rica etse-

niz bana bir fincan çay getirir mi acaba? diyor. Stanley duymuyor bunu çünkü arkası hizmetçiye dönük ve bütün dikkati, mutfak bahçesi duvarının yüksek bir *kirişine* briketlerle desteklenip yerleştirilmiş, masif ağaçtan çakmaktaşıyla kesile kesile yapılmış silindir şeklindeki kuşevinin girdisinde çıktısında. O olmazsa, diye ekliyor, bir bardak bira da olur – kilerde bir testi vardı galiba. Bunu duyuyor ama *kuu-kuu-kurcalamaya meraklı* inci tanesi başını yuvadan çıkaran kumrulardan biri söylemiş gibi yapıyor ... Çizmeli ayakları briket yolda beyazlı grili lekeler bırakıyor, amonyak kokusu güllerin tazeliğiyle karışıyor, Stanley kalbinin ağır ağır gü-güm, gü-güm diye atışını dinliyor, bir tek tüy tanesi damarı etrafında dönerek düşüyor, *az beyaz, çok beyaz, az beyaz, çok beyaz.* Nihayet arkasını dönüyor: Kız güzel değil, yüzü çok basık ve ablak, bonesinin altında saçı *haki* duruyor, dişleri orantısız küçüklükteki ağzında çarpık çurpuk. Buna rağmen *genç – ve taze*, öyle geliyor ki *istekli de*, beni karşısında omzumdaki tek pırpırla, ödünç getrlerime sardığım uzun bacaklarımla, şapkamdaki pırıl pırıl armayla gurur timsali bir kahraman gibi görüyor, sırmalarım bile daha bu sabah parlatıldı Albany'de, Adeline ters ters bakıp, Ne diye uğraşıyorsun ki onunla o kadar? diye sordu. Başındaki şapkadan başka çıplak olan Stanley, çükünü tutup sünnet derisini geriye çekerek *pembe şemsiyeyi* açtı, silahını kadına doğrulturken, Şanlı üniformama dil uzatma sakın, yoksa ant olsun deşerim seni! diye bağırdı. Adeline güldü ama pek hoşça değil.

– Beyefendi? Onun koketliği, r'leri çatlatarak söylemesinde ve elini beline koymasında. Geniş bahçelerin bu gözden ırak köşesinde yalnızlar – diğerleri malikanenin diğer tarafında çayda ve meyve ağaçlarının altında sohbette. Bir hıyar sırığı *kakofonisi*, ahududu kamışı *salvosu* içinde yalnız ... öbür tarafta *bir dolu yiyecek var, jambonu yarmışlar bir tabağın üzerine, yarası kabuk tutmuş ekmekle ve beyni dağılmış meyvelerle sergilemekteler.* Çay ikramları-

nın tepesinde lord gibi dikilen, o kurukafa kılıklı adam olacak ki Adeline'in dediğine göre sahiden lord. Hizmetçi güzel değil ve beline attığı elinde böğürtlen lekeleri var; fakat sonuçta genç ve taze ve Stanley ilk kez sırf yapabilecek olduğu için –bir de Adeline'e kızmış olduğu için– yapıyor bir şeyi – gözünü kararttıp kızın üstüne çullanıyor, çığlığını ağzıyla bastırıyor. Bir anlık direnişle karşılaşıyor – o arada dişlerindeki *mayhoşluğun* tadını alıyor, diri yanağındaki *Pond's pudrasının kokusunu duyuyor* – sonra direnci kırılıyor, Özleyeceğiz ve isteyeceğiz sizi, Gittiniz gideli yollarda kalacak gözlerimiz, Ama hiç aklınızdan çıkmasın ki, Dönüşünüzde bağrına basacak bu halk sizi ... İşte bu, diye geçiriyor Stanley içinden, bu olayın hatırası olacak; kumru dilinin çekingen seğirtişleri, küçük elinin avcumun içinde çırpınışı, sırtının kolumun çevresinde kıvrılıp *geriye doğru ... eğilmesi*, kat kat kıyafetlerin başka yönlere sıyrılıvermesi. Hizmetçi vücudunu onun vücuduna uyduruyor, *yerleşiyor, yuvalanıyor, rahatlıyor, bir anda ... gevşeyiveriyor. Jack Johnson 26. rauntta nakavt* – uzuvlarında hayat belirtisi kalmadı, bütün tendonları kesildi sanki. Kızın dili dudağında şaklayınca önce kokusunu sonra tadını alıyor tuz püskürmesini kanın, sonra da başka hiçbir şeye benzemeyen bir sesle *diri yanakta kamçı patlıyor: Kafaya sıkılan merminin gümbürtüsü bütün siperde yankılanıyor.* Alnı ve bir gözü parçalanmış, başındaki bone güllerin dikenli sapları arasındaki toprak parçalarında yatıyor, fırfırlarının işkembesinden haki saçları yayılıyor, altında da dağılmış meyve gibi beyni. Stanley cesedi *ölümle kundaklayıp* usulca yere bırakıyor. – Naçizane fikrim, diyor Bertie dedikleri kurukafa, oğlan çocukları on sekiz yaşından gün aldıklarında, herhangi bir sıra gözetilmeden üç zümreye tasnif edilmeli ... Hep böyle konuşuyor: Mükemmel sıralanmış cümlelerin sözcükleri mesafe alıp tek sıra halinde u*ygun adım çıkıyor ağzından* ... – İlk zümredekiler, zehirli gazla doldurulmuş bir odada acısızca öldürülmeli; ikinci zümredekilerin bir uzvu

kesilmeli –bir gözleri de çıkarılabilir– üçüncü zümredeki talihsizler ise gece gündüz akla hayale gelecek en korkunç seslere maruz bırakılmalı. Top gülleleri şimşek olup çakacak, yağmur olup yağacak, makineli tüfek takırtıları nefes aldırmayacak ki sonunda asabi bir çöküntü; belki sağırlık, körlük, dil tutulması, nihayetinde delilik hasıl olsun ... Bertie, Willis'in araya gireceği kadar bir boşluk bırakıyor: Sonra? Kurukafanın ne diyeceğini pekala bildiği, gözlerinin karanlığından belli, ama olsun, bir üçgen ekmek parçasını tereyağıyla kutsayıp böğürtlen reçeliyle taçlandırdıktan sonra ön dişlerinin altına sıkıştıracak kadar bekliyor. – Sonra – ağzındaki lezzetli ironiyi çiğnemekte – serbest bırakılarak Britanya soyunun devamını sağlayacak, gelecek nesilleri yaratacaklar. Benim bu fikrimin, savaşı sonuna kadar götürmekten daha insancıl –ve kesinlikle daha ekonomik– olduğunu çoğunluk takdir edecektir. Stanley'nin karşısında, zambak figürü oymalı, rahatsız görünen yüksek sırtlı bir sedirde oturuyorlar: Bertie'nin yanında Adeline, Adeline'in yanında Willis. Başları, bir kafese sarılmış güllerin dikenlerine takılmış neredeyse. Ev sahibeleri – adını Stanley bir an duymuş, kısaca hatırlamış, derken unutmuştu – bir süre önce, *Gidip Alman cesetlerini telle bağlayayım da işçiler işçiler imalathaneye götürüp yağlarını çıkartsınlar*, diye izin isteyerek yanlarından ayrılmıştı ... Uzun üst dudağının üstündeki boyalı bene rağmen, burnu havada bulmuştu onu. Burnu havada ve metrelerce dökümlü şifona sarılmış – yanındaki iki huysuz tazının, ilan ettiği seferberlikte ona ne gibi yardımlarının dokunabileceğini düşünmüştü. Sırtları ve başları kısa tüylü, bacakları uzun tüylü köpekler sahiplerinin önünden meyve bahçesine dalmış, çift katlı şimşir setlerinin yuvarlak burnunu dönerek gözden kaybolmuştu.

– Bay ... Onbaşı De'Ath? Stanley, Bertie'nin, tonu yükselen soru cümlesini duyunca bakışlarını ona çeviriyor ama kendisine söylendiğinden de emin değil. Mitcham Road Garnizonu'na

Death olarak teslim oldu, tezgahın arkasındaki asker önündeki çocuğa, Sen şimdi git, yarın gel bakalım on dokuz olmuş musun, deyip başından savdı. Death olarak teslim aldı bir şilin on dokuz sent harcırahını ve yine Death olarak yemin etti Kralı ve vatanı için savaşmaya. Death olarak tahta tüfek kuşanıp çıktı talime ve on beş mermi yakarmış gibi yaptı – ve kimse garipsemedi bunu. Gece çadırda yatarken üstünde yatanların çişi damladı yüzüne ama hiçbiri düşünmedi Death'in suratına işiyorum diye. Batı Surrey Alayı Piyade Er 5665 Death olarak Aldershot'a uygun adım yürüdü – kolalı beyaz gömlekli, krem rengi binici çizmeli subayları atla yanlarında dolaştı, ara ara inip mahmuzlarıyla tozu dumana kattı ve monokllarını acemi erlerin gözlerine gözlerine dürttü. Er Death'in babası, gene bir dolaplar çevirip ele geçirdiği biletle Devon'dan kalkıp onu görmeye geldi - kendini başçavuşa Samuel Deer olarak tanıtınca biraz karışıklık, çokça eğlence çıkmadı değil, ama hemen ardından bardağı iki pense biraların teneke maşrapaları altında kaldı bunlar, babasının kafaya aldığı yeni arkadaşları, bütün gece içip içip dalga geçti, Ulan daha adını bile bilmiyor, diye; Rothschild gene yapmıştı yapacağını. Ama ertesi sabah Death! diye uyandı geç saatte ve kazan gibi kafayla, emre itaatsizlikten ceza yedi üstüne. Öyle çekti hücre cezasını, o duygularla uzattı teneke kabını bir kepçe bulamaç koysunlar diye, öyle yuttu; öyle kustu. Kent'te, Sandling'deki koğuşunda yatarken tahta kepenklerdeki ışık kırıklarından nefret etti ve Dikkat! komutunu bekledi, *esas duruşları tekmil vermeleri sağdan saymaları teçhizat teftişini* ... Ve teçhizatı nasırlı elinde şimdi küt küt atıyor: Kadın yuvarlak bir minder koyuyor yatağının üzerine, kalçalarını buna yerleştiriyor ve *esas duruşta süngü takılacak, tak! diye emri veriyor.* Ne yaptığını söylediğindeyse boynunu tırmalayıp haykırıyor: Benim gözümde öldün sen! Sosis ve patates, ciğer ve beykın – hepsi beş pense. Koğuşta dövüş horozu gibi yaşıyorlar ama hizaya girdiklerinde

teftiş için yanında Kitchener'la Aldershot Alay Komutanı gelince, Death'ti göğsünü şişirip duran, gözleri torbalı yaşlı adamların önlerinden geçip mezar taşı suratlara yan yan bakmasını izleyen. Death olarak kıkırdadı, sıhhiye subayı belsoğukluğunun ve frenginin tehlikelerini anlatırken; Death olarak oturdu ceketinin düğmelerini asitle kararttı; Death olarak tekmil verdi levazım subayına ve o tanıştırdı onu ve altı arkadaşını yeni aşkları *Vicky* ile. Death ve mangasına düdük ötünce siperden fırlamalarını, ön ayaklarını tutan mandalı çekip ayakları açtıktan sonra tekrar kilitlemelerini öğrettiler. Death olarak yanı başına oturan Stanley, *kuzguni saçlarından tokaları çıkardı*, İki Numara yetişerek gövdesini – öldürücü gövdesini, 13 kiloluk gövdesini – bacaklarının üzerine yerleştirdi. Makineli Tüfekçi Death olarak izledi İki Numara'nın namluya kayıştaki ilk mermiyi sürmesini. Death olarak kapattı emniyetini, Death olarak *kavradı kalçalarını ve gözlerini çelik gözlerine çevirerek tetiğine okşarca dokundu.*

– Efendim … Bertie? Stanley sesini ayarlayamayınca kurukafanın porselen çenesi dağılıyor, çay fincandan altındaki tabağa dökülüyor – ürken bir sinek havalanıp etliyle sütlünün arasına konuyor. – Onbaşı De'Ath – *iskelet parmaklarını* havaya dikiyor – Niyetim asla size hakaret etmek, vatanseverliğinizi küçümsemek değil, hele ki gönüllü yazılmanızı sorgulayacak hiç değilim, ama sırf burada bulunmanızdan bile bizim kaygılarımızdan bazılarını paylaştığınızı hissediyorum, haksız mıyım? İnsan sıcaklığının arasındaki bir çatlaktan eski ev kederle uğulduyor – Stanley kendi halinde güzel buluyor yosun tutmuş sıvasını ve karanlık pencerelerin verdiği uykulu suratını, kilise korosu gibi dizilmiş şimşir ağaçlarını … Evet, diyor Stanley sonunda, evet, bazı kaygılarınızı paylaşıyorum – Türklerle muharebe hepimizi düşündürmeye başladı. *Çatlak tıkanıyor, vidalar sıkılıyor, tel çekiliyor, kalaslar atılıyor, kum torbası kaldırılıyor – makineli tüfek mermisini durdurmak için bir buçuk metre bastırılmış toprak gerek. Sihirli*

lamba takırdıyor, kurukafa atılıyor ... – Bak Feydeau, bu delikanlı gibi üç-beş bin yiğidimiz olsa, Derby programı çuvallayıp, Kara Büyücü kanunu geri çekince bir şansımız olur. İki eliyle sakalını çekiştiren Willis, yüzünden keyifli bir sırıtış koparıyor ve, Bence de öyle Bertie, diyor, zaten Örgüt bu yüzden en kısa zamanda bildiri bastırmanı istiyor. Mutlaka çok dikkat çekecektir, biz de bu dikkati –tabii sen de istersen– ya bu yıl sonu ya önümüzdeki yıl başı yapılacak bir miting dizisine çevirebiliriz. Adeline'in güçlü beyaz eli şeker kasesine bir çalım atıp Stanley'nin elinin üzerine düşünce fark ediyor elinin nasıl titremekte olduğunu ve kadın titremeyi bastırarak değil, tenin tene değmesinin cüretkarlığıyla yatıştırıyor. Parmaklarıyla Stanley'nin barut yanığı parmaklarını okşuyor, başparmağı onun başparmağının boğumunu okşuyor ... – Stanley bu ilişkinin sadece Willis, Bertie ve benli kadın gibilerce değil, Adeline'in ailesince de görünüşte anlayışla karşılanmasına bir türlü alışamayacak. Ailesinin yanında bir gün geçirebildikten sonra çekiminden kurtulamayarak gittiği Norr'da, Adeline'in kocası, Stanley'nin fedakarlığını öve öve bitirememiş, ona Amerikan bezinden şık bir takım hediye etmiş ve ikisinin durumuna göz yummakla kalmamış, göz ucuyla zevk almıştı. Cameron oğlanın bakıcısını bu ikisi kol kola geziyor diye *fenalıklar geçirirken yakaladığında*, kovmakla tehdit etmişti, hatta Adeline araya girmese kovacaktı da. Stanley üstündeki onca cilaya rağmen Cameron'un ne mal olduğunu anlamıştı – temiz suratında *tüm şaşırtıcı kabalıktaki adamlarla* paylaştığı bir *oğlancılık* gizliydi. Bethune'da çatkapı içeri dalıp iş üstünde yakaladığı çavuş; istifini bile bozmadan tahta pervazın üzerindeki karıya çakmaya devam etmişti, kıçının iki yanında *post gibi kalın* kıllar. Kurnazın biri tarafından, bütün merdiveni dolaşıp bodrum kata inen kuyruk yeni gelen yiyecekler için, acemi erlere de öncelik tanıyorlar diye kandırılan Stanley, mum ışığı altındaki iniltilerle kapının arkasındaki asker kahkahaları

arasında ikircikte kalmıştı. Çavuş acele etmemiş, yemek üstüne geğirir gibi *karının kukusundan çekilmiş,* sonra palaskasını tutup pantolonunu toplarken kenara çekildiğinde *bir karış açık ıslak dudaklar, kara kara kıllar, leke gibi meme uçları* – dışarıdan bakınca ihtiyar bir kadının çökmüş vücudu ama aslında genç bir kız karşısındaki. Çavuş ne sinirlenmiş ne rahatsız olmuştu; soluğu biraz düzene girerken karnı hâlâ titrer halde Stanley'ye dönmüş, eliyle *Sıra sende* demişti. Stanley bundan üç hafta sonra Hohenzollern İstihkamı'ndaki insansız bölgede çavuşun cesedine rastladı – *bir salto atarak tellere dolanmış cansız yatıyordu, iyice de şişmiş – kurtlara ziyafet* ... – Stanley elini kadının elinden kurtarıyor ve parmaklarıyla kaseden bir parça şeker alıyor. Zor bulunuyor artık diyorlar, kilosu on pense çıkmış. Şekeri diline koyuyor...

... çok tatlı bir şey Adeline, külrengi süet kumaştan ipekle işlenmiş Rus sincaplı takımı içinde. Biçimli göğsünde vişneçürüğü divitin redingot ve bir kokarca yatıyor. Albany Binası'nda bunları kuşanıp çıkmaya hazır olduğunda Stanley birkaç kez söyletti re-din-got, di-vi-tin diye, çıkan tatlı seslere kapılarak. Şimdi kokarcanın küçük ölü kafası burnunu düğmelerine sürtüyor, *bir sütanne bulması lazım buna* ... Stanley'nin gözünün önünde buharlar yükseliyor – *Doldurmamışlar yine, Vicky'nin redingotu su kaynatmış! Buhar yüzünden yerimizi belli edeceksiniz ulan –!* Bir fincan daha alır mısınız efendim, diye soruyor mutfak bahçesinde öptüğü hizmetçi – dirilmiş, elinde ağır bir demlikle karşısında şimdi. E, olur... diyor, teşekkür ederim. Çayı döküyor ve gidiyor, hanımı gibi o da otobüs burnuna benzeyen şimşirlerin ardında yok oluyor. Adeline ve diğerleri konuşmaya dalmışlar *Yunanistan'da sinek ısırığından ölen bir herifi anlatıyorlar* ... – hiçbir şeyin farkında değiller, Londra Otobüs Şirketi'ne ait, belki Rothschild'in bizzat kullandığı B Tipi'ni görmüyorlar, ona binen kırk iki adamı –talihlileri, Invicta mavnasından Boulogne'da yeni inmiş olanları– fark etmiyorlar; otobüs yumuşak tekerleriy-

le yolu yoklayarak özenle Ypres'e doğru götürüyor onları. Otobüs de sürücüsü de farkında yolcuları arasındaki yaşayan ölülerin. Poperinghe'de planlar değişiyor ve makineli tüfekçiler indiriliyor. Teçhizatı göstermelik personel subayı ölçülü adımlarla yaklaşıyor, arkasında ağır bir valiz altında çırpınan emir eri. Stanley'nin mangasını güneye çeviriyorlar; altmış beş kilometre yürüyüp Givenchy'ye vardıklarında, Hohenzollern'daki Altıncı Doğu Kent Taburu'na katılacaklar. Minnie adını ve ateşlendiğinde çıkardığı yıkıcı uğultuyu ilk kez burada duyuyor. Fıçı kadar, içi patlayıcı ve saçma dolu mermisi o kadar ağır ki ilkbahar gününe *adeta raylar üstünde tıngır mıngır* yükseliyor, evin kocaman bacalarının arasında belirip *iki karganın tüneme niyetiyle yanaşacağı kadar* bekliyor ... O kadar bekliyor ki, Stanley'nin niyeti olsa, yanındakilere sağa mı sola mı kaçacaklarını belirlemek için kura çekmelerini teklif edebilirdi. Bir şey demiyor, düşüncelere dalarak gözlerini mermiden ayırmıyor ve Minnie nihayet *ahla vahla alçalırken* ... – Yakıyor musun, Stanley? – Sağ ol Willis, alırım ... *kısa düşerek* taş bahçede patlıyor, sanatkârca düzenlenmiş kayalarını, güdük kalmış çalılarını ve güzel bitkilerini az önce çizdiği parabol kadar yükseğe fırlatıyor. Taş bahçe olduğu gibi havada asılı, bir toz bulutu halinde arkasında pis izler bırakarak savruluyor, ağır ağır toprak perdesi gibi biçimlenip yüzlerine ve arkalarındaki kafese çarpıyor. Stanley sigarasının yanık ucundan öteye baktığında kraterin derin ağzını görüyor – taş bahçe tarumar oldu, iki taş heykelin arasındaki yolda yürürken Minnie ile tam çarpma noktasında müşerref olan hizmetçi de öyle. Elindeki tepsi –yanmış ve çarpılmış halde– az önce kaldırıldığı masaya düşüyor ve örtüsüne koyu bir çay, süt ve su lekesi yayılıyor – kırılan tabak çanak reçelle karışırken ezilen üzümlerin kabukları Adeline'in kanayan ellerine *sülükleniyor*. Hizmetçiden geriye bir şey kalmamış – cesedi patlama kraterinin ön duvarına yeksan olmuştur, diye tahmin

ediyor Stanley, ölümle defin aynı anda gerçekleşmiş, cenaze güzelce devşirilip kaldırılmıştır. – Kül tablasını uzatır mısın, Bertie? Evin saçaklarından başka vampir kargalar da çıkıyor – patlamanın hayvani yankıları devam etmekte, zira bir kayının leopar desenli gölgesine çökmüş, avuçlarına kapattıkları sigarayı elden ele dolaştıran iki asker, mühimmat askeri, aralarına aldıkları mermi sandığıyla siperden fırlıyorlar. Servis masası, çay takımları, örtüler, peçeteler ve gümüş halkaları bir kenara itiliyor. Stanley'nin *valla hiç beklemezdim* dediği erkeksi bir kuvvetle davranan Willis bacakları açıyor, ardından Bertie o derece şaşırtıcı bir şevkle Vickers'ı kaidesine monte ediyor. Vicdani retçilerin sükunetinin yanında makineli tüfekçilerin eli ayağı ayrı oynuyor kesinlikle de, sinir küpü olmaları şaşılacak şey mi? Bunlar çay içip muhabbet ederken onlar *Güm-güm! Güm-güm!* ile yatıp kalkıyorlar. Her seferinde de dörtlü patlıyor, gözünü kan bürümüş bir devin trampeti gibi, *Civ-cuv-cuv-cum!* 5.9'lar malikanenin, *Fosse 8'in* üstünden aşarak, dumanlı eteklerini savurarak geliyor. Jack Johnson! diye haykırıyor Stanley adamlarını yüreklendirmek için, Nerelere girip çıktı hep biliyoruz! Kendini yere atıyor ve Vickers'ın kabzasını kavrıyor, Willis kayışı namluya yerleştiriyor, Stanley horozu çekiyor. Kara alçaklar dalga dalga, güçlenerek, köpürerek geliyor ve nihayet çömlek kulübesinde, demir kapıda, arkasındaki çimenlikte ve onun ötesindeki gölette patlıyor. Bertie göğüs cebinden yırtık pırtık notlarını çıkarırken kükrüyor, İki franga iddiaya giriyorum ulan, havancıları vuramazsın! Willis, Ben de varım! deyince Stanley yüz yirmi metre menzil alıyor, tetiği çekiyor ve silah saniyede on mermi yakmasının gücüyle onu itiyor, kollarını sarsıyor, parmaklarını titretiyor, dişlerini çarptırıyor. Mermiler evin köşelerini kemirir ve şimşirleri tanınamaz hale getirirken gözlerini kısıp namluyu otuz derecelik bir açıda yavaşça çeviriyor. Stanley makineli tüfekle arasında tehlikeli bir uyum olduğunun farkında – ahşap

kabzasındaki her bir girintiyi ve çıkıntıyı biliyor, kükreyişinin altında *tıkırtılı aksak ritmini duyuyor*. Ama ne fayda – mermileri meşe koruluğuna yağıp ağaçları yavaş yavaş çıraya çevirmekte. Nokta değiştir! emrini veriyor uzun salvonun sonunda – Adeline alçak duvarın arkasından ileri atılarak gözetlemeye koşuyor. Şuna bak! etekleri çamurlarda sürükleniyor, şapkasız mağrur başı dimdik. İçinde hiç korku yok – anlaşılmaz bir şekilde Üzerimize oklar yağsa da, Gül pembe gökyüzü kuşlarla dolsa da bu tantanadan burnu bile kanamadan çıkacağına inanıyor – sanki bir tek kıvır kıvır kara saçları daha gür, daha serbest uçacak. İkinci Minnie mermisi hızla yaklaşırken olduğu yerde duruyor, güzel kalçasından tabancasını çıkarıyor ve namluyu mermiye çevirip ateş ediyor. Tek bir el ateş sesi uğultuyu yırtıyor – *dönerek, savrularak, taklalar atarak* tellere düşüyor, teller onu sarıp çelik dikenlerinde kozaya alınca uyuyan güzelden geriye kalan bir tek *kan çukurlu ay yüzü – kıvrım kıvrım yılanları* bahçe duvarının üzerinde. Stanley yükseliyor ve çay partisinin çılgınlığına geri dönüyor ... Bertie dik fakat kırık oturmakta – burnundan geriye kalan deliğin üzerine kendi çişiyle ıslatılıp katlanmış bir kumaş parçası konmuş. Fincanlar ve tabakları yalayan hardal serpintilerine aldırmayan Willis, kocaman bir demliğin başında duruyor. Bulamaç? diye sorup Stanley'nin cevabını beklemeden demliği eğerek *kuzu içyağı parçaları yüzen* cıvık kahverengi bulamacı masaya sıvıyor ... Aslında, diyor Bertie, vatanın sana ihtiyacı cephede değil. Sana burada ihtiyaç var. Stanley keskin bir bakış atıyor ona: Suratındaki maske gitmiş ve Bertie elindeki sigarayı *solağın kalem tutması gibi tutuyor*. Yarın sabah Aldershot Garnizonu'na teslim olacağım, diyor Stanley kısaca. Teslim olmazsam tutuklanırım, hıyaneti vataniyeyle yargılanıp kurşuna dizilirim. Willis duygulandıran bir rahatlıkla *takma dişlerini* – iki damağını da – çıkarmış, şimdi şahane bir bal peteğinin üstüne koyuyor. Bir kurabiye alıp *bulamaç çanağına bandırıyor*. Bize, diye

bastırıyor Bertie, otoriteye meydan okuyacak, ilk Hıristiyanların mücadelesini devam ettirecek biri lazım. Cephede bu tür davranışların bir hayli... abes kaçtığını takdir ediyoruz, ama burada bizim örgütün de desteğiyle kamuoyunu kendi tarafımıza çekebilirsek büyük bir hayvanlık yaşanmasının önüne geçebiliriz, ne de olsa bunlar hâlâ insan, daha tam canavara dönmediler. Willis ağzından salyalar saçarak kurabiyesini emerken Stanley eğilip rahatsız getrlerini çözüyor. – Sana zahmet, deyip Fellner balina yağına doğru başıyla işaret edince, Willis ispermeçet yağını uzatıyor. Postal bağcıklarını çözüp çoraplarını çıkaran Stanley, *beş günlük dana döş rengindeki* çürük ayaklarına merhem sürmeye başlıyor. – Adeline'in arkasında gözleri aynı yöne bakmayacak şekilde yana kayan Audrey, bir anlığına kadının görüş alanına hakim oluyor ve anlıyor ki yanakları Adeline'in yanaklarına gömülse, burnu Adeline'in burnunun yuvasına otursa da asla tam uyuşmayacaklarını, *bu k*üçük kaymaların hep olacağını idrak ediyor. Adeline'in Stanley'yi sevdiğinden Audrey'nin hiç şüphesi yok – bunu içeriden biliyor, kadının ona sık sık kaçamak bakışlar atmasından, gözleriyle gözlerini aramasından. Bir de Willis veya Bertie *deli oğlana* laf çarpmak gibi algıladığı bir şeyler söylediğinde, Adeline'in onlara *bilenmesinden.* Adeline, Audrey'nin kardeşini idrak edebildiğinden de çok seviyor ve bu bakımdan Audrey'nin onunla ilişkisi, yorgun ciğerlerinin genç kadının diri göğsünün içinde inip kalkmasından, sarkmış cildinin Adeline'in sımsıkı tenine asılmasından da daha yakın. Audrey, Stanley'yi hep *düşündüğümden de fazla* sevdi – ne demişti Gilbert, *Bir somun ekmek, bir testi şarap, Bir de sen olsan kırlarda yanımda* ... Stanley var hep kırlarda yanında, *papatyam, kırçiçeğim.* Audrey ne kadar ister halbuki getrlerini çözmeyi, botlarını çoraplarını çıkarmayı ve balina yağını –iyi gelir diyorlar– yorgun ayaklarına sürmeyi. Masada kendi feci kokusunun içine çökmüş, çay takımlarının kendi kendine hareket edememesine

dertleniyor: Bademli pasta söğüt yapraklı tabağına batıyor, tereyağı bıçakları masa örtülerini dürtüyor, ince porselenler esas duruşta – hepsi ivedilikle intikal etti buraya birbirlerine karşı mevzilenmek için: Çay kaşığı fincan tabağına karşı dikilmiş, ekmek tabağını tereyağı kasesi kıskaca almış. Nieuport'dan Ypres'ye, Aubers'den Arras'a, oradan kıvrıla kıvrıla Picardy ve Somme Nehri, ardından Soissons'un çevresini dolanıp Verdun'a. Nereden geldi o muazzam an da, mevcut herkes –sadece Audrey ve kardeşi değil– anladı *bundan böyle ebediyete kadar* hep böyle olacağını: Gri, mavi ve kahverengi insan sahanlıklarının durmaksızın *birbirine sürtüneceğini?* Nereden hissettiler kaderlerinin bu olduğunu: Çaylar içilecek, sonra Kekeme Teyzeler takırdayacak, Kahramanyağ sürülecek; ardından tekrar masada kendilerine ayrılmış yerlere sığışacaklar, sonra bir daha başlayacak *bitmeyen kanlı çay partisi.* Tek izninden önce Amiens'dan gönderdiği kartın –uzun uzun kavakları, fıskiye gibi yayılmış salkımsöğütleriyle Le Jardin Anglais de la Place Montplaisir– Partie Réservée à la Correspondence kısmına yazmıştı: Tickler's reçel, Tickler's reçel, Ah ne güzeldir Tickler's reçel, Eriklisi elmalısı yarım kilo kavanozda, Gelir ta Ada'dan on tonluk sandıkla; *Her gece uykumda düşüme girer, Kıyametler koparken Dardanel'de, Elimde bir kavanoz Tickler's reçel* ... Çay masasında Feydeau'nun yerini *tombul ve okumuş tipli, kızıl saçlı bir Yahudi* almışken, Bertie'nin *çatlayıp yapıştırılmış porselen beyazı yüzünün yerini bir Arap'ınki almış* – kim olduğunu bilmiyor da, bakımıyla bu seyyahın ilgilendiğini biliyor Audrey.

Çay alır mısınız Bayan Dearth? diye soruyor Busner. İhtiyar kadın – *hanım?* – yatağında dimdik, dosdoğru oturuyor. Tuhaf bir şivesi de var, varoş ama *kibarlıktan ölecek mi ne?* Almayayım, diyor, Doktor Busner, fakat merakımı mazur görün –her bir sesli harfinden kahverengi süet ve siyah deri, yaz günü koğuşun ağır havasında sallanıyor– neden bana Bayan Dearth diyorsunuz, benim adım Death, D-e-a-t-h halbuki. Ölüm bir hastaneye

pek uygun bir isim değil tabii, sizi de anlıyorum ... İtiraf edeyim ki ben de zaman zaman batıl inançlarımın esiri olup kendime De'Ath adını taktım ama bildiğim kadarıyla tüm resmi evrakımda –İş Bulma Kurumu'nda, nüfus idaresinde filan– Death, Audrey olarak geçiyorum. Busner ve Mboya bakışıyorlar – söylediklerini duyuyorlar ve söyleme şekline hayretler ediyorlar: Küçük sivri çenesi artık göğüs tahtasını oymuyor, gözleri ne sabitlenmiş ne de maskemsi bir suratta ürpertici derecede hareketli – hatta yüz ve gözler normal surat ifadesi içinde belli belirsiz iletişim ve ilişki kurmakta. Parkinsonlu ağzın buruşması, sarkması ve büzülmesi gitmiş, takıntılı sırıtışı, durmak bilmeyen çiğnemesi yok. Damağını taktığı için çene hattı belirginleşmiş, yanakları dolgunlaşmış, gülümsediğinde ise –ki gülümsüyor– protez *tek kelimeyle harika*. Ama Busner düşünüyor ki bunca şey bile kadındaki dirilişi –mucize kabilinden iyileşmeyi– açıklamaya yetmez. Ee, şöyle, Bayan, ee, Death, ilk başta, yani hastaneye yatırıldığınızda ... içinden kadının ellerinin tersini kızartana kadar okşamak, başparmaklarıyla *damarını kemiğini tendonunu* tıkırdatmak geçiyor ... özlük bilgileriniz doğru olarak kaydedilmiş ama üzerinden çok zaman geçmiş, siz Friern Hastanesi'nde ... Busner'ın çıkışları alçak perdeden ve müteredditi, olan bitenin aşırı tuhaflığı *tıkadı beni sanki* ... düşünceleri *yapış yapış, topak topak* ... ve gözlerini yatağın altından, bebek mavisi bir lazımlığın *müstehcen niyetlerle bekleşmesinden* alamıyor: *Odalık çoktan gitmiş – o kalmış* ... çok zamandır bekliyor. Audrey'nin yüzü, *sayısız uzunçalar izleri ve çizikleriyle yol yol* ... – Biliyorum Doktor Busner – akılsız değilim, bunca yıldır da tam baygın yatmıyordum. Zihnimin ne durumda olduğuna dair bir fikir edinmek istiyorsanız, beni cepheden yeni dönmüş, çok değişik bir savaş travması yaşayan bir asker gibi düşünmeniz size yardımcı olacaktır. Busner, yüzünün dolunay durgunluğuna kapıldığını ve gittiğini fark ediyor. Bir şok yaşamakta: Güzel bir kadın, herhal-

de hep de güzeldi. Nihayet karanlıktan döndüğü için, *kendi seksapelinin bilincindeki parlaklığı göz alıyor.* – Madem öyle Bayan Death, alınmamanızı istirham ederek hangi yılda olduğumuzu sorabilir miyim? Kadim kadının yüzünde kozmik bir endişe dalgalanıyor – parmakları boğazına, yüzüne gidiyor. – Eee ... şey ... Şimdi tabii benden – yapmacık bir asaletle kendiyle alay ediyor – böyle alelade işlerle ilgilenmemi bekleyemezsiniz. Daha fazla sıkıştırmak istemeyen Busner, önlüğünün cebinden tansiyon aletini çıkarırken Mboya da yardımcı olmak için davranıyor – ama Audrey geceliğinin kolunu kendiliğinden sıyırdı; şartlı refleks. Olağan tetkikleri yaparlarken – nabız yüz yirmi, tansiyon on yediye on ve ... on üçe yedi buçuk – o da kendi kendine hesaplar yapmaya çalışıyor: Bin dokuz yüz... yirm–, yok, otuz–? Hiç söylenmemiş yılları telaffuz etmekte zorlanırken, bir anda bunu katlanılır hale getirmenin bir yolu olmadığına karar veren doktoru, az ileride bir yatakta duran *Daily Mail* gazetesini görüyor: Şu gazeteyi getirir misin Enoch? Gazeteyi ondan alan Audrey, hışırdayan yapraklarını açıyor. Ellerini görüyor ve afallıyor, Ki-Kimin bu ... ihtiyar elleri, kendi – yaşlılığımı mı görüyorum önümde? Sonra ön sayfada Ay Keşif Aracı'nın fotoğrafına takılıyor. – Ne kadar acayip bir motorlu araba bu, diyor, şoförü de sanki dalgıç kıyafeti giymiş – şoför mahallinin arkasındaki şemsiye ... e ama ters takmışlar! Kahkahasıyla yükselen neşeli bülbülün, Şimdi'nin saydam duvarına çarpıp kafasını kıracağını öngörüyor psikiyatr, ama Audrey kendini toplayarak gazetenin künyesine odaklanıyor ve tarihi sadece dudaklarını kıpırdatarak okuyor. Gazeteyi ağır hareketlerle katlayıp Mboya'ya uzattıktan sonra Busner'a, Arap'a söyler misiniz sabahlığımı getirsin, diyor. Busner, Mboya'nın bunu nasıl karşıladığına bakıyor ancak uzun bacaklarını üst üste atmış hemşire sadece alaycı bir gülücük atıyor ve havadaki ayağını kıvırarak *geniş paçasını* havalandırıyor. Durumun farkında

mısınız, diyor Busner, hangi yıldayız, kaç yıldır buradasınız... Cevap vermeden biraz toparlanıyor, parmaklarını birbirine geçirip kenetlediği ellerini ters dönmüş çarşafa bırakıyor. Busner bunu ilgiyle izliyor ve titremelerine odaklanıyor; frekansı, şiddeti değişmekte mi acaba? *Bürümcük boğazını ikiye katlayarak* Öhüm, diyor, sizin deyiminizle durum hakikaten de olağanüstü, fakat unutmayın ki ben çok uzun süredir çok olağanüstü şeyler yaşamaktayım. Bana verdiğiniz bu ilaç mıdır, müsekkin midir – ne diyorsunuz adına? Cevap veriyor: L-DOPA. Devam ediyor, Eldopa ha – peki, bu eldopa işini görmeye devam ederse belki size yaşadıklarımın nasıl olağanüstü olduğunu anlatma fırsatım olur. Ama şimdi zamanı değil, bütün gün oturup parmaklarımızı çevirecek halimiz de yok ... Post-ensefalit hastası tam da bunu yapmakta; başparmakları birbirinin çevresinde şaşırtıcı bir hız ve akıcılıkla dönüyor. Gözü dönergece takılan Busner yutkunurken, Enoch mağrur bir edayla ve elinde şekilsizliği ağır yürüyüşüyle iyice ortaya çıkan limon yeşili terilen bir sabahlıkla geliyor. Kıyafet çok çirkin, kadına çok büyük, dantel taklidi yakası ise facia – kadının giymem demesini bekliyor, belki anlaşılmaz dirilişi de o noktada son bulacak, *sayısız minicik darağacı gırtlaklayacak*. Ama hayır: Audrey sabahlığı alıyor, tutup bakıyor, nevresimi açıyor, bacaklarını indiriyor, ayağa kalkıyor ve *pelerini omuzlarına sarıyor*. Profilden: *Annigoni'nin Kraliçe'si tekrar çiziliyor*, onun için yamuk komodin, zar gibi plastikten sürahi, duvarın dökük yeşil boyası hep birden toplanıp fon oluşturuyor – *hükmettiği uzak, mavi tepeler*. Elleriyle sabahlığını örterek mükemmel dengeli adımlarla yola çıkıyor, – Müsaadenizle, dediğinde Busner fırlayıp sandalyesini yolundan çekiyor – naylon perdeler üzerlerine sarınırken, kadının yatakhane boyunca yürüyüp koğuşun diğer kısmına geçişini izliyorlar. Azametli ve aynı zamanda legato da, örtülü bacaklarının çaldığı ritim üzerine hareket ezgisi oturuyor, *Duu-duduu, duu-duduu, duu-duuu-*

duu, duu duduu... İki adam, kadının, önünden geçtiği diğerlerinin akinezi durumuna afallıyor – birine bir kolon yanında felç gelmiş, diğeri sandalyesinden yarı doğrulmuş halde tutulmuş – başıyla selamlıyor buz krallığının donuk tebasını. *Duu-duduu, duu-duduu, duu-duuu-duu, duu duduu...* Kendi öte dünyasını – kendi illetinin loş tünellerini adımlamaya devam ediyor. Audrey'nin durumunu tasvir etmek için kullandığı bir kelime var: Müziksizleştim, diye fısıldar kendi kendine – mü-zik-siz, ama şimdi yine *müziklenmiş*. Post-ensefalitik olmayan başka bir hasta masaya oturmuş, elindeki kurşunkalemin ucuna dişli desenli bir plastik disk geçirmiş, bağış kağıtlara grafit halkalar saçıyor. Hava akşamüstüne dönmekte ve şiddetli bir yaz yağmuru Çalışma Terapisi ünitesinin düz çatısında biriken sularda spirograf desenler bırakıyor. – Ne demişti Gilbert, diye hatırlamaya çalışıyor Audrey – hah! Zahivi olanın aynafını tuttuğunda biv evren çıkav ovtaya – yüzeyfel olavak baktığında biveylevin zihinlerinin yanfımafıdır. *Duu-duduu, duu-duduu, duu-duuu-duu, duu duduu ... Ben piyanoyum – hafızam nota kağıdı, düşüncelerim Duu-duduu, duu-duduu, duu-duuu-duu, duu duduu...* Alnını yasladığı cam sert ve serin – saydam olması, mevcut olmaması demek değil. Bunları söylemişti ve Audrey öfkelenmek ne kelime, köpürmüştü! – ben on iki saat çalıştıktan sonra ta Woolwich'ten kalkıp geleyim, Beresford Meydanı'ndaki mahşer kalabalığını göğüsleyip merdiven korkuluğundan sarka sarka otobüsün üst katına tırmanayım, yarım pens otobüse, iki pens Londra Köprüsü'nden bu yana metroya vereyim – *peronlarda üst üste yatan binlerce kişiyle birlikte gök gürültüsünden ve şimşekten yer altında saklanayım* – sen beni Gray's Inn Road'daki dükkanın üst katındaki odalara *hafifmeşrep kadınlar* gibi gizli gizli çıkar, ne uğruna üstelik? – şapkasının yeşile boyadığı okuma lambası ışığında yatan en yeni çocuksu fantezilerinden doğru şımarık kabarık papağan gibi ahkam kes bana. Kız yazısı gibi süslü harflerini

yeşil mürekkeple satır satır doldurduğu, yeşil sırtlı kuruma kağıdının yanında duran yeşil deri kaplı defterinde –kabaca anlattığı kadarıyla– kendi eserlerine kendi verdiği icazet yazılı, bunlar savuşturuyor Audrey'nin sözlerinin yıkıcılığını – yakın gelecekteki bir toplumda gittikçe yayılan kentlerin nüfusu, son zamanlarda Manhattan Adası'nda boy gösterenlere benzer cam, çelik ve beton kulelere doldurulmuş, böylece kırsal alan sadece tarım için değil –zira Herr Haber'in buluşları sayesinde tarım alanlarının çok küçük bir bölümünün kullanımı bile yeterli mahsul veriyor artık– kocaman zevk bahçelerinin de boy attığı bir cennet kurulmak için özgür kalmış; öyle ki, çok geniş arazi kesimlerinin bile otokton hallerine dönmeleri artık mümkün oluyor ve elde edilen keresteler –evrensel bolluk ortamı sayesinde tüm savaşların sona ermiş olmasından ötürü– giderek atikliğini yitiren genç erkeklerin eski zaman şövalyeleri gibi idman yapması amacıyla *sıvıkla atlama, civit gibi iflerde kullanılıyo* ... Audrey, bu cambaz gösterisine değil aklını, kulağını verdiği için öfkelenmişti; sanki onu Tommy'lerin gazla kanla boğularak can verdiği siperlerden, Thomasina'ların cıva zehirlenmesinden saçlarının dişlerinin döküldüğü fabrika köşelerinden –hatta sırf buralardan bile değil, Woking civarındaki mütevazı evlerden, öksüz kılıklı üç çocuktan ve gözünün feri gitmiş karıdan, yoldaşının her türlü örf ve gelenekten bağımsızlık ilan etmesini genel olarak tasvip ettiği için aslında bunlarla taban tabana ters düşen Feydeau'nun deyimiyle *babalarını ve kocalarını yılda bir-iki kereden fazla görürlerse şanslı sayılacak* hanelerden– uzakta tutan, ona sırça köşklerinde hüküm sürdüren tıknefes ve düztaban olması değildi de ilkeleri ve inançlarıydı. Dışarısı soğuktu; Mount Pleasant'ın yamaçları eriyip tekrar donmuş, üzerine şehrin tükenmez *pisliği* yapışmış kar kütleleriyle kaplıydı, sokaktaki bekçi *miğferine düşmüş kırağı tanelerini* silkeliyordu. Kalacağı han bundan da soğuk olacaktı. Audrey kendinden tiksinerek,

Gilbert'a Venetia Stanley'nin verdiği şezlonga yerleşti. Kendinden tiksinerek, adamın çevreye güzellik veren Logic sigarası dumanı altında düğmelerini çözmesine, sonra elbisesini çıkarmasına izin verdi; ardından ikisinden de tiksinerek okşamalarının verdiği zevkten değil, on iki saatlik vardiya boyunca tezgah başında *her bir sinir lifinin içine işleyen* çevirme, kıvırma, çekme tekrarlarından ötürü kasılarak altına yattı. Tükenmiş ve istirahat halindeyken Gilbert'ın üzerinde hiç değilse, çıkık göğüs kafesini, büyük gaz lambasının akkor tülünün yaydığı ışıkta seyrek saçlarının altından sırıtan derisi bereli kel tepesini umursamamasının cazibesi oluyordu. Kendini Audrey'nin kollarına bırakarak Logic sigarasının mantar filtresiyle Kut'ta teslim olan birlikleri, Adalet Sarayı Çarpışması'nı, Villa'nın adamlarının bozguna uğramasını ve Smuts'un Kilimanjaro kaçamağını dumanlı halkalarla birbirine bağladı, bunları *dünyanın ahvalini* gösteren hayali bir haritada yerlerine oturtarak ve –aksine tüm belirtilere rağmen– en hakiki mürşit olarak ilimin öncülüğünde emek ve sermaye dünyasının *kaynafmıf bir kitleye* dönüşmesinin nasıl an meselesi olduğunu anlattı ... Audrey, Logic'e el koyarak *acı sonuna* kadar içti ... *Hayali*, yazıyor kartpostalın üzerinde, fotoğraf ise montaj: Bir Tommy, hüsnüyusuflarla ve papatyalarla bezeli bir çitin yanında durmuş. *Kelebek ağı ölümcüllüğündeki* tüfeği omzundan sarkıyor, kepi tatil günü giyilen melon şapka açısıyla geriye itilmiş, elinde güdük bir pipo tutuyor. Gerek fırça bıyığı ve uçarı ifadesi, gerek gülünç aksesuvarları, gerekse kötü çizilmiş günbatımı fon resmi, savaşın Epsom civarında cereyan etmekte olduğu duygusunu uyandırıyor ve adamın tepesinde asılı duran garip rahmi daha da acayip kılıyor: *Hayali rahimde uyuyan bebek yüzlü mü?* Yoksa sevgilisi aslında bu *saçı toplu, dudakları kan kırmızı afete* hiç benzemiyor mu; yoksa *balina iriliğinde, sarkık memeli, pis ağzında çatal dilli bir heyula mı?* Gilbert, Audrey'ye iyice sokulurken teni memesinin yanını parlattı *aklı-*

mın meyvesi bu mu? Eski kumaş ve taze tütün kokuyordu – Audrey buradan kalkmak, edep yerlerini yıkamak ve o gün dördüncü kez giyinmek eziyetlerini aklından bile geçirmek istemiyordu: sabahın kör karanlığında Plumstead'de giyinmiş, Arsenal'a varınca üstünü değişip kaba iş kıyafetlerini giymişti. Vardiyanın sonunda iş kıyafetlerini çıkarmış, kılıfına sokup değişme odasındaki çengeline astıktan sonra alev saçlarını çirkin bonesinden çözmüştü. *Değişme odası* ... Gilbert'inki de bir tür değişme odasıydı; ikisi de değişiyorlardı ama Gilbert'ın büründüğü kisveler üzerine ya bol ya dar geliyordu: bazen şehre tepeden bakıyor, her bir sözü sürmanşet oluyor, söylevleri huzursuz kalabalıkları harekete geçiriyor, toparlak suratı ve *bulaşık bezi kılıklı bıyığı* ona tuhaf bir farklılık katıyordu: *zarar gelmez olmanın korkunç ağırlığı*. Sözde sosyalist olarak durumu fena değildi, sandalyesinin sırtına astığı takım ceketi, savaş darlığının belirtilerini gösteriyordu tersyüz edilmiş yakası ve kolları, tamir edilmiş ilikleriyle. Masada yeşil yeşil parlayan bir kutu demir hapı, âşığının kansızlığına kanıttı, kanıt lazımsa. –Gilbert Cook üzerinde altı operasyon yapılması gerekli– *altı operasyonla içindeki ve dışındaki bağlar kesilecek, boşluklar alınacak.* Audrey'nin kolları önde ve arkada pozisyon aldı, kesim ucu parmakları adamın şurasına ve *burasına* bastı – Ah! Ay! Yapma-yapma! Kıvrandı, büküldü ve topukları şezlonga inip inip kalktı ama is karası binaları ve torna tezgahlarına hareket veren kayışların tepesindeki şakırtakır-şakırtakır-şakırtakır-tak! gürültüsünü düşünen Audrey, torna başını adamın üstüne çevirerek otomatik operasyonlarına devam etti, kulağının arkasını, kalın ensesinin kökünü öptü – yorgundu fakat onu kontrol etme arzusu sonsuz dişlideydi; ustabaşı kesim ucunu bilemeye gelene kadar duramazdı. Elini karnının altındaki talaşlarda gezdirip beşinci parçayı ölçmek ve *baş aşağı çevirmek* için kavradı ... Gilbert bir Oh! patlattı. Yeni Fünye Fabrikası'nın bulunduğu is karası binalarda mermi kovanlarını

değil sadece fünyeleri görüyorlar, Audrey de fünyelerin sadece iğnelerini görüyor. – Aha-h'n-ha-ha! Audrey pozisyonunu Gilbert'ın sol kalçasının ta derinlerine kadar işleyeceği gibi ayarlayınca parlak ipeğin altlı üstlü dolaşımını hissetti. – Ha-ha-h'n-ha! Burun deliklerine demir haplı nefes doldu – mermi kovanlarını görmüyorlar; uca doğru incelen pirinç gövdelerini erkek kılığına girmiş mazbut giyimli kadınların silah namlularına sürdüğünü hayal ediyorlar sadece. Onlar *mermi kovanlarını hiç görmüyor* ... Gilbert Cook elini çaktırmadan arkasına atmış, Audrey onun üzerinde çalışırken o da Audrey'nin üzerinde oynuyor, derken sersemce Uf! deyip doğruluyor, uzanıp şezlongun yanında duran lateks kaputu alıyor, üzerine geçirip yağ kavanozuyla uğraşmadan içine sokuveriyor. Aklı *soğuk kauçuk* kokuyor, takım başlığı altı hassas operasyonunu tamamlayınca fünye iğnesi aşağıdaki tepsiye düşüyor, *tezgahtan vazelin fışkırıyor* ... Hiç görmüyorlar mermi kovanlarını ama gösterdikleri büyük ihtimam sayesinde kovan olarak, boş ve hareketsiz kılıflar olarak kalmalarını sağlıyorlar. *Duu-duduu, duu-duduu, duu-duuu-duu, duu duduu*, otomatik piyano satıcısının Johannes Brahms'ın dediği ezgi, Audrey'nin içine bir ezgi olarak değil, Hilda Peabody'den aldığı ve Plumstead'deki hanın göz içi kadar odasında mum ışığında okuduğu bildiriden kaptığı deyimle *cinsel birleşmelerinin* durulan ritmi olarak işledi. Yağ – makine yağı. Torna operatörlerine önlük veriyorlar ama ellerini koruyacak bir şey yok – yağ elleri kızartıyor, minicik kızıl kabartılar Audrey'yi azapla dolduruyor, azap da onu daha da büyük tehlikelere itiyor; hatalı fünye ve ateşlemelerin ayıklandığı Muayene Atölyesi'nden tuğlaları henüz kararmamış yeni binaların arasından geçen iki yanı tırabzanlı çamurlu taş yola, şık fidanların yeşil haziran perdesi altında yeni dikildiği taze çimenlik alanlara. Bunun ötesinde sazlıklar, otlar ve beyaz başları *rüzgardan biraz dönmüş* hatmi çiçekleri kaplı dere yatağı var. Audrey kafasını

düz tutarsa, çiçeklerin alt kapaklarına düşmüş son sıkılaştırıcı losyon damlalarını hissedebilir. Her on altı günde bir, işçi kızlar Kanaryaların gözlerini yıkıyorlar ve sonraki beş altı saat dünya kaleydoskop oluyor, hele Audrey fabrika çevresine kazılmış hendeklerdeki yağa bakarsa ikiye katlanıyor; bu hendekler daha büyük bir kanala bağlanıp nehre boşalıyor, yaydıkları gökkuşağının içinde Gilbert Cook ile savaştan önce Galeri Malikane'de gördükleri Fütürist tasarımlarına benzer kıvrımlar oluşuyor. Resmetmek istedikleri, *geçmişe bu sızıntılar* mıydı gerçekten? Mühimmat Fabrikası'nın kirli kesim kantini de var, böyle güzel günlerde kapılarını açık bırakıyorlar ve serçeler koca dünyadan kanat çırparak gelip Kanaryaların sararmış ellerinden dökülen kırıntıları gagalıyor. Uzun yemekhane masalarından birine oturmuş, ağzında deve hamuruna dönmüş konserve etle kapıdan dışarı bakan Audrey, yaşanan kargaşadan afallıyor: Piyade marşı çalarak geçen bandonun tangırtısına bir solo haykırış eşlik etmekte: Seksen beş yetmiş dokuz! Bu aynı zamanda *Oodriii!* demek çünkü Başmüfettiş Yardımcısı olacak o *huysuz kızkurusu* için isim diye bir şey yok. Direksiyonunda kadın şoförle bir motorlu araba öksürerek geçiyor ve Audrey kapının çerçevesinde bir anlığına, tatlı boğucu dumanları yırtan tanıdık dik üçgenin başrolünü oynadığı bir hareketli resim görüyor.

– 8579, Death? Başmüfettiş Yardımcısı hemen yanı başında, mühimmatçı kızların yemeklerinden kalana –kırıntılar kabuklar, yağlı kağıt, teneke maşrapa– resmi bir ciddiyetle bakıyor: Onca iriyarılığına rağmen *boğaz düşkünü değil.* – Senin adın Death, değil mi? Bir istisna ile ismini söylüyor olmanın tadını çıkarıyor. Evet efendim, benim. *Eril* demek lazım Başmüfettiş Yardımcısı için; kendini anahtarlıklar ve kösteklerle süsleyecek yerde *travesti rolü oynaması lazım.* Üretim Kontrolörü Bay De'Ath, diyor, Mühimmat Fabrikası'nı teftişe gelmiş. Hani olmaz ama, akraban mı diye sorayım dedim. Audrey hiç sektirmiyor: Hayır

efendim, bildiğim kadarıyla hiçbir akrabalığımız yoktur. Başmüfettiş Yardımcısı, başparmaklarını kalın deri kemerine takıyor. Şahane! diyor, o zaman Bay Harris'e yardım et de adama etrafı gösterin, hadi gel bakalım. Audrey'yi peşine takıp kantinden çıkıyor ve değişme odasından yürüyüp geçiyor. Üzerinde hâlâ haki tulumu, kasketi ve iş ayakkabıları olan Audrey, Hanımefendi üstümde iş kıyafetleri var, diye seslense de kadın durmuyor, başını çevirip cevabı yapıştırıyor: Düğüne gider gibi giyinirsen burada ne iş yaptığımızı anlatamayız, değil mi kızım? Albert makam aracının yanında güneş altında beklemekte: Fötr şapkası, vücuduna oturan ceketi, iyi kesimli çizgili yeleğiyle pek uzun, genç ve çevik görünüyor. Sırtındaki yükün tek işareti, patlak gri gözlerinin altındaki iki komik leke ama *yağlıboya bile olabilir bu.* Audrey'nin kardeşi, Audrey ve Bay Harris ile tanıştırılırken –Audrey'nin tahmin ettiği gibi– onu tanıdığına dair en ufak bir belirti göstermiyor. Başbakan'ın makam şoförü, oy hakkı mücadelecisi kadınlardan biriymiş diyorlar; Audrey acaba Bert de böyle bir jest yapmak zorunda kaldı mı diye düşünse de, direksiyondaki kadın –hatta kadın mı kız mı belli değil– sosyete güzeli gibi boyalı ve aptal suratlı, sivri şapkasını ve eldivenlerini açık hava konserine gelmişlerin özenti havai edasıyla taşıyor. Yüksekteki pencerelerden sızan kamaştırıcı ışık altında değişme odasından geçerlerken Audrey güvenlik prosedürlerinin anlatılışını duymasa da duyduğu *Yeter artık gözün doysun Bayan Moore, Bayan Moore, gözün doysun! Ne kadar alırsan o kadar istersin demişler, Bırak bir gün de sofranda fakirler doysun!* Gözünde Rothschild'in bıyıklarına götürdüğü fincandan sofra bezine çay püskürtüşü ve Olive'in *mezbahaya sokulan dana eblehliğinde* suratı canlanıyor. Değişme odasından sorumlu Teyze, kontrolöre doldurmacıların yanmaz kıyafetlerini gösteriyor ve yeniyken yumuşak ve bükümlü olmasına rağmen cıva ve barut içine işledikçe sertleştiğini anlatıyor. İsterseniz ilerleyelim Bay De'Ath, diyor

Başmüfettiş Yardımcısı, daha çok yer gezeceğiz, zamanınız da kıymetlidir. Audrey, ses tonunda dudak bükme değil, sosyal statüde üstün olanın aşağıda olana boyun eğmek zorunda kalmasının çelik direnişini işitiyor. Bert bu çatlak *sesi* hep duyuyordur, diye düşünüyor; ama o hiç renk vermiyor Başmüfettiş Yardımcısı ona vardiya sistemini anlatırken, duvarlara asılmış uyarı yazılarını ve bilinçlendirme afişlerini gösterirken: HAYATI SENİN ELİNDE, ÖNCE İŞ TEMİZLİĞİ. Arada bir sekreterine – düztaban gibi yampiri yürüyen fare suratlı genç bir adam– dönüp *adet yerini bulsun diye* not alıp almadığına bakıyor. – Şurada da, Bay De'Ath ... ecza sepetine doğru geçiyorlar ve Başmüfettiş Yardımcısı, Bert'e envanter listesini veriyor; o *Datas gözlerini* şöyle bir dolaştırıp hafızasına derhal yazıyor sargı bezi x 20, yanık merhemi x 20, antiseptik krem x 20 vesaire ... Sonra Başmüfettiş Yardımcısı ve anahtarlık-köstek şangırtısı izin istiyor: Bay De'Ath, müsaade ederseniz vardiyaya gelmeyenlerin listesini ustabaşına vermem lazım ... – Bay Harris, Dolum Atölyesi'nin yaylı kapılarını itiyor ve lastik kapı altları hummalı uğultuyu, tahrik zincirlerinin takırtısını ve kayışların şakırtısını, bunlara fon niyetine biteviye inip kalkan, ortama kurşuni bir ritim veren ahşap tokmak gümbürtüsünü süpürüyor. Cıvıldayan Kanaryalara doğru yürürlerken Audrey kendi cismiyle Bert'in cismi arasında yürüyen diğerlerini, *alçı beyazında alçı heykeller gibi Vi ve Olive'i ... ve Stan'i ... ve kapı komşuları gözü doymak bilmez Bayan Moore'u* hissediyor. Bert'in Cheriton Bishop'a az da olsa düzenli para yolladığını biliyor Audrey, bu para sayesinde annesi babası Olive'e bakabiliyor ve *onu tımarhaneye kapatmıyor*. Vi'nin Posta İdaresi'nde kabul görevlisi olarak pozisyonu gayet iyi, *boş kafası* selamlar, rakamlar, uğurlamalarla *bin bir kere* dolu. Mary Jane'in yazdıklarına bakılırsa *bir çıktığı* –. – Bayan Death? TNT ile dolgu tıkacının 50'lik mermilere kat kat yerleştirildiği tezgahın önüne geldiler. Bay Harris'in Audrey'den işi göstermesini istediği, tez-

gah başındaki kıza kenara geçmesini söylemesinden belli – geçiyor o da, sararmış elleri tuniğinin bir taraflarını kurcalayarak. TNT'nin kokusu ısrarcı bir çürük armut tatlılığında, tıkaç pamuğu ise fena halde metalik ve yağlı, onca havalandırmaya rağmen havadaki koku, tezgahta yatan ilaçlı pamuk öbekleri kesifliğinde ve Albert bunlardan birini *manikürüne aldırmadan!* kaldırıp piramidimsi burnuna götürüyor. Tuhaf şey onu berber salonunda arkasına yaslanmış, *berber usturasını bilerken yüzü gözü ilaçlı pamuk içinde yatıyor* hayal etmek ... Tuhaf şey, diyor Kontrolör – ve yüksek sesle konuşuyor olmasına rağmen, çevresindekilere olduğu kadar kendine konuştuğu da anlaşılıyor – bu malzemeyi bir işlemden daha geçirdiklerinde film şeritlerinde kullanılan gümüş nitrat bileşenlerinden biri oluyor. Audrey içinden, hiç değilse Tommy'lerin artık çelik miğferi var diyor: Herkes izledi o filmi, gördü şemsiyelerin çamurlu çukurda to*plaşıp hep birlikte kenarından aşarak takırdayan yağmura daldığını* ... Audrey, Dolum Atölyesi'ndeki ilaçlı pamuğun bu cıvalı sahnelerle doyurulmuş olduğunu hayal ediyor: Hissediyor ki yerden parça parça toprak kaldırma, top arabalarının koşumlarını, atların toynaklarını, insanların kafataslarını parçalama gücü var – ya da sadece *memlekette gözümde tüten aileme biçtiğim fırtınaları* gösterme gücü ... Kontrolör Albert çalışmanın tam olarak nasıl yürütüldüğünü öğrenmek istediğinden, Bay Harris ona her vardiyadaki işçi sayısını, işbölümünü, kalıp, pres ve dolum makinelerini, uygulanan cinsiyet ayrımını ve vasıflı erkek işçilerin *şimdilik* tecilli olduğunu anlatıyor. Ustabaşı bu konuda Bayan Death'e atıfta bulunarak, Bu genç hanımı Fünye Atölyesi'nde tutmayı tercih ederdik, kendisi çok kabiliyetli bir tornacı, deyince, Audrey araya giriyor; Affedersiniz Bay Harris, ben daha çok dolum makineleriyle ilgileniyorum ama arada kol işi de yapıyorum çünkü hem Bay Simmonds'ı mutlu ediyor hem de bize göre işlerin biraz daha dengeli dağıtılması ilgili herkesi biraz rahatlatıyor ... Her-

kes anlıyor ne demek istediğini; TNT *biraz daha dengeli* dağıtılsın demek istiyor. Günde on iki saat çalışan Kanaryalar bir öbek ilaçlı pamuk alıp kovana tıkıyor, üzerine TNT'yi serpiyor, sonra bu uykudaki şiddetli patlamayı tokmaklarla bastırıp üzerine biraz daha ilaçlı pamuk, biraz daha TNT derken ... *aklı başında kimsenin hayal dahi edemeyeceği bir yıkım* doldurulmuş oluyor uca doğru incelen pürüzsüz pirinç gövdelerin *ince bellerine ve alımlı bonelerine.* Kanaryalar, aldıkları iş tazminatını suratsız ve şekilsiz üniformalarına inat olsun diye postallarına geçirdikleri rengarenk kurdelelere yatırıyor; Kanaryaların ellerine, boyunlarına, yüzlerine bütün gün uğraştıkları patlayıcıların hastalıklı sarısı yayılıyor; Kanaryalar kendi gözleri batarken ocaklardaki ateşi *ciciriiik cik cik cik cik* yanık tutuyor; Kanaryalar ki, Audrey'ye göre, arsenik süren, dişetleri morarmış işçilerin küçük kız kardeşleri – *evet! yanakları Westray's pudrasıyla beyazlatılmış zehir kız kardeşliği*, o zaman boşuna değil işte *yetti artık, gözün doysun* demeleri ... İşi bitti; kalçasını bütün gücüyle tezgaha dayayıp bir elinde ahşap tokmağı, kollarında doldurulmuş 50'lik top mermisini tutuyor, yanan yanağını soğuk tunca bastırıyor. Kontrolör, Teşekkür ederim, deyip saatini cebine koyarken Bay Harris'e ve *köstebek burnu ikbal kokusu alınca* koşa koşa gelen Bölüm Şefi Bay Simmonds'a dönüyor. – Tezgah başına dört dolum işçisi ve binada kırk sekiz tezgah varsa, bu hanım işçi de diğerlerine örnek olacak vasıftaysa –ortalama dolum işçisinden bir dakika hızlı mesela– burada bir günde sadece on üç bin sekiz yüz yirmi dört kovan dolduruluyor demektir, bu da kovan döküm veya mermi çekirdeği imalat hızına yetişmez. Bana doldurulmamış kovanları nerede tuttuğunuzu gösterin Bay Harris, cephedeki delikanlıların hiç hoşuna gitmeyecek bu yığınak.

Audrey'ninkiler dışında bütün yanaklar kızarmış – o çocukluğundan beri alışık Albert'ın zehir gibi hesaplama kabiliyetine ... *Doğru muyum efendim?* Cildinin rengi sağlıksız görünüyor ve

vücudu, Stan'e göre, *kıvrıla kıvrıla ahlaktan çıkmış*. Tuhaf bir kişilik onunki, aynı anda hem *zırvalayan bir enkaz hem de gözü dönmüş düşman askeri*. Kesilen hayvanları yatırdıkları taşın arkasına, bu civarda kullanılan parlak kırmızı tuğlalarla bir sığınak kazmış. – Doğru muyum efendim, diye tekrarlıyor Stan, devam edemeyecek misiniz? Subay pısıyor – kepini kaybetmiş, kimden olduğunu anlamak mümkün değil, birindense o da – casus bile olabilir – hep lafı geçiyor böyle tiplerin: pırıl pırıl cilalı çizmeler, lekesiz subay üniformaları ama birlik işareti arması yok, *daha yukarıdan uluslararası bir ordunun neferleri*. Stan'in bölüğündeki diğerleri çay için su kaynatıyor ve açtıkları sefertaslarını közlerin üzerine yerleştiriyor. Subay uzun boylu bir adam, bu da çevrelerini saran 4.7'liklerden kopan her salvoda aldığı ürkmüş bebek pozisyonunu iyice acınası kılıyor. Fakat bombardıman durduğunda sesi yeniden patlıyor, tınısı ve şiddeti geçit töreni seviyesine varana kadar artıyor: Sakın, diyor, ben hep böyleydim sanma – gediklilerdenim ben, olayın başında Dış Sefer Gücü'ndeydim ben, anlıyor musun onbaşım? Fransız Beşinci Ordusu'nda görevlendirildim ama muhaberat için değil – kurmay DEĞİLİM BEN! – çığlığı, cehaletin huzuru içinde yatan ufka doğru yuvarlanan bir salvoyu bastırarak atılıyor. Peşinden Lufty, Et, işkembe ve soğan, derken Feldman itiraz ediyor: kızarmış balık ve patates … Marne'da, Châlons civarındaydık, diye devam ediyor subay, böyle güzel bir yaz gecesiydi – hatta, burnunu çekiyor, bunun gibi hiç değildi çünkü çıt çıkmıyordu, HANİ BAZI GECELER OLUR YA onbaşım, ışık batıya doğru kararır ve bir şekilde sessizlik çöker, BİR BÜLBÜL ÖTSE, BİR KÖPEK havlasa uyuyan bir bebeğin nefesi gibi huzur verir insana … Bombardımanda daha uzun bir kesinti olunca, çömelen Stanley subayı süzüyor. Adam en az kırk yaşında, gibi geliyor ona, ve dişleri, suratının ne kokar ne bulaşır hali ona tavşanı çağrıştırıyor. Stanley, adamın deliliğini ise üniformasının üstüne geçirdiği daha da kirli ve

şekilsiz bir kıyafet gibi görüyor. *Bütün delileri öldürüyor mu sahiden? Evet, merhametten ve adalet tecelli etsin diye* ... geliyor aklına, bir mermi isabetinden sonra siperde bulduğu yırtık romandaki bir konuşmadan, gelecekteki muhayyel Yeni Amazon ülkesinde tanrıça kudretinde kadınların aklı eksik olanları bertaraf ettiği ortamdan ... *siyah damlayla işlerini görüyor.* Isıtılmış sefertasının kokusu bir şekilde patlayıcı kalıntısıyla birleşince, Stanley acaba mermi yemek mümkün müdür diye düşünmeye başlıyor. – Oturmuş günbatımını izliyorduk – subay deli tünemesi halinde, bıyıklarının uçları *dizlerinin arasını kaşıyarak* oturuyor – Fransız kardeşimle pipolarımızı içiyorduk, giderek solan ışık da tam, bak ama ne diyorum, tam canım karıcığımın Akademi'deki Yaz Sergisi'ne giydiği ipek şifon elbisenin kolları gibiydi ... ne zamandı o, Almanlar işgal etmeden bir ay filan önce olsa gerek, sonra birdenbire BÜTÜN UFUK ALEVLER İÇİNDE KALDI ... Stanley'ye göre buna benzer bütün sahneler, ölüm döşeği hayalleri. Buna benzer tüm konuşmalar – kesintili, duygusuz – *derhal* yas talebiyle gelen veda hutbeleri. Cephede *haddinden de fazlasını* dinledi bunların ve artık *mermiyi, gülleyi, süngüyü bunların çağırdığına* inanıyor ... Lan bi sus be karı kılıklı, diyor elinde buharı tüten sefertasıyla yanlarına gelen ve onlara tepeden bakan Lufty. Burun deliğinde kanlı bir pamuk topağı flasterle tutturulmuş duruyor, kestane saçları karmakarışık, kahverengi gözleri *kontrolsüzce kırpışıyor* ... Bi sus karı kılıklı, diyerek ayağını yere vurup bir parça kuru toprağı korkak subaya savuruyor. Stanley titreşen toprağa iyice yerleşip, YAPMA, diye bağırıyor, BENİMKİNİ BURAYA GETİR – ben dinleyeceğim lafını. Devam et, diyor subaya; laf ağızdan çıktı ya bir kere, şimdi *tavşan dişliden çok karı kılıklı* görüyor onu, ANLAT! Çok geniş ... subay, patlamadan sonraki sancılı sessizlikte devam ediyor ... bir alanı top ateşine tutuyorlarmış – ikimiz de ilk defa görmüştük. O güne kadar – 14'ün Ağustosu'ydu – kimse böyle bir şeye tanık

olmamıştı, anlıyor musun? Stanley başını sallayarak sefertasını, manganın subay kadar fena titreyen Beş Numarası Bobby'den alıyor. Adamın ne kadar gidik olduğunun ölçüsü, yemek kokusuna tepki vermemesi – *tek başına ele geçirip koruduğu* gölgeler ülkesinde iaşe dert olmaktan çıkmış. Korku beni sıtma nöbeti gibi pençesine aldı onbaşım, diyor, o Fransız'la ben meslekten askerdik, savaş görmüştük ama delikanlı gibi vuruşulurdu o savaşlarda – o zaman karşımızdaki alev perdesine bakarken her şeyin değiştiğini anladık, bu ... şey – artık her neyse – bizi avcuna alıvermişti, sımsıkı tutuyordu, avcunu sıkmaktan ELİ ZANGIR ZANGIR TİTRİYORDU ve hiç de bırakmayacaktı bizi. Anlıyor musun? Mermiler, mayınlar, havan mermileri – sizin makineli mermileri de – onun titremesi işte, anladın mı? Kımıldamıyor, kımıldayamaz O EL AMA TİTRER.

Subay yumruğunu sıkıp uzatmış: Stanley'nin sefertasının üzerinde duruyor ama o aldırmadan kaşığını sallıyor, kararmış patates topaklarını bulup kenara itiyor. Yakındaki bataryadan her ateş açıldığında subayın bileği şiddetle kasılıyor, *Susayan gelsin. Dileyen, yaşam suyundan karşılıksız alsın* ... Stanley'nin dişleri sefertasının kenarına çarpıyor ve yemeğin yavan suyu ağzının iki yanından sızıyor. Bir anda ayağa fırlayınca eflatun gökyüzü ve beyaz barut dumanı başının çevresinde fırdönüyor, sonra sendeleyip toparlanıyor ve çorak tarlanın bir saban izinden diğerine tozuturken sefertası elinin ucunda sallanıyor, turp lokmaları ... *toprakta yuvarlanıyor*. Küllenmiş ateşten birkaç adım ötede Corbett ve Feldman mermi kayışının iki yanında oturmakta. Makineli, Feldman'ı bir mermilik kayış mesafesi kadar kendine çekerken kolçağıyla da Corbett'in kollarını döndürüyor. Stanley, kocaman bir elma soyacağına benzetiyor bunu, ama ucundan elma kabuğu yerine 50 kalibrelik makineli tüfek mermileri çıkıyor. Çek, çevir; çek, çevir ... mekanizma içindeki hayvansal bileşenleri kullanıyor: çek, çevir ... çek, çevir ... Yıkıl-

mış dikenli telin diğer tarafında kamuflaj ağı denizanası gibi sessizce kabarıp sönüyor ... *bu gürültü okyanusunda* – belden yukarısı çıplak olan tüfekçiler debelenen yaratığın iki yanında, boşta kalmış askıları sırtlarına şeytan kuyruğu gibi çarparak koşuşturuyor. Yukarıda bir uçak – Blériot Experimental – vızıldayarak cehpeden dönüyor; yüz elli metre aşağısında duran Stanley, kokpitin yanındaki kocaman kara fotoğraf makinesini seçebiliyor ve *narin kız onu kanatlarına alıp* savaştan önce yaptığı maketlere götürüyor – nasıl uzanmıştı ışıl ışıl gökyüzüne ... gökyüzünde durup aşağıdaki yeşil savaş meydanına, mavi üniformalı minik süvarilerin miğferleri, zırhları savrula savrula hücuma kalkmasına, bir *piyano eşliğinden* gayrı sessiz olan zarif savaşa dalıp gitmişti ... – İstihkâm'da siperlere ulaştıklarında Londra Gönüllü Birliği geri çekilip arkalarında aceleyle gömdükleri ölülerini – siperin arka duvarından fırlayıp sallanan kokuşmuş el ve ayakları – bir de çöplerini bırakmışlardı: Teneke kutu yığınları, fareler uğuldayan telin altında gece vardiyasına çıktıklarında takırdıyordu; *dalga geçer gibi tabela dikmişlerdi bir de: Leicester Meydanı, Piccadilly – hatta Fulham Road* – çamura tahta parçaları saplayıp üzerine kireçle yazmışlardı. Bu ceset yığınları ve mezar çukurlarından, memleketi çağrıştıran bir manzara çizmişler, diye düşünmüştü Stanley – Hampstead, Harrow ve Cam Saray yığınakları uzaktan seçilirken, onlarla Alman askerleri arasına Thames'in taşma havzaları set çekiyordu. – O ise farklı görmüştü: Bıçakçıları, kaynakçıları, arabacıları, tornacıları, piyanocuları, *kan tükürene kadar* ağızlarında çivi çiğneyen köşkerleriyle dünyanın atölyesi Londra; çılgınca eğip bükme, uymayanı uydurma, olmayanı oldurma sevdasıyla Londra, aslında *bu durumun* hazırlığıydı belki. Temmuz tarlasında çükü elinde durmuş, *çorba kıvamında* çişiyle toprağı çamur edene kadar sulayan Stanley Death, zaten içinde bulunduğu bir geleceğe doğru el yordamıyla ilerliyor, o gelecekte yok oluş *kısım kısım* inşa edilecek –

şuraya bir süngü batacak, orada bir havan mermisi patlayacak, Eindecker'ların siperleri taradığı tarafta bir top mermisi gümleyecek ama bunların hepsi aynı çatı altında, aynı sürecin içinde toplanacak: Dedeler ve torunlar, üniversiteli sütoğlanları ve trenlere doldurulan kabadayılar tek tek kaputlara sokulacak, önce mevzi siperlerine dizilip sonra kolçakla cepheye ateşlenecek, nihayetinde özenle parça parça bölünecek. Hakikaten de Bertie'nin dediği gibiydi: üçüncü kategorideydi onlar, bu nedenle gürültünün de fevkinde bir gürültüye maruz kalacaklardı, kemikleri etlerinde etleri derilerinde sarsılacak, nihayetinde onlardan geriye kalan çamura karışmış sefertasları ve *dikenli tellere takılmış insan kurdeleleri* olacaktı. Fakat *Ölüm Ağabey* makineli tüfek konusunda yanılıyordu: sürekli takırdamaları kargaşa değil *mükemmel bir düzen* doğurup saygıdan ağzını açık, çükünü elinde bırakıyordu. Tommy'lerin çoğu –Stanley'nin bölüğünün yarısı da– savaşın mutlak durağanlık noktasına erişmesi, iki tarafın eşit savunma ve hücum kabiliyetinin birbirini götürmesi nedeniyle sonsuza dek süreceğini – asla *nihayete eremeyeceğini* düşünüyordu artık ... meğer ki son iki adam son kurşunlarını atıp süngülerini birbirlerine çevirsinler ve karınlarını deşip karşılıklı soylarını tüketsinler. Nihayet aleti yerine koyup diğerlerinin yanına döndüğünde, yemekler, bombardıman ve elden ele dolaşan şarap şişesiyle afallayan Stanley itirazını dile getiriyor: Zaman meselesi, diye düşünüyor, zamanı nasıl algıladığın meselesi: *Sine actio est non esse*. Bilimsel serüvenci kristal çubuğu iter ve günler hareketli resimler gibi geçip giderken evin hizmetçisi zırt pırt laboratuvara girip çıkar. Kristal çubuğu çekerse kadın bunu geri geri ve tekrar tekrar yapar. Perdeler uçuşarak açılır uçuşarak kapanır; rüzgar şiddetlenir, diner, bir kere daha uğuldar ve duvarlar un ufak olup dağılarak onu karmakarışık bir cihazın kafesinde bırakır, parmaklıklarına kirişlerine otlar sarılır ... Stanley hâlâ orada, hâlâ şimdide – şimdi ve ebediyen

Feldman *sevgiyle yağlayacak* Vicky'yi; çaputu, soğutma ceketinin oluklarına iterek işlek hareketlerle temizleyecek. Diğerleri – Lufty, Bobby, Corbett ve Çavuş – iskambil oynuyor, *hamur olmuş kartları* bir mühimmat kutusunun üstüne dikkatle bırakıyor. Birbirlerine dolambaçlı ve batıl bir özenle davranıyorlar. Ekibe son katılan Luff sahne korkusundan mustarip olabilir ama diğerleri çok temsile çıktı – yaklaşan büyük gösteriden hepsinin sağ salim sıyrılacağına inanamıyorlar. Niye sıyrılamasınlar ki? *Şimdi sonsuzdur, denizanası gürültü okyanusunda dans etmektedir*, şoktaki subay yan yatmış kasılıyor, elleri ve ayakları karmakarışık zihnine çok önceleri kazınmış olması muhtemel bir kroki veya plan üzerinde olası hareket yönlerini çiziyor toprakta, Marcus cümle kapısından girdi herhalde, göbekten sağa dönüp başka isim bulamamışlar gibi Batı Caddesi dedikleri yoldan Blythe House'u, 3 Nolu Villa'yı ve Döşeme Atölyesi'ni geçip demiryoluyla Çalışma Terapisi Ek Binası'nı iki yanında bırakarak bir park yeri buldu muhtemelen. Busner yukarıdan adamın inşaat iskelesi ellerini ayaklarını arabadan indirmesini izliyor – *arabanın Morris olması beklenen bir şey*, ama genç psikiyatrın adam hakkında yaptığı tahminlerden biri değildi. Asıl öngörülebileni, bu tekerlekli musalla taşlarının yakında lahana bostanlarına terk edileceği, eski dünyaya ait –yarı sac yarı kontrplak– kaportalarının çürüyüp gübre olacağıydı. Ayaklarını açan Marcus, dikkatle eğilip arabayı kilitledikten sonra gözden kayboluyor. Busner içinden, *Kaleye giren gizli tünelleri biliyordur* diye geçiriyor ... Ama herhalde, diyor yüksek sesle, koğuşun girişinde Marcus'u karşılarken, kaç, otuz seneden sonra durmuyordur artık. Yaşlı adam cevap vermeden onu tepeden tırnağa süzüyor – Marcus, Busner'ın ilkbahardaki görüşmelerinden hatırladığına göre daha dikkatli ve ilgili duruyor. Busner'ın beyaz önlüğüne dikkatle bakıyor ... *sırtımdan alsa memnun olur*. Bilakis, diyor nihayet, Hatch'te değişim her zaman çok sancılı olmuş, sonsuz

Şabat gibi ilerlemiştir – belki bu yüzden geceleri daha iyi hatırlıyorum. Hastanede bulunmam gerekmiyordu elbette ama o feci ... atalet, karanlıkta daha katlanılır oluyordu. Bazı hemşireler koğuşlar arasında devriye atardı – geziciler denirdi bunlara – diğerleri gece lambasının altında otururlardı, okumak da yok ... öyle otururlardı – bu da bir tür katatoni, bilmem anlatabiliyor muyum. Marcus'la hemşire odasından gündüz salonuna, oradan yatakhanelere yürürken Busner hiç değilse *biraz hareket* olmasına şükrediyor: Bir temizlikçi boz muşambaya parlak kahverengi kat atıyor, Hephzibah Inglis sert topuklarını takırdatarak ve tenezzül edip gülümserek geçiyor, Vail ise bunak Bay Hedges'ı *pek de kibarlaşmadan* yemeye ikna etmeye uğraşıyor ... Neden bu feci, berbat yerin iyi görünmesini istiyorum, diye kendi kendine şaşırıyor Busner. Ama cevabını biliyor: Redington Road'a cılız bacakları bereli, sarkık göbeği morarmış, valizinde kendi korkulu çiş damlalarının kirlettiği çamaşırlarla ne zaman dönse, ilk işi Maurice Amca'ya okulun faziletlerini anlatmak olurdu – bilmemkaç tane ragbi maçı kazanmışlar, Zack oynamıyordu ama; muhteşem bir Beğendiğin Gibi temsili gerçekleştirmişler, Zack oynamıyordu ama; Zack aslında hep oynuyor, sadece oynuyordu: Kurucular Kupası'nın itibarına hiçbir şeyin leke çalmasına izin verilemezdi. *Neden kaçıp saklanmıyorum?* Çok da güzel bir şey, hatta iki kere yaptığım bir şey ... Enoch, perdeyle çevrili bir bölmeden *piskopos gibi* çıkıyor ve ikiliyi tanıştıran Busner, Marcus'tan ırkçı laflar bekliyor – tam tersine, *komşusunu sevip* elini samimiyetle sıkarken Busner da, Mboya benim sağ kolumdur, girizgâhından sonra ufak bir söyleve geçiyor: Samimiyetle söylüyorum çok önemli bir ilerleme kaydediyoruz Doktor Marcus. İlk görüşmemizde bana otuzlu yıllarda burada yaptığınızın tedavi değil, akıl hastalıklarına karşı siper savaşı olduğunu söylemiştiniz; daha demin değişimin çok sancılı olduğunu dile getirdiniz; işte L-DOPA bizim ... nasıl desem ... tankı-

mız – bizi siperlerden çıkardı, yıldırma savaşına son verdi ve hızla hücuma kalkmamızı sağladı! Busner, sesindeki *enayi zaferi* tınısını geri alamadığı gibi, Marcus'un yüzüne vuran kuşku gölgesini de görmezden gelemiyor. İlk post-ensefalit hasta olan Reginald *Reggie deyin bana* Voss'un yanına geliyorlar. Aramıza dönüşü, diyor Busner, geçen hafta oldu – pazartesiydi, değil mi Enoch? Evet, diyor Mboya, pazartesi döndü ve görece düşük dozda ilaç kullanıyorduk. Marcus *sıcağa bakmadan* giydiği üç parçalı şık takım elbisesinin içinde dikkatle eğiliyor ve ördek gagasını Reggie'nin yumuşak, masum yüzüne yaklaştırıyor. Yaşları birbirine yakındır, diyor içinden Busner, uzun adamla kısa adamın – ama aralarında ne dünyalar var! Marcus kendi hayali dertleriyle –ve başkalarının dertleriyle– çökmüşken, Voss napalmi ve Calley'yi, casus uçakları ve Apollo'yu hiç bilmediği derin uykulardan yeni uyandı, *ne rüyalar görmüştür acaba?* Ne yaptığınızı sorabilir miyim, diyor Marcus. *Oxfam'ın giydirdiği* Reggie, yatağının yanındaki sandalyede, kucağında sertifika benzeri çeşitli kağıtların durduğu bir tepsiyle oturuyor. Kalın kartonların her birinde yeşil renkte stilize bir ağaç kabartması var ve adam konuşurken ara vermeden kartları sırayla önüne çekiyor, şekilli bir imza konduruyor, mürekkep kurusun diye salladıktan sonra imzalanmışların yanına bırakıyor. Bunlar, diyor Voss, İsrail'deki ağaçlar – yani, gülüyor, ağaçların kendileri değil elbette de s-s-s- – kobaylarının yüzünü kara çıkarmasını hiç istemeyen Busner tam müdahale edecekken Voss kekeleme çukurundan çıkıyor: he-he-hes-es-sertifikaları. Bendeniz –imzalamaya ve konuşmaya devam ediyor– Siyonistim de, ne demek olduğunu biliyorsanız, tam hastalandığım sıralarda da toprak satışları, bağışları başlamıştı. Niyetim Hayfa'ya gitmekti ama – evet evet … şimdi öğrendim ki ne kadar hayalimiz varsa gerçekleşmiş! Derken … duraksıyor … annemin babamın öldüğünü öğrendim – tabii çok elim bir kayıp, ama Cyril – Busner fısıldıyor: Ye-

ğeni – Kooperatif Bankası'nda param olduğunu söyleyince o an dedim tamam ... onlar adına bir şey yapayım – bir dikili ağaçları olsun ... memlekette. Cyril – pırlanta gibi çocuk – sağolsun ilgilendi ... bütün işleri ayarladı ... Busner, Voss'un sol elinin sallanmakta olduğunu endişeyle gözlemliyor; nefesi dar ve sık – el hareketinin sadece bir jest olduğunu, sık solumanın da Parkinson'da görülen taşipne değil sağlıklı bir heyecandan kaynaklandığını umuyor ... dikili ağaç ne kelime, ormanları olacak! Evet, Charles ve Hester Voss Ormanı! El Halil tepelerinde, Lübnan sedirleri, meşeler, daha neler – evet! Voss'un terlikleri muşambada pıtırdıyor, mürekkep taneleri yatak örtüsüne koşuşturuyor. Marcus yumuk elin üzerine kendi kemikli, büyük elini koyup, Ne kadar güzel, dese de, ormancının yanından ayrıldıkları sırada ekşileşiyor: Ağaçlandırmayı milli ülkümüz olarak görmeli ve onu az zamanda başarmalıyız ha ... Busner duymazdan geliyor – kendi *laf salatası eğiliminin* tekrar suyüzüne çıkmasıyla mücadele ederken Marcus'a anlatmakla meşgul burada yaşananların mucizevi bir ... – Rönesans, yeniden doğuş – başka ne diyebilirim bilmiyorum. Nasıl anlatsam, demin gördüğünüz Reggie Voss öyle bir aşırı opistotonos durumundaydı ki bildiğiniz ikiye katlanmıştı, kesintisiz tik halindeydi aynı zamanda. Konuşamıyordu, ancak homurtular çıkarabiliyordu; bırakın tuvaleti, kendisi yemek bile yiyemiyordu – bir de şimdiki haline bak Marcus, bu hali –. – Anladım, anladım. Marcus aynı *istenmeyen eli* Busner'ın koluna koyuyor. Farkındayım Busner, postensefalit hastaların hissizlik, ajitasyon durumlarını da gayet iyi biliyorum ... *Ama hatırlıyor mu acaba?* Marcus *beni şarlatan gibi görüyor* düşüncesiyle içi içini yiyen Busner, içindeki hevesi dizginleyerek olağanüstü koğuş viziti sırasında yeniden doğanlar hakkında duygusuz ve klinik bir resim çizmeye çalışıyor. Zor tabii –Andrew McNeil'a ne demeli, L-DOPA'ya başlamadan önce öyle hipotonikti ki bırak kendi başına oturmayı, yatakta

oturur pozisyonda bile tutulamıyordu, sesi hafif bir fısıltıdan fazla çıkmıyordu; hele *yüzü* bir korkulu bir endişeli çarpıklıklar halindeydi, rahatsız uykusunu uyanık kabuslarından ayırmak mümkün değildi; işte bu adam kırk yıl sırt üstü yattığı durgun havuzdan çıkarıldıktan sonra psikiyatra o süreci yekpare bir an gibi yaşadığını anlatmıştı, *berbat ve değişmez bir Şimdi mi?* Kırmızı burnu ve al yanaklarıyla bahçe cücelerini andıran, bulmacasına kapılmış McNeil'ın başına geldikleri sırada Busner, Bana öyle geliyor ki, diyor, anıların oluşumu için hareket kritik bir unsur, eğer zihin ait olduğu vücudu uzayda devindirebilecek kabiliyette değilse, zamanı takip etme yetisini de kaybediyor ... Tik halinde kravatıyla oynuyor ve Marcus'un ifadesi *umut kırıcı şüphecilikte* olmasa tükenmezkalemini çıkarıp bu düşüncesini not edecek ... Koğuş sıcak; yarı açık pencereler sodyum hipoklorür buhurunu ve çiş bulutlarını tahliye edemese de Kuzey Çevreyolu'ndaki trafiğin uğultusunu pekala içeri çekiyor. – Busner korkunç kuşkuların pençesinde kıvranıyor. Bu bir rüya mı, aslında rüya gören ben miyim? Uyandırılacak olan ben miyim? Onlarca yıldan sonra ilk kez oturabilmiş ihtiyar hastalar ... birbirlerine dönüp sadece çektiklerini değil, tükenmezkalemden poşette dilimli ekmeğe yeni karşılaştıkları bir ıvır zıvırlar evrenini büyük telaşla anlatırlarken ... acaba daha mı iyi durumdalar –? Devam etmekten başka şey gelmiyor elinden: Şimdi size Bay Ostereich'ı tanıştırayım ... *De Gaulle gibi dimdik*, sırtı ziyaretçilerine dönük, elinde bezle bir fotoğraf çerçevesi üzerinde uğraşıyor ... Kendisi, ee, L-DOPA verilmiş hastalarımızın belagati en kuvvetli olanı. Ostereich silme işine devam ettiği için Busner da yazma işine devam ediyor: Bana, hiçliği düşünmenin nasıl bir şey olduğunu capcanlı tasvir etti. Dikkatinizi çekerim, hiçliği düşünmek diyorum, hiç düşünmemek değil – aynı şey değil bunlar, böyle bir zen ve aydınlanma anı da değil elbette ama ... iki eşittir iki eşittir iki gibi süreğen bir aritmetik totolojisi. Ya da ben benim demek

gibi – gibi ama bu bir varoluş sorunsalından çok ... ke-ken ... kendiliğin beyanı, başka da bir şey değil; iki eşittir iki, ben benim, anlatabiliyor muyum? Marcus sus der gibi bakıyor – Mboya telaşlı görünüyor ve Busner'ı, *geçmişinin laboratuvarından tekrar çıkarak* hepsine gözünü dikip hem suçlayıcı hem yıkıcı bakan Peter Cushing kurtarıyor. Bunca zaman, diyor, bir fotoğraf çerçevesinden farksız olduğumu yeni yeni anlıyorum – şundan ne farkım vardı ... Kıskaçları açmaya çalışıyor, Mboya yardım etmek için davranacağı sırada Ostereich onu savuşturuyor ... Yok yok, sana gerek yok – ben hallederim, bak şuradan bastırdın mı ... Üniformalı bando üyelerini çalgılarının tunç sessizliğinin kakofonisi içinde gösteren resmi çıkarıyor Ostereich ... Bu benim ... çerçeveyi burnunun dibine kadar getiriyor ... hiçliğin çerçevesiyim, insanın bir şeylere dair genel bir fikrinin olması ... fikri bile çıkmış kafamdan! Dili dudaklarını ıslatmak için dışarı çıkıyor ve Busner içinden haykırıyor *sok onu yerine! Bugün de sinek yakalamayıver artık* ... Ostereich'ın burnunun, bin dokuz yüzlerin başında Viyana'da bir çocuk parkında kırıldığını tahmin ediyor Busner, bu isimle orduya –en azından Britanya ordusuna– kabul edilmezdi çünkü. Çok şükür ki Marcus, Ostereich'la ilgilenmeye niyetleniyor: Peki şimdi, diyor, şimdi nasıl hissediyorsunuz? Yeniden doğanın ademelması inip kalkıyor, bulanık gözleri doluyor. – Şimdi ... Şimdi ... bir çocuk dağarcığından sözcükler seçiyor ... harika hissediyorum, mükemmel hissediyorum! Cermen kökeni r'lerinin hırıltısından anlaşılıyor ... Sanki Doktor Busner kanımı değiştirdi ... Elindeki fotoğrafı sallıyor ... hastalıklı kanımı aldı, yerine şampanya koydu! Viyanalıyı geride bırakırlarken Marcus, Kendini akıl sağlığının Christian Barnard'ı filan sanıyorsun değil mi? O kafa gidik ihtiyarın dediği gibi beyin nakli yaptın sanki – yoksa aferez kadar kolay mı sanıyorsun? Yok, yok – istediği kadar çığır açsın, bunu yapabilecek bir ilaç yok. Patoloji sonuçlarını gördün herhalde, histopato-

lojiyi de anlıyorsun değil mi? Hastaların beyin saplarındaki lezyonların şiddetini bir tamam inceledin herhalde? Gerçek, gözlemlenebilir organik hasar var Busner, beyinler çırpılmış yumurtaya dönmüş, anlıyor musun? Busner'ın kavradığı ise, Bayan Marcus'un St John's Wood'daki dairenin naylon yollukları üstünde soğuk minderler, eski gaz lambalarının iskeletleri, ciğer ezmesi halitası içinde perperişan yatarken nasıl bir *didiklenmeye* maruz kaldığı. Çaresizliğin *tadı damağında* neredeyse. Marcus, diyor içinden, medeniyetten ve yetinmezliğinden sıkılıp yalnız kalmak isteyen bir adam – ama mutlaka başka birinin de onunla yalnız kalmasını istiyor; Tupamaros gerillalarına bir Geoffrey Jackson arıyor. Ama bir zarar gelmez bu adamdan – ilgileniyor da. Busner, amcasıyla ucundan adaş olan bu adamın takdirini kazanmayı her şeyden çok istediğinden, nefesini tutup sayıyor *bir, iki,* üç ... beş post-ensefalit hasta artık kendine bakabildiği için personelin iş yükü hafifledi – *kaplan öfkeleri sirke küplerine geri dolduruldu.* Bence ... nihayet nefes veriyor, beynin fonksiyonlarını yeniden yapılanma kabiliyetini küçümsüyorsunuz Doktor Marcus. Bence bilim, dünya çapında bir dopamin eksikliğinin etkisini değerlendirebileceğimiz kadar ilerlemedi – bakın ... bu hastalar canlı heykel gibiydi, şimdi bakıyoruz: Bulmaca çözüyorlar, kağıt imzalıyorlar, Bay Ostereich gibileri durumlarını gayet iyi idrak etmiş olarak konuşuyor; bunlar sağlık dediğimiz şeyin hasta olma-olmama durumundan derine indiğini kanıtlamaz mı? Mboya yakınlarda dolanmaya devam ediyor – Busner zihninin var gücüyle çalışarak onu şimdinin düz ve geniş sahanlığında tuttuğunu seziyor – ötesinde ise *deniz serpintisi, Manş'tan geçen gemilerin kaba şekilleri* ... Nerede oturuyor? Tooting'de – yalnız: bulaşık çay fincanı, *eski mobilyalı radyonun* üstüne bırakılmış ... gırgırın fırçalarında *pamuklardan tüy bitmiş* ... Her gün ta Arnos Grove'a gidip geliyor, siyah fırça saçlarını pis havaya çekiyor – etkilenmediğini söylüyor – okuyor.

Busner bu kısmını biliyor çünkü koğuş hemşiresi *günceli benden iyi takip ediyor* ve yemekte kafeteryanın tül perdesinde efendi–köle ilişkisini sorguluyor Lacancı anlamda. Analitik eğitime başlamasını önereyim, diye geçiriyor içinden Busner, Tavistock'tan birileriyle tanıştırayım onu, *burama kadar ... geldi*. Miriam diyor işte: Burama kadar geldi. O bir Bayan Marcus olmadığından çok açık bir sınır çizdi: Ya birlikte adam gibi bir tatile çıkarız ya da ben çocukları alır giderim, bunun arkasından gelen beklenti de *tam Miriam'lık*, döndüğümüzde sen bu evde olmazsın. Seramik karolarda ve kandillerin gelişigüzelliğinde ... de olmazsın, hasır altlıkların orada ... da olmazsın, *kapağında bacaksız, kafasız bir tayyör* olan kitapta da ... *bir de ellerini beline koymuş* ... İtiraf etmekten – kendine bile - *çok utansa* da bu resimden ... *tahrik oluyor*. Post-ensefalit hastaların ancak *yavaaaaaş yavaaaaş düşünebildiklerini* biliyor, *pikabın hızı düşmüş de tizler bas olmuş gibi ... bir yapışkanlık birbilgininkendinikurtarmaktazorlandığı ... diğerinden. Bir gün içinde ömür* – tam tersi de var aynı zamanda: zihnin ırmakları çağlamaya başladı mı düşünceler daha şekillerini kestiremeden ... *parçalanıp gidiyor*. Marcus'un yanında bu durumlardan hangisine maruz kaldığını kestiremiyor. Bu şekilde durdukları birkaç saniye mi oldu ... saat mi? *Tom, Tom, dön geri, sakın bırakma beni, Terk edip gidemezsin karını, Hayır, terk edip gidemezsin karını...* ve son kez *aşağı yöneldiğinde* yüzüne çarpan *lahana bulutu* ... – En çok dikkatimi çeken Busner, diyor Marcus konu açmak için, enseflerinin hayata dönüşü değil karma koğuş uygulaması oldu – haberim vardı tabii de, erkek ve kadın hastaları bir arada görmek yine de farklı geldi. Kurumsallaşmaya karşı duracak olan da budur bence, gerçi Sayın Powell yakında akıl hastanelerini tümden kapatacak ya. Marcus, şık kıyafetler içindeki şişkin göbeğini sevip okşuyor – genç meslektaşına tepeden bakarken yüzünde sevecen bir ifade var, ağzından çıkacaklarla tezat: Bu işin sonunu iyi görmüyorum Busner, söylemedi deme – her çıkı-

şın ... Tamam, sende bir patlama yaratma, bir ben buradayım deme ihtiyacı var, bunun farkındayım. Soruşturdum, o Laing denen uğursuzla yakın durduğunu öğrendim – bana öyle geliyor bu L-DOPA her derde deva diyeceğin yeni ilaç; şizofreniyi ortadan kaldıramadı, sen şimdi gözünü başka bir hastalığı yok etmeye çevirdin ... G. C. Cook'un aforizmalarındandır değil mi: En basit zihinlerin bile aynasını sarstığınızda bir evren hayata gelir – ama bir yandan da kırılmıştır, dağılmıştır o ayna ... Öhüm, evet, biraz sert ifadeler kullanmış olabilirim –. Hayır, diyor Busner, hayır, isabet ediyorsunuz, aklınızdan geçeni söyleyeceksiniz tabii ... *ve ezeceksin beni* ... ama bence diğer hastalarımı da görüp onlarla konuşmadan acele yargıya varmayın. Marcus uzun ve aldırışsız bir gurultuyla boğazını temizliyor. Ben, diyor hırıltılı bir sesle, özellikle benim Bayan Deerth'i görmeye geldim, ona gidebilir miyiz? *Çünkü seçtiklerimizdir gördüklerimiz, Sakladığımız veya sonsuza terk ettiklerimiz* ... İçinden, Bazen en iyi lafları pop şarkıcıları ediyor, diyen Busner, Marcus'a sert çıkıyor: Death – hayata döndü ya, nüfusta yazan ismiyle hitap etmemizi istiyor ... *Bu dünya kazan biz kepçe, Ama ya başlamak için çok geçse? Bırakma ellerinden, bırakma el-le-rin-den* ... Niye bu kadar tenya kıvranıyor zihnimde, diye düşünüyor Busner. Bilinçdışım ağız ishaline tutulmuş gibi sayıklıyor mu acaba? Ateş olmayan yerden duman da çıkmaz ki ... – Ölü mü o? Erkek – orası kesin – ve sırtüstü yatmış, kolları bacakları ayrık ve havaya kalkık duruyor, boynu ve başı da yukarda. Belki bu şiddetli ölümler sadece – eski– erkek adamların başına geliyordur, görülenler onlardır veya. Boyunbağı gibi bir şey mi var? İlmeksiz boğazını şükredercesine okşuyor. Bu kara siluet, turuncu bir üçgenin tabanına serilmiş, tepesinde de – yediği spazmın suçlusu olması muhtemel – tek ve kalın bir yıldırım var. Üçgenin tabanında ÖLÜM TEHLİKESİ yazması Busner'a buyurucu değil, bir hayli ketum: Çukurlu beton direğe tırmanıp o yıldırımın tepesinde dursan, bir

adımını geniş atıp dikenli telin üstünden aşırsan porseleni okşayabilir, çatırtılı uğultuyu yakalayabilirdin be arkadaş ... Acaba, diyor içinden, kalbin kısa devre yapmadan, sen kulaklarından yanık dumanları çıkararak asılı kaldığın yerde titremeye başlamadan önceki son zaman çakımında hayatı yoklayan parmak uçlarınla bu yüksek gerilim kablosu olarak örülmüş çelik telleri hissedebildin mi? Busner soluk soluğa; Alexandra Sarayı'ndan parkın yeşil boşluğuna hızlı inmekten tıkandı ve düşkünlüğüne tanık olacak kimse bulunmasa da, solumasını iç çekme kılığına sokuyor, Aaaaaah ... Her neyse, diyor sonunda, yaşım kilom ne olursa olsun ... spor ayakkabılarım beni topraklar herhalde. Aralarında, patika *bayat pastasının* üzerinde tek bir kalın kesim patates kızartması duruyor – *ne feci şey insanın aklına hemen menü tariflerinin gelmesi!* Busner bunu bakışlarıyla sorguluyor, kızarmış parlaklığındaki hafif karaltıları takip ediyor. Kaçış da, trans da, subkorteksin gücüne körü körüne boyun eğmek de, her şey iyi bundan: Üzerinde TEDAVİ ODASI yazılı bir kabin, beyaz önlükler ve gri naylon tunikler dip dibe, Pardon, müsaade edebilir misiniz, incelikleri arasında kayışları bağlıyor, nabız alıyor, damardan beş cc kas gevşetici yapıyor, bir önceki kurbanın kurumuş tükürüklerini plastik ağızlıktan siliyor. Aaaaaah ... Beni kimse tanımaz, diyor içinden: Omuzları çökmüş, dizleri tutmaz bir ihtiyar olarak dolanıyorum tozlu bir São Paolo meydanını; *elimdeki filede, geçmiş Nazi doktorluğuma dair hiçbir kanıt yok* ... Öğleden sonra bir tek insan yok onu görecek, tırnak içinde, bir alışveriş ve yaşam merkezinin, kapa tırnak, çöp konteynırı alanı ve çevre düzenlemesi yapılmış otoparkının önünden geçerken, *Biz yalnızca emirlere itaat ettik ... Bir nevi topludüşünce durumuydu* ... Busner'a bunlar kabahatten beter özürler, halbuki asıl durum: *Uyduruyorduk, el yordamıyla çalışıyorduk ... ne bulabilirsek onu kullanıyorduk* ... ECT'den önce hastaları insülinle komaya sokar, glukozla canlandırırlardı *tatlı hayat içlerinden çekilip tekrar*

dolar ... Veya sıtma bulaştırırlardı yüksek ateş ve halüsinasyonlar psikozu kovar diye; taş üstünde taş bırakmama politikası ama adı itibarlı: piroterapi. Bu tuhaf –ve tamamen bilim dışı– prosedürlerin bir yararı vardıysa, o da normalde koğuşta kilitli ve *kendi kafalarının çığlığına mahpus* hastalara ilgi gösteriliyor olmasından kaynaklanıyordu ... Ama asıl telaş psikiyatrlar ve hemşireler içindi; beyin dokusuna delikler açıyorlar, içlerini dolduruyorlardı – biraz meşgale yaratmak için, biraz da ne günlerdi onlar diyebilmek: yaralara flaster yapıştırılır, herkes saniyesinde kılık ve rol değiştirip üniteden tedavi odasına *sıralarını savmaya* koşardı ... O zamanlar neye inanıyordu ki? Yaptığı müdahaleleri cerrahi gibi gören, deli düşünceleri ve beynin bunları düşünen kısımlarını kesip attığını sanan kıdemli meslektaşlarından daha dürüst olabildiğini umuyordu – Zack biliyordu akıl hastalıklarının bir maruz kalma durumu olduğu kadar yaratma durumu da olduğunu – sağlık dünyasından daha sade ve boş ama yine de bütünlüğü olan bir dünya. Bu ta gider *yetmişlere dayanır, beyaz çizgili yıllara ... yolların kenarında ... spor sahalarının kenarında, karartmada iyi seçilsin diye top torbalarının kordonunda ... Kırkılma isteyen koyun postu gibi favoriler – benimkiler de öyleydi. George Best ... Reggie'nin ... Maudsley – Maudlin – Maudling'in arsız, yolsuz suratı ... Her dönemde ... yeni ve eski harmanlandı ... fazlasıyla tanıdık boyalar sürüldü ... Sonra ... yıllar geçtikçe, yine alabildiğine yabancı, badanalı göründü. Oğlum lan, nasıl gittik oralara / düşündük onları / giydik şunları / söyledik bunları / okuduk şunu / katıldık o olaylara? Hiç anlamadık mı: Sıfıra sıfır, elde var sıfır.* Tülle bastırılmış, arkasında yabancıların ev hallerinin hayaletleri dolaşan bir pencerenin önünde Busner artık kendisine, Nereye gidiyorum? diye soramıyor. Biliyor – ve anlıyor ki mahremiyeti korumak için tül perdeler kullanmak, zamanı bölmek için geçmiş ve şimdiki zaman kullanmak kadar nafile. Çelik ayaklı yük hayvanını görüyor, karbolik kokusu alıyor ve repliklerini ezber-

lemeyi ihmal etmiş Cordelia'nın yalvarır gibi sızlanışını duyuyor – *Lütfen bırakın da koğuşa döneyim, çok rica ediyorum, lütfen* ... – fakat gönüllü rol onunki: *Sıfıra sıfır, elde var sıfır* ... Neydi adı ... o zenci çocuğun? Mugabe mi? Yok, Mboya'ydı. Çok daha pragmatikti o. İşe yarıyor, demişti, neden yaradığını bilmiyoruz ama yarıyor – ve hep de, rahatsız edici açık adını söylerdi, elektro-şok te-da-vi-si derdi; bizim gibi steril, zararsız ve teşhis amaçlı kuzeniyle karıştırılması gayet muhtemel kısaltmasının arkasına sığınmazdı. Zack, demişti Enoch, adeta dünyadan göçmüş kadınlar adamlar gördüm ki ondan sonra geri geldiler – *O'ndan sonra*. Yolda yürürken ensesine vuran nisan radyasyonu *Ne rezalet! Böyle olmaz ki; güneş dediğin bir tek geçmişte ve yaz ortasında parlar, saman saçlı çocukları, yeni biçilmiş buğday tarlalarında kavuşturulmuş, sarhoş gibi sallanan elleri aydınlatır*, geçen yıl Britanya Hava Muharebesi kayıplarının anısına mavi, beyaz ve kırmızı çiçeklerin iç içe halkalar halinde dikildiği çiçek tarfına vurur. Önünde bu kadar açık bir hedef olan Busner artık amaçsızmış gibi yapamıyor – göbekteki çiçek tarhından *geriye kalanlar fışkırıyor:* birbirinden uzaklaşan yollar, kenarlarında park edilmiş Ford Anglia'lar veya Hillman Hunter'lar. Personel Kulübü'nü, Blythe House'u ve Üç Nolu Villa'yı gizleyen mumlu ormangülü sıralarını görüyor; bahçıvan süzgeçlerinin tarhlardan saptığı yerlerde sık ve yeşil, diğer yerlerde seyrek ve sarı, cinlerinin yürüyüşe çıkardığı hastaların bırakılıp daireler çizerek dolaştığı yerlerde kelleşmiş çimlere bakıyor. Nereye gittiğini inkar edemez; sırf itiraz etmiş olmak için, arada elektrotları bağlasa da, *kolu çektim ben, kolu çektim, kolu çektim ... ama Friern'da değil, Friern'da hiç çekmedim* ... Çünkü orada vaka toplantılarında arkalarda kalıp *hedef küçülttüm* ... basit bir seyirlikten farklı görmediği olaydan uzaklaştı: Kraliyet Akademisi'nde Humphry Davy, hanımların hayran bakışları altında kolu çeker ve hemşirelerle doktorlar dikkatle görmezden gelir koltuktaki kıvranma-

yı, debelenmeyi, çene kasılmasını ve sarsılmaları ve *ozon kokusunu ve ütülmüş kıl kokusunu* ... Güneş çocukluk üstüne vurmalı – kendisinin ve çocuklarının çocuklukları. Hepsini görebiliyor – bir tek Mark, gölgeler ülkesinde çimenliğin kıyısında, *daha yedi ... bilemedin sekiz yaşında yüzünde amcasının hayat maskesi* –. Arabalar Alexandra Park Road'da sıkış tepiş park edilmiş, bir plastik neoplazma ile diğeri arasında iki parmak boşluk ya var ya yok. Ne de şişkin arabalar: Rahim içi taşıtlar gibi, bu tantanalı ve ihtiyarlayan çağla çok ortak noktaları var; uyuşuk dikiz aynaları ve morbid obez çamurlukları bir ÖLÜM TEHLİKESİ yaratmasın diye şekillendirilmiş, yuvarlatılmış. Çelik cenin zarları içinde körelmiş kollar levyeleri itip çekiyor, körelmiş ayaklar pedallara basıyor, tekrarlayan saplantılı hareketleri *yeni araba kokusunun amniyotik sıvısı* yumuşatıyor ... Akıma kapıldıklarında sekiyorlardı – hiç konuşulduğunu duymadı bu ayrıntının, halbuki vücutları uzun saniyeler boyunca vulkanizasyona uğruyordu. Tam o anda – hangi hastanede olursa olsun, ister Bec ister Napsbury – tedavi odasına göz gezdirecek olursa Busner, dikkat kesilmekten ifadesizleşmiş aynı suratları şu kayışa ya da bu düğmeye odaklanmış halde görebilirdi, ya da belki de, önlerinde serili duran siyah siluetin bağlı uzuvlarına uzanmış *sözde yatıştırıcı* bir el görebilirdi, Aaaaah ... Bir ana yola geldi – ileride direkler üzerinde elektronik tabelalar, beje boyanmış çelik kapaklar, cilalı ateş tuğla – yeni restore edilmiş bir tren istasyonunun ıvırları zıvırları. Yoksa hastane mi o – çünkü şimdi düşünüyor da şehrin her yanına hastaneler çakılmış gibi: Müstakil evlerde ve sıra evlerde küçük poliklinikler; altmışlardan, yetmişlerden ve seksenlerden kalma, artık içinde nesillerin birbirine karıştığı, ekonomik açıdan çökmüş aşiretler barındıran dev beton yapılar – sonra nevzuhur ahşap jaluzili cam binalar var – nekahetteki burjuvalar için güneş kapanı işlevi görüyor. *Unutulmaması gereken* ... özel hastaneler, avluların çevresine dizilmiş, tarihi eser

süsü verilmiş cepheleriyle kodein bağımlılarının iniltilerini çaktırmadan bastırıyor. Yumuşak eşofman üstünün cebinde duran Serbest Geçiş Pasosu'nun madalyon benzeri şeklini yokluyor. *Neyin serbestliği?* Parasal bir özgürlük sadece; zira *çükümün doğrultusuna hareket etme* imkanı şöyle dursun, *sivri köşeleri mahmuz gibi dürtüyor beni* ... trene, metroya, otobüse; şuuru yerinde fakat aracın güzergâhını değiştirme imkan ve ihtimali olmadan oturmaya – *güçsüzlüğü neredeyse ... sürücüsü kadar.* Busner yoldan pat-pat-patapatapıtpıtırpıtpıtpıt ile uygun adım yürürken sıcak yağ boğazını yakıyor. Şimşirli aralıktan yürüyor, köprüye çıkıyor, rayların üzerinden aşıyor ve burada taksi medresesinin, ahşap oymalı Tac Mahal'in gerisinde büfe kadar küçük, vitrinindeki harfler çürük diş gibi dökülünce yazılar okunmaz olmuş bir kafe buluyor. Kafeye bitişik bir de gazeteci var, oradan bir *Guardian* alıp tek sütun kalacak şekilde katladıktan sonra tabağının kenarına sıkıştırıp oturabilir kafede *her çağda benim yaşımda erkeklerin yapageldiği gibi*, yumurtalı buharlar gözlüğünün iç kısmını buğulandırıyor, seçim kampanyalarında giyilmiş hırkalar okuması imkansızlaşıyor. Karnı aç ve açlığın panzehri pekala biliniyor: üzerinde B Ğ DA Y A D M P O AMI yazılı beyaz çuvallar. Peki klorpromazinin panzehri neydi? Kemadrin mi? Kema-Kema-droll ...? Chemodoll? Aklı buralarda dolaşırken ve bariyer kalkarken Busner fark ediyor ki artık direniş söz konusu olamaz: Ne prosiklidin ne orfenadrin, sade diapezamı saymıyor bile, sakinleştirebilir olanca hızıyla geçen ekspres treni ve üzerine saçtığı mazot kokulu ses dalgalarını ... *Yürü bakalım Zachary*, peşinde suçluluk bulutları ve aklında tek bir düşünce: Eğer *zaman, mart kedisi huylu zaman oraya önce varmışsa* – cadde kenarlarından peşinde kıvrım kıvrım sarı izler bırakarak yürüyüp geçmişse, adımladığı caddelerde artık hiçbir şeyin durmasına olanak yok: Akmak zorunda trafik, ulusal elektrik şebekesinin raydan beyne sıçrayışı gibi. ... *Yürü bakalım banliyö treni*, meyve

aromalı sular, şekerler, çikolatalar sergileyen plastik vitrinli camekanın yanında dururken görüş açısına giren ... Busner kapıların yanında bekleşen, vücutlarının salınımıyla trenin büyük momentine acınası mukavemet sergileyen birkaç yolcu görüyor. Gracie demişti: Bir keresinde Reading'de ailesinin yanına giderken Windsor'da aktarma yapmıştı da, insanlar hala Rus askerlerinin geceleyin nasıl indiğini konuşuyordu. Bir tren uzun bir mola vermiş olacaktı ki inmişler peronda kol kola, kürklü çizmeleri taşlarda sessiz yürümüşler, Kale'yi uzun uzun seyretmişlerdi. Her ne yol ise, ertesi sabah tüm kollu kumar makinelerinin demir rublelerle işlemez hale geldiği görülmüştü. Olaya bak ya! Hıyar Moskoflar iki kuruş para kazanacağım diye ceplerinde ne var ne yoksa gömmüşler, amma sinirlenmişlerdir ha! Ruble, Rusya'da çok paraymış diyorlar ... Audrey o zaman merak etmişti: Windsor İstasyonu'nda gerçekten kumar makinesi var mı? Ama şimdi neşeyle gülüyor *Gracie'ciğime*, paylaştıkları daraltıcı küçüklükteki odayı dayanılır kılmak için neler yapmadı ki? Gri astar bezi astı tek pencereye, karartma perdesinden azıcık daha neşeli diye; halbuki bu tür şımarıklıklar hanın müdiresi Bayan Varley'yi öfkelendiriyor, artık odasında ne çekiyorsa – veya çekemiyor, harmansa– kızları azarlıyor, tokatlıyor, para cezasına çarptırıyor. Çarpık dişleriyle altdudağını ısıran Gracie, siyah demir karyolasının üstündeki tek etajere sıraladığı hatıra eşyalarını düzenlemeyi bırakıp, Ne gülüyon kızım? diyerek kendi karyolasında oturan Audrey'nin yanına geliyor, elini koluna koyup E gülmüyon ki sen, ağlıyon! deyiveriyor. Şaşırması şundan: Audrey Death, Kanaryalar arasında *en taşaklısı* olarak bilinir. – Audrey, en güzel bluzunun nakışlı kolundaki kükürtlü ele bakarak, Merak etme canım, diyor, ağlamıyorum –sana gülmüyorum da– durdurmaya çalışıyorum ... şunu ... Elleri sözü ağzından alıyor, kucağında çırpınıyor: Kaçak yaratıklar ama *kollarımın tasmasında gidecek yerleri yok.* İlk bakışta gelişigüzel çırpı-

nışlar gibi olsa da, bir tek seğirmeleri ve yanmaları içeriden hisseden Audrey biliyor bunların hiç de rastgele olmayıp bütün gün tekrarladıkları hareketler üzerine tuhaf bir çeşitleme sayılabileceğini: Manivelaların çekilmesi, kolçakların döndürülmesi, son kalan birkaç fincan TNT ve ilaçlı pamuk artıklarının mermi kovanlarına doldurulması için elindeki tahta tokmağın dövüşü. Evet, tuhaf ve latif bir çeşitleme çünkü zavallı ellerinin tekrarladığı hareketler sadece bunlar değil; işaretparmağıyla başparmağının buluşması, Yeni Fünye Fabrikası'nda altı ay çalıştığı torna tezgahının kalıntısı; sağ elinin serçeparmağının durup durup atması ise Thomas Ince & Coy Şemsiye, Hanım Parasolleri, Bahçe Çadırları ve Banyo Kabinleri İmalathanesi'nde daktilo olarak çalıştığı üç yıl boyunca binlerce kez bastığı *p* harflerinin hatırası. Daha da fecisi, aynı elinin başparmağının kontrolsüzce kıvrılması Fulham'daki Biçki Dikiş Okulu'nda saatlerce yüksük provası yapmalarından ileri geliyor, aynı şekilde sol başparmağı ve işaretparmağının cımbız hareketi de; Audrey bu tikin görünmez manivela her yedi kez çekildiğinde bir kere çaktığını ve zamanında kullandığı iğneden sinir uçlarına elektrik verdiğini hissedebiliyor. – Dur bakalım – dur bakalım! Gracie çılgın elleri kendi avuçlarına alıyor ve enerji kollarından akarak *tir tir titretiyor onu. Gracie'ciğim benim*, cildiyle saçları aynı renge geldi; öyle ki, saçlarını toplayıp ayna karşısına geçerek konsere gitmek için boyanmaya başladığında, Audrey sarkık altdudağını, küçük ve istekli pembe gözlerini, belli belirsiz çökmüş yanaklarını ilk kez yarattığını sanıyor. *Gracie'ciğim* sandıkta Topçu Er John Smith'in ona Barnet Panayırı'nda aldığı çiçek demetini, haftada iki-üç kez cepheden gönderdiği Silahlı Kuvvetler kartpostallarıyla birlikte saklıyor – birike birike eni boyuna denk bir tomar olan kartpostalları ellemesine bir kere izin verdi Gracie, onda da fırt diye çevirmek geldi içinden Audrey'nin ve sevgilinin tüm karalamaları tek –ve daha samimi– bir anlamsızlığa bulandı. Audrey arkada-

şına kendi sevgilisinden gelen kartları – Topçu Er'in Savaş Bakanlığı sırnaşıklıklarını mükemmel tamamlayan mektuplarını göstermedi. Hazırım, diyor mumu söndürüp. Gracie kapıyı açtığı için koridordaki gaz lambaları *kendi etajerimde duran kendi sevgilimin resmini fildişine buluyor:* Makineli Tüfek Onbaşı Stanley Death'in resmi deri kaplı üçlü çerçevenin ortasında yüzmekte, solunda Cheriton Bishop Geyiklerinin resmi, sağında ise Telefoncu Kız Violet'ın Gönüllü Destek Birliği üniforması içinde, üzerinde sahra telefonu duran bir Dorik sütunun yanında çektirdiği fotoğrafı. Stanley kayıp zaman dairesi içinde rahat rahat gülüyor, saçları geniş alnından geriye taranmış, yüzünde henüz savaşın ve başka vahşet eylemlerinin kiri yok, ifadesi mağrur ve hınzır, krem rengi pazen dizlerinin arasında onun uçan makinelerinden biri ve telden tahtadan suni ipekle kaplı incecik paralelkenarları, üçgenleri, daireleri desteklenmiş. Albert olayın sadece yarısına hakim, diye düşünüyor Audrey hanın –sadece kanarya koymak için kullanılan tek katlı bir kafes– koridorunda Gracie'nin arkasında yürürken; hesap makinesi gibi beyin ne yapsın hesaplanacak rakam yokken? ... *Yanlışsınız efendim!* Audrey, mühimmat üretimini istatistikler ve hesaplarla değil, dokunarak ve hissederek biliyor. Mühimmat Fabrikası'nda günde üretilen on üç bin sekiz yüz yirmi dört adet 50'lik top mermisinin büyük bir kısmının –belki yüzde ellisinin– fos çıkacağını tahmin ediyor: düzgün sıkıştırılmamış olacak, TNT'nin ve ilaçlı pamuğun ayarı kaymış olacak. Ayrıca henüz doldurulmamış, barakalarda ve derme çatma korunaklarda branda altında bekletilen kovanların da pek çoğunun hatalı işlenip kaynatıldığını tahmin ediyor – *yağmur da acı ilaç gibi dikişlerin arasından üstlerine sızıyor* ... Gracie'nin kabahati, çam kerestesinden kaba döşemelerde takkıdı tıkkıdı yürüyen diğer kızlarınkinden fazla değil – yaz akşamı hepsini hizaya dizip lütufta bulunur gibi sayan Bayan Varley'nin kamçı gözleri altında halayık gibi hizmet etmek

yerine, kıkırdayan bir dere kenarında beyaz keten eteklerini boyunları bükük irislere ve diri çuhaçiçeklerine sürte sürte dolaşması lazım. Audrey, han müdürünün her hafta mühimmatçı kızların ödediği on şilinden en az üçünü çaldığını düşünüyor. Zimmetine geçirdiği yetmiyormuş gibi gaz lambalarını yanık tutmaya harcıyor, kızların odacıklarına çat kapı dalabilsin de birçoğunun kullanmaya alıştığı Sanatogen şişelerini yakalasın diye. Gördüğü şişeleri topluyor, topladıklarını içiyor. *Gracie'ciğim* Audrey'nin koluna giriyor ve bozuk, eğimli zeminde devetüyü rengi öfkeli kazlar gibi dağılıyorlar. Şehrin kenar mahallelerinde uçarı atların barındığı köhne padoklar, ısırganların sarıp sarmaladığı kırık dökük çitler var, bir ev sırası ise tamamlanmamış duruyor; tavşan deliklerinin, domuz ağıllarının yanına geldiğinde bu sıra apansız kesiliyor. Greenford'a doğru bir avuç fabrika, tombul parmaklarını gökyüzüne uzatmış aydınlık gökyüzüne kurum lekeleri çizerken, görünmeyen nehirden bir römorkörün vu'vu'vu'vuuuuu uuut yalnızlık çığlığı yükseliyor. Audrey bu çevrelerin savaştan ve karartmadan çok önce de Londra güneşi çevresinde kara bir hale olduğunu hissediyor. Kızların kırda yürürken yanından geçtikleri çürüyen kilisenin cümle kapısı, sarhoş kafayla tükenmiş menteşelerine abanmış duruyor – mezarlığı *böğürtlen dikenli teli sarmış*. Audrey köpürüyor, nereden gelecek Gilbert'ın ışıldayan kuleleri ve şerit şerit otomobil yolları? Hangi makine bu samanlığı biçerek seyran edecek? Perdelerin ve kapının altında çizgilenen ışık kilisenin çerçevesini çiziyor ve önlerinde yürüyen *mantarcı* Gertie ışığa dönerek, diğerlerini peşine takıp, değme erkekten daha erkekçe o yana doğru iri adımlar atıyor. Dünya devriminin tam da renklerin solduğu, gümüş nitratın kiliseyi çevreleyen çimenlere ve taşlığa serildiği, *kuytularda rüzgarla birikip koyu şekillere, bulanık siluetlere dönüştüğü* anında yaşıyorlar ... Mecburduk di mi Oodri, diyor Gracie durduk yere – lafın beklenmedikliğine rağmen

Audrey neden söz ettiğini anlıyor, Gracie'yi zehirli kalbinin düzensiz atışını hissedebilecek kadar yakınına çekip, Mecburduk tabii, üstümüze düşeni yapacaktık, bize istediği kadar saçma gelsin, dileyen, aklı bir karış havada desin, bir süre kendi hırslarımızı kenara koyacaktık, bırakamazdık onları orada. *Gracie'ciğim* sızlanıyor, Bi de... bi de ben iyiyim di mi Oodri? Audrey, Arnold Meydanı yakınındaki kadınlar derneği toplantısında oy hakkı için eylem kıyafetlerine bürünmüş *al yanaklı tazeyi* hatırlıyor ve alacakaranlık Gracie'nin cildini karartı diye şükrediyor; çünkü iç rahatlığıyla diyebilecek ki –. Deme, diyor kilisenin duvarına yaslanmış duran tek bacaklı, yakasında subay rütbesi kafasında komik bir fes olan çocuk, havanızdan geçilmiyor ha! Diğerleri içeri doluşmuş bile ve açık kapıdan dışarı şarkılar taşıyor. – Biz içeriyi kuş sütünden gayrı donatalım siz böyle dışarda çene çalın, iyi mi! Çocuğun neşeli havası, onları içeri buyur etmek için koltuk değneğine yaslanıp dönerken tek gözlüğünün göğsünde parlaması, kırık vücudunun bastığı yanlış notalar. Kara soğuk gözbebekleri hortlak gibi yüzünü delip geçiyor ... *Kırk Haramilerden biri*. Hakikaten de donatmışlar içeriyi: şişelerce bira ve zencefilli gazoz, dört koca somun ekmek, bir tepsi dolusu ekler. Sidcup'taki bir fırıncıdan kopardık, diyor oğlan koltuk değneğiyle gülünç piposu arasında denge kurmaya çalışırken *serseri kılıklı* ... Eleman dedi donumu da alsaydınız bari diye ama ben bütün mangayı dikince karşısına yelkenleri suya indirdi – vatan millet aşkına falan filan ... Şarkı sonuna ulaştığında, kısacık ömürlü armonisinin yerini Eltham Sarayı'nda uçaksavar bataryalarının bitimsiz tekdüzeliği aldığında çocuk da susuyor. Audrey içeride renk olduğunu görüyor: karartılmış pencerelere kırmızı, beyaz ve mavi flamalar asılmış; Kraliçe Alexandra'nın çerçeveli resmine de, Yüce Babamız duasının çerçeveli metnine de. Kır çiçeklerinden demetler sandalyelerin arkalarına bağlanmış – sanki *bir düğün yeri* ama içeri-

deki *gariplerin sarı suratları ele veriyor* durumu, bir de aslan askerlerin kırık ve sargılı vücutları – saçları sargı bezinden fışkırıyor, yüzleri sargı bezi içinde, kolları sargı bezine asılmış; Audrey bir yaradan diğerine geçerken Tommy'ler kendi acıklı şarkılarına başlıyor akordu çoktan kaçmış piyanonun suratsız dırıltısı ve taraklara kağıt geçirilerek uydurulmuş mızıkalar eşliğinde: Çok uzaklardan kalktık geldik biz! Yağmurlarda ıslandık çamurlarda süründük, gece yağmur gündüz yağmur içimize işledi ... diye başlayıp usulca asıl konuya giriyor: Nerede üniformalarımız? Çok, çok uzaklarda, Ne zaman gelir tüfeklerimiz, beklersen bir yılda –. Neden, diyor mantarcı Gertie, hâlâ bu şarkıları söylüyorlar? Memlekete döndüler işte ... Toparlak suratlı bir çavuş kulak misafiri olmuş ama cevap veremiyor – bukle bukle saçlarındaki turuncu gölgeyi, eklerlere yumulmak için beyaz pamuklu eldivenler taktığını fark etmedi mi? Buram buram terleyen adam bir nefes alarak H'herrr, h'herrr diye inilderken dudaklarının kenarında yeşilimsi, kan lekeli tükürükler toplanıyor. B'herrr, diyebiliyor, b'herrr – sonra tütün dumanı perdesini yararak kapıya koşuyor, öğürerek gece karanlığında kayboluyor. Audrey, Gertie'nin sorusunu duymazdan geliyor – cevabı bariz çünkü: Oraların şarkılarını söylüyorlar çünkü artık sonsuza kadar *orada kalacaklar – kolay bir dönüş yok, başkan dönüp serbestsiniz demeyecek. Kaçış da yok – su dolu mermi çukurunda, kanlı siperde yatan uykudakiler asla uyanmayacak. Her hırıltılı nefes son nefesleri olabilir – ama peşinden bir h'herrr daha geliyor; çene çalmak yok, ciğerlerimizi çaldırdık* ... Tel küresi içindeki Welsbach gömlek güneşten kuvvetli parlıyor, Bass birasından *–Etiketini Israrla Görmek İsteyiniz!–* yüzü çarpılmış Missus Varley, zorlama neşe penceresinden Audrey'ye bakarken, o da bir koltuğa çöktüğünde gözlerini tam bacaksız çocuğun kasıkları hizasında buluyor. Oğlan – veya terzi çırağı – pantolonun paçasını gömlek eteğinin altına iğnelediği için bacağının yarısı kalmış gibi görünse de, Audrey

kumaşın yamyassı durduğunu fark ettiğinden hiç bacak kalmadığını anlıyor. Düğmeli pantolonunun kalabalığının gerisinde bir şeyin farkında: Yaralı etin, kesilmiş kemiğin hedefi, *karanlıkta çıngır mıngır sallanıveren çükü kemiksiz, tutamayacak onu ayakta* … Öne eğiliyor, mide bulantısını bağrına basıyor, bacaklarını kaybetmişlerin suni uzuvlarla yaşayışını gözlüyor: Pantolon çizgileri bile belli ediyor yerine gelmeyecek olanı. Nefesi tıkanıyor, sonra boğazında kalıyor – Gracie'nin durdurduğu eller yine hareketlenip plastik bir çark bularak *döndürüyor* onu, tutamaklı bir sap kavrayıp *asılıyor* ona. Masa üstünden su, artık var olmayan bir kucağa dökülüyor – çünkü o sırtüstü yatmakta ve genç subay başında, İyi misiniz Bayan Death, diyor? Düşünüyor: Adımı nereden biliyor? Düşünüyor: onun piposundan, diğerlerinin sigaralarından yükselen duman *toplandı, tarandı, eğrildi*, şimdi de bir halita halinde dezenfekte koğuşa doluyor: Guards, No. 6, No. 10, Peter Stuyvesant, Kensitas, Senior … Senior … sonra baştan: Guards, No. 6, No. 10, Peter Stuyvesant, Kensitas, Senior … Senior … Busner bunu tedarik etmeye çok eğilimli, ne sakıncası olabilir ki? Eğilip kolçağı bularak bu yatağı doğrulturken yandaki yataktan bir hasret şikayeti duymak çok üzücü. Busner sigaraya tekrar başlayalı beri *her yerde* duman görüyor – hastaların yatakhanelerde içmesi yasak olsa da burada da var, yatak başlıklarının beyaz demirlerinden mavi-gri yükselip ateşe dayanıklı tavan kaplamalarına ulaşırken *dalga geçer gibi* kahverengiye dönüyor – bu ikiyüzlü tavanın da üstünde *ne?* Victoria dönemine ait orijinal sıvalar, yumurta akından harçlar, kabuklar … *taşlaşmış duman*. Kağıt gibi gözkapakları kırışıyor ama açılmıyor. Marcus, gündüz odasından getirilen bir geniş koltuğa kurulmuş, Busner önünde eğilerek, Görüyorsunuz ya, artık çok yaşlı, diyor. Marcus'un elinde bir kupa var – üstünde Tottenham Hotspur'ün horozu caka satıyor. *Tenezzül edip*, Eh, evet … görüyorum, diyor. Yani savaştan önce bile orta yaşın üstündeydi.

Ama iyi bakılmıştı, saçları nasıl gür – nasıl alev kırmızısıydı. Saçlarının acısına alışması zaman alacak. Busner, yaşlı adamın onunla konuşuyor olmasına bile seviniyor, *Benim de acıma alışmam lazım.* Laf dinleyen hastalara hemşireler ödül niyetine sigara veriyor – son zamanlarda ona da vermeye başladılar. Busner şaşkınca hastasını muayene ediyor: tansiyon, nabız, termometre sokmak yerine alnına nemli bir el bastırma. Gözleri kapalı olan Audrey, poflamasını dinliyor – *dumanlı ve ekşi kokuyor.* Sürekli ben bilirim havasına hiç tahammülü yok – doktorun bütün sorumluluğu ona yüklediğinin şimdiden farkında ve bu garip yeni dünyayı anlamak için azıcık çaba sarf ediyorsa, onu *her şeyden* mahrum bırakmak için. Bence uyanık, Busner, diyor öbürü ... *Marcus mu? O da Yahudi*, ama onu hatırladığı kadarıyla *düzgün, yakışıklı, usturuplu, iki dirhem bir çekirdek*, üstelik *hep konuşurdu benimle aklım eriyormuş gibi,* hiç takılmadan *cevap veremeyişime.* Bugüne kadar. Marcus, horozu Busner'ın dengelediği yükseklik ayarlı masaya bırakıp öne eğiliyor. Yarım yüzyıllık uykudan uyanır uyanmaz karşılaşmak isteyeceğim bir surat değil, diyor Busner içinden, ördek gagası ve kuyu gibi burun delikleri beni avutamaz saçlarımı, hayatımı, eski dünyamı ve ... *Aden'in doğusundaki her şeyi* kaybettiğim için. Fakat Marcus'un yine de görebileceği bir iş var: Zaman odası işlevi görüp Audrey'nin yeni dünyaya yavaş yavaş alışmasına olanak sağlayabilir sohbet ederek – *döneminin ağdalı dili, kurşunlu camdan kubbeler altında, zihninin tozlu şifonyerleri ve kirli dantelleri üzerinde mağrur duran doldurulmuş dodolar.* Marcus karman çorman olmuş bildiklerini düzene sokabilir ve yerine ona *yeni şeyleri ... mesela ... polistireni anlatabilir – evet, anlatabilir. PVC'yi de. Onu şişme plastik koltukların ve plastik lamba şapkalarının çımlayan boşluğuyla, şık lokantaların duvarlarına asılmış cam boncuklu ağlarla tanıştırabilir. Ona bağırsak gazının en önemli sebeplerinden birinin ev yapımı* –. Aman yarabbi! diye bir çığlık atıyor gözleri fal taşı gibi açılan Audrey, Bu ihti-

yar kim ki? Gülme krizine gireceğinden endişe eden Busner, çareyi sıvışmakta buluyor: İyisi mi ben sizi biraz yalnız bırakayım da ... kaynaşın. Yatakhaneden ağır adımlarla uzaklaşırken sağ tarafındaki *çarşaflara sarılıp depoya kaldırılmış Rodin'e* bakıyor: Bayan Gross. Köle gibi çalışan personelinin neler çektiğini hisseden Busner, kadının *kaşık kadar kocasının* bugün hiç uğramadığını fark ediyor – uyandığından beri Gross'un açlığı daha da aşırı bir hal aldı: Hemşirelere eziyet ederek onları mutfaktan ne koparabilirlerse getirmeye zorluyor, hemşireler de *belli mi olur ... yuvarlanır da altına alıverir onları* diye suyuna gidiyorlar *zorba kraliçenin buyrultusunda çalışan işçi karıncalar misali*. Yemekhaneden kayık tabakta patates kızartması, koca çelik tepsilerde bayat eklerler, mikser kaplarında bıngıl bıngıl jöle – o jöleyi de kadın kendi titrek saklama kabına höpürdeterek, dudaklarını şakır şakır şaklatarak çekiyor. Busner, hekim sıfatıyla *kılıbık kocanın getir-götür yedir-içir işlerine bakmıyor olmasına* üzülüyor çünkü personelin sırtına bir de bu heyulanın yükü binmekte, ama medeni bir insan olarak da seviniyor: İnsan olan hiç kimse *bununla* cebelleşmek zorunda olmamalı. İyi günler, Leticia, diyor bir şey yokmuş gibi yapmaya çalışarak. Kadın gözlerini, küçük küçük kareler halinde yüzünü incelemekte olduğu pudra aynasından kaldırıyor. Çok sevindim, diye devam ediyor, *kaymaklı katmerli* sevindim nasıl göründüğüne dikkat etmene – çok zamandır edecek durumda değildin ... Çok zamanı kasıtlı olarak belirsiz bırakıyor Busner, ama post-ensefalitlerin arasında zaman yolculuğundan en az etkileneni Leticia Gross – cazdan popa bir kere bile sendelemeden sekti, *sen gel ne çektiğimi bir de bana sor* ... İçindeki metronomun hızı kendini hemen gösteriyor: Pudra kutusunu, çarşafla lök gibi bacağının arasına sıkıştırdığı dertop olmuş şeker kağıtlarının ve çiğnenmiş lolipop çubuklarının arasına bırakıyor. İki sinek havada ine çıka uçarken gök mavisi gözlerini Busner'a çeviriyor, bebek dudaklarını aralıyor ve bir konuşma

patlatıyor, OnubilmemdeDoktorBusnerşimdiyaptığımıbilirimbirtekhanikonuşuyoruzyabendesavaşıdüşünüyorumhiçbilemezsinizyiyecekolmamasınedemekhakkımızolanyemekistihkakımızıbilevermedilerbizeinanılmazdimieğerCharlieçoğugünlergelmeseacımdanölürdümönceleritayınekmeğigetiriyorduöylebaşlamıştışimdisöylüyortabiiozamanlarkafamgidiktianlamıyordumburdabaşkalarınabaşkabişeylervermişlerertesigünherkesçokhastalanmışsaçlarıdökülmüşdoğrusöylüyorumyeminederim ... zorla da olsa anlayabiliyor çünkü zaman ayırıp kadının yanına oturdu, konsantre olup kadının diksiyonunun muhteşem hızını ve doğruluğunu kronometre ve kayıt cihazı eşliğinde irdeledi, kadının tek bir hece bile atlamadan dakikada beş yüz kelimeye kadar çıkabileceğini kefşetti. Leticia Gross'un derinliklerinden – OzavallılaraneyedirdileriyiceöğrenmekistiyorumbulamaçgibibişeydibizimetligüvecebenziyordubenyemedimamababamBüyükSavaştaaskerdionlarabulgurlapasıgibibişeyyedirmişleramabubulgurdeğildiCharlieAmerikalılarınverdiğimısırdedi – bu sağlık dalgaları kuvvetle yayılıyor, yağ bentlerini çiğneyip aşıyor; L-DOPA uyuyan devi uyandırdığından beri Busner on gün içinde kadınla belki on saat geçirdi, hafızasının şaşmazlığına hayran oldu, *Keşke Marcus da zahmet edip şunu bir dinlese*: CarswellSokağındakiaskerlikşubesinegittiamageriçevirmişlerdahaevlierkeklerecelpçıkmadıdemişlerzatenmesleğideitfaiyeciliktiLimanBaşkanlığınınküçükbirmavnasındaçalışıyorduzorbulunurelemankadrosundaydıiyiparakazanıyordubizedegüzelayakkabılarkıyafetleralırdı, *belki düşüncesini değiştirecek – bir kere, bu kadarı sağlam kaldığına göre organik hasar gerçekten o kadar geniş olabilir mi?* Ayrıca zorla hatırlama fenomeninin Leticia Gross da pekala farkındaydı: aygeneçenemdüştüDoktor, dolayısıyla giderek uyanıklığı artan bu Penelope'nin bıraktığı bilgi ipinin ucundan tutmak L-DOPA öncesindeki sonsuz gecenin labirentine dalmak demekti; narkolepsiyi, uyku felcini, diri diri

gömülme sanrılarını onun yanı başında yaşamak demekti. Leticia ona post-ensefalitlerin yeraltı dünyasını; muhtelif tikler, spazmlar ve atmaların sayısız altkişilikler –hem regresif derecede ilkel hem son derece organize bencikler– için açtığı tünelleri ve kovukları gösterdi. Saldırgan dağ-kadının mide bulandıran dürtüleri – buruşturulmuş çöpleri, ekmek kırıntılarını, hatta kendi dışkısını saklaması – doktorun gözünde şaşırtıcı berraklıktaki bakışına denge ağırlığı olan tek davranış özelliğiydi; Leticia kendisi söyledi Busner'a her şeyi eşleştirmek zorunda hissettiğini, hem olgu dünyasında –bir çay kaşığı diğeriyle hizalı olacak, iki toka diğer iki tokayla yan yana duracak– hem fikir dünyasında bir şeyi tek başına bırakamadığını, hep eşleştirmesi gerektiğini; yoğurt kabıyla yoğurt kabı; acıyla acı. Durumu fark eden Busner, bu simetri eğilimini ötekilerde de saptadı – fakat Leticia'nın kendi bulduğu isim olan aritomani durumu daha iyi özetliyordu çünkü onun koparıldığı geçmişi tasvir etmekteydi, haber filmlerinden çıkma tipler *birer Chaplin telaşıyla* toplaşıp dağılarak *sessiz bir insan dalgası yaratmaktaydı* ... Busner üçüncü günde Leticia'ya bir kalem ve hörgüç göbeğine dayayarak kullanabileceği sert kapaklı bir defter verdi. Bunu yaparken –şimdi kabul ediyor– bir kefaret beklentisi içindeydi: ifade berraklığıyla, belagatiyle *daha bilmemnesiyle* arındıracaktı kendisini. Şimdi dalga dalga olmuş kapakları açarken, düşüncesinin şiddetinin yazısına da geçmiş olmasından afallıyor. İlk birkaç sayfa sıkış sıkış bir çiviyazısıyla dolu ve öyle bir kuvvetle kazınmış ki yaprağın tersini ve diğer yaprağın yüzünü *Braille gibi* oymuş, fakat her bir yaprakta *vantuzlar atıyor bu sarmaşık* önce alttaki üstteki satırlara, sonra daha uzağa. Dünün tarihinin altına çiziktirilmiş on sayfa üç buçuk kelimeden oluşuyor, Banabirlavmanlaz – Latince gibi boşluksuz yazması yaşadığı *ağız ishaliyle* – örtüşüyor, bunun doldurduğu sayfayı çevirdiğinde kadının paranoyasına kanıt bulmayı beklerken karşısına yukarıdan aşağıya sağdan

sola bütün sayfayı dolduran mükemmel biçimli bir *a* harfi çıkıyor, *Giotto çemberi* ... Çok da şaşırmıyor çünkü Leticia Gross'un günlüğünün açığa vurduğu acayip –ve utanmaz– anal saplantıyı ona, şaşkın hemşireler daha önce aktarmıştı, tam o anda da doğrulamak ister gibi hırıltıyla, Banalavmanlazım! Banalavmanlazım! Banalavmanlazım! Diye böğürünce, Busner –utanarak, kızararak– kadının kuytu yatağına sırtını dönüyor ve hızlı adımlarla hemşire odasına kaçıyor. Busner yaldızlı paketten filtreliyi çıkarırken düşünceler iki kefeye toplanıyor. 1. Belki, diyor içinden, L-DOPA dozunu değiştirebilir hatta belki amantadini denerim bu ... bu ... yan etkilerde bir değişiklik oluyor mu diye. 2. O *a*'nın kusursuzluğu, simetri saplantısının başka bir yüzü – daha küçük –veya daha büyük– bir harfin izdüşümü olduğu belli. Bay Ostereich – *Viyana'da kalsaydı Okulu'nun üyelerinden olabilirdi* ... Busner'a kimi zaman ona herhangi bir simgenin –kelime, sayı, resim– bir harita gibi geldiğini söylemişti, yakından incelerse haritanın haritasının haritasının haritası haline dönüşüyordu. Dumanı çekip içinde tutarken gözleri kavuşmanın rahatlamasıyla sulanan psikiyatra bu, post-ensefalit zihnin kendi feci patolojisinin sayısız alt ve üst katmanlarının fiziksel haritasını çıkarmasının fenomenolojik eşdeğeri gibi geliyor. Cama hapsolmuş halinden, Puffff! iri kara duman bulutu kurtarıyor onu: Otuzlarının başında tombul bir cin, üzerinde kırışık beyaz önlükle Kuzey Londra'nın ücra bir yerindeki akıl hastanesinin devlet dairesi grisine boyalı çelik masasına yaslanmış dururken, Evonne Goolagong, Centre Court'taki kalabalığın yüreğini hoplatarak *dantelli donunu gösteriyor, Kaçıp kurtulacağım senden! Bırak bunu diyorlar, başkasını bulursun diyorlar, bilmiyorlar kolay değil!* Hephzibah Inglis aniden hışımla içeri dalıyor. – Size kim dedi sigaramdan otlanabilirsiniz diye Doktor Bey – kendi paketinizi alın canım! Benim dört beş katım maaş alıyorsunuz, ayıp artık, deyip sigara paketini kaptığı gibi önlüğünün cebine tıkıyor, Oğ-

lum hasta mısın eğsene kafanı! Seher vaktinin öpücük pembesinde Stanley, bir kırmızı azar izinin geçtiğini görüyor Bobby'nin beyaz suratından. Parçalanmış gövdeler ve kırık dallar ormanından yürürken onu neşelendirmek için Stanley bir asilzade havasına bürünüp, Tebrik ederim mirim, ne kadar da güzel eğdiniz! diyor. Fakat sadece Vicky'yi sırtlanmış olan Feldman gülebiliyor. Stanley sebebini biliyor: Gülmek ile *şeytan kazanının başında zebani kahkahaları atmak* aynı şey – sis bombalarının göz yaşartan dumanı kıyılmış yaprak örtüsüne tutunurken ağaç tepelerinde *küllı tırtıllar* apaçık kötücül gümbürtülerle patlayıp şarapnel ve *kirli kara post parçaları* saçıyor. – Manga Naours ve Saint-Gratien'dan geçerken ara ara durup saha haritalarını inceledi ki Stanley bunları bu ... *mahşer yerinin* haritasının haritasının haritası gibi görmekteydi. Tozlu yoldan Albert'a uğrayıp orada çelik miğfer ve tabancalarını almışlardı. Şimdi köklere takılıp sendeler ve kendini dikenlerin kucağından kurtarırken – bir de üzerinde teçhizatının, Vicky'nin yedek namlularının ve 45'lik Colt'un ağırlığı varken– Stanley, istihkam mevzisine sevecen duygular beslemesine şaşıyor – böyle gelişigüzel dikilmiş gibi duran kazıklar, fare yavrularının cıvıldaması gibi evcimen sesler, tele takılan tenekelerin tıngırtısı ve ara sıra bir Alman keskin nişancısının sıktığı merminin cayırtısı. Çarmıh Kavşağı'nda piyadenin büyük bölümü sola, Thiepval'e doğru dönerken, manga sağdan Fricourt'a doğru ilerledi, derken yavaşladı, *toprağa üşüşmüş çekirge adamlar kalabalığı* arasından sıyrılmaya uğraştı ... Baraj ateşinin kaldırılması an meselesi ve makineli tüfekçiler geride kalacak olsa da korku bağırsaklarını düğümlediği için Stanley'nin silah arkadaşları sırayla devrilip midelerindeki bulamacı kusuyor ve rom istihkaklarının *tatlı ruhunu* teslim ediyor. Bir tek Stanley'nin midesi bulanmıyor – ama beraberinde gelen boğaz düğümlenmesi çok usul hareketlerle yokladığı için tepelerinden çığlıklarla Alman hattına doğru uçan mermiler arasın-

daki farkı koklayabiliyor. Her iki-üç merminin birinden geriye kalan çam kozalağı buhurunu dikkatle koklayıp ... *kof parfümü bu* diyor. Bir farkı olacağından değil – *hepimiz biliyoruz, herkes biliyor, en tepedekiler bile biliyor ki top ateşi ne kadar hassas olursa olsun dikenli teli delemez.* Mermiler toprağa gömülünce tel nakışları tembelce kabarıp uzun ve tahrik edici saniyeler boyunca *toprağa bulanmış etekliklerini* gösteriyor, sonra yine aynı tembel hareketle, saldırının şiddetinden hafifçe sersemlemiş olarak yerine iniyor. Korkuyu hissediyor *–Enigmarelle değilim ben, otomaton değilim.* Korkuyu hissediyor ve içini dışına çıkaran – durmadan dinlenmeden ilerlemesini sağlayan dişlileri, çarkları ve yayları zangırdatan – uğultu içinde çocukluğunun emin anılarını arıyor el yordamıyla: *Yeter artık gözün doysun Bayan Moore, Bayan Moore, gözün doysun! Ne kadar alırsan o kadar istersin demişler, Bırak bir gün de sofranda fakirler doysun –!* Kilometrelerce geriden ateş açan Uzun Tom'lar ve obüsler sustu. Subay düdüklerinin çınlayan diii-iiiit sesiyle birlikte hafif çatlakların kıvrımlı, narin yumurta kabukları. Bir hendeğe doluşup ağır mermi kutularını elden ele geçiriyorlar. *Birini önceden halletmişler:* bir kurmay subay sırtını toprağa vermiş, cansız yüzü gayet sakin, gülünesi kokartına yer yosunlarıyla gayet doğal bir dekorasyon yapılmış. Belden aşağısı yerine *Tickler's reçel, Tickler's reçel var başka da bir şey yok* – kadana iriliğinde Percheron atı az ileride ölü gibi yatıyor ama üzerinde tek bir yara bile yok – neyse ki sessiz çünkü baraj ateşi sona erdiğinden beri hepsinin kulağına havada erken patlayan *kodumun kof mermilerinin* hedefi olan atların ve katırların çığlıkları geliyor. Stanley yatan toynakların arasından seke seke geçerken korkuyu hissediyor – babasının atı yularından tutup sokakta yürüttüğünü, tavşan kürkünün eteklerinin çırpındığını, purosunun dost dumanının giderek alçalan güneşte omuzlarının üzerinde neşeli bulutlara kümelendiğini gözünde canlandırıyor. Harita uzmanı olan Corbett, *şu anda buradasınız* kağıdını

şöyle bir inceledikten sonra tekrar hendekten çıkıp gazlanmış ormanın çürük yumurta kokusuna dalıyorlar. Stanley korkuyu hissediyor – korkuyu tanıyor: teçhizat çantasını uyuşuk ellerle sırta vurmanın nefes kesen dehşeti, leş kimyasal kokusu içinde kalmak, *şu anda buradasınızın* bir küçük plastik parçasına dönüşerek ortasına patlayan gözleri, açık ağızları alması, bu sırada diyaframın kasılması, göğsün titremesi *nefes almayacağım ... diye ... başının ...* çok fena *... dönmesi –! Paaaah!* ve dünyanın kendi gözlerindeki sis perdesinde kaybolması. Stanley korkuyu hissediyor – ama açlığı daha çok. Işığa ve düşman makinelilerinin hafif ve kesintisiz laklağına doğru sinsice ilerlerken, Bu savaşın en boktan tarafı, diyor içinden, köpek gibi süründürmeleri – sadaka niyetine verilen on bir şilin haftalık, içinden kurtlar çıkan peksimet, çiş yeşili çay, bok rengi paçalı donların dikişlerindeki çıtırtı, konserve et, bir de insanlardan akıllı farelerin, gece uyurken tepelerine çıkıp dallardan sarkıtılmış kumanya torbalarını yağmalamaları. Rüyada mı görmüştü, yoksa kısa süren emir erliği görevinde mi? *Çiş sarısı şampanyanın hakiki cam kadehlerde köpürüşü, seçme etlerin dilim dilim tabaklara serpiştirilişi ya da jöle içinde bıngıldaması. Gramofon kurulmuş, geniş borusundan piyano notaları üçer üçer du-du-duu diye dökülmekte. Bütün bir somon – soyulmuş kılçığı çıkarılmış salatalık yatağında –!* Ha! Kendi sersemliğine kendi gülüyor – zulasında ne kadar Fox purosu, ne kadar Harrods kokain hapı olursa olsun, isterse Hatchard'dan çıkmış son Rudyard Kipling veya G.C. Cook kitabı elinde olsun, hiçbir subay sütbeyazı ellerini bir bütün somona sürebilemez! Ama kuzu pirzolalarına yumulmuşlardı, yanında taze patates, bezelye ve hatta taze fasulyeyle ... – Daha alır mıydınız efendim? Elinde bir çift kaşık, onların gözünde dünyanın en kişiliksiz insanı ... *Simpson'da bir İtalyan garson*, Stanley dualar etmişti içinden karşılarına bir Jack Johnson çıksa da *onları oracıkta nakavt etse, cızırtılı müziği ve salak muhabbetlerini sustursa.*

O havalara yükselmek için doğmuştu ama geldiği nokta *pembe suratlı matruşlara servis yapmak. – Fasulye alıyon mu dayı? Ha-ha! – yeraltı, mezar provası.* Stanley'nin çantasının bir tarafı ağır çekiyor. Dibinde, bok lekeli paçalı donun ve bir yerlerden kurtarılmış et konservesinin altında, gri Alman subay üniformasına sarılıp miğfere yerleştirilmiş bir çift Luger tabanca var. Soluklanmak için duran ve elini *gürgenin gövdesine açılmış derin, haince parçalanmış* bir yaraya koyan Stanley, miğferin tepesindeki kunt mahmuzun *kendi kanı ve çişi içinde pişen* böbreklerini dürtmekte olduğunu anlıyor ... Silah arkadaşları böyle şeyleri hatıra diye saklar ama bunlar hatıra değil: Bunlar *gelecek ayaklanmanın silahları.* Kendini hâlâ üniformalı ama kafasında Alman miğferiyle hayal ediyor – ön kapı merdivenlerinde beklerken hizmetçi karşısına dikilen hayaletten korkup tökezleyerek evin beyini çağırmaya gidiyor, adam bir elinde bir tomar resmi evrak, diğer elinde at kılı sineklikle kapıya geliyor. Evet, ne vardı delikanlı, diye soruyor Albert De'Ath, kardeşini tanımazdan gelerek. Stan, Luger'i kaldırıp Bert'in çiğ ist*iridyesine doğrultuyor.* Dört milyon tüfek, diyor Stan bilgi verir gibi, iki yüz elli bin makineli tüfek, elli iki bin uçak, yirmi beş bin top ve yüz yetmiş milyon top mermisi, *Doğru muyum efendim?* Albert hayatında ilk kez gücenmiyor, kaçınılmaza uysalca boyun eğmekle yetiniyor. Şaşırtıcı tombulluktaki cesedinin üstünden atlayan Stan, koridorda yürüyerek kahvaltı salonu olduğunu düşündüğü odaya geliyor. Saksı içindeki bir hurma ağacı kaidesinden yerlere eğilmekte ve oval maun masada tazecik kızarmış ekmeklerin dumanı tütmekte. Stan bir dilim alıyor, fildişi saplı bıçakla tereyağı sürüyor, sonra *kuru ağzıma bütün bütün tıkıyorum – kabukları yanaklarımın içlerini dağlıyor* ... Postal boyası kokuyor – bir de kordit, hiçbir şüphe yok ki korkuyor – dehşet *ayağımın altında titreyen* toprak, taburun sipere yattığı yerin yüz metre ötesinde silkinen toprak, *sert kabuğu kırılarak lezzetli toprak suyunu* dörtlü

b'-b'-b'-bum! kakofonisine fışkırtıyor. Stanley korkuyor – ve korkusu bir açlık: Gürgen ağacını incik niyetine yiyebilir, köklerindeki yeşillikleri yaprakları *salata niyetine yutabilir*. Vicky'nin üç yedek namlusunu *bezini açmadan* kütürdetebilir – ve tatlı niyetine *bir kova mermiyi ağzına dökebilir*. Durmadan, dinlenmeden, vazgeçmeden yiyebilir – hayatta kimsenin böyle *arsız bir açlık* hissetmediğine kalıbını basar. Ölen Muhafız Alayları'nı, geride sallanan İskoç Muhafızları'nı yiyip yutabilir, Alman topçusu orasından burasından kemirmiş olsa da küçük bir çiftlik evini ve müştemilatını *tıkınabilir*. Geniş, yanık vadiden beslenerek geçip taşlık yamaçları çiğneyerek aşar, ölülerin cesetlerini atıştırıp süngülerle dişlerini karıştırır, tele vardığında *içine kıvrılıp nalları dikmişlerin uykusuna yatar. Sonra ... çok sonra ... düşman kalmaz artık, sadece tatlı mı tatlı ... kokuşma gevşekliği: Ne haz!* Haydi beyler! diye bağırıyor Corbett ateş durur durmaz. Kalkın ilerleyelim de şem-si-ye-yi açalım! İri kümbetlerin ve cılk yaraların arasından sülük gibi sürüne sürüne geçip tuğla duvar kalıntılarına ulaşıyorlar –*Vicky'nin en sevdiği yer*, düz döşemeye ayaklarını rahatça açar, pencerenin alt yarısından namlusunu uzatır. Koyu bordo, kırık kırmızı kiremitleri lekeliyor, iki-üç günlük bir leş üzerinde karasinekler uçuşmakta ve bunca olana rağmen mucizevi mürdümerikleri tek dalı kalmış meyve ağacında hâlâ bütün duruyor ve Vicky ellerinin arasında zevkle *taka-taka-şakırken* Feldman bacaklarını açmış iyice eğilmiş kayışı sürüyor. Gayet keyifli bir ortam olabilirdi, bir de Stanley başını sola ve yukarı doğru kıvırıp, görünmez bir nesnenin dikkatini cezbettiği yere bakmasa. Her kayışın sonuna geldiklerinde omzu geriye gidiyor, başı sola ve yukarı kıvrılıyor. Önüne bak Stan, diyor Corbett, menzili sabit tut – emekleyerek öne gidip kontrol ediyor. Stanley bu dürtünün nereden geldiğini biliyor: Saatler ve günler boyunca, *kıvrılıp ayların kumaş ceplerine dolan haftalarda* – koca bir buçuk yıl yabancı tarlalara serilene kadar – yüzükoyun yatıp

makinelinin çaldığı trampet üzerine gelen mermilerin şarkısını dinledi; gidip siper almalı mı –alınacaksa nereye– diye kontrol ede ede bu huy geldi yerleşti, bir bu bir de *muhteşem bir hissikablelvuku*: Tommy'lerin garip batıl inançlarından biri de, Stanley'nin her şeyi üçer üçer saymaya bağımlılığı – üç sigara, üç mermi, üç parça kumanya, üç gece, üç gün, üç rütbeli, üç sıçan, üç bardak şarap, üç fırt rom, *her ne bok olursa olsun da üçlü olsun, üçün biri senin olsun*, açık tut gözlerini, *saymayı bırakma*, sakın saymayı bırakma. Saatlerce durmadan ateş ediyorlar, mermiler vadinin alçaklarından uçup geçiyor. Her dördüncü mermi, menzili koruyabilsinler diye fosforlu – ama güneş öyle parlıyor ki bunları görmek mümkün değil. Önce bir yedek namluyu, sonra diğerini takıyorlar – on buçuğa doğru *Vicky'nin redingotunun* suyu bitiyor ve çevrede su kaynağı olmadığından sırayla su deposuna işiyorlar. Sıcak idrar kokusu, korditin şeytan osuruğunu, *meyvelerin ve insanların* çürüyen *etlerinin* tatlı esansını şiddetlendiriyor. Dehşet silahın kabzasında *birikip*, geri tepmesiyle içinde *sarsılıyor* – belki daha güvenli olur, diyor içinden, Luftie'yi mermilerle peşine takıp ormanın içine doğru seğirtmek – ama işin aslı şu ki Stanley için bir ÖLÜM TEHLİKESİ, döşemeye yayılan bir kan lekesi söz konusu olamaz. Adı ölüm olan adamın emrine bir manga verilince, Ölüm Mangası yatıra döndü – yeni gelen her adama belletiyorlar: Bizim onbaşı tavşan ayağı gibi oğlum, bildiğin uğurlu. Git dokun bak, hiç bişey demez ... TEHLİKENİN ADI ÖLÜM iken ÖLÜM TEHLİKESİ söz konusu olamaz: Bu yer değiştirme ile Stanley bir başka lüzumsuz düşünce dizisine dalıyor: Neden her şeyi eşleştirmeye engellenemez bir ihtiyaç duyuyor, bir cebinde kibrit kutusu varsa diğer cebine de koyuyor, niye her iki cebinde eşit sayıda mermi dursun istiyor, niye tozluklarının sargılarını eşit sayıda tutuyor? Sadece nesneler de değil – fikirler, anlık sanrılar, içindeki dehşet çölünde savrulan eski latif duygular hep birleştirilmek ve eşleştirilmek zo-

runda: *iki eşittir iki eşittir iki* gibi bariz bir denklik beyanının, ölüm tehlikesi içeren üçleri götüreceğine körü körüne inanıyor. Vicky bile kıkırdadı buna rat-a-tat-tat, rat-a-tat-tat diye, hatta tetik muhafazaları Stanley'nin ellerinin tersini gıdıklarken Vicky şarkı bile söyledi: Çok uzaklardan geldik biz, çok uzaklardan geldik. Üstelik kara zırhlılarının olmayışına ve sol tarafta aheste kıvrılan nehre rağmen makineli tüfeğin bağırdığı beyaz yamaçlarda benzer bir yarık var, dolayısıyla gerekli eşleştirmeyi kurabiliyor *Norr ile ... burası arasında*. Milletvekilinin kır evinin penceresinde durup *kendine yabancılaşarak tavanları seyredeli* üç yıl oldu ... Keten üniformalı adamlar, *Bulgaristan'dan ve çeşitli ittifaklardan ve İrlandalılardan – hep bir şekilde bok yoluna giden sıçtığımın İrlandalılarından* – söz edeli hatırladığı kadarıyla üç yıl oldu ve şimdi Ölüm Makinesi Stanley ölüm yağdırıyor göremediği bir Daimler'a, göremese de özenle parçalıyor, mermileri önce bir çamurluğu sonra diğerini kopartıyor, jantlardan telleri söküyor, tekerleri dingillerden ayırıyor, kaportayı hurdaya çeviriyor, son olarak motoru un ufak dağıtıyor.

Belki dört saattir kurşun yağdırıyorlar ki, saat on ikiyi vurduğu gibi Alman Maxim'leri susuyor. Hemen ardından Luftie koşarak ateşkes emrini getiriyor – akrep yelkovanı *usulca okşarken*, sessizlik – *nefret*. Kaç mermi yaktılar? Her kutuda iki yüz elli adet, ileri depodan her seferde sekiz kutu, çeyrek saatte bir mermi ikmali, otuz iki bin adet demek ... *Doğru muyum efendim?* Sessizlik nefret kusuyor: Vicky'nin başı öne eğiliyor – savaş meydanında dumanlar toplaşıp sonra dağılırken adamların başı dönüyor, genç yüreklerinin *küt küt* atışını dinliyorlar, vücutlarının tüm parçalarını duyuyorlar. Kararmış kapaklı madalyonları *yalıyorlar* ... öpüyorlar, kanları perişan kulaklarından *gürül gürül* geçerken kendi içlerindeki dumanı *fışlatıyorlar*. Yenilginin öncü kuvvetleri onları çoktan işgal etti bile *ileride topallayan, emekleyen, hayat mücadelesine tekrar sarılan darmaduman başıbozuk-*

larla ... İskoç Muhafızları'ndan ufak tefek bir nefer mermi çukurundan hendeğe, hendekten ağaç gövdesine birkaç saat fırdöndükten sonra kilti paramparça olmuş halde mevzilerine geliyor. Duvarın ayakta kalan kısmına sırtını vererek yığıldıktan sonra, sağlam kalan elini kara çatlak dudaklarına götürüp defalarca *işaret ediyor ... neyi?* Bir damlasını gözden çıkaramayacakları sularından mı istiyor, büyük bir cesaretle *borusunu öttürmeyi mi arzuluyor?* İnsanüstü bir kuvvetle parçalanmış elinden kalanlara bir turnike sarmış *yoksa zaten çoktan göçmüştü* ... Adamın kör bakan gözlerinden ve ağzından saçılan sayıklamalardan adamakıllı ürperen Feldman, kafasına sıkmak istiyor bir tane –merhametten– ama Corbett, Bu halde sağ çıkıp gelmiş bir adama şans vermemek adalete sığmaz, diyor. İkisi aralarında çekişedursunlar, karasinekler üşüştükleri diğer şeyin üzerinden kalkıp İskoç'un burun deliklerine doluyor, gözlerine ve kulaklarına akıyor ... – Bu bir hayli sürdükten sonra Feldman dürbünü gözlerine tutuyor ve yamacın ortasına doğru sallanan iki-üç Britanya bayrağını görünce, Hücum hatları düştü beyler, diyor, belki takviye kuvvetler ... cümlesi yarıda kalıyor, dürbün elinden düşüp kayışında sallanıyor. Bir daha kaldırıyor gözlerine, başını inanamayarak iki yana sallıyor, sonra yine düşüyor dürbün. Kaldırıyor –. Hassiktir! deyiveriyor Corbett, Sen de mi yoksa? – çünkü Feldman ve İskoç kollarını aynı anda indirip kaldırmakta. Corbett dürbünü kapınca kayışı Feldman'ın kaputunu çekiştiriyor – *Hırpalanan bir oğlana benziyor. Sapsarı bukleleri menekşe gözleriyle hiç Yahudi demezsin* – eline ne geçtiyse *söke söke aldı* ... Mile End Road'dan bir terzinin büyük oğlu – *ama onu da anlamazsın:* Ağzı laf yapan bir kömür ve gazyağı tüccarı olmuş, Shadwell'de *fabrikadan halka satış yapıyor – ama hıyarağası, beyaz eldivenli parmağı kendisine doğrultulmuş görünce üstüne alınıp askere yazılıyor ... Babası mı? Basıyor yaygarayı oy-yoy-yoy! Kıçının üstünde bir ileri bir geri sallanıyor, yüksük işi yapmayı bile unutuyor.*

Peki şimdi *nerede o eldivenli el? Manikürlü tırnaklarıyla balık besliyor* – Solly ise ta buralarda, suratında öyle bir ifade var ki, Luftie lazımlıktan Vicky'yi doldurmayı bırakıp kahkahayı basıyor. Corbett gülmüyor ama, Teyzemin koca götüne çarmıh girsin, diyor *rahatlamak için – onun da rahatlama yolu bu* ... Kayışı Feldman'ın düğmelerinden yavaşça kurtarıyor ve dürbünü boynundan alıyor. Manga konuşmadan dürbünü elden ele geçiriyor. Daha sonraları, Stanley sadece adamın *sayıklamalarını* ... bir de ormandan çıkan sıhhiyecilerin düdüklerini hatırlıyor. Bir kere, her şeyi idrak edebilmek mümkün değil – olmaması da iyi zaten. Gözlerine götürdüklerini bir steresokobun vizörleri gibi düşünürse, içerideki kartı değiştirmek mümkün, hatta bütünüyle kaldırırsa Waldemar Caddesi'ndeki salon, Gladstone'un alçı kellesi, masada sallantılı prizmalarıyla Solar lamba, salon piyanosu ve kız kardeşlerinin nakışları görülebilir – her şey mümkün ama bu değil: dip dibe, dirsek dirseğe durmuş, dizlerinin üzerine çöküp *tepelerin kadınsı göğüslerine yakaran tipler*. Haki kılıklarıyla akordeon olmuş tipler *pırıl pırıl açık hava talimi gününün sonunda* – ödül var mı ödül? *On ikiden vurana elli frank ve gümüş kupa mesela?* Dürbün, Stanley'nin bitkin gözlerini kovuklara sokuyor, tepelerde gezdiriyor ve nereye giderse karşısına daha da çok ceset çıkarıyor – tellere takılmış değil, yaslanmış gibiler; Tötonların iş disipliniyle yerleştirdiği dikenli teller o kadar sıkı işte. İç parçalayan bir sesle sayıklamaya devam ediyor can çekişen İskoç ... Luftie dürbün sırası ona geldiğinde gözyaşı dökmeye başlıyor ve Stanley diyor ki: Bunu bir Fransız'a takviye olsun diye ileri sürmüşler ama Fransız anasının gözü tabii: Kendi hattına dön emrini verdiklerinde kendi subayını vurmuş – Corbett araya giriyor, Yok artık ... tam tartışma çıkacakken sıhhiyecilerin ilk grubu yanlarına ulaşıyor ve gruptaki *insanlık onurunun ruhu* üsteğmen, Almanların, gidip yaralıları toplayabilsinler diye nezaketen ateşi kestiklerini söylüyor – Stanley bu-

nun üzerine bir tahta paleti parçalamaya girişiyor ki İkinci Galler Alayı'ndan bacağına iki kurşun yemiş şişmanca bir eri üstüne bindirebilsinler - kırık kemiği, kopuk damarı olmadığı için, geri götürebilirlerse hayatta kalma şansı var. Bir şansı olacak da, Feldman dalga geçmeyi bırakırsa – eğlendiğinden de değil, Alman siperlerinin donanımı onu nihayet delirttiğinden. Şuna baksana onbaşım! diye bağırıyor. Şuna da – şuna da! deyip Stanley'nin dikkatini siper duvarı boyunca bir porselen fincandan diğerine uzanan elektrik kablosuna çekiyor. Onu biliyoruz ulan geri zekalı! diye cevap veriyor Stanley. Derin siperi hatırlamıyor musun? – Muhteşem kurulukta, fare pisliği kokusu neredeyse hiç olmayan bir siper. Stanley içinde gerçek porselen tabak, üzerinde dilim dilim kara ekmek ve beyaz soğan, bunun yanında saydam bir cam şişe bulmuştu – etiketindeki vişneler, görünmeyen ama homurtusu duyulan jeneratörün ürettiği yanıp sönen ışıkta şehvetli görünmekteydi. Henüz Feldman'ın sıyırmasına dikkat etmeyen Stanley, masaya oturup kaba yiyecekleri vişne brendisinden yudumlar alarak silip süpürmüştü *... bir küçük şişe içime alev makineleri saldı* ... Solly yerinde duramıyor, yatakları karıştırmak için etraftaki siperlere dalıyordu. – Kuştüyü yorgan! diye bağırdı. Yastık! da dedikten sonra, Almanca ile Yidiş birbirine epey benzediği için okuyabildiğini söylediği tek sayfalık bir bültenle geldi, *Evet, evet, anlıyorum şimdi – ıhlamurların altında sevgililer, cayır cayır yaz sıcağı ... karanfilli, taze lager bira ... Picardy güllerinin bittiği topraklara karışan Bavyeralı, Frankenli köy çocuklarının ruhlarından kırıntılar* ... Öyle telaşla geri çekilmişlerdi ki, siperde hâlâ tabancalar, tüfekler ve bol bol yeni çelik miğferler duruyordu. Stanley bunlarla pek ilgilenmediyse de tokmak gibi el bombalarından birkaç tane almıştı, bunların üstünlüğü ... *herkesin malumu*. Sığınakta bağırsaklarını gevşeten bir endişeye kapılmış – ağır ve serin havanın baskısını hissetmiş – ateşkese rağmen düşen bir merminin yumuşak kü-

türt! sesini de duyunca korku aklına sızmıştı ... *kara bir duman gibi*. Bültenin bir parçasına kömür karası tütün sarmış, ardından *hacetimi gidereyim diye* oturduğu tuvaletin tesisat bağlantısının bile olduğunu hınçla fark ederek şekilli oturaktan kalktığında *küçük kahverengi kuşun uçup gitmesine* hiç beklemediği kadar yumuşak gelen Gotik yazılı bildiri kağıdının kalanıyla kıçını silerken sevinmişti. – Yukarıda Solly, Galli adamın yanına ulaşmış; Stan tahtayı altına yerleştirmeye çalışırken adam da çığlıklar atıyor. Gel de yardım et ulan hayvan! diye bağırsa da Stan, pek bir etkisi olmayacağının farkında çünkü Solly keçileri tamamen kaçırdı, *huysuz köpek gibi ... bir o yana bir bu yana koşturuyor* siper boyunca, payandadan payandaya atlıyor, marangoz elinden çıkma basamaklara tırmanarak işçiliklerini övüyor: A-A-Abi s-s-sen Al-al-hal-almana a-alet ver, he-ge-ge-gerisini o-ho-ona bırak. Stanley'nin elleri tel makasına ve kemerindeki el bombalarına gidiyor – o anda Galliyi bir kenara atıp gerekiyorsa Solly'ye girişmeyi düşünüyor, yeter ki kendine gelsin ... *Geçmiş olsun!* çünkü Solly basamaklara tırmandığı gibi dizlerinin üstünde doğruluyor ve alçalmaya başlayan güneşin ışığı beraberinde yirmi kadar 7,92 milimetrelik Maschinengewehr 08 mermisiyle birlikte ona çarpıyor, yedek siperlerde pusuya yattılar belli ki, *ellerine alet verilmiş halde gerisini halletmek üzere doğru zamanı kolladılar*. Pek rahvan – Solly Feldman'in ölümü, *nasıl ağır aksak* ... Stanley, Vickers .303'ün meziyetlerini *öpüşüyor dedikleri kuzeniyle* karşılaştırmayı seven makineli tüfekçilerden olmasa da, siperin üstünden vızıldayan, bu yana uçup Solly'yi kucağına alan yaylımı görünce – silah arkadaşının kollarının vızır vızır dönmesine bakmadan – Almanlarınkinin daha iyi olduğunu düşünmeye başlıyor. *Baksana!* Nasıl basıyor onu *kurşun bağrına*, meydan vermiyor düşmesine geride *kıpkırmızı paçavradan* başka pek bir şey kalmasa da. Solomon Feldman'ın tükenişinden önce geçen uzun saniyelerde Stanley şunu düşünüyor: Cephede on dokuz aylık

sonu gelmez askerliği boyunca makineli tüfek ateşinin etkisine hiç tanık olmadı. Parmağı tetiğe asılmış, Vicky *ellerimin arasında titrer, yüzümden bir karış mesafede hırıltılı soluklar alıp tükürükler sa*çarken aralarındaki ilişki hiçbir zaman *dışlayıcı bir ilişki* olmadı, hep onları *mermiler üzerinden buluşturan* birileri oldu arada. Solomon Feldman'a *piyango vurdu, batıya bileti kesildi.* Artık Galliyi kurtarmayı düşünmek de abes – Stanley gördüklerinden pekala biliyor ki ... *vakti geliyor.* Onun yerine dönüp bu çevreyi kollayan tek Maschinengewehr olduğunu umarak siper boyu koşuyor. Siperin dik açıyla döndüğü yerde bir hendek İngiliz hattına doğru ilerliyor, o da bu hendeğe dalarak memleketine koşuyor, el bombaları kalçalarında, bir tarafında tüfek dipçiği diğer yanında Colt, ikisi de *sağrılarımı mahmuzluyor, Rothschild'in ikiziyim ben, Brook Green Road'dan yürüyüp Broadway'e dönüyorum* ... Çalılıklara çıkan marangoz işi basamağı görüyor, kızıl tuğladan yapılmış, eski Hammersmith Belediye Binası'nı seçiyor, umarsız sundurmasının iki yanındaki demir direklerde yanan gaz lambalarını fark ediyor. Tekrar başlayan baraj ateşinin ilk salvosunu, merminin çığlığını fark ettikten epey zaman sonra duyduğu için tereddütte kalıyor: Ses sağ kulağında mı daha şiddetli, solda mı? Hendekte bir sağa bir sola kıvrılıyor; önce yukarı, geriye ve sola, sonra yukarı, geriye ve sağa dönmeyi düşünüyor – ama zaten lüzumsuz; çünkü mermi yaklaştıkça yükselen Ciiiiiiiiiiiiyuuuvvv! *tüyleri rüzgarda dağılan karahindiba gibi çıplak kalmış* beyninin ta orta yerine kadar işliyor, biliyor mermiden kurtulmak için siperden çıkması gerektiğini, merminin vuracağı yere bakışlarının *kilitlendiğini ... Şemsiyeleriniz Atölyemizde İtina İle Kaplanır, Tamir Edilir, Bir Saatte Şemsiye Kaplama, 2/6, King Street, Temperance Otel Karşısı* ... Keşke yararlansaydı zamanında bu hizmetten, ne de olsa şemsiyesiz çıkmak hastalığa davetiye, ne zaman indireceği belli olmaz. Gelgelelim şu kadarını kabul ediyor: *Bizimkilerden birinin* mermisi, onunla *Alman'ın*

Maxim'i arasına düşecek – böyle önemsiz meselelere *kulak asmayacaksın* – önemli olan, Stanley'nin 50'lik top mermisinin içini görebilmesi, TNT'yi, ilaçlı pamuğu, TNT katlarını ayırt etmekle kalmayıp serpme, tıkama ve bastırma işlerini yapan sarı elleri de seçebilmesi. Sevimsiz tahta tezgahta *çan çiçekleri gibi çırpınan* elleri görüyor, tezgahın *bıkkın sızıltısını* duyuyor, asetilen kaynağının *kibirli tıslamasını*, tepedeki vincin *romatizma şikayetlerini* işitiyor ve *Mühimmat kızları nerede? Gece gündüz vardiya... Üç kuruş para uğruna, Gençlik kalmadı elde, Kanaryalar deseler de cephede erkekler gibi çalışırız, Ellerimizden çıkan mermilerle İmparatorluğu kurtarırız şarkısındaki şehvetli seslere* kulak kabartıyor. Tökezleyen mermi, siperin otuz metre üstünde *bir resimli roman bulutu halinde* şarkı söylüyor ve fünye kapağının ve ateşleyici düzeneğinin imalatı, pürüzsüzlüğü iç gıcıklayan uzuvlarının kıvrımları – kısacık ama gümbür gümbür muzaffer ömrüne sığan onlarca yüzlerce tekrar tekrar hareketin bütünü, patlak gözlerine apaçık görünüyor. Ve Stanley Death, mola bitip melek ayaklar pedallara bir daha basarken, tamburdaki deliklere abanoz iğneler takılırken ve kolçaklı piyano kaldığı yerden devam ederken *Duud'duu, duu d'duu, duu-d'-duuu, duu-d'-duuuuuuuuuuuuu* diye ... anlıyor ki çarpma anında bütün telleri, çekiçleri, kolları, çarkları ve vidaları darmaduman toprağa dalga dalga tik, kasıntı, esneme, spazm, göz kırpma, hıçkırık, titreme, büzüşme, sallanma, sarkıtma, yutkunma, sürtünme, kitlenme, sarsılma ve seğirme halinde yayılacak, zihinden zihne danslarla şarkılarla uzanacak ve birbiri ardına bedenleri canlandırarak medeniyet için doğaçlama bir koreografi ile matine matine üstüne –hatta suare de– *neşeli bir dans* icra ediyor ... Fakat düşündükleri bu kadar – an bitiyor, mermi patlıyor ve müstehcenlik içinde kıvıran bir toprak dalgası koparıp hendeğin üzerine – Stanley'nin üzerine gönderiyor, onu siperin tatlı kokan toprağını tırnaklarıyla kazımaya bırakarak. Kızıl kara ve kara bordo dalga gözlerini yuvalarına

geri sokuyor, sessizliği ta kulak zarlarına kadar ittiriyor, kollarına bacaklarına gövdesine boynuna başına dolanarak her bir kıvrıma ve ekleme pamuksu bir felç tıkıyor – aslında bu uzuvların olup olmadığı da belli değil, his kalmadı geride o son ve aşırı atakla kolların geriye savrulması, patlama dalgasıyla belkemiğinin kıvrılmasından sonra. Bilgi yok, akım yok, direnç yok, aşağı-yukarı öne-arkaya yok – tek bir kurt kıvranıyor zihnin içinde, tek bir düşünce yeniden dirildiği anda kuyruğunu ısırıyor, bir delikte kaybolup diğerinden beliriyor, kabus simetrisinde tek bir benliği ifade ediyor: *Varım Varım Varım Varım*, aynı anda da rakamla, *bir eşittir bir eşittir bir eşittir bir* ve defalarca ve defalarca, çıldırtıcı denkliği aman vermiyor, tutunacak dal bırakmıyor *Var* olan *ben* destek alsın da *dikilsin* diye – Gracie dikiliyor ve Audrey sırtında arkadaşının kolunu hissetse, çorbanın kokusunu alsa, *koyu buharının saçlarımdan geçtiğini* görse ve gövdesinin üst yarısını, karmakarışık saçlarından yukarıda asılı duran, Gracie'nin Coldharbour Lane'deki bir çıfıt çarşısından düşürdüğü suluboya yel değirmeni tablosuna yaslanmış olarak algılasa da – *Clapham Sokağı, No 309 Daire G'de değilim*, o öbür yerde işte, çırılçıplak, poposunu çıkarıp adımlarını geniş atarak *saygısızca salınıyor* güçbela seçebildiği bir seyirci önünde, gözü görmese de – burunlarının şekline, çenelerinin çıkıklığına bakarak – anlıyor ki bütün seyirci *Doktor Trevelyan'lardan oluşmakta ve gülümseyip katlanır gözlükleriyle ellerindeki Evlilikte Aşk kitaplarına vuruyorlar pıt pıt*, bu sırada o da şarkının aynı parçasını tekrar tekrar söylemekte, *Yeter artık gözün doysın Bayan Moore, Yeter artık gözün doysın Bayan Moore, Yeter artık gözün doysın Bayan Moore* – nafile bir çelişki içinde halbuki; göz ki beslenmeyen bir organdır, nasıl doysun, kendi kendini boşa çıkaracak bir talep bu ve açlıkla bakan gözler arttıkça Audrey'nin bu tutsak kısmı canhıraş devam ediyor, *Yeter artık gözün doysun Bayan Moore* – Moore'lar da artıyor Trevelyan'lar da, bağa gözlük çerçevelerinin kitaplarda çı-

kardığı tıkırtı takırtı *kulaklara eza bir lakırdı* – bir de şu kadınımsı iri engeli aşabilse! Derken: *Yanakların al al olmuş, Konyak mı içtin, Yanakların al al olmuş, Konyak mı içtin* – al yanaklar ve konyaklar katlanıyor, yanaklar sarkıp koca ağızlara dönüyor ve ağızlar açılıyor daha çok konyak dökülsün diye, kehribar sarısı üzüm buhurunda tek tük dişler, yırtık korseler … – *Dur!* Orada değil, az ileri al: *Gel gömelim tarihe desem sığmazsın, Gel gömelim tarihe desem sığmazsın – yok!* Orada da değil, *ben tezgahı* sekip *Yeter artık gözün doysun Bayan Moore*'a geçerken Gracie onu omuzlarından tutuyor, feci gürültüyü yumuşak bir teklifle bastırmak için, Bari şu çorbadan içsen azıcık Audrey, diyor, biraz yabandomuzu da kaldıydı canın çekerse – gidip getireyim istersen … Audrey iki haftadır kendini bilmeden yatıyor, iki haftadır Gracie kaldırıyor onu yemek ve tuvalet için. Gracie'nin eğitimsiz gözü, arkadaşının derdinde bir tuhaflık görmüyor: Hastalık uzun ve alçak blokların bütün dairelerinde; loş merdiven sahanlıklarında dikiliyor, sonra ya üç kat yukarıya ya da bir kat aşağıya geçip karanlık koridorlarda dolanıyor, elinde mikrop dolu testiler ve bakteri dolu çanaklarla kötücül bir hemşire gibi ölüm döşeğine çeviriyor her bir yeri. Bina iki yıllık oldu ama duvarlarında hâlâ badananın kireci terliyor ve girintili vasistaslarında talaş burun gıdıklıyor. Hastalık her taraflarında – kolu çevirip pencereyi açan Gracie, Audrey'nin, Astılar zavallıyı, astılar garibi, diye mırıldandığını duyarken ön bahçede oynayan veletlerin çığırışları, Pencereyi açtı grip kaptı, Pencereyi açtı grip kaptı! Üstlerindeki dairede cepheden dönen bir Tommy tam yedi gün kırk derece ateşle yattı. Audrey fısıltıyla bir adres verebilince, Gracie azıcık parasından altı pens ayırıp postaneye gitti ve telgraf çekti: BAYAN DEATH HASTA STOP YARDIM GÖNDERİN LÜTFEN STOP, *kalan beş kelimede* ne diyeceğini bilemedi. Nihayet Kennington'dan gelen – ve Gracie'nin tahmini, parasını Audrey'nin sevgilisinden alan – doktor, bu garipten ve daha sa-

yısız pek çok garipten söz ediyor. Tecrit koğuşları, intaniye servisleri hep dolu, diyor, hep doğruyu söylemekten yana yılmaz bir ilerici olduğu için de fısıldayarak ekliyor: Morglar ve mezarlıklar da; Mortlake'e gittim, bahçıvan kulübesine yığılmış cesetler gördüm ... *Gel gömelim tarihe desem sığmazsın, Gel gömelim tarihe desem* –. Audrey'yi makul bir özenle muayene ediyor, bir kolunu omuzlarına atıp doğrultarak stetoskobunun *soğuk dokunuşuyla* göğsünü dinliyor, *sütlü pudingimin üstünde jöle titreşimi, boynumda balık dilimi ... burun deliklerimde dereotu gıdıklanması* ... Çok etkileniyor Gracie'den, ellerini yıkasın diye bir çanak ılık su getirdiğinde, ellerini tutup tenine bakarak, Kezzap mı? diyor. O da gözlerini kahverengi yanık lekelerine çevirerek onaylıyor. Doktor otuz yaşında var yok; vakur ve yumuşak, yüzü ince, gözleri ela. Stetokobunu şapkasının kuşağına yerleştirince seyrek saçlarına *fotoğraf çerçevesine dokunmuş siyah bürümcük gibi dolanıyor*. Tri-nitro-tolüen, kordit ve Trotil ile çalışan, şimdi çok hasta işçi kızlar gördüm, diyor, siz nasılsınız? Gracie kapının arkasındaki çengelde asılı yırtık pırtık tulumuna, ceketine, pantolonuna bakıyor, kumaşın sertliğinden kıyafetin ... *vücut bulmasına*. Açıkçası ... tereddüt ediyor ... açıkçası para kazanırken iyiydi efendim; kızları da özlüyorum. Ne iş olsa yapacağım ama iş miş yok. Kaldığımız handan atıldık, Audrey çalışmayınca üç kuruş birikimimizi de kiraya yatırıyoruz ... susuyor acaba arkadaşına bunlardan ötürü hiç kızmadığını da eklese mi diye düşünerek – ama doktoru ilgilendiren onun ahlak temizliği değil. Baş ağrısı var mı? diye soruyor. Histeri krizleri, nöbetler oluyor mu? Eterin, korditteki malzemenin, epilepsi ürettiği biliniyor da. *Boya veya pudra yoksa da* yüzünü dikkatle inceliyor doktor. Gördüğünüz gibi efendim, diyor, üç yıla karşılık bir tek sarılık kaldı – o da geçiyor. Gracie, Audrey'yi sormak istiyor, başı şimdi yastıklara gömülmüş, dizleri ise korkutucu bir şekilde dikilmiş *nalları dikmiş!* mırıldanıyor *Yetrartıkgöznd-*

ysun, yetrartıkgözndysun diye ve Gracie biliyor ki birazdan ağlamaya başlayacak, azap içinde kıvranıp sızlanacak. Tanrı biliyor ya derdi az değil – kardeşinin ölümü, ailesinden kopuşu, *Bay Cook olacak o şekilli domuzun* artık hiç arayıp sormaması … ama Audrey'nin bitkin vücudunda taşıyabileceğinden çok acı var, *bir dünya acı*. Doktor – adı Vowles – iç geçiriyor. – Ee-vet … Geçende Hekimler Birliği'nin bir uyarısını okudum, beyinde garip bir ateşlenme tespit etmişler – hiçbir belirti göstermeyen kişileri etkiliyormuş, bir anda yatağa düşürüyormuş. Arkadaşınız da … belirtilerine bakılırsa o da bu … uyuklama hastalığına tutulmuş, ama maraz o kadar, ee, acayip ki, güvenerek teşhis de koyamıyorum … Duruyor bir an – daracık oda giriş altı katta, oturanların başlarını mecburen çevirdikleri çerçeve kadar açıklıkta *kısacık şeyler bile uzadıkça uzuyor*. Güdük vasistasın önünde duran bir telgrafçı çocuk çoraplarını çekerken, Doktor Vowles ise Holbein'ın Elçiler'indeki kafatasını, *iç kaldıran anamorfozunu* düşünüyor … İki üç kişi daha gördüm hareketlenmesi bu kadar zor olan – kendi başlarına hiçbir şey yapamayan … Yarı gömülü odanın, iki genç ve hasta kadının, kendi bitkinliğinin bunaltısı üstüne çöküyor ve derin bir nefes almak için pencereye gidiyor. Gracie sarı elleri soluk sarı önlüğünün cebinde kıvranarak bekliyor. Vowles toparlanıyor: … konuşabilecek duruma geldiklerinde de acayip halüsinasyonlar ve şiddetli baş ağrılarından yakınan insanlar … antiseptik kokusu ve tere doymuş çarşaf rayihası, midesini *Wilson*'ın savaşın haklı bir sebebi olduğu iddiası kadar bulandırıyor … Bir hastam daha var, Pimlico'da bir hanım, aynı mantıksız korkulardan, sıcak basması ve terlemeden mustarip ama o yatmak şöyle dursun bir soluklanamıyor bile – beş gündür volta atıyor, yerinde duramıyor; hiç böyle bir şey görmedim: En kuvvetli ilaçlara bana mısın demiyor, salisilik tuzları ateşine dokunmuyor, ben de korkuyorum. Duruyor, çevresine bakınıp çantasını görüyor, bunun üzerine iki uzun adım-

da odayı geçerek çantaya gidiyor, defter çıkarıyor, göğüs cebinden dolmakalemini alıp kağıda bir şeyler çiziktiriyor, üzerine eğilerek koparıp Gracie'ye uzatıyor. Soruyor: Durumunuz var mı? Ama yoksa ne yapacağını da bildiğinden değil – Cook telde Vowles'ın vizitesini karşılayacağını söyledi ama *başka bir sübvansiyondan söz etmedi.* – Ökçeleri kapıya çıkan çıplak merdivenleri çınlatarak gittiğinde, Gracie reçeteyi eczacıya okuyor: Salisilik prep. Asprin x 20 grn. İki hafta geçti ama bir değişiklik yok: Audrey böğürüyor, dizleri iniyor ve *sırtı büküldükçe bükülüyor* ... minderler ve yastık sırtından düşüyor ve o üstlerinden uzanıyor, gözleri kan çanağı gibi, gözkapakları titrek. Ne görüyor acaba, diye düşünüyor Gracie, kendi kafasının içinde? Audrey daha da bükülüyor, gövdesi çarşaftan havalanıyor – kolları geriye savrulmuş tırnakları duvar kağıdını kazıyor, parmakları tırmanarak resim çerçevesini yokluyor *Varım ben Varım ben Varım ben* ... sonra bir duyulanım – parmaklarının cevabi baskısı üzerine parmakların varlığı bir kere daha doğrulanıyor, peşinden bilekleri, önkolları, dirsekleri, *elim kolum yerinde* ... Dokunuş, geçiyor Stanley'nin aklından, dokunuş hareketidir bizi zamanda var eden; çünkü zaman da kaçtı benden. *Sine action est non esse* ... O bunları düşünürken önce bir kolu, sonra diğeri tam kendisi şeklindeki kabirden çıkarılıyor. Sonra sıkışmış toprak daha da gevşiyor – bir kasılmadan sonra serbest bırakıyor onu ve şok dalgası çarptığı sırada yaptığı son sırtüstü hamle *saatler ... günler mi?* sonra devam ederken, ikinci bir doğumla dünyaya geliyor. Heyecanlanan küçük parçacıklar *kaçışıyor* ve kendi yüzü ortaya çıkıyor – karşısında kimin yüzlerini bulacak, *Almanların mı? Fransızların mı? Bizimkilerin mi? Er mi görecek, sıhhiyeci mi?* Ses duymak için zorluyor kendini – sadece soluk alıp verişler var h-h-h-h-huh, kütleme sesleri, kazılan toprağın dökülmesi. Stanley, gün ışığının gözkapaklarına değmesiyle kızıllıktan turunculaşmayı bekliyor sakince – gelmiyor. Kurtarıcıları bükül-

müş belinin altında bir oyuk açmış olacaklar ki acıyla sırtüstü yuvarlanıyor o çukura, sihirli değneklerin dalaşmasını görüyor – elektrik feneri ışıkları bir kirli bacağı, daha kirli bir gömlek eteğini sihirliyor. Çıkışı çeşitli dillerde anılıyor: Veranstalten Sie ihn! Tirez-le libre! Haydi beyler –! Daha sonra yaka paça sürükleniyor bir Rus hendeğinde gitgide alçalarak, kazma izlerinin duvarlarda bıraktığı güzel izlere bakarak – orada burada küçük kovuklarda sardalya kutusundan lambalar yanıyor. Sırf yaşıyor olmasının sevinciyle sersemleyen Stanley, kazımayı tepelemeyi kanıksamış – gerçi az sonra duruluyor, bacakları yere tutunuyor, onu ayağa kaldırıyor … Kurtarma ekibi duruyor. Stanley'nin çıplak başı tünelin tavanına sürtüyor – çelik miğferi düşmüş. Palaskasına uzanıyor – Colt da yok; ağı, kütüklüğü, el bombaları, çantası … bütün teçhizatı *yok olmuş*. Kurtarıcılarının nefesleri haşır huşur, yüzüne *sindirilmiş et* rayihası vuruyor. Ne-nevefi buafı? diyebiliyor, dili uyuşuk. Muabeve noktafı mı? Çok yukarılardan gelen top atışı sesleri *ipte dövülen halı* masumiyetinde. Kurtarıcılardan biri – ablak suratının lamba ışığında *sarıya bulanmış* halini görüyor ve şaşırıyor Stanley, yüzü sakalla *halı gibi kaplı* – uzanıp Stanley'nin yaka rozetini kararmış tırnaklarıyla alıyor. Otuz İkinci Makineli Tüfek Bölüğü Piyade Onbaşı 5665 Death, diyor Stanley – esas duruşa geçemiyor ama selam vermeye çalışırken … *eli düşüyor*. Sakallı adam güldüğü zaman fark ediyor ki Stanley, bu adam da diğerleri gibi sırtındaki gömlekten başka çıplak – gömleği Alman kaputu değil, *daha çok kadın bluzunu andıran* şık bir şey, göğsünde fırfırları var, kolları kabarık, nakışla işlenmiş çiçekleri *toprağa kök salmış*. Sakallı adam bir daha gülüyor ve Stanley'nin minyatür çift Vickers'ını bırakıp ölgün elini usulca kendi eline alıyor, bir yeraltı geçidinde el ele tutuşmuş duruyorlar … çocuklar gibi. Cıklıyor sakallı adam, burada böyle heyecana lüzum yok arkadaşım. Ağzını yaya yaya konuşuyor Kuzeyli gibi, tuhaf derecede de kibar. Paatlamadan

çook saarsıldın heeralde, haaline bak darmaduman olmuşun. Stanley dediği yere gözünü çeviriyor – sahiden de öyle, pantolonu yırtık pırtık, donu da. Postalları *beni terk etmiş* ve gömleği şerit şerit paralanmış. Bu garip elemanların yanında bile *sefil bir sokak çocuğu*. Sakallı adam devam ediyor, Adım Michael, bu arkadaş da – zayıf, kıvırcık saçlı, bir karış sakallı ve yuvarlak tel çerçeveli gözlüklü birini işaret ediyor – Winfried ama kısaca Winnie diyoruz. Bu Jean-François – çökük suratlı bir dev, posbıyığının ağırlığından beli bükülmüş – ona da Johnnie deriz, bu da Mohan. Arkadaşlarının aksine Hindu'nun yüzü temiz sayılır, dolgun esmer yanaklarında azıcık siyah sakalın var. Haadi bakalım, diyor Michael bu garip tanıştırmaları yaptıktan sonra, bi daha deyiver hele adın neydi? Stanley, Stan, adım Stan, diyor. Michael bileğini sıkıyor. Aferin, diyor, çözdün meseleyi Stan. Michael elni hiç gevşetmeden Stanley'yi peşinden sürüklemeye başlıyor. Kafaya dikkat, diyor, sein gibi sırıklara bura da bayaa teelikeli –. Gülerek lafını düzeltiyor: Ama olup olacağı kafanı vurman yaani, havaya uçman merak etme. Eğim giderek dikleşiyor, tünel duvarları omuz sürtünmesinden düzleşmiş kıvrımlarla bir öne bir arkaya dönerek toprağın derinliklerine ilerliyor ... Rus hendeği değil bu, diyor Stanley içinden: bu kadar derin olmaz – bu adamlar da büyük saldırıdan önce iş görmeye yollanmış kara el çetesi değil, lağımcı hiç değil – öyle olsa halatları nerede? *Bir merak, bir merak* ... Grup, tavanından sarkan elektrik ampullerinin ışığında yaralıların tedavi gördüğü dar bir geçide sığışıyor. Stanley biraz geride kalıp sahra pansumanının açılmasını, bandajın kenara atılmasını, iyot ampulünün yaraya kırılmasını izliyor – morfinin, *yağı pörtlemiş* ete zerk edildiğini görüyor. Tutmuyoz onları burda, diyor Michael. Bööle çok ağar deilse durumu tutmuyoz. Götürüyoz yukarı, baktık gürültü patırtı dinmiş, mermi çukuruna çıkarıp bırakıyoz yukaadakiler buluversin diye. Stanley, Michael'ın dediklerinden hiçbir şey anla-

masa da, Kuzeylinin bunun farkında olduğunu, bu lafları savaşın gürültüsünden huysuzlaşmış bir atı yatıştırırcasına onu sakinleştirmek için söylediğini hissediyor. Uzun geçidin sonunda altı metre genişliğinde kireçtaşı duvarlı bir dehlize geliyorlar, tavanı hepsinin – Stanley ve Jean-François dahil – dik duracağı kadar yüksek. Cephenin bu tarafında en derin yerimiz, diyor Michael ve Winfried fener ışığını *pas sızıntılı* duvarlarda gezdirip daha önce de gördüğü uydurma sokak tabelalarını okunaklılığa kavuşturuyor. Michael, Unter den Linden yazan tabelayı göstererek, Aha Almanlar şu tarafta, diyor ... sonra Champs-Élysées, Fransızlara gideceksen güneybatıya, diyor ... nihayet Tottenham Court Road: Na işte bura da İngiliz tarafı, savaşanlardan iyi biliyoz ya biz yolları, onlar iki adım ileri bir adım geri takılıyor, biz ortalığın altını üstüne getiriyoz. Stanley arkasına dönüyor ve bu bulanık dönmedolapta, insan yapısı solungaçlar boyunca *bir nevi ... nabız gibi diyebiliriz* yol alan fener ışığının ölgün halesine bakıyor. Michael, Ge bakalım delikanlı, diyor, iki soluklanmayı hak ettin, ve kolunu kendinden uzun adamın omuzlarına atarak onu çuval bezi ve brandaların perdelediği alçak bir çıkıntının altından ocağın yuva sıcaklığında yandığı, *Katolik ayini gibi* mumlarla aydınlatılmış bir bölmeye sokuyor. Tünelin soğuk nemli kokusunun yerini kızaran yağ kokusunun alması gibi, Stanley'nin kuru ağzına tükürük hücum ediyor. Aydınlık bölmede insanlar tıklım tıklım: Her boyuttan, şekilden, sınıftan Britanyalılar – Almanlar Fransızlar aynen, üç-beş *acar* Belçikalı, bir avuç Asyalı, bir o kadar Hindu, sömürgelerden zenciler – birçoğu çırılçıplak, diğerlerinin üzerinde yırtık pırtık askeri kıyafet parçaları, diğerlerinde sivil kıyafetlerden kalanlar, hatta hanım pelerinleri, yatak boneleri, hatta hatta – bıçakla sarmaşıkla bağlanmış– korseler bile. Erkekler dehlizin duvarlarına kazılmış ve üstüne battaniye atılmış sedirlere uzanmış – sanki hepsi aynı anda pipo içiyor, yağlı tabakları kara ekmek parçala-

rıyla sıyırıyor ve bir şeyler okuyor. Konsantrasyondan gelen sessizlikleri, Michael'ın grubunun varışıyla bozulmuyor, onlar da şuraya buraya dağılıyorlar – *bulduğumuz yere … gülen yoldaşlarla karışmadan*. Stanley *kanca burunlu bir Levanten ile tepsi suratlı bir Fin'in* arasına sıkışıyor, ayaklarının dibinde kanı çekilmiş canı tükenmiş bir tip, *vücudunda bir dikiş bile yok*, en dikkat çeken yeri çıkık kulakları, dalgın dalgın tombala çekiyor, tüysüz bacaklarının arasına sıkışan haya torbasını kurtardıktan sonra, elindeki karton kapaklı Pater denemelerini bırakıp şişman bir ocakta yemek pişirmekte olan iriyarı zenciye, Varsa bana bir-iki sosis ayırır mısın koç, diye sesleniyor. Zenci cevap veriyor, Abime iki zeplin bir bulut, ve zamanı gelince tabak, iki sosisi, bir öbek patates püresiyle elden ele dolaşıp sahibini buluyor. Ne zamandan beri yeşermekte olan evcimenlik hali Stanley'yi tarifsiz kedere boğuyor: İlaç sersemi *Olive nerede, nerede cıvıl cıvıl Vi? Oturmuyoruz artık sıcak yuvamızın sofrasında* … İki büklüm olup belinin ağrısından, bacaklarının kollarının sızısından değil, duygularının arsızlığıyla ağlıyor. – Top sesleri, *orkestra üstüne gerili brandaya damlayan yaz yağmurunun anısı* kadar uzaktan geliyor artık … Michael, Stan'in yanına sıkışıyor, ellerini taş gibi nasırlı ellerinin arasına alıyor, En büyük derdimiz duman, diyor. Şeytanın aklına gelmeycek bir baca diktik – lehimlenmiş tenekelerin ocağın borusundan çıkıp dehlizin yamuk yumuk tavanında yılankavi sürünüşünü gösteriyor – ama bi yere tahliye etçez yine de. Yimeh işine anca gece bakabiliyoz demek … *Gündüz işleri güçleri yok demek* … Şindi fena deel de, kışın bildiğin donacaz burda. Ayaklarının dibinde yatan çıplak subay, başını tekrar eline aldığı Pater'dan kaldırıp, He, götümüz donacak, diyor. Yeni gelenlerin hepsi bir köşeye ilişmiş, şimdi yemekleri de geliyor – herkese tabak yetmediğinden, cephane kutularının kapakları ve bilumum hurda demirler tepsi niyetine kullanılıyor. Stanley'nin kucağında duran, bacaklarını yakan tepsisinde yeşilimtırak bu-

lamaç, bir patates öbeği ... İngiltere köpüğü, yarılmış kömür derisinden cıvıkça taşan bir sosis ve birkaç dilim ... *salam benzeri ısıl işlem görmüş ürün* var. Boşta kalan eline bir maşrapada çay tutuşturuyorlar – bir yudum alıyor *demli, tatlı* ... Çok güzelmiş, diyor kurtarılışından bu yana kısa künye dışındaki ilk kelimeleriyle. Bir mor otrişten başka çıplak olan cılız bir İrlandalı, Olma mı, diyor, Mboya çay yaptı mı tam yapar ... Stanley sosisi alınca uydurma tabağının üstünde MARMEL harfleri ortaya çıkıyor – MARMEL ne demek olabilir ki? Marmelat yazısının at'sızı dışında ne olabilir? O zaman neden geliyor kızcağızın aklına bir sürü farklı şey de dikkatini çekiyor: acar belçika'nın marmelrenk semalarında marmelşem bir uçuş gösterisi, stepney paragon'da müebbet kuşları ve karamarmeldaları – yok bu sonuncusu olmaz çünkü otelin pencerelerinden birine çakılmış tahta perde üzerinde bu kadar yer yok. Alexandra satılığa çıkmış, başka bir perdede emlak komisyoncularının adının – Knight, Frank & Rutley – yazmasından belli. İşte onlar, diye geçiriyor içinden, payidar kalacak – sattıkları naçiz binalar toprak olduktan sonra ki yenilir yutulur gibi değil başını kaldırıp yapının Memlük heybetine bakınca: dört kat penceresinin her biri dövme demirden parmaklıklı ve kepenkli, tepesindeki Sarazen miğferi parıldayan kurşun pullarla kaplı, demir tırabzan tacıyla çevrelenmiş. Oyalanıyorum, diyor içinden, yaptığım *oyalanmak* ... gözünü tahta perdeden ve esrarengiz marmel'den ve soyulup altındaki Rowntree Seçme Kakao afişini ortaya çıkaran afişten ayırıp metro istasyonuna inen merdivenlerin tepesindeki küçük Sarazen miğferine bakınca ancak hatırlayabiliyor Audrey *nereden geldiğimi.* Karanlık dehlizde durmuş üzerine inmekte olan yıldırımın *nereye çarpacağını* kestirmek için çırpınırken o kadar telaşlanmıştı ki, istinat duvarının kenarından çekilip fayans kaplı arka duvarın dibine sığınırken, diğer daktilolara, memurelere ve tezgahtarlara *üstümüze düşecek* diye haykırmak istemişti gümbürtüyü bastı-

rarak. Havaya uçmadığına şükrederek bilir bilmez trene bindikten iki istasyon sonra fark etti yanlış yöne gitmekte olduğunu –Old Street'e ve dokumacılar sokağının is karasından Bishopsgate'e değil, güneye gidiyordu. Clapham Common'da başının üstündeki toprağın – *ve gaz topları, çiş borularının* – ağırlığından bunalıp vagonun kapısını açtı, *yürüyen merdivenden koşa koşa çıkıp* durdurulamaz şekilde esneyerek istasyon girişinin iki yanını ablukaya alıp gelene geçene takılan süpürge otlarını satmaya çalışan iki işportacının iç paralayan çığlıkları eşliğinde rüzgarlı güne çıktı. – Çıkmasıyla birlikte karşısında bir ikilem: Firmadaki görevine geri döndüğünde Bay Thomas'ın armağan ettiği Ince marka Hanımlar İçin Yürüyüş Şemsiyesi'nin kuşağını bağlamaya çalışmalı mı? Şemsiyenin çubukları rüzgarla canlanıp gerinirken ipek saten kaplamasını çekiştirmekte. Fakat parmaklarının, kumaş kuşağı şemsiyeye saramayacağını, düğmesini küçük iliğinden geçiremeyeceğini hissediyor – *yüksük işi yapmak benden çoktan geçti*. Alternatifi – şemsiyeyi açmak ve çubuğunu şöylece omzuna bırakmak – bir o kadar uzak ihtimal. Parmakları bir hayli uzak mesafede – *elleri daha da uzakta, ne zamandır haber alınamıyor*. Kaldırımda gazete kırpığı ve çalı çiçeklerinden girdaplar dolanıyor, sığırcıklar tepesinden ters yöne uçuyordu – Audrey rüzgarın gücünü kestiremediği gibi, nasıl bir o yönden bir bu yönden estiğini, nasıl olup da *biteviye* bir yerlerinde uğuldadığını; ağzını, burun deliklerini, kulaklarını, vajinasını doldurduğunu anlayamadı. – Audrey daha o sabah uyandığında dünyayı *bana yasaklı* buldu: Audrey, Gracie'nin kalkmış dolaşmakta olduğunu duydu, çay posasını tırak! diye döküşünü işitti, çay kavanozunun kalk çağrısı kırrrt diye açılışı geldi kulaklarına. Dehşetengiz bir endişeye kapılmıştı Audrey – bir şeyler *olmak üzereydi, muazzam – yok, feci bir olay* … Üstdudağında çıkan iki koca sivilceyi temkinli diliyle yokladı. Devrim değildi bu – iki yüz bin grevcinin ayaklanıp Spartaküs'ün yolundan

ilerlemesi değil – mevcudiyetinin temeli olan görüşünün, soluyuşunun, hareketinin, hayallerinin tahakküm altında şekil değiştirmesiydi. Karyolanın parmaklıklarına tutundu ve demirler kıvrık parmaklarını düzeltti; geriye doğru bükülüp ucuzcudan alınan suluboyaya yöneldi, yeldeğirmeninin kanatları altında durdu ve kanatlar ... *döndü*. İnildediğinde Gracie yanına geldi, serin parmaklarıyla Audrey'nin ateşli humma baygınlığını alıp götürdü. Fincanı Audrey'nin dudaklarına tuttu ... *demli, tatlı* ... Çok güzelmiş, dedi. Gracie, kalkıp giyinmesine yardım etti. – Ince'e döneli daha üç hafta olmasına rağmen iş olanca bıktırıcılığıyla üstüne çöküyordu Audrey'nin: Appleby'nin ahkam kesmesi –ki savaştan önce hoş değilse de dayanılabiliyordu– artık tahammül sınırlarının ötesindeydi. Kayıp delikanlılar hâlâ çamurda çürüyordu – silah arkadaşları Almanları mahallelerine kadar kovaladıktan sonra, çıplak sonbahar toprağında bir haki yara gibi kalmışlardı ... Appleby hâlâ firmamız şöyledir firmamız böyledir diye atıp tutmakta – *domuz kılı sakallı gerdanını kıra kıra* ... ölemedi gitti. Audrey Arsenal'da çalışırken o da geniş bir şemsiye sergisi kurdurmuştu – çağı yakalamak adına yaptığı tek girişimi – ayak işlerine bakan çocuklar *yetti gari* çektiklerinden – Audrey'ye anlata anlata bitiremiyor, önce bir modeli sonra diğerini çekip açıyor, bir orijinal Paragon çıkarıp hakiki balenden sağlam ve esnek tellerini gösteriyordu – *nasıl iç kaldırıcı bir balina ağzının açılıp kapanması, bir deniz canavarının şehrin çürümüş bağırsaklarını kemirmesi, büyük ve küçük işletmelerinin toz deryası içinde debelenmesi*. Appleby prototip olarak geliştirilen yamuk bir şemsiye çıkardı; sapı omza dayandığında bile tam koruma sağlamak için açılı takılmıştı. Tavan arasında kirişlere çarpmamak için eğile eğile koketçe dönüşler yaparken, Audrey yepyeni Underwood daktilosunun üstünde yılların yorgunluğuyla uzanan çentikli kirişe sabitledi gözlerini – ancak gıdım gıdım ilerleyebiliyor, küçücük çentikleri çukurları kaydediyor, sonra gıdım gıdım

geri dönerken çentikleri çukurları tekrar çiziyordu ... Geri kalanında dayanılmaz bir ağırlık vardı, öyle ağır ki ... anlamıyordu neden hâlâ zemin çökmüyor, paldır küldür düşmüyor Treadwell Kunduraları'nın *Hayat Yolunda Sağlam Adımlar* ürün deposuna ... Gracie demişti halbuki: Bence evde otursan daha iyi, ama Audrey kararlıydı: Geçinemeyiz. Appleby başka prototipler gösterdi – birinin kaplamasındaki mika pencereden, ıslak dünyanın küçük bir bölümüne göz atılabilmekteydi. Patentli Automaton iskeletli Paragon Optimus, bir kolun çekilmesiyle sımsıkı sarılmış ipeğini teleskop gibi uzatıyordu. Küçük ama, dedi Appleby telleri tek tek açarken, maalesef kullanımı zor. Bunun ardından kare şemsiyeyi açtı ve yere koyup mimari özelliklerini, modern kent yaşamına nasıl uygun olduğunu, kiremit çatının küçük ve portatif hali sayılabileceğini anlattı. Damla tutan çeşitli modeller de vardı – sünger şerit bir oluk halinde kumaşın çevresini dolanıp saptan iniyor, kılcal damar hareketiyle suyu önce çekip sonra püskürtüyor ... *HANIMLARIN DİKKATİNE, katlandığında sadece 6 cm olan havlu bordürlerimiz gümüş rengi özel paketlerinde takdim edilip Southall Koruyucu Önlüklerin cebine yerleştirilmek suretiyle kurutulabilmektedir! Kan çünkü her şey, kan* ... önü sonu kan. – Audrey geçen hafta sürünüyordu, mühimmat işçileri için Aziz Paul Katedrali'nde yapılan anma törenine bile gidememişti, o günden bu yana da illet insafsızca, giderek kabaran *ağır toprak dalgalarıyla* üstüne geliyordu, daha bu sabaha kadar *altından hiç çıkamayacağım* diye korkmaktaydı. Şimdi Clapham High Street'te, gözleri şark çatılarını takip ederek *bir fırıncılar sarayına, şişman ve hadım somunların takkeli hurilerin elinde yoğrulduğu hareme* kayıyor. Audrey *hızlandırılmış düşünce zincirinin* orta yerinde bir ayıkıveriyor: Toplanıp bağlanıp kapatılamayan Hanımlar İçin Yürüyüş Şemsiyesi değil – *bizzat benim, rüzgar benim içime kaçtı.* Asıl Audrey'nin kolları kontrolden çıkıp havalanıyor uçuşuyor, gövdesinden ayrılıp terse kat-

lanarak menteşelerini, perçinlerini atıyor – etekleri kabarıyor, kuvvetlenen rüzgara tutulunca kumaş örtüsü onu geriye çekiyor, çorapları kaskatı sütunlarında yarıya kadar düşüyor, eprimiş deri çizmeler içindeki tutamakları bir kiler mazgalı üzerinde takırdıyor. Eteğinin içindeki mika panelden kuyumcu vitrinini ve üzerindeki ŞANS GETİREN ALYANS BULUNUR afişini görüyor – sonra paltosunun düğmesine takılan kumaş yırtılmaya başlıyor – yola devrilip bir o yana bir bu yana savruluyor, çok şükür ki bir tramvayın mahmuzundan, at arabasından, bakkal çırağının sepetli bisikletinden kıl payı kurtuluyor ... Audrey, Hoşgörü Çeşmesi'nin tepesinden kilisenin parmaklıklarını okşayan kestane ağaçlarına doğru *tepetaklak* uçarken iskeletinin birbirine girdiğini hissediyor – kadın-mekanizma, girdabın gözünde bir anıyla karşılşaşıyor: *hani bir Noel günü Mary Jane'le gelmiştik buraya, Gus Elen ve karısı gıcır gıcır motorlu arabalarından hediyeler dağıtıyordu.* Audrey'nin annesi hediye peşinde olduğundan değil; o coşkuyu arzuluyordu: sarmaşıklarla bezeli platformda neşeli şarkılar çalan bando, kağıt külahta taze kavrulmuş yağlı fındık. Erimeye yüz tutmuş çamurlu karla kaplı çimenlikle Mary Jane, buz rüzgar ipekli gövdesinde yarılıyor, yüzünde en derin konsantrasyon ifadesi, üzerinde *hafif bir buhar ve lahananın haşlama suyu kokusuyla duruyor* ... Ancak şimdi, *döne döne dağılırken*, etekleri kalkmış *malı mülkü meydandayken* anlıyor Audrey annesinin ne yaptığını, *O hiç bulaşmadı iç eteklik işine* ... kızına emanet ettiği mahrem meselelerden biriydi bu da. – *Bu işte, bu:* Şemsiyenin içi dışına çıkmış. Parmaklığın kenarında, çimenin üstünde bir çelik çubuk ve kırpık ipek yığını olarak yatıyor, savaşta ve barışta hizmete elverişsiz bir hurda. Kalıyor da orada, çıkıyor akıllardan ki ben ne zamandır gelip uğramanı bekliyordum. Adeline iki merdiven arasındaki sahanlıkta bir an duruyor – bu yeri ve pozu etkili olsun diye önceden düşündüğünü hissediyor Audrey. Norr Malikanesi'nin sahibesi epey

bekletmişti onu – hizmetçisi küçümser bir tavırla holde maun sertliğinde bir sandalyeye buyur etmiş, bir yere kımıldamamasını da pekala ihsas ettirmişti. Kadın uzaklaşır uzaklaşmaz kalkan Audrey, donan ayak parmaklarını yaka acıta etrafta dolandı, ne hikmetse pek az eşyası olan bir çalışma odasına girip –bunca çalışanın pürüzsüz salgısı olsa gerek– ahşap üstüne ahşap üstüne ahşaptan yayılan parıltıya bakakaldı. Ateşin küllendiği şöminenin üstünde, tığını kuşanmış bir ortaçağ kadınının nakşedildiği bir duvar panosu, geniş ve alçak sedirde açık bir çocuk oyunu vardı. Audrey buna doğru birkaç adım atınca Willie Ninesini Arıyor yazısını gördü. Sırtı kumaş kaplı oyun kartonuna çizilmiş yolun çeşitli yerlerinde renkli oyuncu piyonları duruyor, ortasındaki çalıların arasına bir fırıldak düşmüş yatıyordu. Audrey düşündü: Acaba Adeline'in küçük oğlunun adı Willie miydi? Stan'e hiç sormamıştı, o da – yaşıyor bir de ablasının yüz karası – Bayan Cameron'un ev haliyle ilgili hiçbir şey anlatmamıştı. Carshalton İstasyonu'ndan buraya sekiz kilometrelik uzun, ıslak yürüyüşünde Audrey düşünmüştü de düşünmüştü. Önemsememişti ama – Adeline'e gönderdiği mektupta bir de karşılanmasını istemek, intihar olurdu. Kaldı ki Audrey, Mühimmat Fabrikası'ndan uzaklaşabildiği yarım günlük izinlerde temiz havaya doyamıyordu – üstüne siniyordu *hardal kokusu, yanık sarımsak ezası, ezilmiş bayırturpu* ... Bunlar da ancak üstünkörü anlatabiliyordu Fabrika'daki tanımlanamaz kokuyu, orada olmak lazımdı – kağıt çiçeklerin burnunu gıdıkladığı bu yerde, Adeline'in yanında, merdivenlerin sütbeyazı kayınında, yepyeni beyaz ipek çorapları cömertçe sergileyen yüksek eteğinde, ak göğsünü meydana çıkaran derin yakasında değil. Bu aklıklar arasında bir Japon kimonosu, lacivert ve eflatun lotus çiçekleri *başlarını sallıyor* ... Hiç değilse yas tutuyormuş gibi yapmayacak kadar haysiyetli – Adeline'in üzerindeki tek kara şey, incecik boynunun desteklediği kara saçlarının kuyruğuna dolaşmış ka-

dife kurdele – *devore mi?* İnmeye ve konuşmasına devam ediyor: Sizi–size haber vermekte tereddüt ettim Bayan De'Ath ... Aslında sizi nerede bulacağımı da bilemedim ... Audrey, başkası olsa Adeline'in tutukluğunda özenle yerleştirdiği samimiyeti bulabilir diye geçiriyor içinden – fakat Audrey'nin karnı tok. Death, diyor adına şekil verme ihtiyacı hissetmeden Adeline holde uzattığı elinin öncülüğünde yaklaşırken. Death, diyor bir daha, saçma sandalyeden kalkarken. Audrey görünüşüne aldırış etmemeye niyetli olsa da, Adeline'in kalem çerçeveli parlak gözlerinin aynasında kendini görüyor ister istemez Audrey ... *Kılığa bak*, gri alpaka eteği kim bilir kaç kere tersyüz edilmiş, boyalı hasır şapkası Woolworth'ten üç kuruşa alınmış bir şişe boyayla tamirden geçmiş, ceket yakalarının iç kartonu ve peluş gülleri yağmurdan ezilmiş, çizmeleri sayısız pazar günü tamir görmüş, Death hanesindeki tek dini ibadet alışkanlığıyla. Acıma duygusunun önünü almak, bu paralı haz meraklısının dikkatini eşyanın tabiatına çekmek için Audrey eldivenini çıkararak tenlerinin buluşmasını sağlıyor, kırık tırnakları manikürlü tırnaklara uzatıyor. Audrey'nin elinin tersi, hanımefendinin yumuk ellerinde lekeli, kezzap çukurlu bir değerli taş adeta. Adeline'nin avcu tutkuyla sıcak ve başparmağının ince teninin altında Audrey kuvvetli atan bir nabız hissediyor. Ya evet, Death tabii, diyor Adeline. Hatırlıyorum, Stanley bu isimle yazılmıştı. Adap çerçevesinde acımasız olabilmeyi dileyen Audrey, Adımız budur, diyor, ben de fabrikadaki işime bu isimle kaydoldum. Aralarındaki bu soğukluğun korunmasını, Norr'un sınıfsal konumunun bir simge gibi tüm çıplaklığıyla tanımlanmasını istiyor. Adeline bunu bozmak için Audrey'nin elini bırakmayarak onu hole açılan başka bir kapıya götürüp oradan sıcak bir odaya alıyor – duvarlarda canlı kağıtlar, şömine başlığının iki ucunda iki tane çok kollu şamdan, şöminenin içinde *kızıl yanan bal petek* ... Çam kozalağı, diyor Adeline, çocukça bir özenti olabilir ama yakmak

için topluyorum her yıl – mum ışığı da belki bir özenti fakat elektrik ışığından daha estetik buluyorum, hem bence hepimizin görevi ... mücadele için ... yakıt tasarrufu yapmak, biz de hafta sonu insanlar toplanmadan jeneratörü çalıştırmıyoruz. Adeline rotalarını küçük bir kanepeye çeviriyor, yakın ve hâlâ temas halinde oturuyorlar – zili çalmış olacak ki küçücük bir kız giriyor, üzerinde üniformadan ziyade belinden kemerli sade bir elbise var, külrengi saçları omuzlarına dökülüyor. Bu da mı özenti? diye soruyor Audrey tersçe Adeline çay, çay kurabiyesi ve kaldıysa o meyveli kekten talimatını verdikten sonra. Öyle herhalde, diye cevaplıyor rahatça, ama niye siyah giyinmelerinin şart olduğunu da anlamıyorum. Bana göre gayet cömert bir harçlık veriyorum ki uygun kıyafetlerden istediklerini alsınlar. Hatta kendi terzim üzerine neredeyse hiç kâr koymadan giydiriyor onları. Ama tabii, iç geçiriyor Adeline, hafta sonları farklı – kocamın personele bakışı geleneksel. Audrey, *Marie Antoinette'in odalıklarıyla eğlenmesinden* hiç etkilenmiyor – hele *kılıbıktan* bu kadar rahat konuşmasından hiç. Adeline'e tepeden bakmak ister – ev sahibesi bunun önünü almak için *asılıyor bana:* Kemiklerinin ve gergin tenlerinin giriftliğinde yakıncacık kalıyorlar.

Adeline, Audrey'nin yüzünü yalayıp yutuyor – hokka burna, geniş çeneye, alev alev kestane saça baktıkça gözleri şişiyor, yanakları doluyor, dudakları kalınlaşıyor. Raphael öncesi bir Ofelya, diye geçiriyor içinden, sırtüstü yatıyor ama nehirde değil imalathanenin atık sularında, deliliğini –bir nevi felç– balçığı gizliyor. Ne yalan söyleyeyim, Stanley size pek benzemiyor kuzum, diyor, ağabeyinize de. Audrey bozuluyor – içindeki öfke bozulup köpürerek meraka dönüşüyor ve kabarıyor: Tanıştınız mı onunla? Adeline gülümseyip Hayır, diyor, ama Albert De'Ath fenomenini gazetelerde o kadar çok gördüm ki, tanışmış kadar –. Kız elinde servis sehpasıyla dönüp yanlarına kuruyor,

çıkıp çay ve yiyeceklerle dolu tepsiyle tekrar giriyor, sehpaya bırakıp, Çin mi Hint mi hanımefendi, dediği sırada Adeline: Zahmet etme Flossie, biz hallederiz. Kız çıkınca, kurtardığı elini eldivenli eliyle ovuşturan Audrey, yakıcı bir sesle, Özentilik olarak görmezseniz Flossie'yi de bizimle çaya davet edin Bayan Cameron, benden düşük statüde değildir kendisi, diyor. Adeline özenmeden gülüyor – tek kelime etme suçunu da işlemiyor. Kanepede arkasına yaslanan Audrey, ıslak etekliğinin bacaklarını tahriş edişini duyuyor. Adeline, tercihlerini soruyor: Süt, limon, şeker? – Çayın parfümlü bir kokusu, hafif tuzlu gelen bir tadı var: Oolong, diyor Audrey, savaştan önce Gilbert'ta hep olurdu. Şimdi içecek tercihlerinin değişmesinin suçunu Kayzer'in denizaltılarına atıyor. Adeline mükemmel alınmış kaşlarından birini kaldırıyor. Bir tek bunun için mi suçluyor onları? diyor ve bu aralarında alevlenen bir anlayışın kanıtı oluyor; işte burada, geç çiçeklenen ortancaların durduğu büyük vazonun yanında; şurada, pencere kenarındaki sedire sırtında Forsyte Efsanesi yazan bir kitabın gelişigüzel bırakılmasında; orada, ekim fırtınasında sarsılan baklava şeklindeki pencerelerin yanı başında. – Gece ansızın geldiğinden, Adeline kalkıp baklava desenli, sarı çiçekleri sarı tonlardaki duvar kağıdıyla uyumlu keten perdeleri çekiyor. Islaklığımı şunlara silsem, diyor Audrey içinden, izimi üstüne çıkarsam – bir desen halinde tekrarlasam: Varım ben, Varım ben, Varım ben. Adeline, Bu evi hiç düşündüğüm kadar sevemedim, diyor. Sorumlusu lambriler, panjurlar ve ne yalan söyleyeyim … düpedüz zevksiz dekorasyondur. Dedim ki – ne dedim? Meşhur mimarımızın ortaçağ saplantısını salıverirsem bize adeta bir cennet ortamı yaratır, eski halimize geri döneriz dedim … o eski samimiyet … kadınla erkeğin, uşakla efendinin arasındaki engeller … kalksın isterken –. Kendi sözünü kesiyor gülerek: Saçmalıkmış haliyle – hatta çok affedersiniz enayilik. İki yıl önce bir dülger getirttim buralardan, önce lambrileri kap-

lattım, sonra da kağıt döşettim işte gördüğün gibi. Günümün çoğunu burada geçiriyorum – fena bir oda değil işte; sevimli, aydınlık; ama ne zaman ki kardeşiniz Fransa'ya gitti, o zaman burası ... mezarım oldu diyeyim. Sağına soluna baksan kameriye gibi – odanın sağını solunu elindeki kurabiyeyle dürtüyor – ona bir diyeceğim yok ama yine de mezar işte, oda bir mezar, odanın üstünde ev bir mezar, onun üstünde daha da başka bir mezar. İstirham ederim kendimi acındırdığımı düşünmeyin B-Bayan D-Death – Audrey? *Ama yine de acındırıyor işte: Kanepede kıvranıyor, güçlü elleriyle bir kırlenti sıkıp sıkıp bırakıyor, bu hali zarif olmak şöyle dursun, güzel bile değil.* Çam kozalaklarının saçtığı reçine kokusu, taze çiçeklerle ve Audrey'nin kurabiyesinde eriyen tereyağıyla karıştığında aslında mutluluk vermesi gereken bir koku çıkarıyor. Adalete bak ki, diye geçiriyor Audrey içinden, Adeline bir şeylerle uğraşıp dururken, tüm hakir varlıkları takdirine göre eğip büken devasa ve soyut güçler de onunla uğraşıyor. Audrey'ye kendini acındırmakla kalmıyor, merhamet duygusunu da kabartıyor – *ki kanlı çamurun daha da derinlerine iter onu. Onca zenginliğin var ama faydası kime ... Öyle güzel niyetler ... bir zamanlar engin vakitlerini doldururken herhalde, şimdi seni aşığından mahrum eden gücün yardakçılığını yapıyor ve seni eğilip bükülen kocandan –mümkünse böyle bir şey– daha da uzağa itiyor; o duvarları yankılanan konağında oturmuş içinden ortaya biraz daha boş laf kusmak geldiğinde şapkasını kaldırırken sen ... sen Gilman gibisin ve yumuşacık ellerinde duvar kağıdından yakınacak kadar boş zamanın var ...* Adeline göğüslerine, yanlarına, yumuşacık ve zayıf karnına bastıran –onu duygusuzca dürten– dev parmaklarıyla titremeler geçiriyor; Audrey içinden diyor ki bu kadın insan duygulanımının önemsizliğinin ifade aracından başka bir şey değil, devin tek söyleyeceği *elveda-elveda-elveda* iken durmadan dit-dit-dit dat-dat-dat vurulan bir telgraf veya tüm deliklerine sert bağlantı iğneleri ittirilen bir Telefoncu Kız santrali ... Rica

ederim bağışlayın, diyor Adeline hıçkırıklar arasında, ama çok özlüyorum onu ... Kolundan aldığı mendilini önce bir kara gözüne sonra öbürüne bastırarak faydasızlığını, edilgenliğini pekiştiriyor. Kendi elleri de işyerinden beri peşini bırakmayan darbelerle titreyen Audrey'nin tek tesellisi var: Kendisi o devin bir parçası, belki akıl almaz küçüklükte bir parçası, *devede kulak da değil tüyü* ama yine de bir parçası – gelgelelim *bu hanımefendi hiçbir şey değil*. Audrey çay kurabiyesini dişliyor, ılıklığını ve ağızda dağılışını zevkle duyumsuyor – ekmeğin somunu on pens, Kanada buğdayı abluka altında olduğu için de fiyatı kabardıkça kabarıyor. Ev sahibesinin dışarıda yağmur ve rüzgar altında, hepsini sarmalayan karanlığın içinde *kış tohumlarını ekiyor olması lazım ve nasıl yabancı bir kılıkta: üzerinde bir keşiş urbası, belinde örgülü halattan bir kuşakla*. Orada olmalı işte – burada, *neşeli mezarında* değil, ispiritizma cemiyetindeki ve hayvanları koruma derneğindeki olayların *boş hayatını anlamla doldurduğu* günlerin hasretinde değil ... Hiç haber aldınız mı, diye soruyor Adeline ağlamaklı, mektup filan yazdı mı? Audrey'nin içinde öfkeli bir acıma duygusu var – yalancılık değil. Hayır, diyor, Stan yazmaya meraklı değildir – okur ama, tabii çocukken hepimiz okurduk da, biz küçükler daha gidemezken o kütüphanelerden çıkmaz, son okuduğu bilimsel romansları gelir bize, benle kız kardeşlerime anlatır –. Bir an durup devam ediyor: Ama yazmazdı, arkadaşınız Willis'in etkisi altına girdiğinde bile, hatta ... özellikle o zaman. Peki ya size mektup yazdı mı, Adeline?

Oturmuş Adeline'in şömineye yeni attığı kozalakların duman olmasını izliyorlar ve Audrey düşünüyor, Acaba aynı ürpertici hayali mi paylaşıyoruz? Bir Zeplin tüfeklerle vurulmuş düşüyor; kirişleriyle dikmeleriyle kemerleriyle bir alev katedrali karanlık gökyüzünde yanıyor – sonra: Küllenmiş cesedi Essex'te bir tarlanın hendeklerine saçılıyor, uçuşun felaketi – *resimli gazetelerin zar gibi kalmış sayfalarının okuyucuları için ırzına*

geçilmiş bir Icarus ... Bende, diyor Adeline, yaptığı maketlerden var birkaç tane – uçan makine maketleri. Willie oynamak için ölüyor ama izin vermeyeceğim. Bir de bunlar var. Aniden kalkıyor, mum ışığındaki mezarının diğer tarafına geçiyor. Bir yazı masasını açıp içinden, *çözdüğü saçları gibi* siyah kurdeleyle bağlanmış bir tomar kartpostal çıkarıyor. Audrey biliyor bunların ne olduğunu – Adeline kurdeleyi çözüp kartları uzattığında ilgilenmiş gibi yapmaya tenezzül etmiyor, sadece yeni bir hareketli romana bakar gibi şöyle bir göz atıyor, ellerinin arasında hareket değil bir durum beliriyor: Ben *varım* Ben *varım* Ben *varım* – çünkü Stanley Death'in bu asker kartpostallarına yaptığı ile, kardeşine ve mutlaka Samuel ile Mary Jane Deer'a gönderdiklerine yaptığı aynı. Yetkililer bir anlamlı mesaj oluştursun diye matbu cümlelerin ilgili olmayan yerlerinin üstünü karalamaları talimatını verirken, Stanley tek ve temel bir mesaj dışında hepsinin üstünü karalamış: Ben ~~gayet iyiyim, hastalandığım/yaralandığım için hastaneye kaldırıldım, durumum iyiye gidiyor/yakında taburcu olacağım~~, Beni ~~hava değişimine gönderiyorlar, mektubunuzu/telgrafınızı/paketinizi aldım, En kısa zamanda mektup yazacağım, Sizden uzun zamandır/bir süredir haber alamıyorum.~~ Bunlarla birlikte ~~Yalnızca İsim Yazılacak~~ komutunun da üstü çizilmiş, ~~Üzerinde Başka İbareler Bulunan Kartlar İmha Edilecektir~~ uyarısının da. Audrey bu kartların pek çoğundan ilkini aldığında, ağabeyinin benliğinin ve varlığının ifadesi dışında her şeyi karalamış olmasına askeri sansür memurunun ne tepki verdiğini merak etmişti. Tekneler dolusu adam Manş Denizi'nden karşı kıyıya yollanıyor, dalga dalga tepeleri aşıyor, bu kartlar çuval çuval İngiltere'ye postalanıyordu ve bunların hepsi aynı dar kafalılığın ürünüydü: Hiçbir emre itaatsizlik edilmediğine göre Stanley'nin kartları gönderilebilirdi. Belki de sansür memuru – cepheden kilometrelerce içerde güvenli bir odada, sıcak ateşin başında, elinde bir kadeh bir şeyle ve yanında

Fransız yosmasıyla oturan bir adam olduğunu hayal ediyordu Audrey – o kadar eğleniyordu ki, kartlara Görülmüştür'ü gülerek basıyordu. Ben *varım* Ben *varım* – her kartta iki Ben, onlarcası postalanmış ona, Adeline'e – ve Fransa'ya dönüşünden bu yana geçmek bilmeyen on ay boyunca başka da tek kelime alınmamış. Ben *varım* Ben *varım* – bir büyü sanki, seher öncesi tükenmiş hiçlikte korkmuş bir çocuğun dudaklarından dökülen Ben *varım* Ben *varım* – Audrey bezgince iç geçiriyor, kendi varlığının titrekliğini, öldürücü bitkinliğini bir anda daha iyi hissediyor. İkisi de bu formüllerin tek bir neticesinin olabileceğinin farkında: O şimdi ... *yok.* – Dilim varmıyor ama –. Varmıyor Adeline'in dili. Baştan alıyor: Diyorlar ki haber alınamıyor ve ... yani yoksa –. Bir kere daha başarısızlık. İkisi de inançlı değil – İsa'ya da Pan'a da. *Bütün umutlar tükenmiş – bütün yaşam belirtisi akıp gitmiş* ... camlara vuran yağmurun ne olduğu belli ... *hava sıcaklığı ve basıncındaki dalgalanmalar kaynaklı buharlaşma ve yoğuşma ... ortada duruyor, keşfetmek işten değil* ... bir gizemi yok: *O artık yok.* Adeline yarayı sarıyor ve yazı masasına bırakıyor. Örgülü halatı çekiyor ve Flossie girdiğinde viski, soda ve sigara tabakası istiyor. Geldiklerinde Audrey ateş ve duman yudumladıktan sonra kanepeden kalkıyor, ateşe körükle gidip eteğini kaldırarak iç etekliğini kurutmaya çalışıyor. Adeline, Kusuruma bakma, diyor, gelir gelmez bir sıcak banyo ve kuru giysiler teklif etmeliydim, aklımdan çıktı. – Takma kafana Adelinciğim, diyor kasten ağzını yayarak ve senli benli, etmiş kadar oldun, makbule de geçer hani. – Küvetin boyu iki metre ve cidarı öyle yüksek ki, Audrey dibindeki sıcak su birikintisinde yatarken mineli çeperi tepesinde mezar ağzı gibi yükseliyor *Yumurta sepetine düştüm, Bacaklarım oldu sarı sarı, Akları çıktı sırtım yukarı, Bir yumurta sepetine düştüm* ... Viski sodanın kehribar ışıltısında Adeline ile yan yanalar. Yumuşık perdelerin söğüt dallarına dolanan buharları izlerken Audrey, kendi kendine bir şarkı mırıldanıyor.

Gilbert'la gülmüşlerdi lonca sosyalistlerinin akılsız müsamerelerine, *el baskısı kitapların küçük boylarını bastırmaya para toplama* yemeklerine – Cook ve Death pek emindi geleceğin sadece mevcut üretim sistemlerini kontrol etmekle yetinmeyip yenilerini de geliştireceklerin ellerinde olacağına. Halbuki şimdi zengin bir kadının küvetinde *kafa nal gibi* yatıyor, ahşap lambrilere bir *papyonlu zanaatkarın* oyduğu özdeyişe bakıyordu: Adem Çift Sürer, Havva Yün Eğirirken Kimdi Ağalar Beyler? Bitişik giyinme odasında Adeline'in *hizmetçimmiş gibi yaptığını* duyabiliyor – yaptığı da *Liberty'den hazır alınmış, kır gezintisinde bir kere giyildikten sonra naftaline sarılıp kaldırılmış, şimdi kozasından çıkmaya hazırlanan eli yüzü düzgün bir şey* ... Fakat içinde Adeline'in keten çamaşırları, altında kendi kuru alpaka eteğiyle tekrar Adeline'in mezarına yerleşip kocasının viskisinden içmeye, kocasının sigaralarından tüttürmeye devam ederken, kulağına ahırdan çıkarılıp fırtınanın gümbürtüsünü bastırarak ön kapıya getirilen motorlu arabanın sesi çalınınca, Audrey artık sürdüremiyor aksiliğini Adeline'in muazzam azabı karşısında: Böğürerek ağlıyor, çıldırarak gülüyor, üstünü başını paralayacak gibi oluyor – elinden başka bir şey gelmediği için Audrey diğer kadını kollarına alıyor, *Stanley'nin okşadığı* saçlarını okşuyor ... Flossie fırtınanın ortasında, delirmiş lamba ışığının altında elinde bir fileyle bekliyor, içinde çeşitli kutular. Çam sakızı çoban armağanı, diyor Adeline, biraz brendi, biraz meyveli kek, bir karton sigara ... Benim gururum, diyor Audrey, himayeyle kırılmayacak kadar katı, soğuk ve derindir. Fileyi alırken Flossie, Affedersiniz hanımefendi, diyor, hanımım sizin Mühimmat Fabrikası'nda çalıştığınızı söyledi – doğru mu, gerçekten mühimmat işçisi misiniz? Kızın *sadece lamba sarılığındaki* dürüst yüzü hanımının *alı al moru mor* yüzüne karışıyor. Kadro yok, diyor Audrey kısa ve öz – sonra binmesine yardım etsin diye elini şoföre veriyor. Her şey kayıp gidiyor: Bir tuhaf yeni-ama-eski malikane, sahibesinin ağla-

yışlı vedası, çiçekli mezarının tatlı kokan durgunluğu. Otomobil hızlanır hızlanmaz Audrey'nin tikleri tekrar azıtıyor, başta sadece eteğinin kenarlarıyla oynuyor, sonra kucağında görünmez talimat yazıları daktilo etmeye başlıyor, istasyonun yağmur altındaki taşlığına şoför eliyle indiği sırada ise Audrey alıkoyamıyor kendini çarkı çevir, kolu çek, başlığı döndür ... çarkı çevir, kolu çek, başlığı döndür ... Şoföre elini uzatarak arabaya binip şoförün oturacağını tahmin ettiği koltuğun hemen arkasına yerleşiyor – yarım yüzyıldır taşıt niyetine bindiği ilk araç ama kumandaların çoğunu tanıyor – vites ve fren kolu, direksiyon tamam. Merak ediyor – eğer iyileşmesi sürerse – ona araba kullandırırlar mı – hiç değilse kullandırır gibi yaparlar mı, *pas tutmuş Enigmarelle hurdası gibi arkasından çubuklarla dürterek kara kalabalıklara eğlence ederler mi* ... Pek de bir kalabalık yok, sadece *iki gâvur doktor, Gaga burun kazma surat, koyayım da tur at ... pek sevdikleri zencileri ve bizim uykucu koğuş arkadaşlarından dördü beşi.* Şişman olanını yukarıda bıraktılar karaya vurmuş balina gibi, *yengeç kocası yanında yampiriliyor* ... Audrey'nin *kanının ısındığı* Helene burada, üç ihtiyar *maymun adam* da, onları *kaptıkaçtıya* ittire çektire bindirmek gerekiyor ... Busner, Doktor Marcus'un yanında durmuş Mboya ve Inglis'in, ensefleri Döşeme Atölyesi'nin önündeki ara sokağa park etmiş Ford Strachan'a bindirmelerini seyrediyor. Geldiğiniz iyi oldu, diyor. Marcus gülüyor: Güneşi görünce ben de oynamaya çıktım! Diyorum ki, maksat gezinti olsun, hayatta kaçırmam. Busner, emekli meslektaşına yan yan bakıyor. Marcus'un üzerinde beklenmedik kadar şık, kahverengi üstüne dikine turkuvaz çizgili bir kısa kollu gömlek var, *Dede gezintiye çıktı* ... fakat bu moda kılığına gölge düşüren çorba lekeleri mi? Marcus'un miyopluğu yüzünden ironik lekenin nerelere uzandığını görüp göremediğini merak ediyor – ironi içinde bir ironi ve o da bir ironi zindanına kapatılmış çöl k*uruluğunda pas tutuyor*. Whitcomb'u hastaları dışarı çı-

karmaya ikna edene kadar akla karayı seçtim, diyor Busner ona. Marcus hımlıyor, Ha, diyor, belalın Whitcomb, sen Sherlock Holmes o Profesör Moriarty. Sen daha neyi araştırdığını bilmezken senin araştırmalarına köstek olabileceğini nasıl düşünüyorsun ki? Busner, post-ensefalitlilerdeki tiklerin mikro ve makro kuantal yapısına, metronomsu hallerine dair gözlemlerine, fiziksel bütünlüklerinin çözülmesinin –ve şimdi tekrar sağlanmasının– bu kaos içinde bir düzene işaret ettiğine ilişkin bir şeyler demek istiyor; istiyor ama Marcus'un burun kıvırmasından rahatsız oluyor, kaldı ki buna *bol bol zaman var*. Bir işin ucundan tutar görünmek için, minibüsü kullanacak iriyarı müstahdem Dunphy'ye, Herkes bindi mi? diye soruyor. Dunphy koca kafasından kasketini sıyırıyor, yalandan eğilir gibi yapıp elini şöyle bir çevirerek onları *esrarengiz yolculuğa davet ediyor* ... Gül bana güneşim ol, diye bir şarkı mırıldanıyor Dunphy bıyık altından, Kahkaha at neşem ol ... Minibüs pek de mini olmadığından Yirminci Koğuş'un küçük cemaati sıralarında adeta kaybolmuş – Ostereich orta sırada sol tarafta hazırolda oturuyor, arkasında *ürkek tavşanlar* gibi Voss ve McNeil kümelenmiş. En arkada Mboya ve Inglis aralarında ses duvarıyla otturuyorlar: Helene Yudkin'in durdurulamaz çenesi, Busner oflayarak minibüse binerken, Ay şunlara baksanıza, diyor, adı ne bunların? Böyle hortum ucu gibi de yapmışlar ama üstümüze su sıkmayacaklar umarım, bunlar böyle –? Uyanan ensefler arasında şimdilik en az şaşıran o – koğuşta saatlerce ayakta dikilerek elektrik düğmelerini açıp kapatıyor, yılmadan hayret ediyor foton salımına. Sihir bu! diye gaklıyor, cidden inanıyorum sihir olduğuna! Gittiği her yerde yeniliklerden şaşkına dönüyor – şimdi elini elektrikle çıtırdayan koltuk döşemesinde gezdirirken, Ay ne güzel kumaşmış bu böyle, diye gurulduyor ... Busner, sürücü koltuğunun arkasına tünemiş olan Bayan Death'in yanına yerleşirken, Marcus da kuru yaprak vücudunu zar zor katlayıp arkalarına oturu-

yor. Hanımefendi günaydın, diye selamlıyor onu, bugün nasılız –. Çok iyiyim, diye kestirip atıyor ve yüzünü pencereden bu yana çevirmiyor. Busner düşünüyor: Ne görüyor acaba solda ve yukarıda? Bir şey görmüyor da okülojirik kriz başlangıcı mı bu? Uyandığından bu yana bir-iki-üç ... on gün oldu ama – devam ediyor saymaya – son krizden beri on altı gün geçtiğine göre geldi gelecek! Bir çukura düşüp sarsıldıkları sırada da kafasına dank ediyor: Hareket halindeyiz ve hiç tanımadığı bir manzara izliyor – hastanenin uzun cephesi küçülüyor, feri gitmiş pencerelerinin gerisinde kalan *kurumuş gözyaşı lekeli tuğla duvarlar uzaklaşıyor ondan* ... Busner'ın Audrey Death'ten istediği, her hekimin yıldız hastasından isteyeceği – eski haline lanet ederek ona *sakince ve anlaşılır bir dille günlük iki gram eldopa dozunu alarak ne kadar mükemmel ilerleme kaydettiğini anlatması, ama buna da daha bol bol zaman var* ... – Ee – Marcus çopur burnunu iki koltuğun arasına sokuyor – istikamet neresi bakalım, British Museum filan mı? Busner anlamıyor: Pardon? Marcus uzun fildişlerini göstererek sırıtıp *muhtemelen St John's Wood'dan ayrıldığından beri fırsatını kolladığı* esprisini patlatıyor: Madem mumyaları mezarından çıkardın Busner, bari götür de kendilerinden birini görsünler. Audrey mırıldanıyor: Howard Carter ... Marcus, kadın yokmuş gibi konuşarak ettiği kabalığa şaşıyor, Busner ise bu saatli bombaya. – Ne dediniz Bayan Death? Sesi yüksek çıkıyor – Dunphy yarım debriyajla motoru bağırta bağırta ana kapıdan çıkıp Friern Barnet Road'a dönüyor. – Howard Carter dedim, o sözde lanetli mezara giren adam oydu – hatırlıyorum. Bütün hastabakıcılar konuşuyordu. O üç kadının cinayetinden beri en büyük tantana olmuştu, adam ölünce tomar tomar son baskı satılmıştı – batıl inanç tabii hepsi ... işkillenmeler ... Bir de şeyi merak ediyorum ... *kiminle konuşuyor ki?* o işe yaramaz Feydeau ne oldu acaba – çoktan ölmüştür herhalde ... göçüp gitmiştir ... Yarattığı şaşkınlığa aldırmazdan gelen Audrey, minibüs

Rosemount Konukevi'nin önünden geçerken tekrar koltuğuna ve sessizliğine gömülüyor. Kew Bahçesi de olur, diye devam ediyor Marcus, Kew Bahçesi illa hoşlarına gider. Busner düzeltiyor: Hayır, ilk gezileri için Kew çok uzak, ben daha yakın bir yere karar verdim, Alexandra Sarayı'na. Marcus zırıldıyor, Alexandra mı! Ne yapacaklar, ne görecekler ki orada? Orası son zamanlarda bildiğin metruk yahu! Busner defterini çıkarıyor, göğüs cebindeki sıradan kırmızı tükenmezi alıp bir süredir kafasında şekillendirmekte olduğu ama ancak şimdi, ifade ettiği sırada billurlaşan bir düşünceyi kaydediyor. – Yapmayacaklar – bakacaklar, yıllardır hatta on yıllardır ona bakıyorlar. Dünyalarının ufuk çizgisi, uç noktası orası oldu. Şimdi oraya gidip Friern'a bakmalarını sağlayarak büyüyü bozacağız – kurtaracağız onları. Çiziktirdiği kelimelerden *kurtaracağız onları*'nın altını iki kez yamuk yumuk çiziyor. Marcus bu sözleri sessiz dinlese de, büzdüğü dudaklarından boşalttığı *ciğer ezmeli hava* içinde bir yerlerde *kavurucu istihza ile dolu bir balon* olduğuna işaret ediyor. Nihayet konuştuğunda sesi sır verir gibi: Ucundan kıyısından bile homeostasis elde etmek istiyorsan, serebral korteksin işlevsel bütünlüğü zaruridir – bak zaruri diyorum ... Busner *nereye varmak istediğini anlıyor ... bunlar kalıcı olamaz ...* çünkü yüreğimin ta derinlerinde biliyorum ki mucize ilaç diye bir şey yok. Busner bu sonuca üç yıl önce, Willesden Kavram Evi'nin alt katındaki rezil tuvaletteki ayna parçasında suratına bakarken burnunun dudağından kopup yüzünü dura dura – ama inkar edilemeyecek gerçeklikle – çevrelemeye başladığında ulaşmıştı. Ayrıca, diye *ötüp duruyor* Marcus, kaç paraya geliyor bu ilaç? Busner yarım kilosunun dört yüz sterlin civarında olduğunu itiraf edince uzun uzun güldükten sonra zorlanarak, Ödemeler dengesine çomak sokuyorsun ha, diyor. *Ama yine de ... ama yine de ...* Dunphy şanzımanı gacırdatır ve minibüs Kuzey Çevreyolu'nda hoplaya zıplaya ilerlerken, Busner *Hiç de sinir-*

lenmedim, çünkü: Baksanıza, diyor Marcus'a, birbirleriyle olmaktan ne kadar mutlular. İhtiyar münzevi dönüp üç yaşlı adamı inceliyor: Voss, Ostereich ve McNeil yıllarca normal insan elinden de değil deli elinden çıkma –manyakların kapladığı sandalyeler, hebefreniklerin yamuk kestiği süpürge sopaları– eşyaların hücresinde yaşadıktan sonra minibüsteki ilk dakikalarında tam karşılarından dalgalanarak gelen kara asfalt dilin onları yalayıp yutacağından korkmuş, nihayet yaz bahçelerini izleyerek keyif çatmaya başlayabilmişlerdi. Yüklü bir gül dalının zarif boyun eğişi, sapsarı taç yapraklarıyla asla boyun eğmeyen ay çiçekleri, alev alev patlayan akşamsefaları – bu sevinçli İngilizlik timsalleri pekala hatırlarında hâlâ. Pıtrak gibi kulübeler bitmiş parselli bahçe arazilerinde suskunlaşıyorlar, sonra tanımadıkları bitki ve çiçekleri görüp heyecanlanıyorlar – topraktan püskürmüş çimen öbeği yüreklerini hoplatıyor, sonra bir demiryolu köprüsünden sarkan morsalkımları görüp *iyice azıtıyorlar* ve sonunda çeneleri düşüyor. – Babamın Dover sahilde salyangoz dükkanı vardı, diyor McNeil, ama ölümüne nefret ederdi hayvanlardan! Balık kokan lastik parçaları, derdi, şunlar yerine bir demet taze soğan yerim daha iyi Alf – hem kafası toprakta ayakları havada, anan da öyle olaydı ya! Bir genel kahkahanın ardından Ostereich'ın itirafı geliyor, Ben çocukken Viyana'da apartman dairesinde otururduk ama amcamın Schrebergarten'ı vardı, bu parselli bahçeler gibi, şahane kuşüzümleri yetiştirirdi orada, ne severdim! Ben, diye devam ediyor, niye böyle harika hissediyorum ki kendimi bugün? Voss bunun üzerine atılıyor: Ben anladım senin demek istediğini – ben de en son dişçi muayenehanesinden çıkarken böyle olmuştum, o da gaz vermişti! Sen şanslıymışsın, diye araya giriyor McNeil, bizimki altı pense diş çektiği için gaz maz yoktu! Üç ihtiyar bir daha gülüyorlar ve Marcus Busner'a, Sence bu coşkunlukta marazlı bir durum da yok mu, diyor. Audrey'nin koltuğunun arkasına attığı kolunu

sıkan Busner cevaplıyor, Biraz akışına bırakamaz mısınız Doktor Marcus? Tatildeymiş gibi düşünün onları, hayatlarının tatilinde. – Ki bu, diyor içinden dertli dertli, Miriam'ın da istediği şey – öyle Cornwall tarafına sahile değil, oğlanlar kumdan kale yapsınlar da bebek yesin. Austin'e binip Breton sahillerinde turlamak da kesmez – on beş gün sonra Heathrow'dan uçağa binecekler. Rezervasyonları ben ayarlarım, diyerek masanın ortasındaki döner tepsiyi çevirip tatlı ekşi sos içindeki domuz köftelerini önüne çekmişti *koşer hikaye.* Fondaki hafif Çin müziğinin coink voinklerini kederle dinledi, az önce masalarına tabakları koyan garsonun aynı ellerle akvaryuma attığı –bunun niye üstünde duruluyorsa– pul şeklinde balık yemlerinin dibe çöküşünü bulanık gözlerle izledi. Yeşil ve altın çizgili kravatları, gri gömlekleriyle oturan oğlanlar, olayın tuhaflığından suspus olmuşlardı: Ailecek yemeğe çıkılmasının garipliği yetmezmiş gibi, yemeğin amacı daha da büyük bir acayiplikti: Bir aile tatili düzenleniyordu ve eğer o katılmazsa, *devamlı bir tatilin* ilk adımı olacaktı onun için. Zack bir yerlerde Çinlilerin yas renginin beyaz olduğunu okumuştu; o zaman Yeşimli Bahçe'de masa örtüleri neden pembe veya eflatun değil – siyah da olur, hatta en iyisi siyah olur çünkü bu masum ve makul isteğe boyun eğerek aslında *ben ölüyorum* … Tabii, olur, demişti – üzerine: Elhamra mesela, şahane olmaz mı, hep çok merak etmişimdir. Ciddi misin? dedi Miriam. Ciddiyim, dedi riyakar kocası, elini tuttu ve başparmağını kemik, tendon ve damar örgüsünde gezdirdi … *öldüm ben.* Gömüldüğü mezar da *aynı benim şeklimde*, kulaklarının tepesindeki çıkıntıya, sağ ayağının üçüncü ve dördüncü parmakları arasındaki azıcık perde dokusuna, *hiç hatırlamadığım* ama Miriam'ın sırf bu gece için maskara ile kutsayarak kendini soyu tükenmeye yüz tutmuş bir hayvana benzettiği gözlerinde –ölüler öyle bakar ya– bıkkınlıkla baktığını gördüğü annesiyle geride kalan tek bağlantı olan çıkık göbekdeliğine kadar. Zack

oracıkta oturmuş çürürken, vücudunu saran toprağın özel bir cins olduğunu düşündü, başka türlü bu kadar oturabilir miydi üzerine? Büyük bir bölümü Yeşimli Bahçe'nin pudralı ışığından geliyordu, kalanı kendi pamuklusu pazeni yünlüsüydü – fakat bu sihirli toprağın bir parçası da karısının yaşayan elindeydi, bu el kalbinin çarpıntısıyla *benim soğuk ve ölü elimi* sıkarken Miriam'ın sesi çınlamaya devam ediyordu: *Yılda bir kere mağara, boş geçmeyelim* ... Audrey Death'e dönüp, Bu sene, bu ... genelde ... Ardına dönüp gözleriyle aradığı Mboya, *Bizanslı gibi minibüsün en gerisinde, güneş Afro gibi saçlarını tel tel ediyor.* – Enoch – bu, hani ... Bayan Death'in yatağının altında yaptığı küçük öbeğe ne diyorsunuz? Mboya köpek yavrusu gibi silkinerek dikkat kesiliyor. Sunak, diye sesleniyor, sunağı diyorduk ... Hephzibah Inglis kaşlarını çatıyor *dinime mi dil uzatıldı?* Busner da Evet, diyor, sunağınız diyelim Bayan Death – siz Bay Mboya'nın sizinle ilgilendiği dönem boyunca her yıl yatağınızın altına küçük ve garip bir sunak veya mağara yapıyordunuz, hiç hatırlıyor musunuz? Audrey gülümsüyor, çırpı gibi parmakları şakaklarına gidip kurumuş kalmış kır saç öbeğini kaşıyor. Audrey'nin kişiliksiz kıyafeti Busner'un gözünü yoruyor, ilaçlamaya gönderilmiş insan zararlıları gibi – keşke üzerinde ... Ne olsa? Döpiyes mi – yoksa uzun tüvit etek, yakası dantelli bluz mu? Ne olursa olsun da üstünden dökülen şu kahverengi kadife çuval, üzerine fena halde dar gelen, kan kırmızı fermuarlı hırka olmasın. Hemşireler sütlü kahve rengi bağcıksız ayakkabılarını olağanüstü çirkinlikte buldular, kemikleri çıkmış bacaklarında da yün çorabın yamanmış topuğu fena bir çıkıntı yapıyor ... Ama üstdudağını yaran bir sırıtış kırış kırış yanağına kadar ilerliyor *ve işte bu yüzden seviyorum onu çünkü yaşadıklarına istihzayla bakabildiğini gösteriyor.* Biz, diyor, mağara deriz onlara Doktor Busner – ben Fulham'da çocukken çoğumuz yapardık. Hatırladığım kadarıyla kimse bir açıklama getirmedi – birilerinden görmüş-

tük yapıyorduk işte, göreneklerimiz ... herhalde mevsim geçişiyle ilgiliydi çünkü birkaç sokak ötedeki bahçelerden aşırdığımız papatyalarla, minelerle, başka ilkbahar çiçekleriyle süslerdik ... Hırıltıyla gülüyor. – Sosyetikler bu yüzden gıcık alırdı mağara yapımından ama yine de ceplerindeki bozuklukları atarlardı – batıl inançlarından olacak ... Yoğun trafikte Muswell Hill Broadway'de zorlukla ilerleyen minibüsün motor gürültüsü onu susturuyor. Müeddep bakışlarını bir şekercinin önünde dikilen, saçları küt hatta omuz hizasında erkek öğrencilere çeviriyor ... *Babanı ne zaman gördün en son?* Sonra kiremitli çatıların tepelere *pagoda* gibi yükseldiği uzaklara çeviriyor – inanamıyor buna: İçinde yıllardır mahpus kaldığı ten kafesi *ya da öyle diyorlar* meğer ne kadar inceymiş. Uyku halinin derinlerinde neler görmüştü oysa: Hastane içinde büyüyüp ten kafesinden çıkıyor, kireç badanalı ve çıplak duvarları *sünüyor ... kırışıyor ... bükülüp sedef oluyor.* O ise hep *içeride kaldı ... sıkıştı*, ağır kirişler bükük sırtının içinde uzandı, perçinleri *omurgam oldu* ... Alçıdan oyuklu kafatasının içine açılmış kirli pencerelerden aydınlık ... *boşluğa vurdu*. Ahşap, asfalt, taş zeminler adımlarıyla birlikte yükselip alçaldı, öylesine t*utunmuşlardı ayaklarıma*, ve uzun salonları dolaştığı, daha da uzun koridorları arşınladığı, havalandırma avlularını defalarca kat ettiği, yenilenmiş süngerli odalarda uluduğu ve kendi sıska kafesini kilitli şömine kafeslerine attığı gibi, günden güne eriyip tükenen tiplerin suratına tükürüyordu – isyankar diğer benlikleriydi bunlar, yüzlerce binlerceydiler, üstlerinde hastaneyle birörnek kumaştan tulumlar *sımsıkı bastırıldığından* – şimdilik – çözülmemekte. Şimdi ... sıcak camda kalıba dökülmüş bu el var, bu el var içinden güneş ışığı geçen, *sınıflardaki İmparatorluk toprakları haritasını aydınlatan* – çocukluk çilleri ve Mühimmat'tan kalma kezzap yanıkları bölgelerini birleştirip karaciğer lekeli *mandalara ve himayelere* dönüşmüş. Şu anda ... bu el var melek kanadı gibi yoklayan zengin evlerinin cephe-

lerini – *yeni yapılmış ama şimdiden çok ihtiyarlamış evler* – her birinin önünde bahçe, kırmızı yeşil mavi cart renklere boyanmış otomobiller. Audrey yalnız parmaklara fısıldıyor, Nihayet Muswell Hill'e varabildik – gidip Henry Amca'yı ziyaret edelim, bakalım şirket hakkında söylenenler doğru mu. Bir daha fısıldıyor: Kımıldayın – ve kımıldıyorlar, manzarada göze çarpan *devasa absürdlükte bir yerin* hatlarını çiziyorlar kendi başlarına – *iki ucunda kocaman, kesik piramitler olan bir komedya* ... Minibüs, Duke's Avenue'dan son virajı dönüyor ve Dunphy, Alexandra Sarayı'nın köhne ihtişamına yakışanı yaparak – veya Busner'a öyle geliyor – gösterişli taşlığının tam ortasında zınk diye duruyor. Zınk diye fazla oldu: Hastalar ve bakıcıları, sarayın tek göz yuvarlak penceresinin ve kaidesiz sundurmasının bakışı altında koltuklarında sallanıp savruluyorlar. Ağır ol yahu! diye bağırıyor Busner, Dunphy de dalga geçer gibi saçlarıyla oynuyor. – Pardon, pardon ... Hep bu kodumun İrlandalıları, diyor Busner içinden. Buna harcayacak zamanı yok – kalkıp kıymetli enseflerini arabadan indirmeye yardım ediyor, ürkek adımlarla gün ışığına çıkışlarını izliyor, hortlak gibiler mezardan yeni dirilmiş, takma dişleri insan etini kesmiyor ... *biri püre yapıp yedirirse o başka.* Marcus haklıymış hakikaten de Alexandra Sarayı'nda yapacak bir şey yok. Enginlere uzanan muazzam çatısının altında koca bina bomboş; bir tane kafe, bir de taytlı kızların tur üstüne tur attıkları cilalı parkeden paten pisti dışında hiçbir şey yok. Friern tur grubu bir o yana bir bu yana yürüyerek farklı bir kurumsallığın toz kokusunu içine çekiyor. Durup devasa orga, üç kat yüksekliğine çıkan borularına hayretle bakıyorlar – Busner bunu umursamıyor, aklında sadece şüpheci Marcus'a enseflerin ne kadar normal olduğunu göstermek var – tik veya kasılma görülmüyor; doğru, adımları tutuk ama bunca zamandır yatırılan her yaşlı bu hale gelirdi. Pek kulak asmayan Marcus, sırtını ona dönüyor, dikkatini Voss, Ostereich ve McNeil'a verip sırayla her

birinin koluna girerek onları duvarları yankılanan odalarda gezdiriyor, kapatılmalarından bu yana dünyada ne büyük değişiklikler olduğunu anlatıyor. Bu sarsıcı dış olayları, toprak altındaki bilinçlerine sızıp kendi yaşantılarında meydana getirdiği kadarıyla değişikliklerle eşleştirmeye özen gösteriyor. Koğuş arkadaşlarından bazılarının Londra Belediye Çiftliği'nde çalışmak üzere hastaneden çıktıklarını hatırlıyorlar mı diye soruyor mesela. Bu, diyor McNeil'a, yirmilerin sonunda, Genel Grev'in bir yansıması olarak meydana gelmiştir; çünkü o zamanlar – dünya genelinde olduğu kadar Colney Hatch'in kapalı dünyasında da– yoğun çalışmanın hastalıklı zihinleri şehevi veya sosyalist düşüncelerden uzak tutacağına yönelik genel bir kanı vardı. Veya bazı arkadaşlarının boyunlarında taşıdıkları kırmızı ve sarı kartlar – bu uygulamayı hatırlıyorlar mı? Bir ara sona erdiğini fark ettiler mi? İşte bu, akranlarını kırıp geçiren hastalıkların engellenmesine yönelik bir hijyen ve temizlik devriminin bürokratik delili niteliğindeydi. – Tamamıyla sosyalleşmiş insanlarla ilişkilerinde bu kadar soğukken post-ensefalitlere elinden gelen yardımı yapma kabiliyetine sahip Marcus'u izleyen Busner, psikiyatri mesleğiyle ilgilenenlerin *kendi içlerinde de ruh hastası olduklarını* bir kere daha geçiriyor içinden. Anal evre saplantısının istisna değil kaide olduğu psikanalistleri, bunların danışma odaları dışında nasıl herhangi bir varlık gösteremediklerini düşünüyor – ne de olsa orada her şey yıllarca sabit kalmakta ve mecbur olduklarında kurdukları iletişim, duygusuzca diğer kişinin ensesine bakmaktan ibaret. *Ben neyin uğruna benimkinden vazgeçtim, bu fos çıkan uygulama uğruna mı? Halbuki ne güzel, dört yüz darbe hesabı, Hmm… Bu size ne hissettiriyor? ile uğraşacaktım, bir de –illa ki– Anneciğim!* Sonra laboratuvar psikiyatrlarını, ellerinde not defterleri ve galvanometreleriyle, başına buyruk fenomenleri boğucu istatistiklere indirgeyerek bizzat *tüylerini diken diken ettikleri* ciltlerde ölçüm alırken düşünüyor. Çalışma hayatlarının bü-

yük kısmını –genellikle samimi olarak– *uzaylı sayılacak derecede dünyadan kopuk* hastalarla empati kurmak için harcayan Marcus gibi psikiyatrların elde ettiği sınırlı başarılar ise *bu dünyaya yabancı olmalarından* kaynaklansa gerek, başka ne olabilir ... – İhtiyar hastalar paslı, çürük ve dağınık rulmanlar gibi o rampadan bu rampaya savrularak bu Babil cenderesinden tahliye oluyorlar. Mboya ve Inglis, Audrey Death ile Helene Yudkin'i sırtı Akropolis'e dönük, şehri ayaklar altına seren bir banka oturturlarken Busner ve Marcus erkek hastaları yanlarına getiriyor, Dunphy de neme lazımcılığın isteksizliğiyle kafeye dönüp çay ve sandviç getiriyor. *Teyakkuz hali, buradaki durumu tasvir etmek için son derece isabetsiz bir seçim* – ambulans cayırtısı veya kırılan cam şangırtısı yok, sadece tepeleri tırmanan sıra sıra evler, tepelerinden bütünlükleri bozulmadan usulca kayan bulutlar, Eltham'a doğru Kent kırlarında savrulan kısrak kuyrukları var. Hayır, teyakkuz hali değil bu – kapalı bir çocuk hayvanat bahçesinin, suyu boşaltılmış gezinti göletinin, zincirler gerilmiş bir golf sahasının duygusu var – *derin uykulardan uyananların bu şehri bir Pekin veya Padua'ya bakar gibi irdelemekten başka çıkarı yok* ... İrdeleyecekler ve mümkün olursa *Pentagon Raporu'nun sayfalarına sarılmış balık ve patates kızartması yiyecekler* ... Boşaltılmış gezinti havuzunda mantar gibi biten beton uçaksavar kaidelerini gören Helene Yudkin, Bu ne böyle? deyip Marcus'un oya gibi işlediği bütünleştirici özdeşleşim uygulamasını altüst ediyor. O ... diyor bıkkınca, Busner da yaşlı psikiyatrın gözünde Chamberlain'i ve şemsiyesini nafile yere açışını görüyor. Panzerler Marcus'un geniş alnında ilerlerken bir kıllı kulağında Pearl Harbor diğerinde Nagazaki inliyor, özel demiryolu hatları şişkin göbeğinin oralarda son buluyor ve adam nefes darlığına kapılıyor *bütün bir Soykırım'ı uykuda geçirdin müjdesini veremeden* ... Hayat çayıyla *patlak plastik mermi ılıklığına* erişen Audrey, sadece Gilbert'ı ve camdan, çelikten kulelerini düşünüyor – o ku-

lelerin Londra'nın merkezinde yükseldiğini, çevrelerinin gülünç *yağ kandillerinin, kömür arabalarının ve şapka kutularının* siluetleriyle çevrili olduğunu görüyor. Gilbert dev binalarının arasında yemyeşil alanlar ve gür koruluklar olacağını öngörmüştü ama Audrey sadece şunu görebiliyor: Gençliğinden hatırladığı düzenli kent, sokak sokak, meydan meydan örülmüş pürüzsüz kumaş toparlanmış, yırtılmış ... *daha da fenası nemli kaldırıldığı için her tarafına küf yayılmış* ... Şehirleşmede insafın bu kadar hiçe sayılmış olmasından daha fazla dertlenmemek için başını geriye atıyor ve gök mavisi şifon perdelerin içine kapanmasını bekliyor. Çok uzaklarda beyaz bir iğne –keskin, kararlı– gökte uçları çözülen bir iplik çiziyor, *sanki ilahi bir yüksük talimi* yaparak *sarsıcı bir gümbürtü* ile bitiriyor ve hemen ardından dağılan toprak parçalarının kirişlerin arasından tıkırdayarak galvanizli saca dökülmesini duyuyor; işte bu ses, Stanley'nin, yeni yeraltı hayatını diğer hepsinden daha fazla özdeşleştirdiği bir ses. Artık düşmekte olan mermileri korkuyla hissetmek, nereye vuracaklarını hesaplamak için çırpınmak yok çünkü son darbe vuruldu: *Herkes öldü – hepsi gömüldü.* Grup tünelde duraklıyor, Alman hatlarının altından geçen yerlerde elektrikle aydınlatan ışıklar kesildi... *Niye korku hissetmiyorsun?* Soru karanlıkta hepsinin başında uçuşuyor – *yarasa kanatlarıyla da dokunuyor herhalde?* Buram buram saman ve at kokan Michael, Stan'in yanına çömeliyor – adamın terinde bile samimiyet var. Stan diğerlerinden o kadar emin değil: Yüzeye hücum etmek için dehlizden çıktıklarında kafalarında burunluklu sivri tip miğfer vardı. Yetmezmiş gibi bunları tüyler yapıştırarak, pirinç rozetler kaynatarak süslediler, sonunda kabile savaşçılarına döndüler. Çıplak omuzlarına attıkları kütüklükler, çıplak kalçalarına bağladıkları deri kemerden sarkan kazma kürek ve süngüler daha da vahşiydi. Stan derinlerdeki sığınakta şu ana kadar büyümekteydi –büyümekteydi tabii– öncesinde toprak altında tek başına büyümekte olduğu gibi:

Bir kök mü ... bir insan embriyosu mu? Sığınakta uyumuş, uyanmıştı – yemekten sonra bir daha sızmıştı. Bunu üst üste kaç kere yaptığını bilemiyordu; karanlığa oyulmuş bu kovuğa insanlar gelip gitse de hareketlerinde bir program, emir almışlık durumu yoktu. Utanmaz kitap kurdunun yanına onun gibi çıplak bir genç Prusyalı geldi, kafası, tepesindeki bir öbek tüyden başka tıraşlı – çökük yanaklarında düello yaraları var, çıplak kolunda kurukafalı bir pazubent. Ja ja, danke, dedi çatalın ucunda bir sosis verdiklerinde az önce. Bu yanıp sönen dehlizde tek değişmeyen *yemek pişiren iri zenci Jack Johnson – onun da hikayesini biliyoruz artık* ... Kalıbı bir boksör gibi sağlam ama ifadesi gayretli, dudakları ipince. Saçı uzamış, *atalarının yün topaklarına dönmüş* ... O hep oradaydı – diğerleri gelip gitse de, kalıcılıklarının izini dokunarak bırakıyorlardı; yeraltı insanlarının utanması olmadığı gibi edebi de yoktu; ten tene değiyor, insanlar birbirini elliyor, sıkıştırıyor, okşuyor – hatta ısırıklar bile atıyorlar *çuvalda enikler gibi* ... Bunlar hep–hep parçalandı, dedi Michael yoldaşları hakkında, aha bu müsamereyle de kendilerini topluyorlar. Ama hepsi müsamere be, de mi Stan – sırmalı değnekli komutanlar, taçlı külahlı papazlar, hatta Kral bile ... – Şimdi karanlık tünelde, son patlamanın yankıları henüz geçmeden Michael cevap veriyor: Koorku dediğin matrak şey. Ben desen Wipers'daki ikinci hücumda mevzide açılan koca deliklerin birinden geldim, Messines'de akın akın adam doldu buraya – akın ne kadar büyükse toprağa giren de o kadar çok oluyo –. Bir şiddetli çatırtı daha ve bu sefer elektrik lambaları yanarak grubun tünelden ağır aksak yüzeye doğru yürüyüşünü aydınlatıyor. Bu baakımdan da, diyor sözlerine toz karışan Michael, yukarda geçirdiğimiz günler eğitim gibi bişeymiş – aha buranın eğitimi. Yukarda Rabbisi görüyodu bizi, komtanlar görüyodu, bombalar biçiyodu. Yukarda tünelin çatısı yok, ölüm üstümüze gökten yağıyo. Ama bak burda tepemizde bir dam var çok şükür, burda kimse

kimseye yukarı çık diye emir vermiyo. Biz gönüllü gidiyoz yukarı Stan, özgür insanlarız. Bombalar gök gürültümüz, barut dumanı bulutumuz – o bulutlarda insan değil melek dolaşıyor be Stan, melek ... Hazır ol: *İngiliz hatlarından borazanlar karanlık yırtıyor*. Ne demişti köylü çocuğu Luftie: *kasaptan medet umacağıma çükümü keser külbastı yaparım* ... Manga, payandasız tünelin *perde inmiş göz gibi gece karanlığına açıldığı* deliğin beş metre gerisinde çömelip duruyor ... *Ne yürümek mümkün ne savaşmak, Ne mümkün bir sike derman olmak?* Willis veya arkadaşı Bertie bunu görse ne düşünür, diyor içinden Stanley, neticede hep hayal ettikleri şey bu – her sınıftan, renkten, dilden insanlar özgür iradeleriyle bir araya gelmişler, *utanmayı sıkılmayı rafa kaldırmışlar ... dinleniyorlar*, kolları birbirlerinin omuzlarında, el ele, *puştluk abidesi*, mırıl mırıl konuşuyorlar kendi dillerinde – *bir diller karmaşası* ... Patlama sesleri azalıyor, gece bir mermi çukurundan diğerine doluyor, sinsice dikenli tellere sarınıyor ... Bugün öyle Kristal Saray'daki gibi havai fişek gösterisi olmayacak – nein aschpotten: *180'likler sustu* ... gözlerini kısarak bakıyorlar arada bir yükseliveren deli ışığa, sonra *kendi kuyruğunu kemirerek* yere düşüyor ... Yukarıda işe koyuluyorlar: çamurlu çukurdan hendeğe geceyi takip ediyorlar, bir ölünün palaskasındaki pansumanı alıp sağ kalan silah arkadaşının yarasına basıyorlar. Pansuman, denebilirse buna, çok doğal bir hareket Stan için – *aylardır vermiyor muyum bu kararları?* Feldman'da, Galler Alayı'ndaki adamda, hücumdan iki gece önce mahzende pompaya giden subayda ... bu ta gider Aldershot'a, sara hastasının *ağzı sabun gibi köpürerek* uydurma ringden dışarı düşüp başçavuşun önünde ruhunu teslim etmesine. Stan o işten on şilin kazanmıştı ama burada en azimli hava raporcuları o alışkanlıktan kurtulmuş, tahminde bulunacak bir şey yok ne de olsa, sonu gelmez savaştan başka. Yıldızlarla değil, soğuyan çelik ve kuruyan kan kokularıyla buluyorlar yollarını. Ağır yaralıları, ceplerinde han-

gi ordunun celbi olduğuna bakmaksızın *ne de olsa insan hayattan fazla bağlanamaz bir şeye* tellerin gözleri kestiği kadar yakınına taşıyıp bırakıyorlar ... Diğerlerini aşağı gönderiyorlar – henüz haberleri yok ama bunlara da piyango vurdu, memlekete dönüyorlar ... *Fransa topraklarında.* Mağara adamları yanlarında morfin taşıyor ve iş işten geçmiş gördüklerine rahat gitsinler diye bir doz zerk ediyor. Michael – *başmelek Mikail, gözleri kapanmadan önce gördükleri son çehre ... Mons'da gördüklerinden daha sıcak, daha gerçek: Açlık, acı, susuzluk ve korkuyla çarpılmış bir hortlak suratı değil, elleriyle kesik bilekleri tutan, kanlı kolu sarıp iğneyi salan kanlı canlı bir adamın yüzü* ... Kısa ve mehtapsız gecede işlerine bakarken, Stan bir iki kez mangasının, iki –belki daha çok– adam eksiğiyle geri sipere çekildiğini, şemsiyelerini güzelce katlayıp yaralarını yalamaya, *şişkin dillerin konserve ete değdirmeye* bırakıldığını düşünüyor ... Düşünme yok – bu eziyetli gölge ve karanlık dünyasında yeraltı adamlarının diğer akıncı kuvvetler kadar teyakkuzda olmaları gerek – bazılarıyla karşılaşıyorlar, fısıltıyla soruyorlar: Hemşire bölüğünden misiniz? Yukarıdakiler tutuk, uyuşmuş, diken üstünde, yaralı bereli. Stanley onlara bakarken düşünüyor, Ben de böyle miydim, korkudan taş kesilmişken göz açıp kapayıncaya kadar telaştan çıldırıyor muydum? Parçalanmış toprakta sadece kendi ölümlerine saplantılı halde el yordamıyla ilerlemelerine bakıyor; ölümü ortaya koyarak telleri onarıyor ve yaralılarından birini geri getiriyorlar: Bir astsubay, ağzından viski içmiş gibi bir koku geliyor ki kötü haberler çalınıyor burunlarına – revirde gazlı kangren, kendi çürüyen etinin kokusu. Yukarıdakiler tek dil biliyor: Zorlanmışların öfkeli homurtusu, oysa mağara adamları hangi dil gerekirse ona başvuruyorlar: Sızlanan Frontsoldaten'ları schaden olmayacaklarına temin ediyor, Tommy'leri sokak ağzıyla ve *ana avrat küfürle* yatıştırıyorlar ... Tepedeki Alman istihkamından vadideki İngiliz siperlerine kadar mekik dokuyan mağara adamları tabancalar

ve tüfekler topluyor, kemerlerden Alman el bombaları çekiyor, yeni icat siper havanlarının ağzından patlamamış mermiler toplayıp hepsini yeraltı dünyasına çekiyor, dehlizlerine istifliyorlar. Şafak kalın bulut tabakasının altını kızartmadan çok önce çekildiler bile; yukarıdakilerin ruhu duymadı. Tünel bu kaostan galvanizli sac, demir payanda ve elektrik aydınlatmasının düzenli dünyasına iniyor – yutuldukları sırada Michael toprak boğaza takılıp bir an duruyor: Varlığımızı kesinlikle öğrenmemeleri lazım – bi düşün Stan, öğrendiler mi gelir silah dayarlar, hepimizi dışarı alırlar. Herkes dışarı çıktı mı da kurşuna dizerler. Olmaz ... dönüyor, ilerlemeye devam ediyorlar, yeraltına dönüp dehlizlerine girdikten sonra devam ediyor ancak ... Olmaz, buraya inmenin tek yolu olacak o da tamamen talih eseri, hani seninki gibi ... Zenci onları sıcak çayla bekliyor, adamların çoğu yalapşap kıyafetlerini üstlerinden atıyor; eski madun çıplaklığının umursamazlığına, kağıt parçasından kanepesine ve Pater'ın avuntusuna dönüyor. Ben bir keresinde –. Stanley orada duruyor çünkü ayaklarının dibinde yatan delikanlı ona *dudaklarını büzmüş* bakıyor. Baraj ateşi devam ediyor yukarıda – yüz seksenlik çelik toynaklar tarla harabelerinin üstünde geziniyor. Elektrik parlıyor, kararıyor, bir daha parlıyor ve sönüyor. Aşçının kibritini bulup lamba yakması biraz uzun sürüyor – zifiri karanlıkta dökülen kum kıtırtıları, ahşap gıcırtıları, metal tıkırtıları –diri diri gömülüşün fısıltı ve homurtuları– şiddetleniyor. Stanley serinkanlılığını kaybedeceğinden korkuyor ama diğerleri sohbeti koyultmuş: *Celp gelmeden önce bir iaşecinin yanında çalışıyordum ... Si vous soulevez un jupon vous ne devez jamais exprimer la surprise à ce que vous trouverez sous ce ... Saint-Denis'den kalktım Hotel de Ville'e gittim, beni bekliyordu ...* Stanley'nin patlama üstüne patlamadan perişan olup yorgun düşmüş kulak zarlarında travmatik bir hassasiyet var; başını o yana bu yana çevirirken zarlarından birtakım sesler akıyor, çıplak cilde sürünüyor,

bandoların *castara castara* sözleri bir anlaşılıp bir yiterken iğne geniş bir kavis çizerek Lüksemburg'dan, Hilversum'dan, Bremen'den geçiyor, *eflatun yağmurlar döken patlıcan moru bulutları* yarıyor havada siyah çubuklar ... Dehlizin zemininde yatan estet, saat ve mühür toplamış. Bunları göbeğine gelişigüzel seriyor, birbirlerine zincirle bağlı tıknaz dağcılar Çük Dağı'na tırmanmaya *hazırlanıyor*. Parmaklarının rastgele gibi ama sistemli hareketler, *olağanüstü çekici* geliyor hoparlörünü kulağına bastırdığı radyonun düğmesini kendi parmaklarıyla çevirirken. Öhöm! Busner boğazını temizliyor, Maurice Amca'nın kırmızı ipek kravatını, göbeğinin kıvrımına yayılmaya bırakıyor. Öhüm – ve tekrarlıyor: Yardım edeyim mi Bayan Death, belki radyoyu ... ayarlayabilirim? Bıkmadan sormak istiyor: Ne düşünüyor? Marconi'nin deneylerinden haberi var mıydı? O zamanlar – sanata ve icada yatkın hayal gücüyle – koca dünyanın küçücük bir ses ve müzik sepeti gibi örülebileceğini tahayyül edebilir miydi? Çok istiyor – burun kıvırmasından korkuyor. Ayrıca Busner'ın yanında dikilen ziyaretçisini de fark etti; devetüyü botları ve sütlü kahve kadife pantolonu, üst bedeninin haza beyefendi duruşuna zıtlık oluştursun diye özenle seçilmiş. Üstünde siyah bir takım ceketi ve içinde *daha da siyah bir – ne? Ne o giydikleri şey, yelek değil ... Kuşak da değil ... böyle kolsuz kazak gibi bir şey? Polyester gibi duruyor ama koskoca müdür de polyester giyecek değil ya.* Her ne hal ise, önemli olan bu değil, diyor içinden Busner: Önemli olan boynundaki tasma; beyaz plastikten çok basit bir halka ama ucunda hepimizi zorlayan bir kayış var. Hastane Rahibi, modayı takip edecek *–ve Tanrı'ya riyakarlık edebilecek–* kadar genç. *Çift tayınla beslenmiş* olacak ki boyu uzun; dar ve ince burnu, yumuşak kahverengi gözleri, süt gibi dökülen lüleleri bol bol duru Nescafé içildiğini, Anglikan mesellerinin oraya buraya saçıldığını gösterse de, elleri ceketinin yakasını *tutup indirmek için* spazm halinde çırpınıyor ... omuzlarındaki beyaz, ölü saç derisi kırıntı-

ları ise *iç çamaşırları hakkında çok feci şeyler ima etmekte* –. Kim bu delikanlı? diyor Audrey, ardından emrini geri çekiyor: Kendisi çıksın söylesin. Busner içinden hayranlıkla, *Vay, karaktere bak!* derken Chaplain araya sızıp bir sandalyenin arkasını tutarak, Müsaadeniz var mı? diyor. Audrey, Müsaade sizin, diye cevaplıyor. Yarım doğrularak elini uzatıyor – çok kuvvetli bir hareket ama mısır püskülü saçları, kadavra suratı, Kırmızı Başlıklı Kız'ın manevi şahsına hakaret kazağıyla geri kalanı o kadar feci ki, güme gidiyor. Ama onca düşkünlüğüne, korkutucu asimetrisine rağmen gitti eski radyoyu getirdi bu masaya – *ötelerde, belki yukarılarda olanları merak ediyor.* Plastik örtünün üzerinde: plastik sürahi, plastik bardak, alüminyum demlik. Busner kapatınca radyonun hışırdaması kesiliyor. Sağ ol, diyor hırıltılı bir sesin televizyona dönük koltuklardan birine gömülmüş sahibi, sonra hepsi birden Warner Brothers stüdyosunun Moulin Rouge setinin sahne dekorunda söylenen isterik şarkıların yapay gerçekliğine kapılmak için televizyona dikkat kesiliyor - Busner da bundan nedense neşeleniyor: Nostalji, diyor içinden, giderek yaşlanan bir nüfusun kolektif psikozunu yatıştırabilmek için çok nostalji gerekecek. Uzanıp ilgili tükenmezkalemini cebinden çekerdi ya, *çok kötü bir gün* geçiriyordu. Bir gecede *dilimi sokacak kadar büyük* bir çürük açıldı dişinde, peşinden de ekürisi gecikmedi: Whitcomb, posta kutusuna sokuşturduğu notta acilen toplantı istemiş *birtakım konuları konuşmak … konuşa konuşa anlaşmak için* ki Busner da Rahip'ten bir tek bunu istiyor: Audrey'nin ailesi hakkında diğer personelin öğrenemediği bir bilgi elde edebilir mi? Busner kadının inançlı olduğunu sanmıyor ama döneminin kadınlarında *polyester neferlerine* belli bir saygı olduğunu tahmin ediyor. Para olmadan Busner bu çuval bozmasından daha iyi bir kıyafet alamayacak Bayan Death'e, para bulmak için de akrabaları bulmak lazım – ya da bir gömü, kadının gün gün biriktirdiğine gaipten faiz inmiş bir Şark serve-

ti. Kaldı ki, ruhban takımının işi ne, devlet dairesinin bulaşık suyu çayını kana çevirmekten başka? Manevi destek talebini yapan da o değildi; hastanenin rahibi olduğunu bile bilmiyordu. İki haftada bir cumartesileri bir haham gelirdi: *Grossman*. Busner *irikıyım kıllı kurabiyenin* nöbet halinde yatanların kollarına başlarına tefilin bağlamasına, titremeyi deri kayışlarla bastırmasına bakmış – bir şizoidin tepesinde dilinin tam dönmediği –parçalı tavuk çorbası gibi– bir İbraniceyle dualar okumasını izlemiş, dumura uğramış psikotiklerle sohbetine tanık olmuştu. Hayır: Rahip *kendi çıkageldi* – Busner'ın hastaları arasında mucizevi uyanma vakaları görüldüğüne dair söylentiler olduğunu, diriliş de –haliyle– ondan sorulduğu için Yirminci Koğuş'u ziyaret etmek istediğini söyledi. – Psikiyatr ikisini, istirahat odasında çiçek desenli kirli perdeler, yerden bitme koltuklar arasında ve yerinden kaldırma girişimlerine ne kadar kudretli olursa olsun nuh deyip peygamber demeyecek *kafese kapatılmış* radyatör peteği başında bırakarak çıkıyor. Sesi kısılmış radyonun iki yanında oturan *gaipten ajans dinleyen* tuhaf çifti bırakıp masaları sütunları aşarak *bıngıl bıngıl* kapıya ulaşmaya çalışırken tek gördüğü: *on bin güneşten parlak* bir patlamanın buhar ettiği vücutların kül kalıntıları ... *Bütün ömrüm ... masaların altında geçti ... ama taarruz düdüğünün şakası yok* ... Gerek kendisi gerek kafadarları *New Left Review*'un altını üstüne de getirseler engel olamayacaklar, pekala biliyor: *hiçbir olay bu olayın ... olmasını engelleyemez.* Hastane yamyassı oldu, çevresinde alçak Middlesex tepelerinden tekrar ortaya çıkan vadilere kadar caddeler, sokaklar, çıkmazlar ve parseller küle döndü, parsellerin ortalarında küçük moloz tepecikleri ve bunlara giden yanık yollar kaldı. *Ayaktaki ne peki?* Helene Yudkin, bir titrek elinde saç kurutma makinesi, kablosu prizden zikzaklarla yükseliyor – onu izliyor *eskinin basitliğine dönmeyi ondan çok istiyorum* ... düğmesini açıp sıcak vınlamasına kendini bırakıyor, nohut kadar kalmış kız başını bir sağa bir sola

çeviriyor, kavisli burnundan yüzüne üflüyor. Ay şahane, diyor, sonra, harika bir şey değil mi doktor, nasıl rahat, sıcacık, böyle yün bere gibi, kalpak gibi sarıyor ama yok bir de, yok gibi bere, yokbere ... Kıkırdıyor – Busner aklını, hemşirelerin *kim bilir nereye sakladılarsa* sigaralarını bulmaya, dumanların kıvrımlarına bakıp duygusal hayatının düğümlerini nasıl çözeceğini düşünmeye takmış. Mimi de baklayı ağzından çıkardı – dur: *yokbere!* Eli kolu kadar kafası da çalışan Yudkin, tedavide üçüncü haftasına girdi ve günde iki gram L-DOPA alıyor – tam doktorun istediği gibi, örnek ilerleme kaydeden hastalardan; gücü kuvveti yerinde, sesi gür, hareketleri akıcı, arada teklese de yardım almadan dengeli yürüyebiliyor – üstelik kendini *harikulade* hissediyor. Elektrik düğmesinin, elektrikli çaydanlığın, saç kurutma makinesinin – *küçük sıcak ellerine geçen* her türlü cihazın başında saatlerce durabilmesini, kendini bir anda içinde bulduğu elektrik çağına verdiği *makul bir tepki* olarak değerlendiriyor. Bazen aktardığı zorlama anımsamaları dikkate almamayı tercih ediyor – geçmişin dört atlı arabayla bugünden gelip geçmesi bunlar. Helene'e göre *hırpani adamlar beygir sırtında sık sık koğuşa giriyorlar, yapıştırıyorlar kamçıyı, durup hela taşından su içiriyorlar ... Köpeköldüren*den *beter bir şey içmişler şişesi dört buçuk pense* ... 1919'daki fiyatları hatasız hatırlıyor – da ne olmuş? Bir tür telafi girişimidir – zihni onca kayıp zamanın üstesinden gelebilmek için, elindekilere daha sıkı tutunuyordur. Yüzleşmek istemediği ise çiğnemenin tekrar başlaması, *kendi kendini içinden tüketirken* yanaklarının göçmesi ... Ne görünüyor bugün kağıt kaplı pencereden? Dünkünün aynısı: Tombul bir doktor yarı çıplak sarışın eczacıyla güreş tutuyor, kızın *boğazının ta derininde bir erojen bölge var* ... kenara, dopaminerjik toz bulutunun içine itiyor onu – kendi kısa dönem hafızasını kendi zorlayacak: Mimi *altımda takırdarken* titrek bir sesle askerdeki nişanlısıyla nişanı attığını söyledi – *ille asker çıkacak kodumun çocuğu*! Busner şunu

düşünüyor: Havalandırma avlusunda *Mister Kite yararına* korunmasız dövüş, bir deri bir kemik hastalar hayır kurumu kıyafetleriyle halka olmuş tezahürat yapıyor, alkışlıyor adamı – *bıyıklarının uçlarını kıvırmış adam, altında dar beyaz içlik var – ağzımı burnumu kırıyor.* İzleyicilerin yanında: Miriam ve Mimi, ellerini ahenkle sağa sola sallıyorlar, mutlulukla *Busnerdövüş* Konçertosu'na eşlik ediyorlar ... Bunu da bir kenara itiyor: Bu hastane yozlaşmış bir şehir, personelinin kendine has dili – teşhisleri, patolojik yaftaları ve yalan uygulamaları – dedikodu gerçeğini, *belden aşağı vuruşları gizliyor* ... aşırdığı sigara teneke kül tablasının kenarında duruyor ve süngerli filtresinden *hardal gazı sızıyor* ... – Cumartesi günü Mark'ı Muswell Hill'deki ABC Sinemasına götürdü. Zack, zeplinin yapmacık büyüklük gösterisine, gece gelen gaz saldırısının ciğerleri tıkayan dumanına, göğsünde Demir Haç ile dimdik durup dürbünden bakan Alman askerine şöylece bir bakıp geçmişti. Profesyonel gözlemcinin ilgisini çeken, sonra da merakını uyandıran şey, oğlanın gözlerini bile kırpmadan *delirmiş gibi* tepelerinde yüzen perdeye sabitlenmesi, pirinç çubuklar arasına gerilmiş ve yapay defne dallarıyla süslenmiş perde ise, sinema salonunun köhne Art Deco içi gibi *A ... B ... C ... sürükleniyor* tarihin dümen suyunda. İşte bu, dedi Zack içinden, yirminci yüzyılın bugüne kadarki hali: Büyük umutlarımız, huzursuz rüyalarımızın, bedeni arzularımızın üstüne beyaz perde gerilmiş, koklama duyumuz kalmadığından beri *yumuşak tene dokunuyor, ovalıyor, sümüksü dondurmayı boğazımızda gargara yapıyor ama zevk almıyoruz* ... Bu bizim bakış sabitlenmesi nöbetimiz: Zeplin tekrar tekrar çarpıyor kara toprağa, her seferinde bükülmüş demirler, alevli kemerler, yanık kirişlerle bir katedral yangını. Gözlerini kamaştıran ışığa alıştıklarında çocuklar için go-kartların göbeğin çevresini dolanıp tepeden Crouch End'e doğru inmekte olduğunu gördüler – Mark'ın elindeki eli *bana yabancı geldi.* İşte bu, dedi

Zack içinden, benim uyanışım ve hep de böyle olurdu, ben de onun yaşındayken Everyman Sineması'ndan her çıktığımda, kendi *katlanmış dikilmiş inek* ayakkabılarıma yabancılaşırdım. İçinden de şöyle geçti o sırada: bundan sonra hızlanarak ilerleyecek, karanlıktan aydınlığa gitgide hızlanarak çıkacağım, daha şen şakrak bir sessiz komedyen, kapıları pencereleri altılı yedili atlayan, stilin kozmik andavallılığına takla attıran –. Baba, dedi Mark, Baba, elim acıyor – çünkü tabii çocuğun eliydi avcundaki – ne de güzel bir çocuk, *teni fildişlenmiş adeta … ihmalden mi?* Oğlanın sabitlenmesi sürüyor gibiydi – kendisi de yabancılamıştı Wimpy Bar'ı, 104A numaralı otobüsü, eski Londra'nın kaygan taşlarını yabancılıyor – kot pantolonunun paçalarına kötü bir gelecek tutunmakta, promosyon tişörtünün göğsündeki Esso arması çevresinde egemenliğini ilan etmekteydi gibi hissetti Zack.

Bir veda nefesi çekip *lezzetsizdi zaten* sigarasını söndüren Busner, Rahip'i koğuştan çıkarken yakalıyor. Ne oldu? diyor. Çabuk çıktınız. Bir de ısrar ediyor: Burada Hıristiyan tesellisine ihtiyaç duyan başkaları da var. Adam külyutmaz, özür dileyecek hali de yok: Tekrar geleceğim, diyor, ama şimdi Kurtuluş Ordusu ziyaretçilerine eşlik etmem lazım. Her hafta gelip koğuşlarda kayıp ihbarı yapılmış kimse var mı diye bakarlar, ben de kime diyorum, haberiniz var tabii doktor bey. *Tuş*. Rahip'in kahverengi gözleri yumuşak olabilir ama ısrarcı ve kırpışmıyor, *çürüğü zehirli gazla dolmuş dişimi sıkıp Nuremberg hücremde öleceğime bunların bulaşık suyu çayında boğulurum daha iyi.* Şu kadarını söyleyebilirim ki, diye devam ediyor Rahip, Bayan Death pek konuşkan çıktı – çok saygıdeğer bir hanım, içinde hiç kin veya garez yok, klişe olmasa peygamber gibi diyeceğim. Busner toparlanıyor: Peki aile, ailesi var mıymış? Rahip kendinden memnun devam ediyor: İki ağabeyim var dedi, birinin tuhaflığına bakmadan aynı soyadıyla hayatını sürdüreceğini düşünüyor, diğeri, adı Albert'mış, Fransızcaya benzetip De'Ath yapmış. Bu

vicdanlı ama iğneleyici pastoralliğe hayret eden Busner, bir gol atayım diyor: Aslında Death soyadı yaygındır Peder –. Patrick deyin lütfen, diyor Rahip ve kaldığı yerden devam ediyor: Bayan Death bana Stanley'nin 1916 yılında Somme'da kaybolduğunu, onu aramanın anlamı olmadığını, ağabeyi Albert'ın da yaşasa bile doksanına merdiven dayamış olacağını söyledi ... Şu çürük *Rahip'i bile içine sokacak kadar büyük, at oraya, sinir uçlarına vaaz versin ilahiler okusun* ... fakat mevki sahibi bir kişiymiş ve evliymiş, en az bir çocuğu varmış. Aileyi bulmak zor olmaz, kim bilir – Rahip gülümsüyor, parmaklarını *dua eder gibi mi yapıyor?* – belki onlar biraz Hıristiyan tesellisi verir ve düşkün durumdaki halalarına yardım etmek isteyebilir. – Peki, anladım. Teşekkür ederim. Busner bu çıkışının içinde bulunduğu manevi durumu açıklayacağını umuyor: *Allah ne verdiyse, tabakhaneye bok yetiştirir gibi* ... – Pekala Teşekkürler, diyor tekrar ve geri geri istirahat odasının kapısına yürüyor. – Aceleyle düzenlenen basın toplantısında Mimi ve Miriam sahnenin ortasında zevksiz takım elbise giyip takma favorilerle erkek kılığına girmiş şekilde oturuyor – yanlarında Whitcomb, *üzerinde bomba yüklü yelek olan çatlak profesör*. Fallik mikrofonlar ağızlarına girdi girecek gibi pozisyon alırken onlar da anakara bombardımanı harekatını anlatıyorlar fakat *olayların arkasındaki asıl şeytani beyin bir kenarda bol gelen bir işçi ceketinin altında oturmuş, küçücük kalmış kafası buz torbası kılıklı tüvit kasketin altında hepten yok olmuş*. Busner o bakışı biliyor, o kuşkulu bakışı gördü, *korkuyor o bakıştan* –. Paragon'da bir evi varmış, diye sesleniyor Rahip, Busner'ın arkasından. Blackheath'te – biliyor musunuz? İnsanı korkuturmuş, öylesine güzelmiş – ama kim bilir kaç zaman önce, o daha hastalanmadan. Busner cevaplıyor: Peki, anladım. Teşekkür ederim – bakacağım, deyip nihayet dönüyor ve kendini Rahip'in *yumuşak çelik iplerinden* kurtarmayı başarıyor. – Her çarşamba *Guardian* gazetesiyle birlikte Mark'ın karikatür dergisi *The Beezer* da geliyor.

Miriam rafadan yumurtayı çay fincanında çırpıp bebeğe yedirirken Zack'e yumurtadan fenalık geliyor: *insan ve tavuk yumurtlaması bir arada … Tavuğun yavrusunu insanın yavrusuna yedirmece!* Karşılığında da Aaaah! Hoppidiii! Bıy bıy bıy! Düüt! Yedi yaşındaki oğlanın gözleri bu tantanaya muazzam bir ciddiyetle, *tıpkı ABC'den çıktığımızda olduğu gibi* sabitlenmiş … Hu hu! Uff! Bıdık bıdık! MUHTEŞEM ARMAĞANLAR! TÜKENMEZ VE KURŞUN KALEM SETİ – TENİS RAKETİ – PATEN – KRİKET TAKIMI – PLAK KUPONU – UÇAN MAKET UÇAK. Minik Yıldız Ödülü ile plak kuponu ve 50 pens posta çeki kazanan – Mark Busner, South Grove, Highgate No: 6, fıkrası: Akıl hastası – 'Kurtarın beni doktor. Kendimi perde sanıyorum.' Ruh doktoru – 'Ama hiç çekilmiyorsunuz!' Hanimiş de hanimiş yılışmasını, Aaa azarını lekeleyen birtakım siyah fırça darbeleri bir hareket olduğunu belli ediyor – bu hareket, küçük bir erkek çocuğunun *telaşlanacağı, sevineceği, korkacağı, neşeleneceği* bir zaman mı? Büyük oğlunun küçük yüzünü saran şekerli atmosferde siyah lekeler, altında bir yazı yok. Sevinmedin mi? diye sordu babası ama oğlan omuz silkmelke yetindi, şimdi Busner acı acı düşünüyor, Çok fena bir şeyler döndüğünü anlamamak için çizgi romandaki Albay Şişedibi'nden de kör olmam lazım – nasıl yuttum Alman'ın acemi tezgahını. Ama acele edersem silahlarını ona çevirebilirim, patlayıcı dolu varili onların kampa doğru yuvarlayıp: KAHPE DÜŞMAN AL SANA BİR BOMBA! ve GÜÜÜM! Freddy Ayer'ın kaş örtülü gözlerine bayram ettirecek bir sahne: İri kitap harfleri sarı parlama fonuna çizilmiş, çevresinde uçuşan tahta parçacıkları. Kötü çizilmiş, zavallı şişman Alman askeri, *anakara bombardıman harekatı buraya kadar* … Melon şapkası Tommiks'in kovboy şapkası kadar yüksek Maurice, perdenin önce bir kanadını, sonra öbürünü çekiyor ve soğuk ışık boş odanın eşyaları örten çarşaflarını, savaş öncesinden kalma gazete tomarlarını sarıyor – *ikiye bölünmemiş gerçek ailenin kalıntıları* …

– Orada o gün duruşumla, diye geçiriyor Busner içinden, burada 8 Nisan 2010 günü, on iki otuz dokuz Moorgate-Welwyn Garden City treninde duruşum aynı: Hayattaki en yakın akrabam tam yanımda olsa da *yalnızdım yine* … Le Sars'ta yine yola döşenen mayınlar yüzünden ikiye parçalanan bir çocuğu, Güneyli bir işgüzar aşağı indirdiğinde Michael yanındaymış, son sözlerine kulak misafiri olmuş – *bildiğin ağlak laflar, sevgilim anam zartım zurtum* – ama bunun yanında o akşamki eğlenceyi kaçıracağına da hayıflanmış – diyorlar ki Bayan Dorothy Ward sahneye çıkacakmış. Guedecourt'un biraz gerisinde, perde perde inen çisentide yüzeye çıktılar: Michael, Stanley ve diğer beş kişi, Le Transloy'un girişinde kalmış *gaz tenekesi gibi Mark 1'den* taze çıktığı için temizlik muayenesinden geçen tankçı üniformaları kuşanmışlardı. Yedek siperlerin gerisinde yüzeye çıkmaları görülmemiş şey değildi, hatta sık sık oluyordu ama daha çok iki taraftan birinin ani hücumuyla yeraltı adamları ortada kaldıklarında. Almanların elden geçirdiği tünel açma makineleri, güçlü kazıcıları ve –Kanadalıların armağanı– Edison üretimi dinleme cihazlarıyla mağara adamları, yukarıdakilerin üç katı hızla ilerleyebiliyor, toprakta düz hatta ilerleyen tren gibi çatır çatır geçerken sabanın tabanda çıkardığı ses hakikaten de vagon tekerleklerinin sesi gibi *çtak tak-çtak tak-çtak tak* –. Tarafların bölgelerinin derinlerine kadar kanallar kazılmıştı – doğuda Sambre-et-Meuse Vadisi'ndeki madenlere kadar uzanıyor, batıda ise Pas-de-Calais madenlerine çıkıyordu. Kömür bu kadar bollaşınca, Ypres'nin altında vagonları da aşağı indirebilmek için manevra platformu yapmaya başlamışlardı. Cephe gerisine çıkan mağara adamlarından bazıları gözlerini karartıp en kötüsü eski düşmanlarının eline düşerler, tutsak olurlar diye kaçıyordu. Ama bir asker olur da eski silah arkadaşlarının yanına düşerse, ya kendini başkasıymış gibi tanıtacak, ya da bölüğünden ayrı düştüğü bunca sürede hayatta kalmayı –hatta semir-

meyi– nasıl becerdiğine insanları ikna edecekti. Bölüğüne dönenlerin anında infaz edildiğine dair söylentiler ayyuka çıkmıştı; ama onları mutedil cehennemin içinde tutan, iki büklüm tünel kazdıran, hücumların altından sızarken ricatların peşinden kovalayan bir karanlık güç olarak yeni kazanılan insansız toprakların altını oymaya, yeraltı bağımsızlıklarını ilan etmeye sevk eden bu değildi. Hayır, Stanley bu delikte işleyen *yeni üçler kuralını* çözmüştü: takım hissiyatı, adalet duygusu ve bir tuhaf diyalektik: Şurada bir grup adam var, burada başka bir grup adam var ve her bakımdan ilkinin tam tersi, ortada da üçüncü ve daha iyi bir tür, *ikisinin rütbe, kral, imparator, kayzer veya vatan boyunduruğunda olmayan bir halitası; öyle bir dil çorbası ki, bir kaşık içen az sonra o şen argonun dudaklarına yürüdüğünü hisseder.* Bir de Grek usulü sevgi. Stanley'ye bu yumuşak teselliyi gösteren Phelps – çırılçıplak yatıp Stanley'ye ekonomipolitiğin son prensiplerini öğreten madun – olmuştu ilk – karanlıkta el ele tutuşma, bir kardeşin sakalının diğerinin yanağına sürünmesi. Stanley asıl kendisinin öylesine kabullenebilmesine şaşırmıştı: *Sonsuz akşamda süngüyü düşürmenin yolu budur işte* ... gerçi düşündüğünde savaşın onda nelere yol açtığını anlamıştı: alışılmışın nasırlarını iyice ovaladığından, baraj ateşi törpüsü dindiğinde üstündeki sert ölü deriden silkinmiş, geride toprağın derinliklerinde birbirlerine dolanmış çıplak ve taze tenler kalmıştı ... *pek doğal, kökler yumrular gibi* ... Tommy'ler Alaman domuzlarıyla, siyahlar beyazlarla, kapı gibi bir Senegalli. Keşke Feydeau da görebilseydi diye hayıflanıyor Stanley – yeraltı adamları rahat rahat çiftleşiyordu ve –görünen o ki– hiçbiri üzerinde durmuyordu, hayatı idame ettirme içgüdüsüydü işte; yukarıdakilere kurtarılabilir mi gözüyle bakarlarkenki tek fark, aralarından yalnız olanların *bu sevilebilir mi* diye de –. Nerden çıktın lan sen? diyor *Mametz Ormanı'nın kalıntısı çalı çırpının üzerine gerilmiş muşambaya işemekte olan subay.* Bulut küllü zarif bir şemsiye gibi gün; gece ise

kaplamasına yıldız delikleri açılmış bir şemsiye. İki gün önce Le Sars'da kaldık, diyor Stanley neşeyle ve adam aşırdığı üniformadaki dalları ve çatılmış makineli tüfekleri görsün diye yaklaşıyor. – Vay anasına – subayın suratı, etrafındaki yün yumağının içinde *ayıcık yüzü* gibi kalmış – tankçı oradan sağ çıktığına dua etsin, bütün mürettebat mı kurtuldunuz? Stanley evet diyor, işi şansa bağlıyor ve tank bölüğünün yerini bilip bilmediğini soruyor. Bilmiyorum, diyor, bilsem de söylemezdim zaten ... eldivenlerini çekiştiriyor ... siz iyisi mi alaya dönün – oradan yönlendirirler. Şuradan aşağıda Montauban var, oradan bir hendek geçidiyle cepheye kadar gidiliyor – seversiniz orayı ... *boka yatan domuzlar gibi* ... Yürümeye devam ettiklerinde, Stan niye hakkını veremedim diye azarlıyor kendini, gece karanlığı ve hilal aldı aklını – *orada da peynir deliği gibi çukurlarına yuvalanmış ay adamları var, peşlerinde aya düşmüş baloncular saçmalı tüfekle kovalıyor onları sarsak sarsak. Barutun vakum ortamında ateş almayacağını bilseler* ... Grubun gerisinde mekanize savaş sürmekte: *havanlar, toplar, obüsler, fişekler – onca çatırtının üstüne Almanların ufkun gerisinden kükreyen Big Bertha topları. Nasıl aydınlanıyor ortalık! Buzlu camın ardında gaz lambaları – bu dünya bir bar, aç viskini çök bakalım!* Aslında keyif alması gerek ama alamıyor; Stan, toprak ananın kucağına öyle bir alışmış ki, geriye doğru attıkları her adımda kızıl adam *paslı süngüsüyle saç derimi biraz daha sıyırıyor* ve soğuk geceyi çıplak kemiğinde hissediyor – *göğe açılan penceresinden düşünceler fosfor izleri bırakarak uçuyor* ... Toprak bağlarından kurtulan Stan'in kolları kasılmaya, omuzları inip kalkmaya başlıyor – dönüp yukarıya ve sağa bakarak gökyüzünü tarama dürtüsüne kapılıyor. – Alay dedikleri dip dibe inşa edilmiş barakalardan ve gösteriye özel getirtilmiş bir çardaktan ibaret. Çardağın içi ışıl ışıl, kumaşındaki şeritler canlı piyano müziğiyle dalgalanırken, tam mağara adamları içeri girdiğinde piyanoyu çalan şaklaban, çizmesini çıkarıp topuğunu gezdiri-

yor tuşlar üstünde t'-t'-t'-t'-t'-t'-t'-t'-t'-ting-a-ling-dring-drang-ra-drong-gong! *Fred D'Albert'ın tıpkısının aynısı – belki de o mu? Alsam gitsem seni uçağıma* ... Sahneyi paletlerden kurmuşlar, aksesuvarların üzerinde hâlâ çamur var – sahne ışığı yerine de bir sıra tıslayan idare lambası. Adamların karşısına oturdukları sahnenin fonunda bir balkon tırabzanı, üzerinde kolu kırık bir Yunan tanrıçası, onun gerisinde berbat çizilmiş akşamsefası ve ballıbaba öbekleri. Adamlar – ki yeraltındaki Çinliler, Hindular ve zencilerden sonra *sütlaç gibiler* – bu eğlenceyi de kendi hiyerarşilerine uydurmuşlar, rütbeliler en önde: Şişko, pancar suratlı albayı belli ki bir çiftlik evinden alınmış hasır sandalyeye oturtmuşlar; bir ihtiyarın kamburu yaslanmalı buna – *bu kocagöt değil; çiftlik sahibi Ali Baba takma dişlerini armut brendisinde yıkarken gıcırdamalı, Albay Şişedibi, gaz lambalarının ışığına karşı gözlerini kısıp matarasından bir fırt çekerken değil* ... Subayın arkasında kademe kademe uzaklaşan ensesi kalın astsubaylar ve inzibatlar, suratsız çavuşlar ve çakırkeyif onbaşılar banklara dizilmiş, onların da gerisinde toprağa bağdaş kurup oturmuş sıra sıra tıraşlı kafalar, pipo içen mahalle delikanlıları ve köylüler, iki büklüm olmuş, közleri korumak için pipolarını avuçları içine almışlar; en geride de çaylaklar dikiliyor, enselerine inen yağmurun altında bıkkın gözlerle *muhteşem eğlenceli haki sırt kalabalığına* bakıyorlar. Tommy'ler gelen mağara adamlarına homurdanarak, inleyerek, kayarak yer açarken aralarda heyecanlı fısıltılar dolaşıyor Tankçı bunlar ... Tankçılar gelmiş ... Stan yemin etseler başları ağrımaz diye düşünüyor – biz de bir nevi tankçı değil miyiz? Çelik kalkanlarının arkasında onlar da engel tanımadan ilerliyor, ama engellerin üstünden aşmak yerine altından geçiyorlar. Birlikte oturup Fred D'Albert'ın tıngır mıngır şaklabanlıklarını izledikleri birkaç dakika içinde Stanley, bir teğmenin ağzını yayarak konuşmasına kulak misafiri oluyor: Parça pinçik olmuş diyorum, herifi ancak sigara tabakasından teşhis edebilmişler, Asp-

rey markaymış dediler arkadaşlar ... Başka bilgi kırıntıları da yakalıyor: *Wilson tekrar seçilmiş, Galler Sihirbazı başbakan olmuş, Franny-Joe nalları dikmiş, Rasputin'i buza gömmüşler* ... Dinliyor ama asıl kendi duruşuna takılıyor aklı: Hareketsiz kalmaya, titrek ellerini kavuşturup durdurmaya öyle kilitlenmiş ki, sahnede patlayan kumral bombayı fark edemiyor ilk anda. Vatan-millet aşkına giyinmiş; kırmızı bluz, beyaz kuşak, mavi etek derme çatma sahne ışıklarında köpürerek *süt gibi baldırları gösteriyor.* Ulan biz ölmüşüz, diye inliyor Stanley'nin yanındaki adam; çünkü revirde *patlamış bağırsaklarındaki bok kanını zehirlerken* son gördüğün genellikle bir kadın oluyor. İşte bu yüzden, diyor Stanley içinden, icat edildi X ışınları, şu ipekler ketenler bir kenara çekilsin de biz Bayan Dorothy Ward'un bembeyaz uzuvlarını ve kıpkırmızı kukusunu görelim, derken öyle bir eğilerek selam veriyor ki *hepimiz dekoltesine var gücümüzle asılıyoruz, sonra belini doğrulttu mu hepimiz yumuşacık şarapnel içinde kalıyoruz.* Cepheye aç-açа gelmiş kadın ne şarkı söyler; memleket ve kızlar konulu şarkılarına hep bir ağızdan eşlik ediyor adamlar. Dar sahnede bir ileri bir geri salınıyor, kıçını kıvırıyor, uzun bacaklarını sallıyor ve ıslak keçeye, sigara dumanına, biralı nefese, şehvet terine rağmen sümbülün, yaseminin ve vücudunun tatlı öz parfümünün keskin sidiksi kokusu yumuşacık yayılıyor üstlerine ... O kış ellerinin derileri kazmaların küreklerin çelik saplarına yapışarak geçti – Greathead tünel kazma aletlerini çalıştıran motorlardaki mazotun akmayacağı kadar şiddetli soğuk olduğundan mağara adamları, donuk toprağa kazdıkları hendeklerde kat kat branda altında, kuyrukları düğümlenmiş sıçanlar gibi bekleştiler; bir tek yiyecek veya yakıt için yerlerinden çıktılar ... İlkbahar geldiğinde bazıları Arras'a yönelerek geceleri insansız bölgenin kıvrım kıvrım yollarında yürüdü, gündüzleri yeraltına sığındı – bağlantısız tünel sistemlerine telgraf ve telefon hatları çekilmiş olduğundan nereye gitseler şefkatli kollar, sıcak

çorbalar, dinlenecekleri bir kuru saman yatak onları bekledi. Stanley içlenmişti Michael'a veda ederken; o güneye, Hindenburg Hattı'na geçme fikrini aklına koymuştu çünkü Nivelle'in hücumunun değil son saldırı, ciddi bir darbe bile olmayacağına inanmıştı bir kere. Vazifeni bileceksin, o başka, demişti. Fransız gururlu adam, Verdun'da bize gelen adam kadar adam bütün cephede gelmedi. Yine aynısı olacak da bu adamların dövüşme kafası bi farklı yani. – Vimy Vadisi'nin altındaki çamurda kıvranan Stanley, Michael'ın sözlerini hatırladı. Burada tüneller derin ve güvenliydi – aşılan Alman siperlerinden sayısız jeneratör indirilmiş, beraberinde gelen bazı Alman istihkam subayları da pompa ve benzeri mekanizma yapımının feriştahı çıkmıştı. Fakat bu şeytan çamurunu emip bitirecek bir pompa icat edilmemişti daha; oluşan girdap kaputlu kalpaklı adamları, koca koca topları, hatta bir seferinde eziyet bataklığına yolu düşmüş bütün bir tankı denizaltı gibi içine çekmişti ... Gün gelir devran döner, demişti iriyarı bir pilot, altmış metre yukarıda fırıl fırıl dönerek düşen Camel uçağından, ateşlerini helezonlar çizerek sürdüren çifte Vickers makinelisinden ayrılıp mağara adamlarının taze açtığı çukurdan süzülür gibi mağaraya iniverince. Daha bir dakika önce gökyüzünde bulutları biçiyor şövalyeliğin kitabını yazıyordum –azametli bir düşmanın düşürdüğü harita çantasını iade etmeye gidiyormuş– sonra bir baktım bu bok çukurundayım! Ağzını topla lan! diye diklendi pilotu önce bağlamaya çalışan, baktı olmuyor bir yumrukta bayıltan eski bandocu oğlan. Stanley, pilot Huggins'den Petrograd ayaklanmasını dinledi. Siz Bolşeviklerden de kızılmışsınız, dedi onu aşağı indirip *mekanı tanıttıklarında* – bir de Roclincourt'ta kalan minik teriyeri Boinkum'dan söz etti. Yeraltındaki holde, galvanizli sac köşklerinde yatıp, damlayan toprak gökyüzüne bakarlarken, Huggins köpeği Boinkum'un, köpek dövüşlerine onu götürmediğinde nasıl uluduğunu anlattı. Hızla arkadaş oldular Wancourt,

Monchy ve Thélus'nün derinlerinde. Huggins hayranlık edinmeye başladı; çamurda bulutların toplaştığını görüyor, tüneller ve dehlizlerin çürük buhurunda değişim rüzgarının kokusunu alıyordu. Kabuslar görüyor, koyu karanlıkta dehşet içinde uyanıp Binlerce süngü! diyordu, Binlerce süngü üstümüze yürüyordu –! Tabii devran da o yana döndüğünden hepsi bir anda gökyüzüne savruluyor ve koca Hint fakiri yatağında kazığa oturtuluyordu. Stan, Huggins'in keçe gibi saçlarını okşadı, eski pilotun geniş göğsünü cılız kollarıyla sarıp mırıl mırıl bir sesle savaş şarkıları söyledi. – Bir yıldan fazla olmuştu ama hâlâ birliktelerdi, çıldırmış kitlelerin arasındaki kaygan kaydıraktan kuzeye doğru pörtlemişler, Lens, Neuve-Chapelle ve Fromelles'i geçip Passchendaele'in alttan acımasızca bombalanışına yetişmişlerdi. Tam o sıralarda Messine kraterlerinden ilk Amerikalılar düştü yanlarına ve Stanley kir pas içinde, moralleri çökmüş bu köylü çocuklarını karşısında görünce durumu tüm açıklığıyla anlattı: Sığırlardan haki giysili olanları şu tarafta, gri giysili olanları diğer tarafta kendi boklarında boğuluyor. İki ırkı birbirinden dikenli tel ayırıyor, tam sizin çiftliklerdeki gibi işte, ama mevzi biraz geniş, günü geldiğinde de bu çitlerin hepsi indirilecek ve elemanlar bizim buradaki halimiz gibi hep kaynaşacak – sonra da memlekete dönecekler. Herhalde … Siz de benim gibi – aman be –! Şarkılar söylediler Huggins'le Amerikalılara. Tavanından ölüm damlayan o günlerde sık sık Londra kanalizasyonunu düşündüler – gerçi bu tüneller kadar derin değildi ama: Bomba bile o boka batmak istemez, dedi birçoklarının keşfe meraklı olması yüzünden Henry Morton demeye başladığı Stanley. Gençliğinde lağımcılık yapmış Greengage, oradaki muazzam kirliliği anlattı, çalı topaklarını deliklerden bastırır ya da köpek leşlerini çekerken deterjan ve dışkı kokusunun karışımından adeta zevk aldığını, suların fayans kaplı kanallardan bir otobüsü yutacak kadar geniş yeraltı çağlayanlarına doğru gürül gürül

akışını yad etti. Lağım başlı başına bir mekandır, dedi Greengage, sıçanların ve bokların aşk yuvası değil, büyükşehrin bağırsaklarıdır ve dev vücudunun işleyişi için elzemdir: Aşağıda bu boktan işler dönmezse Mayfair'de salınan güzeller de olmaz. Mağara adamları, enerjilerini kendi dehlizlerini bir gider ve drenaj sistemine çevirmek için harcamayı tartıştılar; Flanders'ın savanları ve setleri yıkıldığı için yukarıdaki adamlar durgun suda boğulmaktaydı.

Yukarıda üç bin İngiliz topu dört milyon mermi attı. Mağara adamları dehlizlerinde Lucky Strike sigaraları içip Sidgwick'in etik üzerine düşüncelerini incelediler. Robert Browning'in şiirlerini okudular, Zouave neferi Ali'den Arap alfabesini öğrendiler veya artı-değer, sosyal kredi kuruluşlarının kamu yararı gibi konuları irdelediler. Stanley zamanında bir türlü odaklanamadığı *gelişim aşamalarını* artık anlıyor ve gerekirse uzun uzun anlatabilir. Feydeau'nun Münazara Kulübü'nün ve Sosyalizm Cemiyeti ile olan ilişkisinin zabıtlarını bizzat tutmuştu – yeraltında inzivaya çekildiğinde de Morris ve Kropotkin'in sözlerini, Bayan Marx Aveling ve Bayan Schreiner tarafından sunulan bildirileri hatırladı. Yukarıdan inenlerin Kadınların Uluslararası İttifakı ya da Uluslararası Barış ve Özgürlük Cemiyeti ile pek ilgileri yoktu, ama Stan'in vardı. Kendi elçilerini yukarı gönderiyor, bunlar Ardent ve Freewoman dergileriyle, Bayan Dix ve Bayan Perkins Gilman'ın kitaplarıyla dönüyordu. Stanley yoldaşlarına anlatıyordu: Gelecek, –bizim gibi– zevkle parlak kumaş giyebilen, –bizim gibi– sevebilen, kadınları kendinden gibi benimseyen, kadınları eksik etek gibi değil doğa kanunlarının uzmanı gibi görebilen feminenleşmiş erkeklerin olacaktır. Stanley yükselen değerleri daha da iyi benimsemek için Southall Sıhhi Kadın Bağları edinip ayda bir hafta bunları kullanmaya ve o süre boyunca Huggins ile yatmamaya başladı. Bluzunun içine bir cep dikip içine aydan aya iki yüz elli gram kum doldurduğu gibi,

yoldaşlarını da buna teşvik etti. Dinledi mağara adamları, tasvip de ettiler, hatta birçoğu peşinden gitti ama indiği günden beri Stanley'nin yanında olan Mohan, onu paylamaktan geri durmadı: Bizim memleket için kullandığımız Blighty kelimesi var ya Henry Morton efendi, bu aslında Hintçe bir kelime, bilyati – yabancı demek. Şimdi Britanyalılar vatanlarına bu ismi taktılar, dönüp onları vuracak bu bilyati silah. Ne zaman bu kelimeyi etsen, ne zaman bunun geçtiği bir şarkı söylesen o namlu senin de yüzüne çevrilmiş demek ... Aylar sonra – İtalya cephesi düştükten, Bolşevik İhtilali'nden ve Kudüs'ün ele geçirilmesinden sonra Cummins adlı, sivilde Greenock'ta tezgahtarlık yapan bir delikanlı geldi yanlarına. Ateşli ateşli Henderson anayasasından konuştu ve Stan dedi, Çok güzel ilmihal bellemişsin ama buraya geldi bile. Buradaki azıcık malımız herkesin ortak malıdır, şeker de olmadığından kimsenin tadı kaçmaz. Kimse düşünmez koca kanal açma makinesini kendi küçük deliğine gizlemeyi. İdare diyorsun, ne idaresiymiş? Bir tünelin tahliyesi gerekirse herkes tulumba başına koşar, bir diğerine elektrik çekilecekse elinden iş gelenler tek laf etmeden oraya dizilir – kendiliğinden olur bunlar. İyi de, dedi Cummins, bu dediğin anarşizm abi; sistem yok, yöntem yok, bir milli program haline getirecek öngörü –. Hay senin öngörüne deyip hep bir ağızdan savaş türkülerine girdiler, Stan yiğit İskoç'un dalına basmak için kirli alnına bir de şaplak attı ... Ludo, Arras'ı yardığında, kendi sosyalizm sevdasına saplanıp kalmış Cummins, darmadağın olan mağara adamlarına ders olur bu dedi. Stanley ve Huggins güldüler ona. Tekneye biner Scheldt'ten geçeriz! diye bağırdılar. Anlamadın mı, kazananı kaybedeni sallamıyoruz biz – Almanya'da her tarafta grev var, onların da dayanacak hali kalmadı; Brest–Litovsk'ta taviz veren de Ruslar değil Ludo, Falkenhayn ve Kayzer Efendi! – İç gıcıklayan tenor sesi, şişedeki Moselle şarabının kokusunu yirmi metre toprak örtüsünden alan burnu ve şarkı başlatma ko-

nusunda parmak ısırtan bir dehası olan Kölnlü Schmidt, fırsatı yakalayıp bir İrlanda şarkısına girdi. Stan İskoç'u daha da kızdırmak için yeni kaynayan çaydanlığı alıp bir fincan hazır kahve yaparak eline tutuşturduktan sonra, Kodumun İrlandalıları, dedi, anca yan gelip yatmayı, ekmek elden su gölden yaşamayı bilirler. Cummins iki kat arsızca sırıttı. – Cephenin bu tarafı sakinlemişti ve mağara adamları geçirdikleri bunca sürede iyice donatmışlardı dehlizlerini: Bardaklar indirilmiş, at kılından sedir getirilmiş, bir belediye sarayının kalıntıları arasından mümtaz şahsiyetlerin resmedildiği iki büyük ve eski tablo bulunmuş, kendi kazdıkları tüneller şebekesine gölge düşüren bir maden maketi de yerleştirilmişti. Gelenler arasında bulunan bir çoban köpeği, Stan'in Cardiff'teki Spillers firmasından istetip Boulogne postanesine yollattığı Victoria's Köpek Maması ile beslenip yürüyüş bandında koşturmaktan memnundu. Pirinç halka atma takımı, kırk santimlik kristal yunus biblosu, doldurulmuş arıkuşlarının kraliyet arması şeklinde dizildiği bir camekan, çeşitli parasol ve yürüyüş şemsiyelerinin bulunduğu bir Çin vazosu, ayrıca sandıklar, valizler, portmantolar, yaka ve bone kutuları. Yola mı çıkıyorsun, diye homurdandı Cummins, Stan de, Yakında çıkacağız gibi geliyor, dedi. – Yukarıda yaz güze döndü ve ateşli Tommy'ler hummalı Almanları doğuya kovaladı – salgından etkilenmeyen yeraltı adamları fokur fokur kaynadılar kabirden dışarı...

Denizde kum, suda balık kadar çoktular! Ne kadar kalabalık olduklarını bilememiş, insansız bölgenin altında bahşedilen rahmetin büyüklüğünü idrak edememişlerdi. Çukurlardan, kuyulardan, kaçak bedenlerinin açtığı tünellerden çıktı dirilmişler, yeniden doğmuşlar ... Sonra dağıldı her dilin konuşulduğu grup, birbirlerinin omuzlarında ağladılar, sevgililer ayrıldı, kardeşler koptu – gittiler; Almanlar yenik Kayzer Ordusu'nun peşine; Britanyalılar, Fransızlar ve Belçikalılar da terhis olan mütte-

fik kuvvetlere. Beş yüz kilometrelik cephede bir-iki-üç oynandı: Yukarıdakiler, arkalarında bir kalabalığın toplandığı hissiyle arkalarını döner dönmez taş kesildi yeraltı adamları; tekrar harekete geçmeden önce dakikaları saydılar, içlerinden memleket türküleri söyledi. Nieuport sahilinin birkaç kilometre aşağısında kalafata çekilmiş bir balıkçı teknesine el koydular. İşte o rüzgar, tuzlu serpinti ve gri-yeşil dalga enginliğinde adamlar şaşkına döndü – çırılçıplak soyunup sıcak çakıllarda yuvarlandılar. Stanley, Huggins, Cummins ve Mohan, toprağın bağırsaklarından çektikleri on üç Çinliyle birlikte dönen kuvvetlerin öncü birliğiydi. Mağara adamları yol boyunca insan kaynayan çadır yerleşimlerinde ve demiryolu istasyonlarında devrim tohumlarını çoktan ekmişlerdi. Yaymaya ihtiyaç yoktu: Savaş boyunca nadasa bırakılıp uzun bir toprak altı süresinden sonra Flanders, Artois, Picardy ve Champagne tarlalarından yeşil-beyaz filizlendiler, kodamanların dayattığı baskıcı hedeflere isyan bayrağı çektiler. Dirilmişlerin pek çoğu savaşta tükenmiş silah arkadaşlarının kanını kaynattı, o kadar ki, kitle bir kere birleştiğinde kendi dönüştürücü gücünden başı döndü. –Broadstairs körfezinde karaya çıkıp tepeyi aşarak istasyona ulaştılar. Kasabanın dar sokakları, son manşetleri haykıran gazete satıcılarıyla doluydu: yazıyor! ÖLDÜ SANILANLARIN TOPRAK ALTINDA TÜNELLERDE YAŞADIĞINI YAZIYOR, diğer yandan çok daha yakından ilgilendiren: KADIN HAKLARI CEMİYETİNİN BAŞINA MARY ALLEN GEÇTİ VE: KOVULAN MÜHİMMAT İŞÇİLERİNİN PROTESTOSU. Stanley, bilet gişesindeki memurun eşitlikçi duygularına seslenerek bütün ekibe paso çıkarttıysa da, adam beyaz köle tacirleri gibi gördüklerine; bluzları, uzun saçları ve tüylü şapkaları nedeniyle haddiden fazla efemine bulduklarına ters ters bakmadan geçemedi. Stanley, memura ve yoldaşlarına şöyle seslendi: Memleketimizde fabrika işçiliğinin disiplinine ve mahrumiyetine maruz kalan, karşılığında sağlıklarını kaybet-

mek ve sevdiklerini toprağa vermekten başka hiçbir şey alamayan bir milyon kadın var. İşte bizim doğal müttefikimiz bunlardır beyler – kırgın Tommy'lere de ihtiyacımız yok, Cummins'in ekibine de – sözüm meclisten dışarı Horace ... –Woolwich'te, Sidcup'ta, Eltham'da ve Plumstead'de handan hana gittiler, her gittikleri yerde yeşil ve kırmızı çizgili flamaları göndere çekilmiş buldular: Kırmızı devrim için, yeşil de Yeni Britanya'nın temelini atacağına inandıkları bilimsel ziraat uygulamaları için ki bu sayede gürbüz ve mutlu halklar bedeni arzularından –vücutların parçalanıp ruhların kıyılması için motor işlevini görmüş– makineler ile değil, kimyasal destekli doğal mahsullerin Kuvvet İspirtosu ile sıyrılmış olacaklardı. Eski düzen öldü, dedi Stanley Silvertown'lı ve Mile End'li erkek gibi kızlara, Fransa ve Belçika topraklarına gömüldü. Bundan sonraki hayatlarının da hasat zamanı tarlada çalışma tatili gibi olacağını ama bilmemkaç sepet doldurma şartının aranmayacağını müjdeledi. Erkek kızlar alay edince, Bak bak, görmeyeli sefa pezevengi olmuş bizimki, diye, karşılığını yapıştırdı: Geniş kırlara yayılacağız hepimiz, samanlıklar ve meyve bahçeleri hepimizin olacak, eteklerimizde olgun armutlar ... Devrimciler balık istifi doluştuğundan tramvaylar kağnı hızında ilerliyor, genç kadın ve erkeklerin vücutlarının kaynaşmasıyla çarpıntılar geçiriyordu – ne kadar cüret ediliyorsa bir o kadar çanak tutuluyordu: Oluşan cinsel özgürlük havası, papaz takımını sokaklardan kaçırırken sur borusu nihayet üflendi diye, aslında yükselen ses on bin borazanın neşeli ötüşüydü. Ve Stanley nereye gitse, kiminle konuşsa aslında tek bir kadının peşindeydi. Plumstead'deki Kraliçe Mary Hanı'ndaki aksi ihtiyarın biri onu Pimlico'daki İskan Dairesi'ne gönderdi. Ulaştığında içeride abartılı uzunluktaki akik ağızlıklarıyla sigara içen, boya küpüne düşmüş gibi iki güzel kızdan başkasını görmedi. Doğru adresi bulana kadar çelik dosya dolaplarının önünde dikilip yüzlerce kart çevirdiler. – Şehir merkezi teyak-

kuz halindeydi, telgraf dairelerinden telefon santrallerinden fışkıran haberler gitgide daha çok kişinin Kırmızı Yeşiller'e katıldığını bildiriyordu: Gönüllü Birlikleri üyesi kırk bin kadının tümü, Kara Kuvvetleri'nden on sekiz bin daha, Kraliçe Mary Alayı'ndan yirmi küsur bin; üzerine Whitehall ve Parlamento Binası'nı isyancılardan korumak için konuşlandırılan ama isyancılara ateş açmak yerine silahlarını bırakıp Yeni Çağ'ın esrik ufkunda birleşen hareket ordusu mensupları cabası. Şarkılara, tezahüratlara, caddeden kornalara basarak hızla geçen arabalara rağmen ciddi bir şiddet olayı görmedi. Millbank'te nehir kıyısında birkaç fettan kadın yaşlı bir beyefendiyle uğraşıyordu – favorilerini çekiştiriyorlar, ağzındaki puroyu kapıyorlar, *adam döndükçe monoklunun camından yansıma da hızla dönüyor, dönüyor, nihayet fırlayıp nehriboyluyor*... Stan araç bulamadığından Vauxhall Köprüsü'nü yürüyerek geçip South Lambeth Road'a dönüyor: Kuzey yakasındaki cümbüşe rağmen burada bir bakıcı puset yürütüyor, sımsıkı bağladığı botlarıyla her bir adımını yol taşlarına tam oturtuyor – manavın çırağı bisiklet sepetine tepeleme doldurduğu labadayla dükkanların mavi-bej çizgili tentelerinin altından seğirtiyor, ılık taşlara yayılmış at dışkıları ise *saman ve memnuniyetle sindirilmiş yulafın* tarifsiz tatlı kokusunu yayarken bunlardan kalkan *bütünün sağlıklı parçası* sinekler, Stan geçtikten hemen sonra yerlerine geri dönüyor. Londra banliyölerinin insan elinden çıkacak herhangi bir darbeyle parçalanamayacak kadar kopuk ve kendi tuğla duvarları arasına sıkışık olduğunu düşünüyor: Croydon ve Sydenham Hill tarafına geçtikçe devrimci dalga eriyerek laubaliliğe, *kasketi yamuk takma* gibi küçük direniş sembollerine dönecek ... Geniş ve dört katlı apartmanın önünde müteahhidin bıraktığı kum ve moloz yığınları var, bunlar üzerinde Tudor özentisi vitraylı pencereler göze çarparken binanın tam ortasında Neoklasik bir alınlığa yarımay şeklinde pencere yerine bir madalyon yerleştirilmiş – madalyonda 1916 yazıyor.

Bir çocuk iki çocuk üç çocuk – en az beş çocuk, yalınayak, kısa pantolonlu, eylül sıcağına rağmen cılız boyunları kalın atkılı – kestane dallarından dökülen altın aydınlıkta hâlâ kol gezen grip salgınına önlem olsa gerek. Hep bir ağızdan tempo tutuyorlar: Aç bakalım, aç bakalım, pencereyi aç bakalım! Perdeleri çek, panjuru kaldır, hastalıklı kim bakalım! sesleriyle o da giriş altı kattaki bir dar pencereye yöneliyor. İşte bu. Şimdi anlıyor: Yeni Şafak nasıl bir aydınlık getirirse getirsin, isterse bütün hastaneler, hapishaneler ve tımarhaneler toplanma özgürlüğü ve komün hayatı merkezleri olarak devrimcilere tahsis edilsin, *bir kadının veya bir adamın hiçbir hareketi sırtımdaki ölü toprağını kaldıramayacak ve hepimize yer yok bu mezarlıkta* … Mermilerin patlamalarıyla vücudunun tüm girinti çıkıntılarına doluşmuş olan kaskatı çamurun dayanılmaz ağırlığı ve yoğunluğu – o çelik ve o çeliğin yapıldığı çelik hiç tükenmeyecek; tornalarda tezgahlarda işlenecek, delinecek; parçalarına ayrılıp sonsuzluğa uzanan bir kayışta gözden yitecek. Yüzeye hiç çıkmasa da olurdu – elleri titriyor ve kasılıyor, *sırtı bükülüyor … bükülüyor …* parmaklarına, ellerine, ayaklarına, ayak parmaklarına iğneler batarken huyu da değişiyor, engel olamıyor içindeki gösterme, dürtme, dokunma, yalama, isteme arzusuna – *onu, bunu, hepsini* … ama vücudunu yerinden kımıldatamıyor, bilyati silahı *yüzümde patlıyor* … Claude Bernard'ın tarif ettiği iç ortam, diyor mezardan gelen bir İskoç sesi, kendi içinde hayata elverişli bir arazi gibi algılanmalı, öyle değil mi? Tepeleri var, nehirleri gölleri var – tarlaları ovaları da var … Ama daha yakından bakarsan öne çıkan özelliklerinin, evet, geniş geçitler, kum öbekleri ve güzel –ama çok güzel– yeşil alanlar olduğunu görürsün. İkinci bir ses –zırıltılı, şüpheci– itiraz ediyor: Golf sahası gibi anlattınız. MEZARCI: Bir açıdan bakarsan da öyle. Madem ki iç ortam dediğimiz şey katatonik bir bireyin zihninde haritası çizilebilecek bir şey, o zaman hayatı idame ettirme kabiliyetinin olmadığı da ortada. Yaratanı-

nı besleyemiyor – çevresinde dolaşanlarsa gölgelerden ibaret, belki hayaletler –. ZIRILTICI: Dörtlü hayaletler –. MEZARCI: Dörtlü, ikili – karşında gördüğün katatonik işte bunlara geçiş üstünlüğü veriyor – tam da bu işte, bekleme yapma, geç diyor. Oynayamıyor onlarla çünkü ne de olsa yoklar, dolayısıyla öncelik tanıyor –. ZIRILTICI: Peki tedavi neyi değiştiriyor? mezarcı: Ne yapıyoruz burada? Paramparça ediyoruz elbette – daha doğrusu etmeye çalışıyoruz da, belki yapabildiğimiz bir mevsimliğine sürmekten ibaret. Önemli olan işin dramatik tarafı – şimdilik beyindeki tam etkisini bilemiyoruz ama önce yapay bir koma durumu, şokun büyüklüğü, ardından şıp diye damardan glikoz destekli uyanış. Lafı süsleyecek olsak kadının yeni bir psiko-fiziksel farkındalık aşamasına taşınacağını filan söyleriz ama ben Renfrewshire'lı düz bir adamım, öyle laflar etmem – dini bütün bir adam da değilim ama akıllara seza dirilişlere şahit oldum … Hemşire Greengage, sana zahmet kapıyı kapatıp sürgüler misin? GREENGAGE: Hemen Doktor Cummins. ZIRILTICI: Onlar niye? CUMMİNS: Kayışlar mı? Sana öğretmediler mi bunu Claybury'de delikanlı, mecburi prosedür bu. ZIRILTICI: Bilemedim ki, peki nasıl emin oluyorsunuz –? Diyeceğim o ki hastanın bütün notlarını okudum, kendi içinde şizofrenik katatoniye pek benzemese de – . CUMMİNS: (*gülüyor ama gacırtı gibi feci bir ses*): Kendi içindeymiş! Geç bunları Marcus – katatoniye neyin yol açtığı fark etmez, ister frengi olsun ister sosyalizm … (*hımlama sesi*) … Kurtuluş yok … tek başına … ya hep beraber –! Dalga geçiyorum be oğlum, sen de ne hemen ciddiye alıyorsun – şöyle bir temiz dövelim kendine gelir de demiyorum, Yeni Parti faşistlerinden mi sandın beni? Aslında bize ne lazım biliyor musun, Cambridge'deki gibi bir atom parçalayıcısı, delilik denen şeyi parça pinçik edeceksin. Ama mevcut şartlarda şu cihazın düğmesini açıyoruz ve hastanenin yarısında sigortalar atıyor – fark ettin herhalde. MARCUS: Evet … ettim, çok tuhaf oluyor, sigor-

ta atmazsa da alt koridordaki lambalar teker teker kararıp parlıyor koca koridor boyunca ... böyle nabız gibi mi desem. CUMMİNS: Canlıya benzetme de – tabağı alayım hemşire hanım ... Sağol ... a-ha. Yeni metro istasyonunun planını gördün mü, Marcus? MARCUS: Hayır, daha görmedim. CUMMİNS: Çok acayip – böyle şapka kutusuna benziyor, benim pek hoşuma gitmedi, gençliğimde Londra banliyölerinin istasyonlarında önemli kişilerin yağlıboya tabloları olurdu, çeşit çeşit kuşları doldurup camekanlarda sergilerlerdi! *Yalan söylüyor işkenceci, Albert'ın celladı bu ...* – Mutlulardı, işleyen bir topluluk kurmuşlardı. Üretim fazlası da oluyordu kadının bildiği kadarıyla, ama önce emperyalistlerin ordularına mühimmat yetiştirmek için çalıştıkları, sonra da devrimin cenderesinden geçtikleri için bunu şart koşmuyorlardı. Fırça, mandal, sepet – böyle basit şeyleri memnuniyetle yapıyorlardı. Stanley, Siz yoldaşlarla Friern Barnet'taki eski tımarhaneye yerleşin, demişti, hastaları ya ailelerinin yanında ya kooperatiflerde bakılmaları için taburcu ettik, bina atıl kaldı. Ayrıca aklın öncülüğündeki özgür kadın ve erkeklerin, yoksul ve kandırılmış insanların zorla tutulduğu bir zindana el koyması da hakkaniyet gereğidir. (CUMMİNS: *Bu iletken kremi şakaklara sürüyoruz ki elektrotlar daha iyi temas etsin* ...) Mühimmat Fabrikası tulumlarını şeref madalyası gibi görüp teslim etmemişlerdi – hem bu kalın iş kıyafetlerinden daha yakışık alan bir kıyafet olabilir miydi? Bu tunikler, pantolon etekler ve kaputlar onları eski binaların soğuk ve rutubetinden korumuş, neredeyse sıvasına tuğlasına işlemiş illetlerden esirgemişti. Bu ilk günlerde böyleydi, bir düzen kurulduktan sonra kıyafetleri, Londra saha çalışanları bağışlamaya başlamıştı, şık şeyler değildi ama hem iş görüyordu hem de bedavaydı. Eski tımarhanenin batı tarafına bin kadın yoldaş, doğu tarafına bin erkek yoldaş yerleşti. Her iki cinsin yatakhanelerine belli oranda provokatör ve karşıdevrimci yerleştirildi, bunları koyu ve zevksiz

üniformalarından tanımak mümkündü. Bu kadınlara ve erkeklere olağan, yeknesak işler verildi; kapıları kilitleyip açmak, kirlenen çarşafları çamaşırları değiştirmek, ilaç vermek, özel inziva birimlerine çekilmek isteyenlere yardımcı olmak gibi. Hesaba göre bunlar, ağır koşullarda uzun çalışmaları nedeniyle tüberküloz, tifo, dizanteri, komprador sınıf erkekleri ile cinsel münasebetten kaptıkları zührevi hastalıklardan mustarip diğer yüksek seviyeli kadınlarla bir arada bulunarak yeniden eğitilmiş olacaklardı. (CUMMİNS: İki ayağınızın da lastik paspasta olmasına dikkat edin ...) Stanley Death başkanlığındaki Merkez Kooperatif'in kurduğu tek falanster burası değildi. Komüncüler bu tür yavan konulara girmemeyi tercih etse de, yıllar içinde hınçlı tutsaklara kulak misafiri olarak Hanwell, Napsbury, Claybury, Sheffield, Banstead ve Tooting Bec'te de bunlardan olduğunu öğrendim – eski metropolün çevresine daire şeklinde dizilmiş bu yerlerde de aynı komün hayatı denemeleri ve düşünce özgürlüğü uygulaması yürütülüyordu. En özgür, en çılgın düşüncelere bile yer vardı – sözlere de! He-ke-kekekeleye kekeleye mırıldana homurdana ... duvardaki tabloda bir adam gördü kadın, çıktı adam tablodan ve onu aldı götürdü ailesini kurdu, doğurdu! Otomat doğurdu! Kendi minik Enigmarelle bebeği! (CUMMİNS: *Birtakım bulgulara göre adet görme tedavinin etkisini azaltabiliyormuş, gerçi bu hastamıza bir etkisi yok, sanıyorum kadın hastalarımızın çoğuna yok, adetleri ... Nasıl dersin hemşire hanım?* greengage: *Bilemedim ki doktor bey –.* CUMMİNS: *Düzensiz mi? Baskılanmış mı?* GREENGAGE: *He yani onu diyorsanız ay hali olmuyorlar ...* CUMMİNS: *Doğru ya, si vous soulevez un jupon vous ne devez jamais exprimer la surprise ...*) Tabla dizmeler, ey ruh geldiysen vur demeler – böyle işlerle uğraştıklarına şaşmamak lazımdı – ortak alanlarda herkesin dilinde başka dünyalara seyahat, hayvan suretindekilerin kesilerek içlerindeki insanların çıkarılması vardı. Kimileri vadinin diğer tarafındaki Alexandra

Sarayı'ndan buraya ölüm ışınları sıkıldığından emindi, bu ışınlar yüzünden ölmüş yakınlarının seslerini duyduklarına inanıyorlardı – komiserlikten aldıkları bloknotlara bu vahiyleri saatlerce, günlerce yazıyorlardı. Ama anlaşılabilir bir şeydi, değil mi bu? Mazur görülebilirdi evrensel aile planlaması, çocuk sağlığı, eğitim ve sosyal güvenlik konularındaki ufuk açıcı tartışmaların ışığında – bizzat hazırladım o tartışmaların tutanaklarını ve Stanley'nin her yıl falansteri incelemeye gelen Teftiş Kurulu üyelerine sundum. (MARCUS: *Şimdi tamamen atıl görünüyor – net hipotoni.* CUMMİNS: *Aynen öyle olması gerekiyor, bu şuursuzluk sayesinde dürtsen bile tepki alamıyorsun, baksana.*) Raporlara göz ucuyla bakıp geçiyorlardı – ama bu da anlaşılabilir bir şeydi, maruz görülebilirdi – onların da işi başından aşkındı zaten: Sersem kapitalistlerin ve savaş ağalarının dünyanın en güzel kenti sandıkları taş yığınlarını, kaç yüzyıllık sağlıksız konutları yıkmak az iş miydi? Sonra bunların yerine zarif, yükseldikçe incelen birkaç cam ve çelik gökdelen dikilecek, kalan araziye yeni tarım hareketinin kot üstü tarlaları oluşturulacaktı – tarlalar buğday tarlası elbette de, meyve bahçeleri, bağlar ve sulak alanlar da var – sıradan insanlar neden köpüklü şarap içemesin ki? (CUMMİNS: *Açıyorum ... açtım!*) – Değişimleri ilk fark eden Gracie oldu: Yeniden eğitime gönderilenlerin arasına casuslar sızdı, rejim değişerek gönüllülük esasına dayalı inzivadan ... tecrite döndü. Falanstere elektrik getirilmesi ve diğer makineleşme uygulamaları, insan ruhu ve bedeni üzerinde tam da devrimin karşı çıktığı bölünme ve baskı unsurlarıydı! Sonra cezalar geldi – üstelik, akıl almaz bir şekilde, tedavi olarak sunuldu ... sözde tedavi, bir zamanların mağrur kadnlarını ve erkeklerini ... paramparça, kırık dökük ... ağızları salyalı bırakıyordu. Dedim ona: Bunlar Albert'ın işleri. Nihayet kazandı işte. *Albert'ın ölüm ışınları, Stanley'nin ölüm ışınlarına karşı, iki kardeşin ifadesiz suratlarında oynaşıyor* ... ve tabii Albert kazanıyor, her kazanan

gibi kendi tahakküm rejimini daha yeni kurtulmuş ülkeye dayatıyor. Vakit kaybetmediler gelmekte: kızıl tuğla yılanlar Muswell Hill'i *sssssssürüne sssssürüne* tırmanıp falansterin kapısına dayandı medeniyet diye diye. Gracie'ciğim bir türlü alışamadı Colney Hatch'teki hayata. Bir defasında ... bana bir defasında, alt koridora bakmanın, göz yuvarını altı yüz metrelik namludan ateşlenmeye ayarlamanın ... insanı bir tür ... deliliğe sevk ettiğini söyledi: Gözleri kör eden beyaz parlama, hat kenarında salınan otlar resminin negatifini *cayır cayır* yakıyor. Tren sallanarak uzaklaşıyor ve o peronda durup yamaçların dikliğine bakıyor ve içinden diyor ki: Buna ... hazır değilim daha. Demir merdivenlerden ağır adımlarla zorla tırmandıktan sonra doğuya, Friern Barnet yoluna dönüyor ... *niyeyse.* Saatine bakıyor (on altı yıllık benzin istasyonu promosyonu, belki binlerce kez baktım ama hiç görmedim kadranını): Bir buçuk – barlarda *domdom bezelyesi, gaz birası, taarruz tipi el patatesi, mayın tarama mezgitleri servistedir şimdi ... acıktım ama ... bu kadar da midesiz değilim!* Yoluna devam ediyor; aklından geçen Arnos Grove metro istasyonuna şöyle bir bakmak, bu modernist şapka kutusu mimarisinin onda ne tuhaftır ki *güzel anıları* var ... Bir bakar – belki içeri girer, *Özgürlük hakkımı kullanarak evime giden bir trene binerim.* Ev. Durup dururken aklına geldi: Dandik mobilyaları ve sigortacıların ... *Elli üç yaşında kadın, on yıllık hasarsızlık, Aviva'dan Barry'nin mi bu?* ... dinmeyen sesine rağmen Fortess Road'daki apartman dairesiydi evi, Redington Road'daki villadan ya da diğer meskenlerinden fazlasıydı –ki şimdi düşününce *inden farklı değildi diğerleri, ben de tilki* ... çitlerin, çiçek tarhlarının ve bahçe kulübelerinin dünyasına izinsiz giren, kendine pis kokulu bir sığınak kazan, birkaç kere yavrulayıp tüm yavrularına sigorta gözlükleri taktırdıktan sonra sinsice uzaklaşan –. Arayış nedir hocam, sen ondan haber ver –? dökülüyor yanından tükürür gibi geçen bir arabanın açık penceresinden zamane esrarının kedi sidiği kokusuyla

– *spor hatchback mi deniyordu bunlara, ne deniyordu?* Mücadele niye? diyor Busner içinden, Neden sallanıyorum, ayak diretiyorum geçmiş peşimden sinsice gelirken? Kaldı ki bu – kendini azarlamaya devam ediyor – tüm konuşma terapilerinin özü ve Ronnie'nin o komik kitabında gayet isabetle belirttiği bir şey – ne demişti onlara? Duygularımıza musallat olan fırıldaklar ve telaşlar. – Yürümeye devam, yetmişlerde bu tür şeylere ne büyük merak sarıldığını acı acı düşünüyor, kendi geliştirdiği içsorgu aracını da unutmadan: *Büyük Bilmece!* Hırlar gibi güldükten sonra, kendi ahmaklığını itiraf ederken daha samimiyetle kıkırdıyor ... *acaba sonunda çözüyor muyum?* Yol kişiliksiz apartmanlar ve savaştan sonra yapılmış müstakil evlerin arasından homurdanıp tepenin bitiminde tosbağa kamburuyla *fistülümsü bir döner kavşağa* bağlanarak oradan dükkanlara dağılıyor. Geride bırakalı daha yirmi dakika olmadığı *tüketici DNA'sı dizisinin aynısı burada:* Y Güzellik ve Kuaför Salonu (*Y-ersen*), Monarch Diş Atölyesi (*kralların ağzına layık?*), bir tavuk lokantası, her tarafına telefon kartı çıkartmaları yapıştırılmış bir gazeteci, bir iddia bayii, ... *sonra bir daha, sil baştan – ve duygular* ... Ayakları, yaşına uymayan ayakkabılarının içinde acıyor ve ıslak, fakat yine de diyor: Eskiden olsa şimdiye lumbago, gut derken yatağa düşmüştüm – ama tam bir *İngiliz asilzadesi gibi, Falstaff gibi, hastalıklara bak* ... Kalça hizasında, üzerinde genç bir kadının Magnum dondurma keyfine vardığı demir perdeyi çevreyelen çelik korkuluğa tutunarak soluklanıyor. İddia bayiinin aralık kapısından, at yarışı sonrasının yürek burkan görüntüleri çarpıyor gözüne: *Atlar, kır renkli sicimler olup Haydock Hipodromu'nun pistine yumak gibi sarılırken, altlarında aynı ipliklerin dijitalleştirilmişleri koşturuyor, frekans farkı yüzünden imleç kırpışarak* ... Çevresinde kopan ikili sistem fırtınasına, birler ve sıfırlar sağanağına *direnmek niye?* Ben, diyor Busner içinden, Falstaff değilim, sadece bir deli Lear'ım sertleştirilmiş camdan ovalarda, *hiç ekilip hiç biçilen*

alanlarda. Ama yine de ... yine de ... bir şey var: İmleç bir yanıyor bir sönüyor; *ya bir ya sıfır, ya var ya yok.* Kafasına dank ediyor: Tam o dönemde – hatta o yıl – ilk mikroişlemcileri geliştiriyor, yeni programlama dilleri yazıp işletim sistemleri oluşturarak *yazılımı donatıyorlardı ...* Farkında değildik – kendi adıma konuşayım, ben değildim; bilgisayar dediğimiz şey Maya piramitleri kadardı ve büyük kurumların bodrum katlarında bulunuyor, beyaz önlüklü rahiplerince aklanıp paklanıyordu. Ama ilk bilgisayar oyunlarından birini hatırlıyorum – Ping miydi? Pong mu? – her ne hal ise, siyah televizyon ekranının iki tarafında iki beyaz çubuk vardı, aralarında beyaz bir topu atıp tutuyorlardı, top her çarptığında da mekanik bir dil şaklatma sesi çıkarıyordu. Bu kadar da olmaz dedirten basitlikte bir oyundu, bir çocuğun çizdiği çöpten adam gerçek insana ne kadar benziyorsa, masa tenisini o kadar canlandırabiliyordu en fazla, *ama Mark çok sevmişti ... saatlerce çıkamamıştık oyun salonlarından, kolları çekiyor, düğmelere basıyor, dıngırı dıngırı seslerin erimiş şeker kokusunun içinde beyin iğfaline uğruyorduk ...* İç geçiriyor, Aaaaah, – Mark ona değişik bir tükenmezkalem hediye etmişti; kalın bir gövdenin içinde altı mürekkep vardı: *yeşil, mavi, siyah, kırmızı ... diğer ikisini unuttum ...* Not tutma sistemini oğlana anlatmış, o da bu düşünceli hediyeyi bulup çıkarmıştı. Mark babasına iki tükenmezi aynı anda bastırarak çift renkli yazmayı da göstermişti. Busner not tutmayı çoktan bırakmıştı – *zamanında ne şekil yapıldı o notlarla!* Ama şimdi o kalemi arzuluyor, altı ucunu birden açıp renk ve sembolojiyi içinde *görüntüler, anılar, yeni fikirler ve eski klinik gözlemlerle* bütünleşen farkındalığa yedirmek istiyor ... Bir anne yanında küçük çocuğuyla çıkıyor gazeteciden, üzerlerindeki birörnek pofuduk ceketler, *bir buzdağının üstünde kurtarma helikopterinden görünecek* kırmızılıkta ... Çocuk bir lolipopun, annesi sigara paketinin jelatinini açıyor, *rüzgar saydam pisliklerini havalandırıp dans ettiriyor ...* Aaaah, diye ansızın arkasını döndü-

günde sahiden anıların sinsice dibine kadar girdiğini fark ediyor, *bir-iki-üç oyununu oynamaya bile zahmet etmiyorlar!* ve onlara doğru döndüğünde, parlak ilkbahar güneşi altında uzuvlarını utanmazca sallıyorlar: Miriam *ki bana o dijital saati hediye etti*, bir de *o Whitcomb* şerefsizi – *cep tipi hesap makineleri ilk çıktığında almıştı, o gün görüşmeye gittiğimde onunla oynuyordu ve bana fişi çekmeyi düşündüklerini söyledi* grotesk bir portmantonun ve bir biçimde ahşaba yerleştirilmiş dokuz hayvan boynuzu askısının arkasındaki prizden. Hizmetçi ayağa kalkarken kabarık eteklerine ve makinenin kablosuna dolanıyor, Audrey ise makineyi portmanto kadar çirkin buluyor; bir faraş, bir tulum ve bir elektrikli pervaneyi birbirine eklemlemişler sanki. Uğultusu durulup sessizliğe çöküyor ve kapıyı açan kalfa – *abus çehreli bir ihtiyar kadın*, yüzünü gerdirip gerdirip saçlarına karıştırmış, saçını da iyice gerdirip *korkutucu bir topuz yapmış* – Bu kadarı yeter Rose, dedikten sonra dikkatini beklenmedik misafire çeviriyor. Bay De'Ath ile mi, Bayan De'Ath ile mi görüşmek istiyorsunuz? Herhangi bir hitapta bulunulmayan Audrey *belki bir kartvizitim olsaydı?* Ağabeyim evde değildir herhalde, diyor, hanımefendiye Audrey De'Ath'in görüşmek istediğini iletirseniz çok memnun olurum. Bu lafı iyi kıvırdığını düşünüyor, ziyarete giderken en iyi ketenden yeni eteğini, kemerli pardösüsünü giyip kloşe şapkasını takarak da doğru yaptığını hissediyor. Appleby'nin koleksiyonundan ödünç aldığı porselen saplı zarif güneş şemsiyesi de *bu zavallının bir aylık maaşı kadardır herhalde – bitmedi bu kadıncağızın da çilesi!* Kalfa Audrey'yi tepeden tırnağa kuşkuyla süzerken arkasında hizmetçi elektrikli süpürgenin asi kuyruğuyla mücadelesine devam ediyor. Kalfa, hanımıyla konuşmak üzere kapıyı Audrey'nin suratına kapatmak üzereyken koridorda aynı anda iki kapı açılıyor – en geride açılan kapıdan Albert çıkıp elinde büyük porselen bir kupayla hafif adımlar atarken, soldaki kapıda *apak organze bulutu içinde* Audrey'nin yaşlarında

bir hanım beliriyor ki, Audrey bu hanımı altı yıl önce, o da sadece bir kere görmüş olmasına rağmen derhal tanıyor. Albert kapıya doğru ilerlerken, Konu nedir Bayan Egremont – diyecek oluyor, o anda kapıda kim olduğunu görüyor ve geniş, pürüzsüz suratında açıklanamaz bir ifade *hayret mi o?* belirmesiyle karısının yanına gidip koluna giriyor. Rosalind, hayatım, diyor, bu hanım kız kardeşim Audrey. Audrey'ye de kısaca: İçeri girsene. Üçü birden *hol kadar çirkin tefriş edilmiş* oturma odasına geçiyorlar. Telefon masası, radyo ve gramofon kabini işi gören eski, ağır maun ve meşe mobilyaları inceleyen Audrey, ev içinde cinsiyetler arası savaş sürdüğünü, üstelik canayakın, akça pakça sarışının çoktan kapitülasyonlara razı geldiğini anlıyor. Üçü, kabarık minderli koltuklar arasında bir sağa bir sola, bir ileri bir geri yer değiştirip bir sıkıntı dansı sergilerken, Albert nihayet, Oturmaz mısın Audrey? diyor. Yok be abicim, takıl sen, diye cevap veriyor Audrey, sırf ikisi üzerindeki etkisini görmek için sokak ağzına kayarak. Sonra şöminenin üstünde duran mektup açacağını alıp dizi dizi porselen köpeklere, porselen koyunlara, porselen kıvrımlı porselen etekli porselen çoban kadınlara tıkır tıkır vurduktan sonra, 50'lik mermi kovanından bozma bir kutuya denk geliyor. Kutunun kubbe kapağı üzerinde Değerli Hizmetlerinden Ötürü Sayın Albert De'Ath'a –. Gerisini okumasına gerek yok Audrey'nin; kapağını mektup açacağıyla aralıyor, içerideki *küçük beyaz fişekleri* görüyor ve, Alabilir miyim? deyip cevabını beklemeden bir sigara çekiyor. İki De'Ath birden ileri atılıp aynı anda Dur ateş vereyim –/Buradan yakar mısın –? demeye çalışırlarken o gülerek ikisinin de uzattığı kibrit kutularından maharetle birer kibrit alıyor, ikisini birden çakıp önce bir alevi sonra diğerini içine çekiyor, dumanı üstlerine boşaltıp sönen kibritleri şömineye atıyor. Mühimmat Fabrikası'ndaki görevin bitti demek, diyor, Albert bunu başını sallayarak onayladıktan sonra durumun giderek büyüyen garipliğini sindirmek için,

Eşim Rosalind ile tanışmış mıydınız? diyor. Audrey yüzünü buruşturuyor. – Büyük şeref, deyip uzatılan *bebek poposu* kıvamındaki eli tutarken devam ediyor: İş eldivenlerinizi, kasketinizi arıyorsunuz herhalde. Rosalind kızarıyor. – Yani ben – Şimdi ... Ne yalan söyleyeyim, hatırlamanıza çok şaşırdım –. Hatırlıyorum, diyor Audrey doğruca ve eli bırakıyor, ama siz de hatırlıyorsunuz demek. O gün Mühimmat Fabrikası'nda ağabeyim size ne söylemişti hele? O gün benden söz etmediyse, sonrasında etmiştir mutlaka – hayata nasıl tutunduğumu anlatmıştır. Skandal gönül ilişkilerimi, ateşli fikirlerimi filan. Rosalind *afallamanın da fevkinde* – kocasının düşüncelere dalmış mesafeli tavrı onda da var ve her ne kadar güzel sayılabilirse de, Audrey olgun teninin altındaki etin *cerahat gibi akmak üzere olduğunu hissediyor*. Hepimiz, diyor Albert, üstümüze düşeni yaptık. *Sanki aramızdaki mesele bu da!* Audrey acı acı gülüyor, kendini koltuklardan birine bırakıyor, cüretkarca bacak bacak üstüne atıp sigarasından bir nefes çektikten sonra karşılık veriyor: Öyle diyorsan öyledir Bert, ama bazılarımız diğerlerinden fazla fedakarlık etti, bazılarımız da ... bir Çin vazosunun yanında sıçrayan kristal yunusa uzun uzun bakarak ... kazandı. *Çoban kılığındaki sersem mahluka* dönerek sesini yükseltiyor: Sana hiç erkek kardeşimizi anlattı mı kuzum? Erkek kardeşi olduğunu söyledi mi ki? Bert kadar kafası çalışmazdı şimdi – senin mümtaz kocan gibi doğuştan her devrin adamı değildi. Stan öyle kral eteği öpecek adam da değildi, sahibi buyurdu diye üç takla atacak köpek de – ama kanımızdan, canımızdan –! Oturma odasına, üst kattan gelip Albert'ın taktırdığı dinleme borusundan geçerek bir viyaklama düşüyor. Ay bebek! diyor Rosalind, sonra ateşin başında, saman dolu ayaklarını havaya dikmiş sırtüstü yatan çoban köpeğine bakarak neşeli bir kahkaha atıyor: Köpeğini burada bırakmış, görüyor musun. Ben Darsing'i alayım da götüreyim yavruya ... Müsaadenizle –. Ve doldurulmuş köpeği kolunun altına kıs-

tırıp odadan çıkıyor.

Ee, diye bastırıyor Audrey, Rosalind odadan çıkınca – hiç bahsettin mi ondan asilzade karına? Düşünmeye, hatta hatırlamaya katlanabiliyor musun onu? Çok iyi bir muhasip olsan da bazı şeylerin hesabı tutulamıyor Bert. Albert bakmakla yetiniyor, gebe gözleri dolu ... *nefretle, yok, nefret onun için fazla ihtiraslı – o nefret etmez, tüm akıl hastalarını öldürür mü sadece? Evet, merhametten ve adalet yerini bulsun diye* ... Neden sonra, Collins ve Bağımsız Devlet davası var, diyor, kimileri savaş diyor buna – iç savaş hatta. Audrey: Sen de böyle mi düşünüyorsun, Bert? diyor. Senin şu soğukluğunun bütün nedeni gariban İrlandalılar mı? Bu mu seni bembeyaz bir adam yapan? Albert'ın rengi atıyor, sesi pesleşiyor, *suratı iyice karışıyor*. Bu saatte, diyor, ofiste değilim çünkü öğleden sonra tren feribotuyla Waterloo'ya geçeceğim – mezarlıkları incelemek lazım, anıt dikilecek yerlerin seçimi –. Duruyor, karşısında gördüğü kız kardeşi ve küt kesilmiş kızıl kestane saçları değil, Flanders'ın çorbaya dönmüş çamuru, sıra sıra dikilmiş beyaz haçları – işittiği de Audrey'nin sesi değil, bu işler için uğraşmak zorunda olduğu dangalak mimar – saçı sakalı birbirine karışmış, yersiz yersiz şakalar yapan bir serseri – *diktiği şehitler anıtına Yan Gelip Yatanlar adını verecekmiş terbiyesiz!* Kupada ne var? diye soruyor Audrey. Kupa mı? karşılığı geliyor. Evet, ben geldiğimde elinde olan kupa. *Saçları dökülüyor, keli pirinç topuz gibi çıkmış ortaya – saçı döküldükçe nüfuz kazanıyor, kazandıkça şişiyor ... ama hâlâ güçlü ... hâlâ tehlikeli* ... Albert, kupayı masasının üstündeki demir cetveller, pergeller, tablo cetvelleri, gönyeler arasından alıyor ... Audrey içinden geçiriyor: Boyunun ölçüsünü alamadı, aklına ne eserse onu yapıyor – hep yaptı. Bu güzelim evi alıp içini ıvır zıvırla doldurmaya başlamış – önce kadın gidecek, sonra tavanına kadar çerçöp tıkıştıracak. Ama ona göre hava hoş: O her bir aradığını şıp diye buluyor ... *Doğru muyum efendim?* Tonik gibi bir şey, diyor Albert dikkatle, ken-

dim hazırlıyorum. Audrey gülüyor. – Lafı geveleme, Bert, o ne demek öyle? Albert kupanın içine bakıyor, sonra içindeki koyu, kahverengi sıvıyı görmesi için kupayı Audrey'ye doğru eğiyor. Afyonlu iksir bu be! diyor neşeyle, Albert ise, Olur mu, diye karşılık veriyor, Bemax, şeker şurubu ve yeni vitamin özlerini özel bir, ee, çözücü içinde karıştırdım. Audrey bir kahkaha daha atıyor. Çözücü mü? Evde kendin yapınca adı çözücü mü oluyor? Albert cevap vermeden önce kupadan büyük bir yudum alıyor – matruş bej dudaklarının çevresinde lağım izi kalıyor: *cıvalı meyankökü kahverengisi çevresinde krem rengi köpük halka.* Süt maltı, diyor ağzındaki izi mendiliyle silerken, tercihen Huggins ama yoksa Guinness de olur. Audrey patlıyor: Hah – Babamın yolundasın, tebrik ederim. Bir süre ikisi de sessiz kalıp Cheriton Bishop'lı Deer ailesinin akıbetini düşünüyor, Samuel'ın düşüşü paldır küldür oldu ... *yokuş aşağı koyuverdi – atlı tramvayın frenleri boşandı, koca araba atlarının sırtına bindi ... önce koşumlar sonra bacaklar kırıldı ... tavşan kürkü palto paramparça, kanlar içinde ... atlar cayırçığrışlarda ... Son durak salhane.* Şöylesin böylesin ama Bert, diyor Audrey, dingillik etmezsin – ve o tek dingil kelimesi dişlinin kilidini açtığı gibi duvar saatinin cam kubbesi altında sarkaç sallanmaya başlıyor. D'ding-ding-ding, d'ding-ding-dong sesleri Audrey'yi ayağa kaldırıyor – kaç haftadır içinde kabarmaktaydı, önce tek elini veya ayağını ele geçirerek işe başladı, sıkıştırdı sıkıştırdı, sonra eski bir *düşman* gazabıyla serbest bıraktı. Deniz Fenerleri İdaresi'nin Dostu sıfatıyla Albert De'Ath'a armağan edilmiş maket deniz fenerine doğru dans figürleriyle ilerliyor bacakları, Audrey de dengede kalmak için fenerin tepesini tutuyor. Aha! Tahmin ettiği gibi bu da sigara tabakası. Delikten çektiği bir sigarayı ağzına götürüyor, sonra ikinciyi, üçüncüyü, dördüncü beşinci altıncı hepsini dikkatle üstdudağının altına sıkıştırıveriyor *hani bu Luck Biraderler soytarılarının gösterilerde yaptığı gibi – onlar da altı tane takardı!* Dönüp beyaz diş-

lerini ağabeyine gösterirken, o da geri geri kapıya çekiliyor *bana yer açmak için* – o yerde Audrey kollarını ve bacaklarını döndürmeye başlıyor, koltuklardan minderleri kaparak havalara atıp tutuyor, Albert'ın sivri alet edevatını avuç avuç alıp etrafa vurarak çınlatıyor – *ne tantana! Beni kolay kolay durduramaz ama ben de kendimi durduramıyorum!* Bu dik başlılık ellerinin t-t-t-t-tikleri ve boynunun k-k-k-kasılması ile birlikte şiddetleniyor ve Audrey şimdi fark ediyor ki, onlar kadar kendisinin de hazırlıksız yakalandığı bu Blackheath ziyareti, kendi kontrolünde olmayıp *tekrar tekrar tekrartekrar* yaşanan hareketlerden biri daha. Kendini *yine yeni yeniden* istasyondan çıkıp Montpelier Sokağı'nda yürürken, çayırın kenarından geçerken, köşkün ihtişamlı merdivenlerini tırmanırken görüyor, ta ki zemberek boşanıp film cihazı çat diye kapanana kadar – ama tabii bu olamaz çünkü *korkusuz kuş-kadının* tepinmesi çırpınması ve gagalaması arasına başka ve daha kötücül rutinler de girmeye başladı: Tarihi bir volan dönüyor, ebedi bir manivela çekiliyor, *mekanizmanın düşünen adamı* matkap başlığı iniyor. Hiç de eğlenceli değil çoktan ölmüş gömülmüş bu hareketlerin *cildimi yırtması*. Audrey makineli tüfek uğultusu duyuyor ve Rosalind'in odaya geri geldiğini görüyor, *garibim benim*, suratındaki ifadeye bakılırsa *cockney takımının takunya dansını hiç görmemiş daha önce!* – kucağındaki yaratık da *bebekliği mi kalmış, evlenme çağında* … Ay, diyor Rosalind, Ay Albert! Elini çocuğun gözlerine koyuyor bu manzarayı görmesin diye: karşısındaki kadın değil – *kayalar atan bir kukla*, bir de üstüne Yeter artık gözün doysun Bayan Moore, Yeter artık gözün doysun Bayan Moore diye bağırmaya başlayınca, Rosalind çocuğun başını göğsüne bastırıp eliyle diğer kulağına bastırıyor. *Ay, Albert!* sesi çocuğun zihnine *Peterkins'e yazık!* çığlığıyla birlikte kazınıyor – ya onun adı, ya da annesinin *yumuşak bedeninin* daha derininde duran, adaşı, daha sevgili bir küçük oğlanın.

De'Ath'lar taktik bir hamleyle, hizmetçi Rose'un ağzı bir ka-

rış açık, ellerinde önlüklerle durduğu koridora çekiliyorlar – diğer hizmetçiler de taktik bir hamleyle sıvışmışlar. Düşüncelerinin ve uzuvlarının uğultusu içinde yalnız kalan, sonsuz savaşın kaderini değiştirecek fünyesini imal eden Audrey, tezgahının cayırtısı arasında bazı sesler duyuyor: Seyyar balıkçı sokakta Canlı canlı! Canlı canlı! diye üst üste bağırıyor, atı usulca kişniyor, ahize yerinden kalkıyor, kadran sen şimdi görürsün diye gıcırdayarak dönüyor, ağabeyinin nobran sesini duyuyor, Alo, Blackheath karakolunu bağlar mısınız, numarası galiba iki bir altı sıfır, var elde diye geçiriyor içinden Busner, ardından: Yanlış anlaşılan hayaller ve saat kadranları. Arabayı parkın kapısında bırakmış, *kafamı dağıtayım* diye yürümeye niyetlenmişti. Ağustosta şehir biraz boşalsa da tam akşam trafiğinin son saatlerinde Friern Barnet'tan buraya kadar araba kullanmak yoruyordu – her taraf *duvarları süngerli hücrelerinde oturmuş sessizce uluyan akıl hastası dolu*. Kendi hücresini kilitleyip *hekim ayrıcalığı* anahtarlarını cebine atarak taburcu olan hastasına Gözlemevi'ne giden yolda eşlik etti, bir yandan da boynunu omuzlarını çevirdi, kollarını salladı – egzersiz niyetine çünkü Mimi ile münasebetleri bir anda kesilmişti. *Mi-mi! Mi-mi! Mi-miii …!* Arkasındaki çayırı inleten cankurtaran sireni yüzünden bu yol kazasının aklına geldiğini fark ediyor: Tek kurtulduğu askerle taktığı nişan değil ki, kendisini *hurdaya dönmüş arabadan kesip çıkardı...*

Gözlemevi'nde duran Busner, gözlerini bırakıyor yeşil tepeden Deniz Harp Okulu'na kadar yuvarlansınlar; Cutty Sark'ın donanımından geçen gözler Millwall ve Cubitt Town'ın sıra evlerinin aralarına girip çıkıyor – yeni yapılan sosyal konutların çevresini fırdöndükten sonra Mile End, Hackney, Highbury, Finsbury Park ve Crouch End üzerinden dolaşıp *geldiğim yere dönüyor* … Orta mesafede, Limehouse ve Poplar'daki ölü evlerin kırık kemiklerine örtülmüş paçavraların üzerinde inşaat artıkları var. Gözlemevi hâlâ kullanılıyor mu acaba diye merakla-

nıyor – yıldız vurgunu âlimler yarık bakır kubbesinin altında oturup *gözlerini başka dünyaların uzak geçmişine ateşliyorlar mı?* Busner anlıyor ki şehir onu yoruyor – özentiliklerine, kendince tavırlar takınmasına *ve bunların kalıcı, somut şekillere dönmesine* hiç tahammülü yok. Mimi'nin, *kopmuş devedikeni gibi* Köpek Adası geçidinin ağzında, saydam plastik şemsiyesinin fanusu içinde usul usul dalgalanan bir vücut olarak belirmesini görüyor. Geleceğin çocuğu o, diye geçiriyor içinden, geçmişin otoriter mürebbiyesi değil, çıplak bacakları *ileriye uzanıyor* ... İşte tam o anda o da *asal meridyenini* geçerek aydınlanıyor: *Gençliğim sona erdi – gençliğin gidişiyle kabahat de kalmadı ... kimde Luftwaffe'da mı? Yoksa Anderson sığınağına güvenip üç yüz yirmi dokuz basamak inerek metroya sığınmaya üşenen onlarda mı?* Gençliği sona erdi ve her ne kadar düzenin çarklarını çevirip aynı hataları yaparak farklı sonuçlar bekleyebilirse de, *insanlar bekler çünkü*, bu hataları katlamamak için artık hastalarını yaftalamayacak. Artık sadece *ben* ve *sen* olacak; *biz* ve *onlar* sahtekarlığına bir son verilecek. Bunu kutlamak için seke seke gezmek, çiçek toplamak, bir çocuğu kucaklamak geçiyor içinden – ama o ellerini ceplerine iyice daldırıyor, limonların yapışkan usaresinin kokusunu içine çekiyor ve yapraklara düşen ilk ağır yağmur damlalarının şıpırtısını dinliyor. Televizyondaki o grantuvalet delikanlı olsam yanıma şemsiye alırdım, diyor içinden. Ama hiçbiri değil bunların; ne grantuvalet ne delikanlı ne de televizyonda, haliyle iki büklüm, spor ceketi sırılsıklam, gri pantolonu kararmış vaziyette Austin'in yanına koşuyor. – Kaldırımda durmuş koca yapının zarif kıvrımlarına, sıra sütunlar boyunca dizili boncuk gibi kare tuğlalarına bakan Busner, bakımlı her binaya karşılık iki metruk bina olduğunu fark ediyor: cephelerinden yapboz parçaları gibi sıvalar dökülmüş, zarif sütunların arkasına kömür çuvalları atılıp çamaşır ipleri gerilmiş, pervazlarda ve duvar köşelerinde güvercin gübresiyle serpilen otlar boy atmış, damlarından televiz-

yon antenleri fışkırmış. Busner'ın hastane kütüphanesinde bulduğu 1955 baskısı Kim Kimdir'de Sir Albert De'Ath, KG, KBE için verilen –ve güncel telefon defterinin A harfinde yer aldığı için hâlâ orada olduğu anlaşılan– ev adresi, binaların en köhnesinde. *Tükenmiş burası* ... panjurları perdeleri kapalı, yabani otların bürüdüğü ön bahçenin ortasında, acemi elinden çıkma bir heykelimsi ... *idman ağırlığı mı onlar?* Adresi yanlış aldım da burası işgalcilerin oturduğu bir yer mi acaba diye meraklanıyor – kapıdaki zile *plastik dairesinde ters çevrilmiş meme ucu* tek bir basışıyla evin her bir kıvrımına yayılan alakasız zil, gong, düdük ve alarm sesleri birbirine karışıyor, Busner tam insan neden böyle saçma sapan bir düzenek kurar, *sağır herhalde* diye düşünürken, kapı beklediğinden çok erken açılınca irkiliyor ve aralıkta sarkık, yoğun pudralı, şaşılası gürlükte *hani neredeyse Afro* platin sarısı permayla çevreli bir suratla karşılaşıyor. Doktor Busner? diye fısıldıyor dişleri ayrık kadın, kapıyı ardına kadar açıp onu içeri buyur ederken de Busner bunu doğruluyor. Ben Bayan Haines, dün telefonda konuşmuştuk, diyor. Kısa bacaklarına sürtünen iriyarı bir Burma kedisi var, kuyruğuyla tüvit eteğini hareketlendiriyor ama kadın hiç ilgilenmiyor. Sir Albert sizi bekliyor, diyor. Sonra öyle duruyor. Öylece bir süre bakıştıktan sonra gözleri karanlığa alıştığında Busner, *nasıl bir acayipliğin içine düştüğünü* algılamaya başlıyor: Koridor boyunca evin ta diğer ucuna kadar bir değil iki değil yedi portmanto var ve hepsinin üzerinde eski yağmurluklar, gocuklar, hatta elli yıllık trençkotlar var. Bu *başsız devlerin* çökük omuzları, parça parça, şerit şerit kalkmış duvar kağıdı derisine sürünüyor – kaliteli yollukta da aynı *zaman noktalamaları* göze çarpıyor; tireler ve virgüller halinde eprimiş yerlerden altı görünüyor. Gözlerini kedinin boş ve narsist gözlerinden ayırarak resim askısı boyunca uzanan kablo demetlerine, ince bakır gaz borusuna ve daha kalın başka bir boruya çeviriyor ... *konuşma borusu mu o?* Busner'ın beklediğin-

den çok daha az toz var – her şey düzensiz olabilir ama her gün süpürüldüğü belli – fakat hiçbir şey kaldırılmamış veya değiştirilmemiş; ya eklenmiş, ya uydurulmuş. Tavanda üç ayrı çağa ait aydınlatma armatürleri var – duvarlardan çıkan gaz lambası boruları hâlâ duruyor, *bu böyle kim bilir ne zamandır* – Bin dokuz yüz on sekiz, diyor Bayan Haines, Bay ve Bayan De'Ath – o zamanki adları öyleydi – buraya bin dokuz yüz on sekiz yazında, evlendikten hemen sonra taşındılar. Ben köşke bin dokuz yüz yirmide geldim ve ilk görevlerimden biri süpürge yapmaktı – daha o yıllardan elektrikli süpürgeleri vardı, Sir Albert yenilikleri çok yakından takip ederdi. Telepati ve havadan sudan konuşmanın mükemmel bir sentezi olan bu bilgilerle nereye yöneleceğini bilemeyen Busner soruyor: Hep Sir Albert'ın yanında mı çalıştınız? Kadın gülüyor, Hiç olur mu efendim – dolaştım ben, her türlü ... bir demiryolcuyla evlendim – Orpington'daydık savaşa kadar ... Ama Sir Albert irtibatı hiç koparmadı, bundan üç yıl önce de Lady De'Ath vefat edince gelip evin bakımını üstlenmemi istedi. Ben de kocam Rodney'yi yakınlarda kaybetmiştim, koşa koşa geldim ... Busner'a öyle geliyor ki Bayan Haines'in *onlarca yıldır herhangi bir yere koşmuşluğu yok ama dilinin hızı yeter de artar bile* ... Durup *dilin üstümde başımda gezinmesini* beklerken, kendi diliyle de Doğu Finchley'deki dişçisi Bayan Uren'in azıdişine yaptığı amalgam dolgunun *buz pateni pistinde* dolaşıyor ... Pek ziyaretçimiz olmuyor tabii, dediği sırada örs çekiç üzengi senfonisi, başka şeye benzemeyen tencere taşma sesiyle ansızın kesiliyor – bunun üzerine düşününce, sütlü balık kokusunun burada durduğu sürede giderek yoğunlaştığını fark ediyor. – Tüh, tüh –! Bayan Haines hakikaten de *koşa koşa gidiyor*, kedi tüyüyor ve Busner yalnız kalıp Albert De'Ath'in nasıl da *irtibatı koparmamayı şiar edindiğini* düşünüyor – bir de şu çadır büyüklüğündeki yağmurlukların Greenwich Park'ta sırılsıklam olurken ne kadar makbule geçeceğini. Dön-

düğünde Bayan Haines'in üzerinde, eski evlerin ön kapıları ve kapı üstü pencerelerinin fotoğraflarıyla bezeli bir önlük var. Hepsi Dublin'den, diyor, ne güzeller değil mi? Ben çay hazırlayayım, diye devam diyor, siz de Sir Albert'ı solunuzdaki ön odada bulabilirsiniz, yalnız dikkat –. Duruyor ve Busner yüzünde anaçlıkla *bir çeşit öfke mi?* karışımını görüyor. Cümlesini bitirmesini bekliyor ama kadın bitirmiyor, yanından ayrılıp onu, "yalnız" uyarısıyla sevk ettiği kapıdan girmeye bırakıyor. Hemen anlaşılıyor ki *dikkat çok isabetli bir sözmüş* – uyarı olarak, tarif olarak, parola olarak, işaret olarak ve tedbir olarak. Büyük, adeta kötülük olsun diye eşyayla tıkıştırılmış odanın kırmızı kadife perdeli cumbasının yanındaki koltukta oturan uzun boylu yaşlı adamdan öyle bir zihinsel faaliyetle hesaplamalar, değerlendirmeler, yargılar, çıkarımlar, varımlar ve hükümler yayılıyor ki, Busner bu muazzam dikkatin darbesiyle neredeyse sendeliyor: Zihninin buhranı, *yontmataş baltası* burnunun iki yanındaki büyük, berrak, patlak gri gözlerden doğruca Busner'a vuruyor. *Yetmezmiş gibi* ... Sir Albert tam dazlak, üstüne üstlük birkaç tane numaralı gözlük geniş alnında sıra sıra duruyor ve oval camlarından koltuğunun yanındaki lambanın ışığı yansıyor. Busner içinden, Tıraş ve tahnit edilmiş bir büyük kedi ama hâlâ da yaşıyor, diyor. Zira Sir Albert ta koltukaltlarına kadar cart sarı-kırmızı ekose battaniyeye sarınmış, bunun bittiği yerden sütun gibi boynunun ortasına kadar düğmeleri iliklenmiş ceset derisi gibi bir başka yağmurluk göze çarpıyor. *Yetmezmiş gibi* ... Busner'ın bir soluk almak için bakabileceği hiçbir yer yok: Boş durabilecek her yüzeye kitaplar, kağıtlar, deri kaplı kutular, bilimsel aletler tıkıştırılmış – ilkel bir santrifüj görüyor, terazi gramları ve bir usturlab var – çerçeveli fotoğraflarda elektrik santralleri, jeneratör maketleri, Gestetner makineleri, eski tip dikey daktilo, ıstampa ayakları ve kurutma kağıtlıklarında uçlı kalemler, saatler, vazolar ve porselen biblolar, gümüş tepsiler ve

gondollarda kartvizitler, ahşap kaideli döküm uçak maketleri – birinin Mosquito avcı bombardıman uçağı olduğunu fark ediyor – kapaklarında oyuncuların tam vuruş anında ölümsüzleştiği rokoko golf kupaları. *Yetmezmiş gibi* ... bütün bunlar ağır ve eski mobilyalar –kanepeler ve masalar, sehpalar ve döner kitaplıklar– arasına öyle bir yerleştirilmiş ki, hareketsiz duracak yerde tehditkar hallerle kaynıyor ve dalgalanıyor. Şöminenin üstünde kalan duvarı, çerçeveli sertifikalar ve fotoğraflar kaplamış; fotoğraflarda genç Sir Albert ufak tefek Japon resmi yetkililerinin tepesine dikiliyor, siyasi liderlerin gözünü daha o zamandan çıplak kafasıyla korkutuyor – bir tatmin duygusu algılayan Busner, adamın fotoğraflardan birinde tedirgin bir John Foster Dulles'a tepeden baktığını görüyor. Ama bu da *pek yetmiyor* ... çünkü başka gariplikler de var, mesela tavana tutturulmuş bir zincirden sarkan küre şeklinde bambu sandalye; mesela deri pufa gömülmüş yeni model bir renkli televizyon, gerçi açık ama sesi çok şükür kısık, sulu zırtlak bir eğlence programı gösteriyor ... Bu karşılaştıklarının tümü Busner'ı çeşitli şekillerde Sir Albert'ın ortamdan hiç kalkmayan zihnine ve dikkatine yöneltiyor, *yetmezmiş gibi* ... ihtiyarın koltuğunun kolçağında duran tepside çeşitli işitme cihazları dizili ve bunların kabloları adamın yamaçlarını döne dolaşa çıkıyor, ikisi üçü de *yelken kulaklarında* gözden kayboluyor ... *Bütün bu olan biten yetmezmiş gibi* ... Sir Albert'ın ilk sözleri, Yahudi misiniz, oluyor; ardından gözlüklerini üçü üst üste gelecek şekilde ayarladığında gözleri ürkütücü derecede büyüyor. Evet, diyor nihayet, belli Yahudi olduğunuz. Busner ne yapacağını şaşırıyor – altı ay önce Marcus'la ilk karşılaşmasını düşünüyor. O olayı zorlu bir karşılaşma, St John's Wood'daki daireyi tuhaf bir konut gibi görmüştü – *ama bir de şuna bak!* Boğazını temizleyip utanarak günah çıkarıyor: Öhüm, evet, öyle ... ama hiç itaatkar değil. Sir Albert'ın kaşı olsa kaldırırdı, onun yerine gözlükleri demir alnının dalga-

lanmasıyla havalanırken o konuşmasına tasasız devam ediyor: Bir sürü insan benim Yahudi arkadaşlarım da var diyor sanki övünülecek bir şeymiş gibi ... Biraz durup Busner'a, sesinin aksansız kalitesinin, çınlama ve çatlamadan uzak pürüzsüzlüğünün tadına varma fırsatı bırakıyor ... Benim hiçbir arkadaşım Yahudi değildi – bildiğim kadarıyla tabii, kimliğinizi gizlemeye gelince siz gizlemeyi çok iyi bilirsiniz. Lakin kariyerim boyunca Yahudi mevkidaşlarım, astlarım ve üstlerim oldu ve genel olarak hepsini Yahudi olmayanlardan çok daha çalışkan buldum. Eğer ilişkimizde profesyonelliği elden bırakmazsak aramızda bir sürtüşme olacağına ihtimal vermem Doktor Busner – sigara kullanıyor musunuz? Afallayan Busner bir anda: He-evet, maalesef. Sir Albert yüreklendirir gibi gülümsüyor – yürek burkan bir manzara. Şu, diyor, deniz feneri maketinin tepesini kaldıracak olursanız, o aslında sigara kutusu, çakmak da yanındaki çekçek kılığında. Busner çekçek sürücüsünün kafasını geriye yatırırken, ihtiyar Mandarin tepsideki işitme cihazlarından birini kullanıyor ve o andan görüşmelerinin sonuna kadar tiz bir elektronik vızıltı sinir bozarak bir girip bir çıkıyor sahneye. Ses yükseltiminde transistör uygulamalarına dair bilginiz var mı, diye soruyor Sir Albert, Busner'ın sigarası –kibrit gibi kurumuş Silahlı Kuvvetler sigarası– yandıktan ve Busner ucundan da olsa rahat gibi görüneceğini umduğu bir poz takınıp bir kolunu şöminenin üstündeki ahşap sete attığından beri – yer gösterilmeyeceği belli artık. E, hayır, diye cevaplıyor, işitme bozukluğu konusunda fazla bilgim yok maalesef, ihtisas alanım da olmadığından –. Hayır, diye sözünü kesiyor ihtiyar, sesinizi yükseltmenize gerek yok – ben çok inceledim ve bu cihazlar en yeni, en etkili modeller. İhtisasınıza gelince, Bayan Haines bana psikiyatr olduğunuzu, Colney Hatch akıl hastanesinde görev yaptığınızı söyledi, öyle mi? Evet, diyor Busner, karşısındaki Dikkat'in bir *maddi hatasını* düzeltme cesaretini bulamadan ... Anladığım

kadarıyla muhtelif delilerin bakımından sorumluymuşsunuz, bunların arasında kız kardeşim Audrey Death de varmış. Busner yine onay veriyor ama bu tarafsız bir ifadeydi – derken içindeki yakıcı ukalalık köpürüyor, nihayet karşılık verecek kadar *taşaklanıyor*: Sir Albert, kız kardeşinizin delilikle uzaktan yakından ilgisi yok, hatta elli yıl boyunca çektiklerini düşünürseniz, tanıdıklarım arasında akıl sağlığı en yerinde kişilerden biri. Kendi cesaretinden şaşkına dönen Busner, acaba kül tablası da seramik tosbağa kılığında mı diye merak ediyor. Ondan sonra kömürlerin özenle dizildiği şömineye çeviriyor bakışlarını. Atmayın, diyor Sir Albert görev icabı, ateş yok efekt var içinde, çok daha verimli, zaten yirmi seneye memlekette kömür madenciliği diye bir şey kalmayacak – ha, fiyatlandırma yapısını etkiler mi derseniz o da yok … Bir an için Dikkat'in yaşlılığın doğal sonucu olarak kapılıp gitmeye açık olduğu sanılsa da yalanlama gecikmiyor: İlk baktığınız tosbağa gerçekten de bu iş için – kapağını kaldırırsanız görürsünüz – kül tablasıdır. Kardeşim hakkında söylediklerinize şaşırıyorum çünkü onu son gördüğümde karıma ve küçücük oğluma saldırmaya teşebbüs etti, evden polis zoruyla atıldı. Büyük bir ruhsal çöküş yaşıyor gibiydi. Bundan bir süre sonra Colney Hatch'e yatırıldığını öğrendim – akrabası olarak benden kardeşimin sağlığı, alışkanlıkları, ruh hali, yaşama şekli gibi bilgiler istediler – bu olaydan önce yıllardır görüşmemiştik, yardımcı olabilecek durumda değildim. Sizi pek ilgilendireceğini sanmıyorum Doktor Busner ama hani, zarlar atıldı derler ya, o nedenle şunu da bilin ki ahlaki açıdan fazlasıyla serbest bir insandı, siyasi görüşleri de açırı uçlardaydı açıkçası. Busner, Sir Albert bu sözleri tam Bayan Haines'in gelişine denk getirdi sanıyor: Kapıdan girerken elinde … *çay makinesi mi o?* Busner önünü kesip yardım etmek için hamle yapıyor ama kadın yirmilerden kalma katlanır somyanın arkasına geçerek sıyrılıyor. – Bana göre … diyor Sir Albert yaşlı kadın çömelip kadife

perdelerin örttüğü bir prize fişi takarken ... çayın demlenir demlenmez içilmesi lazım, hem sağlık açısından hem lezzet. Kat kat gözlerini Busner'a çevirip açık açık Neden? diye sormasını bekliyor ama Busner konudan sapmıyor: Ama kendisini Birinci Savaş sırasında gördünüz değil mi – Kim Kimdir kitabında sizin maddenizi okudum, Bayan Death'in anlattıklarından onun da aynı zamanda Mühimmat Fabrikası'nda çalıştığını –. Doğrudur, diye kesiyor Sir Albert'ın duygusuz sesi, ama inanın bana ya bir kere gördüm ya iki – tam zıt kutuplardaydık, eğer o makinede bir dişliyse, ben mermi üretiminden sorumluydum, sonra da bütün Fabrika'nın başına –. Çay makinesinin alarmı ötünce susup Bayan Haines'in iki fincan çay çıkarmasını bekliyorlar; kadın ikisine de bolca süt koyduktan sonra *bir, iki, üç ... dört!* küp şeker atıyor. Busner itiraz etmiyor, buna da şükür demeli, hem acaba *ben gidince kadına fincanı dezenfekte ettirir mi* ... Çaylar servis edildikten sonra Bayan Haines makineyi prizden çekip yanına alarak uzaklaşıyor – adamlar *diş çürüklerini emiyor*, Sir Albert daha gürültülü. Fincanla tabak kavuştuğunda *her şeyin evveliyatında!* Uzun ömrümü, diyor, iksirime borçluyum. Pardon? diyor Busner şaşkınlıkla. Dikkat, mırıltısına devam ediyor: İksirim diyorum, kendi geliştirdiğim bir karışımdı, ham şeker şurubu, Bemax, vitaminler, bir de süt maltı ama bunu son zamanlarda bulmak zorlaştı, bir tek Mackeson marka var. İlk bulduğumda –Büyük Savaş sırasında oluyor bu– neye iyi geldiğini bilmiyordum tabii, hem uyarıcı hem besin desteği olarak faydalı buldum – son yıllarda doktorlar tansiyona filan bin türlü zehirli madde yazınca, anladım ki hem ilaçların tedavi etkisini arttırıyor hem de yan etkilerini azaltıyor. Skleroz ... diyor öğretmen edasıyla ... ailemin erkeklerinde yaygın olduğu için, bu iksir olmasa şimdiye çoktan ölmüştüm, ölmediysem de akli melekelerimi çoğunluk yitirmiştim. Keşke ihtisasınız daha pratik bir alanda olsaydı da Doktor Busner, belki iksirimin farmakolojik özelliklerini araştır-

maktan bir fayda görürdünüz –. Olabilir, diye atılıyor Busner belki gözüne girerim diye, sizin bu, ee, iksir üzerinde birtakım tahliller yaptırabilirim, Friern'da iyi kötü bir laboratuvarımız var, eczacımıza da ... ee, nazım geçer. Dikkat, bunu gabardin dağının zirvesinden irdeledikten sonra karşılık veriyor: Evet, Friern Barnet Road'dan buraya, en kısa yoldan gelip nehri Rotherhithe Tüneli'nden geçtiniz desek – arabanız ne marka? Busner işkillenerek cevap veriyor: Şey ... Austin. Tamam tamam, diye tersliyor Dikkat, modeli yılı ne? Busner tahtaya kalkıyor: Maxi, yeni beş kapılı modellerden. Dikkat bir an duraksayınca Busner kendini hükümet politikalarının yanlışlığından British Leyland'ın beş para etmediğinden ... *kim bilir nelere!* kadar bir salvoya hazırlarken, Dikkat beklenmedik bir manevra yapıyor: O halde lastiklerinizin çevresi yüz yetmiş yedi santim üç milim demek, bu durumda da buraya kadar on üç bin iki yüz seksen dokuz virgül üç altı üç sıfır beş yedi üç iki dört altı sıfır yedi sekiz sıfır beş üç dokuz sıfır altı iki bir bir iki bir üç sıfır sekiz yedi üç kere dönmüştür – yaklaşık olarak. Nasıl serinkanlı kalabildiğine şaşan Busner, Neden yaklaşık diyorsunuz? diye soruyor. Dikkat, dalgalanıyor: Hangi yoldan geldiğinizi bilemem, lastik havalarına dikkat ediyor musunuz onu da bilmiyorum, basınca göre değişir. Ne kadar değişebileceğini bilsem size her tekerlek için ayrı rakam verebilirdim, yirmi yedi ondalık basamağa kadar çıkar hatta ötesine de geçebilirim. Geniş oda çok havasız, içerisi tıklım tıkış Sir Albert'ın *sakladığı şeylerle dolu ama Austin Maxi'nin teknik özellikler broşürünü nerede görmüş olabilir ki?* Kapalı perdelerin ardından yağmurun durup durmadığı anlaşılmıyor – Busner keşke dursa diyor içinden, bir yaz akşamı çökse, taşları yeni kuruyan serin bir terasta şaraplar içilse, iyi dostlarla tatlı tatlı muhabbet edilse... Bu şahsen peşinde olduğu bir arzu değil – ama izlemekten bile zevk alacak *yeter ki yapılıyor olsun bir yerde* ... çünkü niyeti, adı konmamış bir gelecekte ... *hayatımda*

bunlara yer vermek için çaba göstereceğim, onlar dururken ... *bu acayipliğe değil.* Eli kendiliğinden göğüs cebindeki tükenmezkalemlere gidince ihtiyar adam yırtıcılıkla atılıyor: Olmuş mu şimdi onları oraya ipek mendil gibi dizmek, bir de konusuna göre renk sırasında herhalde. Şiirsel lakırdılara yeşil, hatıralara mavi, aklına gelenlere –başkalarından kaptıklarına– siyah, tıbbi müşahedeler için de kırmızı, doğru muyum? Busner, Doğrusunuz, diyor ama açıkçası nasıl anladığınızı –. Geçelim efendim, diye azarlıyor Dikkat, kendinizi bilmiyor musunuz, hem o kadar zor bir iş de değil. Ona bakarsanız, diyor Busner, lastiğin kaç tur döndüğünü hesaplamak da fotografik belleğin bir tezahürü olarak görülmemiş şey değil, zatıalinizden literatürde mütebahhir olarak söz edildiğini de düşününce –. Kırmızı kalem mi o zaman? diyor Dikkat. Psikiyatr gülüyor: Yok, hesaplama kabiliyetinizin sorumlusu iksiriniz olsaydı onu kullanırdım ama durumun bu olmadığını siz de benim kadar biliyorsunuz mutlaka. Hayır Sir Albert, muazzam anımsama kabiliyetinize dair anılarım için mavi kalemi kullanacağım, üstelik bu kabiliyetin ailede size özgü olduğunu da düşünmüyorum – bence Bayan Death de kesinlikle böyle bir yeteneğe sahip ve size karşı bir avantajı var, son elli yıldır hiç yeni bilgi eklenmediğinden –. Açıklayın bakalım, diyor Dikkat, konsantre olmanıza yardımcı olacaksa bir sigara daha yakın. Busner, Oturabilirsem daha iyi olacak Sir Albert, diyor, ihtiyar adam itiraz etmeyince de ahşap bir ofis sandalyesini çevirip üzerinde ayaklarını havaya dikmiş, çürümeye yüz tutmuş dolma köpeği kaldırdıktan sonra oturuyor. Kız kardeşiniz ... diye söze girip ... olanı biteni bütün açıklığıyla döküyor: letarjik ensefalit salgını, Audrey Death'in çöküşünün ayrıntıları, hastaneye yatırılması ve uzun yıllar boyunca yanlış teşhis peşinde yanlış tedavi görmesi. Friern'a tayinini kısaca geçip L-DOPA'nın yıllardır kaderine terk edilmiş bu hastalardaki tedavi etkisini anlatıyor. Busner, sözü bittiğinde Sir

Albert'ın nasıl bir tepki vereceğini kestiremiyor. Koltuğunda dimdik oturan, koca kafasındaki gözlüklerin camları şakıyan, *şu veya bu ölümlü insan evladını halıya son gömdüğünden beri* ifadesi muhtemelen hiç değişmeden duran yaşlı adam, yine de onu ters köşeye yatırmayı başarıyor tek kelimeyle: Yani? Gözünün korkması gerektiğini unutan Busner, cevabı aynen yapıştırıyor: Ne yani? Sir Albert'ın gırtlak çevresinde bir cappuccino makinesi köpürtüler çıkarıyor ve Busner hayretle fark ediyor ki ... *adam iç geçirmekte*: Khhhherrr ... ardından *bir damlacık sıcaklıkla*, Peki benden ne yapmamı istiyorsunuz? Busner bu duygusallığı daha yakından görebilmek için öne eğildikten sonra cevap veriyor, Yapmak derken, belki kız kardeşinizi görmek istersiniz diye düşündüm, hiç değilse bir şekilde yardım edebilirdiniz. Akıl hastanelerinde uzun yatışlı hastaların ödeneklerine kısıtlı demek bile ayıp olur – haftada kırk sterlin yemek, barınma ve giyim masraflarına gidiyor, enflasyonu da hesaba katarsanız Kral Edward'ın döneminden bu yana pek artış kaydettiği söylenemez. Mali konularla ilgili son sözlerinin eski kamu yöneticisinin ilgisini uyandıracağını ummuştu – ama Sir Albert tekrar sessizliğe dalıyor, Busner da fırsattan istifade duvarları kaplaya kaplaya bir nevi *otodidakt duvar kağıdı* halini almış çerçeveli diplomaların çokluğuna bakıyor. Almanca, ilahiyat, ekonomi, felsefe, hukuk, yakın tarih, karşılaştırmalı dinler, matematik, muhtelif yabancı diller, eski tarih, fizik, siyasetbilim, coğrafya ve daha *bilmem ne bilmem ne* diplomaları. Bu kadar eğitim için çok acı çekti mutlaka, diyor Busner içinden, şimdi de bizden çıkaracak. Sir Albert, Günde, diyor, sadece kırk iki dakika ders çalışabiliyordum. Busner afallıyor: Pardon –? Sir Albert renksiz metanetini geri kazanmış, devam ediyor: Her sabah Blackheath'ten Charing Cross'a giderken trende yirmi bir dakika, akşam dönüşte de yirmi bir dakika daha – başka da hiç zamanım yoktu okumak için – dolayısıyla bunlar Londra Üniversitesi'nden açıköğretim dereceleri-

dir. Bizim zamanımızda benim sınıfıma mensup bir çocuğun üniversitede okuyup diploma alması olacak iş değildi – devlet memurluğuna on sekiz yaşımda girdim ama biliyorsunuz zaten. Yirmi iki yaşımda hem anneme babama, hem de zeka özürlü kız kardeşime bakıyordum; bundan sekiz yıl sonra Mühimmat Fabrikası'nda mermi üretimi müdürlüğüne getirildim. Sorumsuz kardeşim sinir krizi geçirdikten sonra – işe bakın ki tam bu odadaydı – ona yardım etmek için çok çaba sarf ettiğimi söyleyemem. Erkek kardeşimizin ölümünden beni sorumlu tutuyordu, bana sorarsanız iler tutar yanı yok ama takmıştı kafasına bir kere, madem ki ben onun öldüğü harekatta kullanılan mermilerin üretiminden sorumluymuşum, cepheye sevk edilen mermilerde çok sayıda fos çıkacağını bilmem ve buna müdahale etmem gerekirmiş. Bu fos mermilerin bir kısmı erken patlayıp hücuma kalkan İngiliz kuvvetlerinde kayıplara yol açtı, bir kısmı da düştüğü yerde patlamayıp Almanların Drahtverhau mevzilerini –. Pardon? diye araya giriyor Busner. Sir Albert bir daha iç geçiriyor: Khhherrr ... dikenli tel mevzilerini diyorum delikanlı, Alman asıllı bir Yahudi olarak hiç değilse üç-beş kelime anlarsınız diye umuyordum. Neyse, sözümü kesmediniz, zaten anlatacaklarım bitmişti. Busner biraz düşündükten sonra profesyonel arabuluculuğun zirvesindeki bir sesle söze giriyor: Aradan bunca yıl geçmiş Sir Albert, bunca zamandan sonra onu bağışlamayı düşünmez misiniz? Genç bir kadındı o yıllarda ve her ne söylemiş olursa olsun, şurası muhakkak ki beyin dokusunda meydana gelen iltihaplanmanın yol açtığı rahatsızlıklarla boğuşuyordu – üstelik ... aradan yıllar geçince ... Önce tekliyor ardından susuyor; çünkü Sir Albert'ın rengi öfkeli bir kızıllığa dönmekte, *Nefes darlığı gelecek dayı* ... kulaklarında yankılanıyor on yıllar ötesinden, kendi geliştirdiği işitme cihazının çınlamasıyla birlikte. Ben kime konuştum Doktor Busner? diye hırlıyor, kardeşimin ettiği lafların iler tutar yanı yok demedim mi? Mem-

lekete yaptığım hizmetlere ağza alınmayacak iftiralar atmasını affedemem mi sanıyorsunuz; bilakis, ben de pekala biliyordum mühimmatın büyük bölümünün fos çıkacağını, Almanların derin ve istihkamlı mevzilerine karşı kullanıldığında hiçbir etki gösteremeyeceğini. Doktor Busner, ben üç yüz yetmiş iki bin dokuz yüz altmış dakika hukuk, felsefe ve hatta karşılaştırmalı din okuyup vicdani sorumluluk, suçluluk nedir öğrenmemiş değilim! Ben kendimle barıştım – Rabbimle de yüzleşmeye hazırım, o yıllardaki davranışlarıma gelince de bir sürü bahane sıralayabilirim: Bir kere çok gençtim, çok zor günler yaşıyorduk, savaş çılgınlığı bütün milleti sarmış –kimin söylediğine göre anlamı değişen meslek terimlerinizle konuşacak olursak– toplu düşünceye yol açmıştı. Şunu da açık seçik ifade edeyim: Genç Albert'ı sözde bir izafiyete sığınarak affetmiyorum – yeri zamanı ne olursa olsun Tanrı huzurunda bazı ameller her zaman hatadır, ama hafifletici sebeplerim vardı. Bu hafifletici sebeplerin kız kardeşimin davranışları için geçerli olacağından çok şüpheliyim: Kendi kendine pasifistim dedi, sonra gitti kendi iradesiyle savaş makinesinin hayati parçalarından biri oldu. Sosyalist kolektivistim dedi, ancak bir bireycinin ağzından dökülebilecek en ağır ithamlarda bulundu gözünü kırpmadan. Bir yandan kadın haklarının, seçme ve seçilme haklarının en azılı savunucusuydu, diğer yandan aşk her şeye kadirdir deyip kendi itikatlarını bir yana bırakmayı seçti. Kardeşimiz öldüğü tarihte letarjik ensefalit başlamıştı diyorsunuz ama hakikat öyle söylemiyor. Ben bu hastalık hakkında Constantin von Economo'nun ilk yazdığı makaleyi okudum – siz dil bilmediğinize göre okumuş olamazsınız – hastalığı ilk olarak Viyana'da 1916 yılında teşhis etmiş ama İngiltere'deki belirtileri 1918'in başında ortaya çıkmış – hatta Lancet'ta yayımlanan ve yetkililerin dikkatini bu salgının yol açacağı işgücü kaybına çeken makale, nisan ayında çıkmış, hafızam yanıltmıyorsa yirmisinde. Hayır efendim, kardeşim Mü-

himmat Fabrikası'nda çalışırken, mermi kovanlarını tornadan geçirip içlerini doldururken işyerindeki arkadaşları kadar sağlıklıydı, şunu da belirteyim ki o dönemde savaş sanayiinde çalışan işçilerin sağlığı, benzeri nitelikte diğer işlerde çalışanlarınkinden kat kat iyiydi, bunu da isterseniz ilgili makalelerdeki istatistiklere bakarak teyit edebilirsiniz. Niye Audrey'nin iddialarının iler tutar yanı yok diyorum Doktor Busner, çünkü Onbaşı Stanley Death'in ölümüyle suçlanacak biri varsa – ki kemiklerinin 1928 yılında bulunduğu yeri düşünürsek bir merminin çarpmadan önce patlaması nedeniyle öldüğü kesin gibi bir şey – o da hukuken ağır ihmal sayılabilecek bir adamsendecilik, bir baştan savmalıkla çalışan kız kardeşim ve iş arkadaşlarının ta kendisidir. İçinde bulunduğum açmazı anlıyor musunuz Doktor Busner: Beni suçladığı için onu affedemez değilim, zaten bunca yıl kendini bilmeden yattıktan sonra içindeki hıncın da önemli derecede azalmış olacağını düşünüyorum; öte yandan akli melekelerini zerrece kaybetmemiş olan ben, kardeşimizin ölümünden bu yana geçen bugün de dahil yirmi bin doksan üç günün her birinde onu suçladım. Dolayısıyla şimdi ne koşullar altında tutuluyor olursa olsun onunla herhangi bir şekilde irtibat kurmam söz konusu olmayacağı gibi, kalkıp hastaneye ziyaretine gitmem teklif dahi edilemez. Sizinle profesyonel alışverişimiz de burada sona eriyor Doktor Busner. Hal hatır sormaya gelmiş olsanız, kalıp bir fincan daha çay içmenizi teklif edebilirdim. Bayan Haines ile bu saatte –televizyona işaret ediyor– televizyon izleme alışkanlığımız vardır, bu akşamki diziyi ikimiz de iple çekiyoruz. Ancak daha önce çok açıkça ifade ettiğim sebeplerden ötürü sizinki bir hal hatır sorma ziyareti değildir, asla da olamayacaktır. Dolayısıyla bir an evvel müsaadenizi rica ediyorum.

Ama geldi işte. Kaldırımda durup başını kaldırmış *gün boyu gördüğüm en çılgın şey* olan, üzerinde HAYALİNİZDEKİ LÜKS YAŞAM PRENSES PARK REZİDANS'TA yazılı tahta perdeye

ve yanındaki SAĞLIK KULÜBÜMÜZ DIŞARIYA AÇIKTIR pazarlama taktiğine bakan Busner, 1971 yılının Ağustos ayında Sir Albert'ın Friern Hastanesi Yirminci Koğuş'a çatkapı geldiği o günü hatırlıyor. Busner o zaman ihtiyara muazzam ve atıl Dikkat'ini neyin bu hastaneye çektiğini sormayı akıl edememişti; İspanya tatiline günler kala, küçük post-ensefalit grubunun giderek artan dengesizlikleri psikiyatrı çok bunaltmaktaydı. – Tahta perde, dalgalı çizgilerle üçe ayrılmış; sağdaki bölümde mavi ve yeşil hakimiyetindeki bir fotoğraf, sadece ağaçlarla çevrili cepheyi gösterecek şekilde kırpılmış: Orantısız sündürülmüş kubbesi, tek çan kulesi ve kemerli sundurması, eski akıl hastanesini *normal bir malikane kılığına sokuyor, bellekten hiç nasibini almamışsan tabii* ... İkinci bölümde, siyah spor atletli genç bir adam sabit gözlerle ileri bakarken, yumruğunu sıkıp kaldırarak şişkin pazularının yanına getirmiş. Taktığı kulaklıklara ve sarkan kablolara, bir de fonda yürüyüş bandında duran şortlu kadına bakılırsa, burası dışarıya açık olan sağlık kulübü herhalde diyor Busner içinden – üçüncü bölümde ise tepeden çekilmiş bir fotoğraf, mayolu bir tipin üst bedenine cüzzam gibi yapışan klorlu suyu göstermekte ki bu da kapalı yüzme havuzunun resmi olsa gerek. Tahta perdenin önünde *sabit bakış krizi* halinde duruyor, *Ödüllü mimarlardan 30 dönüm yeşillikler içinde bağımsız tasarlanmış lüks daireler* kafatasına kazınıyor, yanında bir de *Hayalinizdeki lüks yaşam Prenses Park Rezidans'ta ... Prenses Park!* Hadi Park kısmını çayıra çimene bakarak kabul ettik diyelim, Prenses neyin nesi? Böyle bir isim değişikliğini, Hitler ölçeğinde bir mit yaratma dürtüsünden başka ne açıklayabilir – *hiç mi bilmiyorlardı ne olup bittiğini burada?* Prenses deyince uyuyan güzeller geliyor herhalde akıllarına, lüks dairelerinde tertemiz yorganların altında, parlak siyah spor atletli yakışıklı prenslerinin öpücüğünü bekliyorlar ki fitness salonunda yeni bir güne uyansınlar, stüdyo derslerinden ve özel eğitmenlerden yararlansınlar – *sağlık ve*

güzellik kaynağı spa'yı unutmadan! – O gün güzellik olmadığı gibi, sağlık da bir damlacıktı. Busner, Sir Albert'ı mağaramsı istirahat odasından geçirip kadın yatakhanesine doğru götürürken, Mboya bir yandan, Inglis ile Vail öbür yandan – isimlerini tek tek hatırladı şimdi – önünü kesip durmuşlardı: Bay Ostereich yine nefes darlığına tutulmuş, yirmi miligram daha Benadryl verilsin mi? Helene Yudkin'in sırt eğriliği nüks etmiş, ayağa kalktığında geriye doğru öyle bükülüyor öyle bükülüyormuş ki sırt üstü düşüyormuş, kısmi L-DOPA agonisti olarak Symmetrel verilsin miymiş? Leticia Gross da – ismini fısıldayarak söylemişlerdi ama dağ-kadının böğürtüleri koğuşa şehvetle yayılmaktaydı – panik halindeydi, bir iğne yapılsa olur muydu? Largactil mi yoksa Valium mu? Sir Albert bu kargaşaya hiç kulak asmamıştı; siyah beyaz köpekdişi desenli takım elbisesinin üzerine tek bir gözlük ve tek bir işitme cihazı takmış, asık suratla dimdik durmaktaydı. Kız kardeşimi ziyarete geldim, dedi Busner'a hemşire odasının önünde karşılaştıklarında – *hepsi o kadar*. Busner'ın tek umudu, kız kardeşinin meydana gelen talihsizlikten onun gibi hiç etkilenmemiş olmasıydı – Busner sahiden *küçük bir talihsizlik* olarak görmek istiyordu bunu, endişeye mahal yoktu, olay L-DOPA'nın yan etkileri kaynaklı olup doğru destekleyici tedavinin uygulanmasıyla ortadan kalkacaktı. Dozların titrasyonunu farklı yapacak, olmadı tampon çözelti olarak fenotiyazin ve bütirofenon kullanacaklardı – *giren şemsiye açılmaz* ama hemşirelere bırakıp klinik çalışmanın bütçesini de aşmamak lazım *artık ne gerekiyorsa* … – Adam hâlâ peşinde mi değil mi diye arkasına bakan Busner, önce bir kovuğa sonra diğerine göz atıyor karşısına çıkabileceklerden korkarak: Bir post-ensefalitin suratı mosmor olmuş nefesini tutmaktan … *patlayana kadar*, ya da bir başkasının dili kontrolsüzce çırpınıyor *ne hikmetse bugün hiç olmayan sinekleri yakalamak için* … veya bir üçüncünün gözleri koğuşun bir köşesindeki örümcek ağına takılıp kalmış … Busner kımıl kı-

mıl, içten içe biliyor ki işler kötüye gitmekte – Alexandra Sarayı gezisinden hemen sonra çözdü: Mboya'yla enseflerin L-DOPA dozunu kesmeyi, arttırmayı, parça parça vermeyi denediler çoktan – ne yaparlarsa yapsınlar, illetin feci belirtileri tekrar baş gösteriyor ... *savaş alanından fışkıran şüheda gibi.* Daha sakin, daha analitik olduğu zamanlarda anladığı bir şey var: Bunlar yan etki filan değil, ilk günden beri inanmaya can attığı bir düşüncenin küllen reddi: Enseflerin hücresel dehlizlerinde, beyinsapı dallarında dolaşan, insanın hayatiyeti bakımından vazgeçilmez olan sağlık değil, kaotik hastalığın kasırgası. Bunun faturasını Whitcomb'a kesiyor– *hıyarağası* masraflar da masraflar diye bu kadar tutturmasaydı, Busner limbo dansı çıtası gibi gördüğü kısıtlamaların altında bu kadar *eğilmeyecekti geriye ... iyice geriye* ... beyaz önlüğünün etekleri sürtünmeyecekti ... *o sersemin sıçtığı bokun içinde!* Hastane genelinde personel kesintisine gidildi, Çalışma Terapisi Bölümü yarı kapatıldı – etkileri bütün hastalarda şimdiden göze çarpıyor ama özellikle kronik olanlarda: Köhnemiş koğuşlarda dinelip duruyorlar, yapacak işleri daha da yok artık, devletin pintiliğinden sararmış ciltleri, bağışlanmış kıyafetleriyle yekvücut, kederli gözlerinde bir perde inmiş ki içinde iki ölçek klorpromazin bir ölçek ... *ihmal.*

Sir Albert peşinden gelmeye devam ediyor. Busner, Dikkat'in bunca kargaşayı sindiremediğinden, hatta uzaklaştırdığından şüpheleniyor: Bir psişik çarpıtma dalgası Dikkat'in arı kovanı gibi beyninden ileriye doğru yayılıyor, eğer çok sertleşecek olursa burnunun pruvasına çarparak parçalanıyor. Busner durup Sir Albert'tan bir dakika beklemesini rica ediyor: Habersiz girerseniz şok geçirmesi bile söz konusu olabilir – deyip Dikkat'i kapatılmış Çalışma Terapisi Ek Binası'nın düz çatısında tefekküre terk ediyor. Audrey'nin kovuğuna başını uzatan Busner, onu her zamanki olağanüstü halinde görünce seviniyor: mesafeli, ölçülü, tüm dikkatini elindeki *Financial Times*'a vermiş ve ısrarla

birtakım başlıkları ona okumak istiyor: Rio Tinto Çinko İşletmeleri ve Allied British Menkul Kıymetler'in hissedarlarına ödediği temettü, döviz kurlarındaki dalgalanma, ödemeler dengesi açığının tam miktarı. Busner gözlüğünü takıp kadının bu isteğini onun dünyaya duyduğu ilginin zararsız bir tezahürü olarak görme kararlılığıyla, sandalyesinin önüne çömeliyor, *kanayan gönül yarası* saçlarına ve nicedir eziyet çeken güzelliğinin kahramanlığına bakıyor ... *bir sevdalının gözleriyle.* İşte tam bu anda *ben de bombamı patlatıyorum* ... Bu arada Bayan Death, abiniz sizi görmek için burada – hemen ardından, kendi içinde biriken antipatinin bir kısmını salarak bu karşılaşmayı önyargıyla başlatacağından korkarak, hemen doğrulup Sir Albert'ı almaya gidiyor. Bilemezdi ... / *Nereden bilecektim ki?* – Yan tarafında boydan boya ŞİMDİ EKONOMİK PAKETLERLE HER AY TARİFENİZİ DEĞİŞTİREBİLİRSİNİZ yazılı bir otobüsün gürültüyle geçmesi uyandırıyor onu: Gireyim, diyor içinden, Son Daireler'den birine bakmak istiyorum diyeyim, emekliliğimde buraya yerleşmek istiyorum – bayıla bayıla gösterirler o zaman! Kapının önünde sandalyeye oturmuş, fosforlu sarı yelekli güvenlik görevlisi *tam da uzun yatışlı akıl hastalarına benziyor* ... ve onun arkasında Busner, eski kantinin Prenses Park Satış Ofisi'ne dönüştüğünü görüyor çevreci ayağına Norveç kerestesiyle döşenmiş ... *sopa gibi dimdikti zamanında.* Durup binanın geniş bir masa üzerindeki büyük ölçekli modelin minik pencerelerinden ufacık kiralık dairelere göz atan Busner, pişmanlığın pençesine düşüp kendine ağzına geleni söylüyor: Hep böyle bakmadın mı dünyaya ruhsuz pezevenk, tepeden bakıp burun kıvıracağın – yok, gülüp geçeceğin – bir nesne gibi bakmadın mı? Ama sonra kendine de hak veriyor: Friern Hastanesi'nin yeni müdavimlerinin suratları karmakarışık, uzuvları her türlü dumura uğramaktan orantısız olsa da, *ben kâdiri mutlak Tanrı olarak hep bir pleksiglas kapak altında onlardan ayrı kaldım* ... Üstelik: *Nereden bilecektim?* – Meğer Aud-

rey oturmuş, *Financial Times*'ı büküp kucağına bırakmış, sakin ve sarsılmaz bir inançla bekliyor Stanley'nin girmesini. Çok yaşlanmış olacak, bunu kabul ediyor: Yetmiş dokuz yaşında olmalı. Orta yaşlarında çok kilo alanlardan olduğunu varsaydığı için, girmesinden önceki birkaç saniyede hatırasındaki vücut hatlarını şöyle bir ovalayıp keskin kurşunkalem çizgilerini dağıtarak makul bir tombulluğa getiriyor ... *Neşeli de olacak*, diye geçiriyor içinden: savaş meydanı cehenneminden nasıl kurtulduğunu hep hatırlayan neşeli bir adam ... *Başmelek Mikail'in kollarında kanatlanıp bir hızla memlekete taşınan.* Savaştan sonraki hayatına dair aklında tek canlandırabildiği: Çocuk*ları olmuştur – boy boy çocukları olmuştur, benim yapamadığım çocukları da o yapmıştır, hepsi çok güzel çocuklardır* ... Sonra çocukları görüyor, genç Stan'in uzun ince söğüt dalı vücuduna, genç Adeline'in sert ve gösterişli hatlarına sahip. Bu çok berrak onun gözünde, kucağında durup *seğirerek* kendilerini pembe nevresimden sıyırmaya çalışan leke leke ihtiyar elleri kadar berrak – çok daha berrak yüzlerce binlerce kara penceresi olan yüksek kara korkunç kuleden, tepesine oturtulmuş reklam panosundan, gri patlak gözleriyle ölüm ışınları saçan ağabeyi Albert'ın ihtiyar suratından.

Kısa zaman sonra, Sir Albert De'Ath ve Doktor Zachary Busner, Yirminci Koğuş hemşire odasındaki sevimsiz çelik masanın iki tarafında oturuyorlar. Busner kendi paketinden bir sigara yakmış – filtresiz Gauloises Caporal'a bulaşmıyor hemşireler. Sir Albert çay teklifini kabul etmiş, şimdi kırışık naylon paketten esmer şeker dolduruyor çayına, kaşığının şekere hızlı hızlı dalıp çıkması, Busner'a ... *aceleyle mezar dolduran birini çağrıştırıyor.* Letarjik ensefalit üzerinde yeni araştırmalar yaptım, diyor Sir Albert. Sahi mi ... Busner'ın aklı başka yerde değil; Dikkat'in tuhaf engeller resifinden koparılıp gündelik bir bağlama oturtulduğunda, kel tepesine bir görev çizelgesi asıldığında nasıl ola-

ğan bir önemsizliğe büründüğünün keyfini çıkarıyor. Ee-evet, diye devam ediyor Sir Albert, ilk görüşmemizde de söylediğim gibi, zamanında bu salgından haberdardım ve okuduğum bilgileri – Lancet'taki makale, 1918'in sonuna doğru çıkan Sağlık Bakanlığı raporu, birkaç parça daha vardı – sakladım, ama kardeşimin durumunu öğrenince hastalığı daha ayrıntılı ve tarihsel bir perspektiften inceledim. İki büklüm, *iki dirhem bir çekirdek* adam çayından bir yudum alırken, Busner zihninden *taslağını* şöyle bir ovalayıp düşkünleşecek kadar bulanıklaştığını görüyor ve bu haliyle *yatış işlemleri yapılacak duruma getiriyor.* – Haberiniz var mı bilmiyorum – tabii benim bilgim de böyle olaylardan çok sonra çıkan kopuk kopuk güncel kayıtları derlemekten ibaret – başka salgınlar da olmuş gibi görünüyor. Öyle mi, diyor Busner dalgınca nefes vererek. Sir Albert huysuzlaşıyor: Evet, öyle Doktor Busner: 1670'lerde Londra'da, 1840'larda Manchester'da – Viyana'da yüzyıl başında, malum – sonra da muhtemelen İkinci Savaş sırasında Terezin Nazi toplama kampında ... İşte bu, tütün dumanını yararak psikiyatra kadar ulaşıyor, o da öne eğilip sigarasını bastırıyor. Sir Albert olağan robot sesiyle devam ediyor: İlk bakışta son derece bariz, bütün epidemiyolojik çalışmalarda tekrarlayan sebepleri var gibi, bu devirlerde bu büyük şehirlerde insanların beyin hummasına yakalanması için kalabalık nüfus, yetersiz beslenme, daha birçok sebep sayılabilir ... Ama Terezin'deki salgın ihtimali üzerine konuya analitik olmaktan çok, biraz ... eee ... *Dikkat'in söyleyecek kelime bulamaması* hakikaten de tuhaf ... sembolik diyelim, o şekilde baktım – belki sizin etkinizle, Busner, ya da hiç değilse mesleki uzmanlığınızın etkisiyle. İğnelemesinden arta kalan kötü tadı silmek için Sir Albert göğüs cebinden kat kat, lekeli bir mendil çıkarıp dudaklarını ovalıyor, sonra devam ediyor: Terezin kampını biliyor musunuz bilmiyorum ... *Nereye gidiyor bu laf? Olaydan yıllar yıllar sonra beni oraya mı kapattıracak?* ama idare ve planlama ko-

nusunda Almanlara bile parmak ısırttıracak bir yerdi – tabii bu kadar kabiliyeti, öhüm, insanlık dışı amaçlarda kullandılar. Eski surların içinde, toplasan iki kilometrekare olmayan bir alanda belki yirmi bin Yahudi ve diğer istenmeyen kişiler toplanmıştı. İçeride döşemeden ayakkabıya her türlü işin atölyesi, fırın, birahane, hatta torna atölyesi ve elektrik santrali bile vardı, bir ara oda orkestraları ve tiyatroları bile olmuş. Sir Albert bir yudum çay molası veriyor, sonra iç geçirip şeker ve tanen salarak kaldığı yerden devam ediyor: Ahhh, elbette amaçları tutsakların koşullarını iyileştirmek değil, bir tür Potemkin köyü yaratıp Kızılhaç müfettişlerinin gözünü boyamaktı – tüyler ürperten bir filmini de çekmiş Naziler ama ben izleyemedim … Aslında çok merak ediyorum … düşünceye dalıyor, uzun ve *huzursuzluk veren zarafette* parmaklarıyla *boş fincanını yokluyor* … çünkü kafamda çizdiğim çerçeveyi doğrularsa, bulduğum teori –. Neymiş o? diye araya giriyor Busner, anti-Semitik rezillikler saçılacağından emin halde. Sizin de, diyor Sir Albert bozuntuya vermeden, pekala fark edebildiğiniz gibi burada belli bir tekerrür var: Bütün şehirlerde, hastalığın görüldüğü sırada bir salgın halini almasını sağlayacak kadar nüfus yoğunluğu vardı – hatta hepsi kısa süre önce nüfus patlaması yaşamıştı – ama Terezin'in durumu farklı. Diğer örneklerle hangi etkenlerin ortak olduğuna bakalım: Londra birinci Sanayi Devrimi'nin eşiğinde, Manchester ikincisininin; Viyana çılgın gibi savaş üretimiyle meşgul – belirleyici unsur bence nüfus sayısı ya da yoğunluğu değil, asıl olarak makineleşmenin yoğunluğu … teknolojinin. Her neyse … bu kadar ihtiyar bir adamdan beklenmeyecek bir çeviklikle kalkıp bütün boyunu sergiliyor Sir Albert … dediğim gibi, bu nihayetinde bir teori çerçevesi, benden size bir ayrılık hediyesi olsun. Busner'ın aklı başına geliyor: Ama Sir Albert, sormayı unuttum … ne yaptınız … nasıl geçti kardeşinizle görüşmeniz? Dikkat, saklamaya tenezzül etmediği bir kibirle tepeden bakıp, Geçmek mi?

diyor, geçen giden bir şey olmadı Doktor Busner – tahmin ettiğim gibi katatonik durumda, bir münasebet kurmak mümkün değil – anladığım kadarıyla geldiğimi bile fark etmedi, muazzam bir keder halindeydi, Melancholica attonica diyorlar galiba ... Umarım anlamışsınızdır tahmin ettiğiniz gibi bir canavar olmadığımı, anlattım asistanınıza –. – Asistanım? Busner da ayağa kalkmış, ikisi masanın iki tarafından sıkışarak dışarı çıkıyor. E evet, diyor Sir Albert, Afrikalı bey – Mboya, değil mi? Çok istidatlı bir genç; kendisine söyledim, gerekli talimatları vereceğim, Audrey'ye ömrünün sonuna kadar maaş bağlatacağım, benim vefatım durumunda da ödenmeye devam edecek. Hatta bunları ona – işte burada Dikkat, mağrur sırıtışını bastıramıyor – kendi dilinde söyledim, çat pat bilirim de.

Koğuşa çıkıyorlar, Sir Albert koridora açılan çift kanatlı kapıyı itiyor. Kendi dilinde dediniz, diyor Busner, Kikuyu mu yani? Sir Albert durup olanca küçümsemesini üstüne boşalttıktan sonra cevap veriyor: Hiç olur mu efendim, Dholuo – Mboya, Kikuyu değil ki; Luo. Zaten Kikuyu olsa burada değil Kenya'da olurdu, değil mi? İş arkadaşlarından bu kadar bihabersen kariyerinin buradan ileriye gitmemesine şaşmamalı Busner. Son anda indirdiği bu yumruğun ardından, *profesyonel alışverişimizin sonuna varan Sir Albert, görünüşteki haşmetine rağmen – buhar olup uçtu* ... – Hoş geldiniz beyefendi, diyor. Kırkına merdiven dayamış bir kadın, olmadık yerlerde tombullukları var – kollarının altında, basenlerinin üstünde, göğüs kafesinin bitiminde – belli ki vücuduna oturan siyah bluzunun ve siyah pantolonunun altına inceltici iç çamaşırları giymiş. *Kendini kandırıyorsun be kızım.* Atmaca gibi, keskin hatlı bir yüzü var – *Yunan mı?* – kara saçlarını sıkı toplamış, makyajsızlığı makyajdan daha dikkat çekici. *Böyle emlakçı beklemiyor insan.* – Şey ... ee, ben ... Hastaneden bozma lüks konut projesinin maketinin durduğu masanın yanındalar; başının dönmeye başladığını hisseden Busner, masaya

tutunuyor *bir dayanak olsun diye* ... Ben – eskiden burada çalışıyordum da! Bir sevinç nidası gibi dökülüyor ağzından cümle – Son Daireler'den birinin muhtemel alıcısı gibi yapmaya kararlıydı bu cümle dudaklarından fırlayıp çıkana kadar. Kadının hiç umuru olmamış bu söz. Öyle mi, diyor, ne iş yapıyordunuz – kirli kıyafetlerini şöyle bir süzüp gözlerini kırışık ve ter lekeli şapkasına dikiyor – Döşeme Atölyesi'nde mi çalışıyordunuz, yoksa Çalışma Terapisi Ünitesi'nde mi? Gülüyor. – Yok, gerçekten burada çalışıyordum – emekli psikiyatrım ben. Eski kantinin muhtelif yerlerinde kadının iş arkadaşları klavyelerini tıktık-takır-tıkırdatıyor, fareleri fıtı fıtı oraya buraya sürüklüyor, gözleri ekranda milimlik mesafelerde bir sağa bir sola seğiriyor ve *bu kadarcık hareketlerle bile kıtaları aşıyor, yabancı dünyalara seyahat ediyor, başkalarının haleti ruhiyelerine nüfuz ediyor* ... O kadar da küçümseme, diye paylıyor kendini, bu yapılanların radyo dinlerken atlasa bakmaktan ne farkı var, ki ben de çok yaptım çocukluğumda. Kadın kollarını kavuşturunca yeni yeni ... *yersiz şişikler çıkmış – benim yaşımda bunlara da fazla takılmamak gerek* ... sözüne devam ediyor, Kusura bakmayın, eski hastalardan burayı ziyaret eden çok oluyor da. Busner, Çok şaşır–, diyecek oluyor ama lafı ağzına tıkıyor çünkü hiç şaşırmadı. Herhalde, diye lafı değiştirip, bir arayışları oluyor, belki ... cümleyi bitiremiyor. Kadın onu gözleriyle tartıp cümlesini tamamlıyor: Emniyet mi arıyorlar? Aradıklarını biliyorum çünkü bana kendilerini en çok burada emniyette hissettiklerini söylüyorlar – tabii birçoğu hiç mutlu değil, bazıları çok ciddi bunalım içinde. Gözle tartma sırası Busner'da; kadının sesinde ironi tespit edemiyor, ifadesi ise açık ... *samimi*. Hiç beklenmedik derecede şifalı bir emlak komisyoncusu ... Gülümsüyor ve, Yanılıyor muyum, diyor, yoksa siz de burada emniyette mi hissediyorsunuz? Kadın yoğun çikolata kıvamında lezzetli bir kahkaha atıyor, Hah-hah, heh, ha, evet ... Elini uzatıyor; bakımı epeyce masraflı olsa gerek çünkü

her bir tırnak ayrı boyanmış ... *hilaller, gökkuşakları, bir kumru, on ayrı vıcık vıcık ... emniyet sahnesi* ... Adım Athena Dukakis, diyor el sıkıştıkları sırada – Busner hızla gümüş yüzükleri *başparmağında bile var!* tarayıp yüzük parmağındaki altın alyansı arıyor *alışkanlıktan canım* ... Busner, diye karşılık veriyor, Doktor Zack Busner – yetmişlerin başında iki yıl burada görev yaptım. Elini bırakan *Evli Bayan* Dukakis, makete dönüyor. – Görebileceğiniz gibi bir hayli değişiklik yapıldı. Bu binayı ben de çok iyi tanıyorum diyebilirim; çocukluğum burada geçti neredeyse. 1992'de hastane kapatıldığında mülkü babam satın aldı. Busner, kadının kemikli yüzünü ve sıcak ses tonunu tekrar tarayarak bir ironi var mı diye bakıyor, *bir yapmacıklık, bir sinsilik ... acı ve ümitsizlikle kıvranan bir zindanın geniş ağzına açılan bir geçit* ... Dikkatli davranarak, Bir genç kız için değişik bir durum, diyor, nihayetinde akıl hastanesiydi. Dukakis *konuyu anlaşılır hale getirmek için* ... hilalli parmağını maketin pleksiglas muhafazasında gezdirerek, Babam ilk olarak hastanenin ikinci kanadını olduğu gibi yıktırarak birinci kanadı bıraktı, zaten güzel ve orijinal mimari de bu binadaydı, bir de 1860'larda yapılmış ek binalarda. Diğer yandan haklısınız, gerçekten tuhaftı – emlakçılıktan hatıralara kayıyor – genç kızdım o zaman, beni şantiyeye getirirdi, girip çıkmama izin verirdi. Son hastalar aceleyle terk etmişlerdi binayı, banyoların köşelerinde diş fırçaları duruyordu, komodinlerinde kırık dökük eşyaları kalmıştı. Sağlık personeli bir sürü ... tuhaf alet bırakmıştı – ay bir de o süngerli hücreler filan var ya, onlar acayip ürkütürdü beni. Suskunlukta, *gözleri çakma timarhanede dolaşıyor* ... ve Busner, eski akıl hastanelerinin 1980'lerin sonu, 1990'ların başındaki garip hallerini anımsıyor, tasfiye sırasında bir hastanın taburcu olmasının ardından yatağının kaldırılıp yerine konmamasını, nihayetinde hangar gibi koğuşlarda küçücük şilte adacıkları kalmasını, adacıklara saçı sakalı birbirine karışmış geriatriklerin *Berberi maymunları* gibi çömeş-

mesini ... Sömürgelerin bağımsızlık süreciyle akrabaydı aslında, diyor içinden, tedavi imparatorluğunun uzak köşelerdeki toprakları birbiri ardına elden çıkarılıyor, önce dozere teslim ediliyor, sonra ... *lüks daireler oluyordu.*

Çalışma masalarında, plan dolaplarında ve maketin bulunduğu masada dik duran kağıt torbalar var – koyu mor renkli torbalara projenin logosu basılmış: eski hastanenin sünmüş kubbesi ve iki yanında iki çan kulesi ... *sahte, eskiden deliliğin leş buhurunu emip banliyölere saçardı, şimdi ne emiyor acaba, oda parfümü ve taze çekilmiş kahve mi?* Athena Dukakis, Yarın bir sunum yapacağız da, diyor, torbaları merak ettiyseniz; içinde sanal tur CD'si, kokulu mum, banyo tuzu falan filan ... öyle şeyler var ... Susuyor, sonra, *tekrar dirilerek,* Açık konuşacağım, diyor, piyasa çok durgun – ekonomik kriz filan derken ... belimiz büküldü. Size çevreyi gezdirmemi ister misiniz? Bunu bir anlık heyecanla *fakat belli bir sıcaklıkla* söylüyor ... Kadının peşinden çiçekli döner kavşağa – hatırladığından çok daha gösterişli; her yerinden pembe, eflatun, kırmızı çiçekler fışkırmış – doğru yürürken, Busner *neden bana kanı kaynadı* diye düşünüyor içinden. Nasıl pejmürde olduğunun kendisi de farkında, spor ayakkabılarının cenderesindeki ayakları *Yettigari* derken seke seke yürüyor, kafasındaki berduş şapkası da tüy dikiyor üstüne, tam emniyet peşindeki eski hastalara benziyor – *hatta belki İsimsiz Meczup Anıtı'na, ona ne oldu acaba*? Daha önemlisi, diyor Busner içinden, acaba ihtiyar münzevi Marcus'a ne oldu, sanki korunmaya çok ihtiyacı olan bir adammış gibi, üzülmesin diye heykel hakkında yalan söyledim bir de. Yaşıyorsa – kaç? yüzü devirmiştir – ama pekala mümkün hâlâ St John's Wood'daki dairesinde oturup *naylon örtüyü çıtırdatarak ciğerli ikram tepsisini getiren karısına eziyet çektirmesi* ... Ana kapıya geliyorlar ve Busner arasından usulca süzülmek için yan dönerken, kapıların kendiliğinden ve sessizce ardına kadar açıldığını, içerideki cam kapıların da fıss diye

kaydığını görünce şaşırıyor: *Uyuyan Güzel'in şatosunun büyülü kapısı sanki …* Athena Dukakis gülüyor. – Kapılara şaşırdınız değil mi – babamın ikinci icraatı bu oldu: Ana kapıyı herkese açtı; spor salonu müşterilerini sığıntı gibi yan kapılardan sokmak olmazdı. Sütun destekli asma katın tiyatro sahnesi gibi ölü boşluğun tepesine dikildiği – şimdi hatırına geliyor hiperaktif bir Cordelia'nın oradan *İ-İ-İ-İyilikten m-m-m-maraz dd-do-doğar* diye gevelediğini – geniş alanda şimdi *bir sürü şey var*, yüksek hol yatay olarak üçe bölünmüş ve açık renk ahşaplı, cam panelli bir paravanın arkasına gizlenmiş. Ayaklarının altındaki pencerelerden gömme yüzme havuzu görünmekte, içindeki gök mavi sıvıda bir yüzücü fotoğraflık pozlar vererek geriniyor – göğüs hizasında ise taş kaplı geniş bir alanda yuvarlak sırtlı koltukları, çinko cepheli barı ve diğer sessiz dırıltısıyla bir kahve barı akşamüstü yoğunluğu yaşıyor: *Kafaları toparlak bir-iki tip oturmuş kafaları gibi top kek yiyor.* Bunun üzerindeki asma kat, orijinal çatının eski kirişleri ve kemerlerinin altında kalıyor; bel hizasındaki cam korkuluğun gerisinden sadece sıra sıra koşu bantları seçilebiliyor. Busner birkaç çift bacağın bir ileri bir geri, bir ileri bir geri yürüyüp … *hiçbir yere varamadığını görüyor. Festinasyon …* geliyor üzerine, sonra kürek makinelerinin boynuz tipi çelik kollarına bakıyor, çeşitli kaldırma, çekme, koparma aletlerinin durmadan yukarı aşağı yukarı aşağı oynayıp kütle niyetine *daha iri triseps, biseps ve deltoidden* başka bir şey taşımamasını izliyor … Aynı zihin kovuğundan … *hareketli bir atetoz ve miyoklonik kasılma spazmı çıkıyor* … Busner, yukarıda yerinde sayanların birinin gözlerine bakıyor ve bunların, festinasyon halindeki ayakların *asla götüremeyeceği* orta mesafede bir yere sabitlendiğini görüyor ve: Okülojirik kriz geçiriyor, diyor içinden. Sonra iyice dikkat kesilip espresso makinesinin gurultusunu ve bayık müziğin tınlamasını, kadının huh-huh-huh sıklaşan soluğundan ayırıyor ve *solunum krizi başlangıcı!* teşhisini koyuyor. Dış kapıdaki

reklam panosunda fotoğrafı olan genç *veya onun ikizi* ağzını ayırmış bakan Busner'ın hemen yanından geçiyor, spor çantasına göz atarak salondan çıkıp *kendiyle yüzleşmeye gidiyor ... en beteri de o ya* ... – Bıkkınlıkla, Ne kadar bekleyeceğiz lan bu kuyrukta, diyor içinden. Daha da fenası, milyon tane küçük para alışverişinin top yapılıp atılmış fişleriyle kaplı taş zemine bakmazsa, ya *gözlerimi acıtan* pencereye bakmak zorunda, ya da en istemediği şeye: Bankoda önünde duran, memura sesini duyurmak için eğilen adama; sesi de öyle hırıltılı ki Busner'ın hangi dil olduğunu anlamasına imkan yok. *Benim o* ... elli pesetaya saçını makineye vurdurup muteber geçinmeye kalkan adamım – burası temsili monarşi olduğundan, Franco'ya bağlı dazlak kafalı, parlak origami şapkalı milisler canları isterse *seni orta yerde kırkabilirler* ... – pis mavi BOAC havayolu valizimde boş şarap şişeleri, bir de *o titreme, etil alkolle teskin edilmeye* alışmış bir sinir sisteminin ısrarcı sarsıntıları ... Busner önünde havalesini soran adamın İngiliz olduğundan emin – hangi dili konuştuğunu anlayamasa bile, yüksek perdeden ve lokma çiğner gibi konuşması, kesin olarak Britanya'ya götürüyor onu ... Adamın bankonun öbür tarafına itip durduğu kağıt parçasıyla ilgili bir mesele var gibi görünüyor ve Busner bunun tam kendi bozduracağına benzeyen Thomas Cook seyahat çeki olduğunu fark edince midesine sancı giriyor. İspanya tatili genel anlamda başarılı geçti, diye geçiriyor aklından: bakındılar, yediler içtiler, konuştular, yollara gittiler, sonra haydi baştan. Miriam ile aralarında pek bir yakın temas meydana gelmedi ama *olacak o kadar* ... bebeği serin tutmak, oğlanlara kurumasınlar diye pahalı şişe su içirmek yeterince yorucu zaten. Olsun, tatil başarılı geçti ve eve dönmelerine iki gün kaldı – yaşadıklarına *deli dolu bir hayat* denemez ... ama, tartışmaya açık olsa da, gayet makul bir ... *acı tatlı günler silsilesi* ... Dün gece o kadar içmeseydi iyiydi ama o da *olacak o kadar* ... Bu bıktırıcı banka şubesi bu kadar sıcak olmasaydı – arkasındaki huzursuz kuyruk bu

kadar kımıl kımıl etmeseydi – Busner ne zaman dönüp gerisindekilere baksa, kımıldanan eller, oynanan saçlar, sıkılmış dudaklar, yalanan diller görüyor. Bir de çek bozduracak adam *ve yarı felçli hali!* Tartışma son raddeye varmış olacak ki, *perde gerisinden bir düğmeyle* çağrılan postallı Halk Muhafızı askeri bankaya giriyor ... Busner, adamın, çantasındaki boşlar tıngırdaya tıngırdaya yaka paça götürülüşünü çaresizlikle izliyor, gözleri *dolu dolu oluyor ... Bir şey yapmam lazım, yardım etmem* ... ama Busner'ın tek yaptığı bankoya yanaşmak ve uzun imza sürecini başlatmak; bir pula bir açığa, ikinciye geç, bir pula bir açığa, üçüncüye geç *–parmakrumba* veya belki *eltango* şeklinde hareketler aklına Helene Yudkin'in tekrarlayan tiklerini getiriyor – o anda idrak ediyor yaptığı korkunç ve dönüşü olmayan hatayı: *Hiç bırakmayacaktım onları, hiç!* Tatilin son dört gününde Busner sadece bedenen orada, kafasını kaldırıp *öksüz kılıklı üç çocuk ve gözünün feri gitmiş karıyla* konuşmaya mecali bile yok. Taksi onları mahallede indirdiğinde, daireye sadece Austin'in anahtarlarını almak için giriyor ve valizleri sokmaya uğraşan Miriam'ı sıkıştırarak gerisingeri çıkıyor. Bir şey demiyor kadın: Söyleyecek bir şey yok – *ateş olmayan yerden duman çıkmaz ama ilgisizlik ateşten kötü yakar, bundan da boşanma çıkar* ... – Yirminci Koğuş'a vardığında akşamüstü oluyordu ve güneş ışınları pencerelere tam kırk beş derecelik açıyla vurmaktaydı, *Aklıma kaleler geldi o zaman – özellikle de zindanlar; Ortaçağ tutsaklarının kapatıldığı taş zindanlar ve tutsakların kafes parmaklıklarından fışkıran kir pas içinde, keçe gibi saçları ... bir Grimmelshausen kitabı adeta* ... İstirahat odasında personelden kimseyi göremedi, hemşire odasında da tek bulduğu ... *dumandı, tüm kaygılarımızın buruk hayaleti.* Busner İspanya'ya yola çıktığı sırada, post-ensefalitler arasında durumu en stabil olan yine Audrey Death'ti – ağabeyi yüzyılın tek ziyaretini gerçekleştirdiğinde kilitlenip kalması: Kısmen şoktandı Doktor Busner, demişti. Kaldı ki nezaket icabı da olsa, onu

ziyarete gittiğinizi bana söylemeniz gerekirdi, çok ciddi bir sarsıntı geçirdim – hem benim Albert De'Ath'e söyleyecek hiçbir şeyim yok, soyadlarımız bile aynı değil, tesadüf eseri aynı anababadan doğmuşuz işte. Kısacık bile olsa zaman geçirmişseniz onunla, muazzam akıl yürütme kabiliyetine tanık olmuşsunuzdur – ne yazık ki, bırakın buna denk samimiyeti, bir gıdım anlayıştan bile yoksundur. Yobazların en korkuncudur o. İksirden çok içmiş, demişti Busner bıyık altından, Audrey de: Biraz yüksek, delikanlı, deyince Busner tekrarlamıştı: O iksirinden diyorum, fazla içmiş herhalde – bunun üzerine bir kahkaha attı yaşlı kadın, *çınlattı koğuşu sıcacık, cezbedici, mutlu kahkahasıyla* ... Bu anıyla ayrıldı yanından: Çok cılız, kambur, düşkün bir hasta – yalan da değil – ama çevresinde olup bitenin de tümüyle farkında, zihni berrak ... *ve ilgili.* Gidip müzisyen hanımı dinlemeyi, demişti ona, çok seviyorum – neydi adı, Bayan Down mı? – bir de tesadüf işte, genç kızlığımdan hatırladığım bir parça çalıyor, Brahms'ın intermezzosu, bilir misiniz? Busner: Ezbere bilemedim. Bunun üzerine Audrey mırıldandı, *mırıldandı*, Duu-d'duu, duu d'duu, duu-d'-duuu, duu-d'-duuu, notalar üçer üçer yükselip alçalırken ayrıldı Busner oradan – *biraz titrek bıraktı kadını, biraz huzursuz ama olacak o kadar* ... – Döndüğünde onu kargaşaların ağa babası karşıladı. *Girdiğim ilk hücrede, erkek yatakhanesinde* ... İhtiyar üçlü Voss, Ostereich ve McNeil, Busner onları ilk gördüğündeki kadar büyük atalet içindeydi: Artık insana da benzemiyor ... *yanmış yıkılmış metruk evleri andırıyorlardı* ... yüzlerinde taş gibi bir maske, kafaları topaç gibi sağa sola yatıyor, bütün kas kütleleri erimiş olacak ki *her bir uzuvları akıp gidiyor.* Boş yere uyandırmaya çalıştı adamları – gözkapaklarını kaldırarak, kulakların karanlık ve maalesef kirli dehlizlerine seslenerek. Tık yok. Daha da kötüsü sanki hiç olmamış gibi – üç adamda en ufak bir hayat belirtisi yok ve *sanki hiçbir zaman yoktu ... belki onlar kadar ben de rüya gördüm* ... Kadınlar yatakhanesine

geçip Leticia Gross'un devasa gövdesini yine takviyeli katafalkında yatar halde buldu – fakat gidişinde kadın hemşirelere bağırıp çağırarak olay üstüne olay çıkarırken, şimdi yüz altmış kiloluk bir yokluk olarak, bir kımıltısızlık dağı olarak yatmaktaydı ve ufak tefek yüzü *mutedil dalgalı distoni* ile çarpan et kıvrımlarına karışıp silinmek üzereydi adeta. Fıldır fıldır kocası yoktu ortada – yalnız o değil, hastane personelinden kimse yoktu. Helene Yudkin'in baş ucuna gitti ve onda biraz hayat belirtisi buldu, ama o da ... *bir pula imza bir açığa, çevir diğer yaprağı, bir pula bir açığa, çevir diğer yaprağı* ... saplantılı seyahat çeki imzalama parmakrumbaları ve eltangoları ... *konuşamıyordu, artık herhangi bir şeye şahane diyemiyordu ... kayıp gitti ellerimden* ... Busner nihayet telaşla yürüyen Hephzibah Inglis'le karşılaşmıştı. Ne oldu benim enseflere, diye sormuştu selamsız sabahsız ... *o da bana herhangi bir ukala doktormuşum gibi baktı, aklımı mesleki statümle bozmuşum, küçük insanları ezip geçiyormuşum gibi; lafını hiç esirgemedi.* – Enseflerini mi Doktor Bey? Siz yurtdışına çıktığınız gibi bir son verildi bu saçmalığa. Doktor Whitcomb geldi gördü bu zavallıların halini, o ilaç mıdır nedir her ne veriyorduysanız şıp diye kesti –ilaçları da aldı götürdü–. Kendini Inglis'in küstah sırıtışından kurtarıp kadına ayırdığı bir damlacık manzaralı kovuğa doğru hareketlenmişti – nihayet koşuyordu Audrey Death'in yanına, kendine saydırarak bir yandan ... *bok vardı da bıraktım gittim kadını, bok vardı ihmal ettim doktoru olarak sorumluluklarımı* ... ve geldiğinde karşılaştığı manzara beklediğinden çok, çok kötüydü: koltuğunda belinden kıvrılıp kasılmakla, gözlerini üstünde ve arkasında kalan görünmez bir nesneye kilitlemekle kalmamıştı, o gözlere sinekler üşüşmüştü ve elleri kolları koltuğa bağlanmıştı. Doğruca kayışlara gidip tokalarını çözmeye başladı. Çözmeseniz iyi olur Doktor Bey, diye yetişti Inglis arkasından. Hiç bilmiyorsunuz, serbest bırakıldığında deli danalar gibi çırpınıyor –. O anda tepesinin tası atmış, kadına bağır-

maya başlamıştı: Ulan bu sıçtığımın hastanesini *tek bir el tek bir ayak bağlanmayacak* diye babalana babalana açmadılar mı ... – Devam edelim mi Doktor Busner? diye soruyor Athena Dukakis ve o da, Elbette, diyor, kusurua bakmayın, dalıp gitmişim bir an ... çok acayip bir duygu tabii – orijinal temel taşını da saklamışsınız bakıyorum. Durup beyaz plakete bakıyor, oyulmuş harflerine göz gezdiriyorlar: BU TEMEL TAŞI MAJESTELERİ MAREŞAL PRENS ALBERT HUZURLARINDA YERLEŞTİRİLMİŞTİR ... peşinden Meczuplar Komisyonu üyelerinin listesi, çeşitli bağışçıların adları, en sonunda da hastanenin düsturu: tek bir el tek bir ayak bağlanmayacak. Kimileri, diyor Busner spor merkezinden çıkarlarken, bu duvarların arasında yaşamaktan, nasıl desem, çok huzursuz olabilir – zamanında bunca ruhsal eziyete tanık oldu bu bina. Dukakis yan gözle bakıyor. Hippi mippi olsanız neyse de, psikiyatr olarak böyle şeylere takılmamanızı beklerdim, diyor, eski binaların psişik aurası olur diyenlerden değilsiniz herhalde. Hem siz de görüyorsunuz ya, binalar şimdi gayet güzel oldu. Bir sıra çalı ve orijinal rengi olan balköpüğüne dönmüş birinci kısmın cephesi arasında yürüyorlar. Pencereler billur gibi berrak ve birkaç adımda bir dökme demirden sokak lambaları dikilmiş. Bu da binanın sakinlerine, diyor Busner içinden, Victoria döneminin vatandaşlık gururunu *tasarruflu lambanın soğukluğu olmadan yaşatıyor*. Hippiydik mippiydik, diye geçiriyor içinden – savrulup doğaya dönenlerimizden, barikatlara hücum edenlerimizden geri kalanlar, kendi Victoria nostaljilerinde teselli aradılar. Dönemin kıyafet anlayışındaki süsleri püsleri düşünerek kendi kendine gülümsüyor – uzun ipek eşarplar, bitpazarlarından toplanan orijinal kuyruklu ceketler, White Adası Festivali'ndeki kalabalığın içinde ta uzaklardan seçilebilen bayrak kırmızısı bando ceketleri ve kendini Hendrix'e kaptırmış sallanan sırmaları. Miriam, William Morris marka çiçek desenli duvar kağıdı diye tutturmuştu; Busner'ın da kısa bir

posbıyık ve kadife smokin ceketi dönemi olmuştu ... *Yeniden uyananlar çok yadırgamış olmalı kendi çocukluklarının sakil bir taklidine gözlerini açmayı, psikodelik bando müziğini işitmeyi* ... Inglis'in dediğine bakılırsa kayışları takmaya mecbur kalmışlardı; çünkü Audrey Death'in on altı saatlik okülojirik krizi bittiğinde kadın yine akineziye çökmek yerine Busner'ın görüp göreceği en şiddetli tik nöbetine tutulmuş, vücudunun her bir uzvu ayrı ayrı dansa kalkmıştı: parmakları kıvranmış, elleri titremiş, kolları bacakları boynu kontrolsüzce seğirmişti – ayağa kalkmasını engellemeseler bir anda fırlıyor, koğuşu bir aşağı bir yukarı arşınladıktan sonra bir duvara veya mobilyaya çarpıp yere yuvarlanıyordu. Tamamen insani kaygılarla, zayıf kemikleri kırılmasın diye bağlanmıştı. Bağlanıp hareketsiz kaldığı halde ağzından ... *garip çığlıklar, ani boşalımlar dökülmüştü*... Al! Al! diye bağırıyordu, ardından: Sat! Sat! Sayılar içeren kopuk emirler de yağdırmıştı: Bin dört yüz seksen ver bana! Dokuzu aldım! Yetmiş bire bas! Dört bin yirmi iki dursun! Yüz dokuzu çık, çabuk! Bu ürkütücü laf kalabalığına karışan kaotik koreografiler halindeki tikleri ise psikiyatr, ne kadar uğraşırsa uğraşsın tahlil edememiş, bir tutarlılık da görememişti. Mboya ile Whitcomb'a çıkıp hiç değilse Audrey Death'e tekrar L-DOPA vermek için ricacı olmuşlardı. İhtiyar kadının öldürücü dozda olmayan herhangi bir müsekkine tepki vermeyen şiddetli uykusuzluk krizini de dikkate alan Whitcomb, razı olmuştu. Fakat ilaca tekrar başladığında bile savrulmalarını sürdürmüş, düşünce ve hareket çılgınlığı ile giderek derinleşen katatoni halleri arasında gidip gelmeye başlamıştı. Busner, en sevdiği hastasını kurtarmak, hiç değilse kılıçtan keskin istikrar çizgisinde tutabilmek için on beş gün kadar mücadele etmişti ... Faydasız bir uğraş, nafile bir umut: Sonunda Mboya'nın ısrarıyla tedaviyi bütünüyle kestiler ... *Kadına eziyet ediyoruz, ne hakkımız var demişti – hakkı vardı* ... Audrey Death'in baygınlık haline kavuşmadan önce son

söyledikleri, bir dizi anlamsız ondalık sayı oldu – on sekiz bölü dört onda iki, doksan dört bölü on üç onda yedi, altmış altı onda üç bölü üç onda üç yüz otuz üç – ve Busner lüzumsuzluğunu bile bile bunları dahi bir kavram çerçevesine oturtmaya çalıştı. Acaba bunlar beyin kimyasının münferit ve sürekli olanla, sayılabilir ve göreli olanla arasındaki iç dönüşüm hesapları olabilir miydi ki?

İlk kısmın sonuna geldiler, eskiden ikinci kısmın olduğu yerdeki çimenlikte yürüyorlar. Diğer yanındaki heyuladan kurtulan havalandırma avluları, neşeli ve bol güneşli *akil çayırlara* dönmüş ... Giriş altı kattaki uzun koridora ne oldu, diye soruyor Busner müteahhidin kızına. Tıslıyor: Çok güzeldi filan ama beş yüz yetmiş iki metresi ve seksen sekiz santimetresini koruyabilecek gibi değildik, konut sahipleri de böyle bir şey aramıyorlardı ... Bu tarafa doğru gelirseniz ... Binanın arka tarafına geçen yokuştan iniyor ... göreceksiniz, her bloğun arkasından geçen birkaç ayrı hol haline getirdik. Şu pencereden bakarsanız kabaca bir fikir edinirsiniz. Söylediği yerden bakıyor ama *insan parçacığı çarpıştırıcısına* dair fikir edinemediği gibi, camdaki yansımadan gözleri kamaşıyor ve beyaz badanalı duvarda askılarda duran Barbour ceketleri, birkaç yün bereyi görünce hayal kırıklığına uğruyor. Bu bıktırıcı nesnelerin berisinde ikinci bir pencere, onun ötesinde bir pencere daha, onun da arkasında, *başka ceketler bereler asılı* kesin ... Dukakis'in üzerinden komikçe, elektronik bir dım-dım-dım, dım-dım-dı dı dım sesi geliyor, resimli tırnaklarıyla orasını burasını yoklamaya devam ederken dım dım etmeyi sürdürüyor, nihayetinde cep telefonu ortaya çıkıyor. Busner, insan yanında özel konuşması için gerekli beş metre mesafeyi veriyor kadına. Yürü bakalım Zachary, diyor içinden, derken: *Maymun oldum ben ... Maymun oldum ben maymun* ... geliyor yine aklına, davul patırtıları ve gitar cayırtılarıyla. Satış Ofisi'nden arıyorlardı, diyor telefonu kaldırırken,

nasıl olduysa müşteri gelmiş – kusura bakmayın, gidip onlara da tanıtım yapmam gerekiyor. *Muzaffer* bir gülücük atıp devam ediyor: Siz lütfen keyfinize bakın – ana binanın diğer ucunda bir örnek daire var, gezebilirsiniz; sormak istediğiniz bir şey olursa da beklerim. Geri geri çekiliyor, *panter gibi* Lycra içinde ... *Güzel olurdu ete yeniden abanmak* ... Busner teşekkür ediyor ve kadın gidip onu eski havalandırma avlusunda bırakıyor, nefesi çok hızlı – tıkanacak gibi. Kesilmiş koridorun penceresine yaslanıyor ve eski hastane bu eksen üzerinde uzay gemisi gibi dönüveriyor ihtiyar başının üstünden. Panik atak geçiriyorum, diyor Busner kendi kendine – gülüp atlatmaya çalışıyor: Her şeyin bir ilki vardır demişler ... *Çünkü seçtiklerimizdir gördüklerimiz, Sakladığımız veya sonsuza terk ettiklerimiz* ... Sonra doğruluyor, şapkasını çıkarıyor, şakaklarını ovuşturuyor, başını sallıyor ve içinden: Aklıma hâlâ müzelik şarkılar geldiğine göre ölmüş olamam! Havalandırma avlusunu alıcı gözüyle bir daha süzüyor ve Friern Hastanesi'nin kabuğu içinde nerede durduğunu, kırk yıl öncesindeymiş gibi hatasız bilmesine şaşırıyor. Busner hoşnut bir hayretle anlıyor ki durduğu yer ... *tam onu ilk gördüğümde durduğum nokta, tükürüğün güzel elmacıkkemiğinde toplaşıp kopmadan yere kadar uzandığı, çocuk terliği içindeki küçük ayağının muşamba köşesine takıldığı yer* ... Pencereye dönüp alnını cama yaslıyor. Çok uzun sürdü ama nihayet vardı: *Unuttum onları* ... itirafı bıkkınlıkla, umutsuzlukla ... *O olaydan sonra Friern'da bir iki ay daha kaldım ama sonra çektim gittim hayatımda evliliklerden, işlerden, meslektaşlardan, verilmiş sözlerden, hastalardan uzaklaştığım gibi – hepsini unuttum ... Dünya kazan ben kepçe de, Ya baştan başlamak için çok geçse? Çok da geç zaten* ... Çünkü, klinik deney demeye bin şahit ister o çabanın son birkaç haftasını düşününce idrak ediyor: *her şey gelip zamana dayanıyordu.* Post-ensefalit hastaların filmlerini, özellikle Audrey Death'in görünmez torna tezgahını çalıştırırkenki kayıtlarını düşünüyor ... *Gördüm*

ben! Sırasının bozuk olduğunu gördüm ... tikleri arasında zamanda yolculuk yapıyordu ... Ama ileri sürülemeyecek kadar radikal bir hipotez olurdu bu gariban hastaların titrek bedenlerinde mekanik çağın hülasa halinde bulunması – şizofren sanrılarının zamane anksiyetelerinden beslenmesi gibi, post-ensefalitlerin de akinezi ve festinasyon durumları teknolojinin istopları ve fayrapları, açıkları ve kapalıları, birleri ve sıfırlarıydı ... *ve Audrey farkındaydı olanların!* Nihai çöküşünden önceki çılgın haftalarda ona, insanlık bilincini kar fırtınası gibi esir alacak ikili sistemin gelmekte olduğunu duyurmuştu – *Belki gerekli teknikler o zaman mevcut olsaydı ... 1980'lerde olsa beyninin içini inceleyebilir, görebilirdim ...* Ama şimdi bunları aklından geçirirken bile nasıl imkansız olduğunun farkında Busner ... *çünkü bende duygu eksikti ... sanatkârlık eksik ...* Zihnine çöreklenen pop şarkılarının sadece bu tamamlanmamış ve terk edilmiş uğraşın değil, işlediğini unuttuğu diğer suçların da biteviye anımsatıcıları olduğunu anladı: *Bırakma sakın ellerini, Bırakma sakın ellerini ...* Smith Kasırgası savurmuştu bu melodik malumları – ama bunlar sırf malum diye ... *ilam edilemeyecek değildi ki.* Busner yüzünü soğuk cama bastırıp ellerini güneşe karşı siper ediyor. Eski hastanenin koridorunun hepi topu beş metresinden çıkarılmış holü görüyor: Askılardan sarkanlar Barbour ceket değil de ... *ceset ...* otuz yıl akıl hastanesinde yattıktan sonra elli iki yaşında intihar eden şizofren kardeşi Henry'nin cesedi. Öylece asılı duruyor, böyleydi herhalde gerçekten ... *birileri cesedini indirene kadar ...* kirli oduncu gömleğinin yakası vernikli ahşap çatal uçlara takılmış, plastik rüzgargülü burnuna kadar çektiği kot pantolonunun cebinden çıkmış ... *Ziyaret ettim onu – ama yeterince gitmedim, kendimi Ronnie'nin deliliğe dair deliliğine kaptırıp hastalığına benim yol açtığıma ikna oldum ...* Ölü kardeşinin yanında, büyük oğlu Mark'ın yaşayan bedeni kımıldanıyor ... *şu yüzünün hali!* O, floresan ışıklı koğuşların kabir azabına mahkum değilse de, *evde*

bakımın isteksiz, eserekli, eziyetli alıcılarından ... ve uzun uzun beklemek zorunda Stanmore'daki bir göz odasında, psikiyatr babası gelsin de ... *bakalım ilaçlarını alıyor mu, Hah, alıyorsa hoop geçtiii, hastalık mastalık kalmadı* ... Peki bu metrukların ilerisinde gördüğü ne Busner'ın, bir köşeye dayanmış, metal telleri ve dikmeleri ihtiyar ipek teninin lekeli kıvrımlarına sarınmış? Salt ona ait bir ... *Uyuyan Güzel* ... bu güzelin boynu, aşırı ihtiyarlığının kifotik mengenesine tutulmuş, kıvrılmış kunt bir kanca olmuş, suçlar gibi Busner'ın gözünün içine bakıyor bit artık diye.

Sert Çocuklara Sert Oyuncaklar

WILL SELF

Türkçesi: Süha Sertabiboğlu

Edebiyatın son yıllarda öne çıkan isimlerinden Will Self'in yazını Laurence Sterne, Flann O'Brien, Roald Dahl, Anthony Burgess ve William S. Burroughs gibi yazarlarla karşılaştırıyor, kimi edebiyat eleştirmenleri ise "James Joyce'un izinden" gittiği söylüyor. Bu kitapta derlenen öyküleri, yazarın dikkatleri çekmesini sağlayan dil zenginliğinin, düş gücünün, keskin gözlem yeteneğinin, yaratıcı ve sıradışı betimlemelerinin örneklerini okuyucuya sunuyor. Self, farklı çevrelerden tiplemeleri, karakterleri ve bu çevrelerdeki yaşamı kendine has bir kıvraklıkla yansıtıyor.

Will Self'de okuyucusunu şaşkınlığa uğratan, ona zihin eksersizleri yaptıran yalnızca sergilediği bu edebi yetenekleri değil. Self'in kara mizahı, liberal hümanizmin ve modern hayatın "kutsal inekleri" konusunda çok acımasız. *Sert Çocuklara Sert Oyuncaklar*, crack kokain ticaretinden, çağdaş psikolojinin bayağılıklarından, kendilerini, bir davette yakalanmak istemeyeceğiniz kişiler olarak niteleyen bir yerli kabileden, bir babanın çocuklarına bakmak için talihsiz girişimlerden, öldükten sonra Kuzey Londra'da yaşamaya devam eden bir anneden, bir koğuştan ya da bir evdeki böceklerden söz ederken, tartışılmaz inançlarınız ya da gizli önyargılarınız ne olursa olsun, sizi telaşa düşürecek, hayran bırakacak, kahkahayla güldürecek bir kitap.

Oedipus Kompleksim

FRANK O'CONNOR

Türkçesi: Zeynep Avcı

İç savaşın ardından bağımsızlaşma bocalamaları yaşayan, rahiplerin egemenliği altında, yoksul, içine kapanık İrlanda kırsalı ve onun içine doğan yalnız ve hüzünlü karakterlerin hikayelerinden oluşan bir seçki *Oedipus Kompleksim*. İrlanda edebiyatının rüştünü ispat etmesine çevirileriyle olduğu kadar edebi eserleri ve eleştiri yazılarıyla da katkıda bulunan Frank O'Connor, İrlanda sözlü geleneğini yazıya aktarıp kalıcı kıldığı öykülerinde aynı zamanda yereli evrenselle buluşturuyor.

Eserlerinin çoğunu kendi yaşamından esinlenerek yazan O'Connor'ın hayatının farklı dönemleri, İrlanda'nın da gelişim dönemlerine paralel bir şekilde bu seçkide bir araya getiriliyor. Çocuklara özgü keskin gözlem yeteneğinin damgasını vurduğu öyküler hem yazarın kendi hayatına hem de İrlanda kültürüne ve tarihine ayna tutuyor.

Derinin Altında

MICHEL FABER

Türkçesi: Ayça Çınaroğlu

Yolda gördüğü yalnızca belirli özelliklere sahip otostopçu erkekleri arabasına alan bir kadın ve olağanüstü Kuzey İskoçya manzaraları eşliğinde gittikçe karmaşıklaşan bir olay örgüsü... Direksiyondaki Isserley her bir otostopçuyla sohbetinde önümüze yeni ipuçları çıkardığı halde başlangıçta net gözüken her şey gittikçe muğlaklaşıyor. Isserley aslında neyin peşinde?

Britanya'nın en saygın ödüllerinden Whitbread finalisti Derinin Altında'da, Michel Faber'ın doğayı bir yabancının gözlerinden anlatarak ve insanı kurban sandalyesine oturtarak kurduğu gizemli ağın altında insan-doğa ilişkisine dair çarpıcı bir hiciv yatıyor. Derinin Altında, 'insanın' kulağına fısıldadıklarıyla hem insanlık hem de gereğinden fazla kanıksadığı doğa hakkında düşünmeye çağırıyor bizi: İnsanın derisinin altında yatan şeyler hayvanınkinden ne kadar farklı?

Yangın Müziği

A. M. HOMES

Türkçesi: Avi Pardo

Paul ile Elaine iki çocuklarıyla New York'un banliyösündeki bahçeli güzel evlerinde imrenilecek bir hayat sürmektedir. Ancak dışarıdan büyüleyici görünen bu hayatta kendilerini her türlü heyecanı ve duygusu bastırılmış bir tutsak gibi hissetmektedirler. Özgürlüklerine kavuşmak için son derece sıra dışı, tehlikeli ve tuhaf bir eylemi gerçekleştirmeye karar verirler. Bu eylemin sonucunda yaşayacakları her ikisinin de aklından geçmemiştir kuşkusuz.

A. M. Homes'un bu kışkırtıcı romanı, tüm "iyi hayat" teorilerini baş aşağı döndürüyor. Tüm olayları ve karakterleriyle *Yangın Müziği* çağdaş edebiyatın başarılı bir örneği.

"Homes, Amerikan banliyö yaşamını eleştirmekle kalmıyor, ona önce ateş ediyor, sonra onu bıçaklayıp arabasının bagajında boğuyor ve bir gölün karanlık sularına atıncaya kadar da rahat etmiyor."

The Times

"Günümüzde Homes gibi yazan çok az kadın yazara rastlıyoruz."

Zadie Smith

Çocukluğu baskı altında geçen Audrey yetişkinliğinde de benzer sorunlarla mücadele etmektedir. Savaş sırasında silah fabrikasında çalışırken kendi benliği ile yaşadığı dünya arasındaki bağlar tamamen kopunca soluğu akıl hastanesinde alır. "İdealist" doktoru oynayan psikiyatr Zack Busner, artık kural haline gelmiş kimi uygulama ve ilaçları sorgulamaya ve farklı yöntemler bulmaya çalışır. Ancak Busner'ın kendi ruh sağlığı ne kadar yerindedir; sırlarından, geçmişinden ve bugününden uzaklaşıp Audrey'ye yardım edebilecek midir?

Tam kırk dokuz yıl akıl hastanesinde birlikte yaşayan Audrey Death ile Zack Busner'ın hayatları ekseninde, farklı zaman ve mekan katmanlarında ilerleyen bu çarpıcı roman, aile, iş, mülkiyet, savaş, hastaneye kapatılma gibi konulara eğilirken genel kabul gören ahlaki kalıpların temellerini sarsıyor.

Will Self, eleştirmenlerin başyapıt olarak niteleyip övgüyle karşıladığı son romanı *Şemsiye*'de, yirminci yüzyıla tanıklık eden kahramanlarının hayatını anlatırken sunduğu güçlü modernizm eleştirisiyle günümüz dünyasını okurları için daha anlaşılır ve gerçek kılıyor.

ISBN: 978-975-570-667-2
9 789755 706672
TL
www.selyayincilik.com
www.twitter.com/selyayincilik
www.facebook.com/SelYayincilik